

Nr 12

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till brandlag och brandstadga m. m.; given Stockholms slott den 29 december 1961.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed

dels, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till brandlag,

dels inhämta riksdagens yttrande över härvid fogade förslag till brandstadga,

dels ock föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändrad lydelse av 79 § kommunallagen den 18 december 1953 (nr 753).

GUSTAF ADOLF

Rune B. Johansson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, att 1944 års brandlag och brandstadga skall ersättas med en ny brandlag och en ny brandstadga. Enligt förslaget skall lagstiftningen — i motsats till vad som gäller f. n. — genomgående vara tillämplig inom hela riket utan skillnad mellan stadssamhällen och landsbygd. Författningsbestämmelserna skall liksom hittills kompletteras genom lokala brandordningar, som antages av kommunernas fullmäktige, samt genom råd och anvisningar från statens brandinspektion.

Brandförsvaret skall i fred alltjämt vara en angelägenhet för de borgerliga primärkommunerna. En strävan i förslaget är att bereda kommunerna möjlighet att i större utsträckning än hittills anpassa brandförsvarets organisation efter de lokala förhållandena. En indelning i större kommuner än de nuvarande kommer att underlätta önskvärda rationaliseringar och vara till gagn för brandförsvaret men kan icke motivera att man slopar borgarbrandkårerna och helt övergår till heltidsanställda brandkårer. De nuvarande obligatoriska reservbrandstyrkorna skall, under benämningen brandvärn, finnas

1 — *Bihang till riksdagens protokoll 1962. 1 saml. Nr 12.*

endast i sådana kommuner där behov av dem föreligger. Som hittills skall uttagning ske på grundval av tjänsteplikt. Skyldigheten för uttagen personal att delta i brandövning föreslås ökad från 15 till 20 timmar.

Skogsbrandförsvaret föreslås i alla kommuner bli samordnat med bygdebrandförsvaret under brandchefens högsta befäl. I övrigt möjliggör förslaget att skogsbrandförsvarets nuvarande organisation bibehålles.

Bättre utbildning föreslås för huvuddelen av brandbefälet. Särskilt gäller detta brandchefer och vice brandchefer på landsbygden, vilkas utbildning förlängs från 3 till 8 veckor. Härmed sammanhänger att brandsyneförfarandet rationaliseras så att brandsyn förrättas av brandchefen eller annat brandbefäl ensam samt, på eldstäder och annat som skall sotas, av den skorstensfejarmästare som enligt förslaget skall finnas för varje kommun. Brandsynenämnderna avskaffas sålunda. Vidare skall brandsynen koncentreras på sådana byggnader och andra anläggningar, som utgör den största brandfaran samt brandsynfristerna avpassas därefter.

Sotning, som är föreskriven till skydd mot brand, skall utföras genom försorg av skorstensfejarmästaren. Förslaget innebär sålunda att ordnad sotning genom yrkesutbildad person införes även på landsbygden.

Som en följdändring till den nya brandlagstiftningen föreslås att ur 79 § kommunallagen utmönstras möjligheten att bilda municipalsamhälle för brandförvarsändamål samt att regler i samband därmed ges för avvecklingen av nu befintliga sådana municipalsamhällen.

Den nya brandlagstiftningen samt ändringen i 79 § kommunallagen föreslås skola träda i kraft den 1 januari 1963.

Förslag

till

Brandlag

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Varje kommun skall i enlighet med bestämmelserna i denna lag hålla ett brandförsvar, som tillfredsställer skäligen anspråk på trygghet mot skada av brand.

Förvaltningen av brandförsvarets angelägenheter skall handhavas av den kommunala nämnd, som kommunens fullmäktige bestämmer (*brandstyrelse*).

2 §.

I kommuns brandförsvar skall ingå *brandstyrka* av betryggande storlek och sammansättning. Brandstyrkan skall bestå av en *brandchef*, en eller flera *vice brandchefer*, *brandkår* samt, där så erfordras, *brandvärn*, grundat på tjänsteplikt.

Brandchef, vice brandchef samt personal i kommunal brandkår skall vara heltidsanställd eller hava förbundit sig att fullgöra brandtjänst såsom deltidsanställd vid sidan av annan sysselsättning.

För kommun skall därjämte finnas *skorstensfejarmästare*.

3 §.

Kommun är skyldig att anskaffa och underhålla materiel, byggnader och andra för brandförsvaret erforderliga anordningar, skogsbrandtorn likväl undantagna, samt draga försorg om nödig vattentillgång för släckning av brand, allt dock endast i den mån oskäligen kostnad icke åsamkas kommunen.

4 §.

Länsstyrelsen äger helt eller delvis befria kommun från skyldighet att hålla brandkår med därtill hörande materiel, byggnader och anordningar, såframt kommunen träffat avtal om betryggande släckningshjälp från kommunal brandkår i annan kommun eller från annan brandkår. Sådan brandkår skall anses som kommunal brandkår i kommunen.

5 §.

I kommun skall brandsyn hållas och sotning verkställas i enlighet med vad som föreskrives i brandstadgan.

6 §.

Om brand tagit eller hotar att taga större omfattning eller den kommunala brandkåren tillfälligt icke kan ingripa mot brand, är annan kommun pliktig att lämna släckningshjälp i den utsträckning brandchefen i den kommunen prövar möjlig utan att skälig hänsyn till dess egen säkerhet åsidosättes. Framställning om släckningshjälp skall göras av brandchefen eller, om hans beslut ej hinner avvaktas, av den som är i hans ställe.

För kostnad, som åsamkats kommun i anledning av framställning om släckningshjälp, är kommunen berättigad att erhålla skälig ersättning. Kunna kommunerna icke enas om ersättningen, skall denna fastställas av länsstyrelsen i det län, där hjälpen lämnats.

7 §.

När så erfordras för släckning av brand är envar, som under kalenderåret fyller lägst sexton och högst sextiofem år och som vistas i orten, pliktig att, i den mån kroppskrafter och hälsotillstånd tillåta, medverka vid släckningen.

När de i kommunen bosatta sålunda tjänstepliktiga må lämpliga personer tagas i anspråk för tjänst i brandväret. För sådan tjänst skola i första hand frivilliga uttagas. Den som uttagits är skyldig att delta i brandövning under högst tjugu timmar årligen samt är för medverkan vid brandsläckning berättigad till skälig ersättning av kommunen. Uttagning verkställs av brandstyrelsen.

8 §.

Ägare eller innehavare av byggnad, upplag eller annan anläggning är skyldig att anskaffa och underhålla erforderliga brand- och livräddningsredskap ävensom att i övrigt vidtaga nödiga åtgärder för att förebygga och bekämpa brand, i den mån de ej medföra oskälig kostnad. För tillsyn efter brand skall ägaren eller innehavaren tillhandahålla erforderlig personal.

Sker skogsavverkning invid järnväg på kortare avstånd från närmaste järnvägsspår än trettio meter och vidtagas ej erforderliga åtgärder för att förhindra att ökad fara för skogsbrand uppkommer genom avverkningen, må åtgärderna vidtagas av länsstyrelsen eller järnvägsförvaltningen. Kostnaderna skola åvila järnvägsförvaltningen.

9 §.

För det kommunala brandförsvaret erforderlig anordning må anbringas å annan tillhörig mark eller byggnad, såframt oskäligen intrång icke orsakas därigenom. Beslut om sådan åtgärd meddelas av brandstyrelsen.

Kommunen skall svara för kostnad och skada, som åsamkas genom åtgärd som avses i första stycket. Vid bestämmande av ersättning härför skall hänsyn tagas till den nytta åtgärden kan medföra för den ersättningsberättigade. Är kostnaden eller skadan ringa, utgår ej ersättning. Kan enighet ej nås om ersättningen, skall denna fastställas av länsstyrelsen.

10 §.

Ej må någon så handhava eld eller brandfarligt föremål att brand lätt kan uppstå.

11 §.

Uppstår brand eller är överhängande fara därför och kan ej den, som varsnar branden eller faran eller eljest får kunskap därom, genast släcka branden eller undanröja faran, skall han varsko dem, vilkas liv eller egendom är i fara, samt tillkalla hjälp.

12 §.

Den som för befälet vid brand må för släckning eller räddning företaga sådant ingrepp i annans rätt, som bedömes nödvändigt. Han äger sålunda bland annat bereda brandstyrka tillträde till fastighet, avspärra brandplatsen, nyttja brunn, vattenledning, redskap, telefon, hästar och fordon, fälla träd, anlägga moteld samt riva eller undanskaffa byggnad, upplag eller annan egendom.

Ingrepp av ringa omfattning må jämväl företagas av annan, som deltagit i släcknings- och räddningsarbetet, därest befälhavarens föreskrift icke lämpligen kan inhämtas.

13 §.

Den som deltagit i eller på annat sätt varit verksam för släckning av brand eller som deltagit i övning med brandstyrka må av statsmedel erhålla ersättning för skada, som därvid åsamkats honom.

Ersättning av statsmedel må jämväl utgå för deltagande i eller annan verksamhet för släckning av skogsbrand. Härjämte må av statsmedel belöning tilldelas den, som vid släckning av skogsbrand visat rådighet och nit.

Närmare bestämmelser om ersättning och belöning enligt denna paragraf meddelar Konungen.

14 §.

Underlåter någon att fullgöra vad som åligger honom enligt 8 § första stycket första punkten, äger länsstyrelsen förelägga vite. Föreläggande må allt efter omständigheterna riktas mot ägaren eller innehavaren eller ock mot dem båda. Tillhandahålles icke personal för tillsyn efter vad i samma stycke andra punkten sägs, må tillsynen på ägarens eller innehavarens be- kostnad utföras genom brandchefens försorg.

Föreläggande mot ägare må förbindas med åläggande för honom att vid överlåtelse omedelbart meddela länsstyrelsen uppgift om den nye ägaren.

15 §.

Över brandstyrelses beslut enligt 7 § och 9 § första stycket må besvär an- föras hos länsstyrelsen.

Talan mot beslut, som enligt denna lag meddelas av länsstyrelsen, föres hos Konungen.

16 §.

Den som utan giltigt skäl uteblir från brandövning eller brandsläckning, vartill han kallats genom brandlarm eller på annat sätt, eller lämnar ho- nom anvisat arbete eller eljest icke åtlyder vad brandbefäl i och för tjänsten befallt eller som bryter mot 10 eller 11 § eller som hindrar eller söker hindra åtgärd, som avses i 12 §, dömes till dagsböter.

Arbetsgivare eller arbetsledare, som vägrar anställd nödig ledighet för deltagande i brandövning eller brandsläckning eller därmed sammanhäng- ande arbete, dömes, såframt ledigheten kunnat medgivas utan synnerlig olä- ghenhet, till dagsböter.

Den som genom brandlarm eller på annat sätt obehörigen åstadkommer brandstyrkas utryckning eller samling, dömes till dagsböter eller fängelse i högst sex månader och vare skyldig att ersätta därav föranledd kostnad.

17 §.

Närmare föreskrifter angående tillämpningen av denna lag meddelas i brandstadgan.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1963, från och med vilken dag brandlagen den 15 juli 1944 (nr 521) skall upphöra att gälla.

Förekommer i lag eller författning hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i denna lag, skall den bestämmelsen i stället tillämpas.

Förslag
till
Brandstadga

Härigenom förordnas som följer.

Om brandordning och brandstyrelse

1 §.

För kommun skall finnas brandordning, upptagande de bestämmelser, som utöver vad i brandlagen och denna stadga föreskrives äro erforderliga för ordnande av brandförsvaret i kommunen.

Brandordning må ej innehålla bestämmelse om förhållande, som regleras genom annan allmän författning än brandlagen och denna stadga. Vid meddelande av bestämmelse i brandordning skall tillses, att därigenom icke lägges onödigt tvång på allmänheten eller eljest göres obefogad inskränkning i den enskildes frihet.

2 §.

Brandordning antages av kommunens fullmäktige. Beslut om antagande av brandordning skall underställas länsstyrelsens prövning. Vägras fastställelse, skola skälen därtill angivas. Underlåta fullmäktige att antaga brandordning av innehåll, som länsstyrelsen finner erforderligt, har länsstyrelsen att förordna i ämnet men skall i så fall underställa sitt beslut Konungens prövning.

Då brandordning fastställts, skall länsstyrelsen på kommunens bekostnad ofördröjligen införa meddelande om fastställelsen i länskungörelserna. Ett exemplar av brandordningen skall insändas till statens brandinspektion. Det åligger kommunens styrelse att ombesörja, att kungörelse om fastställelsen anslås samt införes i den eller de tidningar, där kommunala meddelanden intagas, och att tryckta exemplar av brandordningen finnas att tillgå för allmänheten.

Vad sålunda stadgats skall äga tillämpning jämväl i fråga om ändring i eller tillägg till brandordning.

3 §.

1 mom. Ledamöter och suppleanter i särskild brandstyrelse väljas av kommunens fullmäktige till det antal fullmäktige bestämma. Antalet ledamöter må dock icke vara under fem. Valet skall vara proportionellt, därest

det begäres av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Om förfarandet vid sådant proportionellt val är särskilt stadgat. Sker ej val av suppleanter proportionellt, skall tillika bestämmas den ordning, i vilken suppleanterna skola inkallas till tjänstgöring.

Beträffande särskild brandstyrelse skola bestämmelserna i 32—42 §§ kommunallagen rörande kommunens styrelse ävensom i 45 § andra och tredje styckena samma lag i fråga om där avsedd nämnd äga motsvarande tillämpning; dock att för särskild brandstyrelse i Stockholm skola gälla bestämmelserna i 51 § 1 mom. kommunallagen för Stockholm samt därutöver vad stadsfullmäktige med iakttagande av stadgandena i samma lag föreskriva.

Brandstyrelsens protokoll behöver ej upptaga annat än förteckning å närvarande ledamöter samt för varje ärende beslutet och skälen därför.

2 mom. Vid sammanträde med brandstyrelsen äger brandchefen rätt att delta i överläggningarna men ej i besluten samt att få sin mening antecknad till protokollet.

Om brandstyrka och brandbefäl

4 §.

I brandordningen skola intagas bestämmelser angående bland annat

- 1) den kommunala brandstyrkans organisation;
- 2) det lägsta antal befattningshavare som skall finnas med angivande om de skola vara heltidsanställda eller deltidsanställda;
- 3) det lägsta antalet frivilliga eller tjänstepliktiga i brandvärn; samt
- 4) det lägsta antal övningar som skall hållas med brandstyrkan.

Om kommun skall hava brandchef eller vice brandchef gemensamt med annan kommun, skall detta framgå av brandordningen.

Har kommun jämlikt 4 § brandlagen helt eller delvis befriats från skyldigheten att hålla brandkår, skall av brandordningen framgå i vilken utsträckning och inom vilka områden brandsläckningen i kommunen skall ombesörjas enligt släckningsavtal.

5 §.

Kommun skall hålla sådan brandberedskap, att första utryckning för brandsläckning ständigt kan ske inom en efter kommunens förhållanden godtagbar tid. I brandordningen skall denna tid angivas samt bestämmelser intagas om det lägsta antal brandbefäl och brandmän, som erfordras för beredskapen.

6 §.

Uttagning av tjänstepliktiga till brandvärnet skall ske namneligen.

7 §.

1 mom. För heltidsanställt brandbefäl skola följande kompetensföreskrifter gälla.

Brandchef och sådan vice brandchef, som ej tillika är brandmästare, ävensom andra därmed jämförliga befattningshavare skola hava avlagt brandingenjörsexamen vid statens brandskola. Länsstyrelsen äger dock, när särskilda skäl äro därtill, för viss kommun medgiva, att till dylik befattning må utses jämväl den som avlagt brandmästarexamen vid skolan.

Brandmästare skall hava avlagt lägst brandmästarexamen vid statens brandskola.

Brandförman skall hava avlagt lägst brandförmansexamen vid statens brandskola.

2 mom. För deltidanställt brandbefäl skola följande kompetensföreskrifter gälla.

Brandchef och vice brandchef skola hava avlagt brandingenjörs- eller brandmästarexamen eller hava genomgått brandbefälkurs A vid statens brandskola. Övrigt deltidanställt befäl vid kommunal brandkår skall hava genomgått lägst brandbefälkurs C vid statens brandskola.

Länsstyrelsen må dock för viss kommun medgiva, att krav på utbildning vid statens brandskola uppställas endast för brandchefen och en vice brandchef samt att därvid brandbefälkurs B är tillfyllest.

Utan hinder av vad nu sagts må kommun med länsstyrelsens medgivande förordna lämplig person att uppehålla brandchefstjänst för tid, intill dess tjänsten kan besättas med behörig person.

3 mom. Brandordningen skall innehålla bestämmelser om den kompetens, som fordras för kommunens brandbefäl.

4 mom. Om utbildningen vid statens brandskola meddelas föreskrifter i stadgan för skolan.

8 §.

1 mom. Ledningen av kommuns brandförsvaret skall, närmast under brandstyrelsen, utövas av brandchefen.

Det åligger brandchefen att vårda sig om att kommunens brandförsvaret är ändamålsenligt ordnat samt att göra de framställningar om anslag av allmänna medel och om ändringar i eller tillägg till brandordning och reglementen, som erfordras härför.

2 mom. Det ankommer på brandchefen

1) att biträda myndigheter och enskilda inom kommunen med råd och anvisningar;

2) att föra befäl över kommunens brandstyrka samt tillse att den erhåller erforderlig övning;

3) att tillse att föreskriven brandberedskap upprätthålles;

4) att tillse att kommunens brandalarmeringsanordningar fungera samt

att dess brand- och livräddningsredskap och övrig utrustning städse äro i gott skick och förvaras på därför bestämda platser; samt

5) att skaffa sig god kännedom om skogarna i kommunen jämte i dem befintliga vattentillgångar.

3 mom. Brandchefen skall i övrigt övervaka efterlevnaden av brandlagen, denna stadga, brandordningen samt andra föreskrifter, som röra brandförsvaret. Finner brandchefen för särskilt fall omedelbar åtgärd nödvändig för att förhindra brand, åligger det honom att meddela föreskrift därom.

4 mom. Vice brandchef skall biträda brandchefen och vid förfall träda i hans ställe.

9 §.

1 mom. Då släckningshjälp erhållits, skall den befälhavare som erhållit hjälpen utöva befälet.

Brandchefen eller den som är i hans ställe äger befälsrätt över brandkår, som jämte kommunens brandstyrka deltagar i brandsläckning inom anläggning, för vars skydd kåren är uppsatt.

Utan hinder av vad sålunda stadgats må överenskommelse träffas om vem som skall utöva befälet.

2 mom. Har brand tagit eller hotar den att taga större omfattning, äger länsstyrelsen förordna särskild befälhavare.

3 mom. För släckning av brand, som tagit eller hotar att taga större omfattning, skall befälhavaren, om så erfordras, göra framställning om militärhandräckning hos länsstyrelsen eller annan myndighet som, enligt vad därom är särskilt stadgat, är behörig att begära sådan handräckning.

4 mom. Brandchefen eller den som är i hans ställe skall underrätta polischefen om brand eller överhängande fara därför samt vid polisutredning i samband med brand lämna den hjälp, som är möjlig.

10 §.

I brandordningen eller i särskilt reglemente skola närmare bestämmelser meddelas om brandpersonalens åligganden samt vad som har samband därmed.

Om vissa för brandförsvaret erforderliga anordningar

11 §.

Det åligger kommun bland annat

1) att, där till följd av bebyggelsens art och omfattning eller eljest möjligheterna för allmänheten att genom telefon alarmera brandstyrkan icke äro tillfyllest, träffa särskilda anordningar för alarmeringen; samt

2) att träffa särskild anordning för inkallande av brandkårspersonalen.

Närmare bestämmelser härom samt om de övriga anordningar, som äro erforderliga för brandförsvaret i kommunen, skola införas i brandordningen.

Om brandsyn

12 §.

1 mom. Regelbunden brandsyn förrättas med de tidsmellanrum brandchefen bestämmer å sådana byggnader, upplag och andra anläggningar, vilka äro särskilt brandfarliga eller där brand kan utgöra fara för ett större antal människor. Över dylika anläggningar skall brandchefen fortlöpande föra förteckning, upptagande den synefrist, som skall gälla i varje särskilt fall.

Regelbunden brandsyn förrättas av brandchefen eller av brandbefäl, som han förordnar därtill.

Vid regelbunden brandsyn skall, med undantag av vad som är föremål för eldstadsbrandsyn enligt 2 mom., undersökas

1) huruvida de föreskrifter blivit iakttagna, som meddelats för att förebygga brand, för att vid brand rädda liv och egendom samt för att underlätta brandsläckning;

2) huruvida brandfarlig felaktighet finnes å elektrisk installation eller annorstädes å byggnad, upplag eller anläggning; samt

3) huruvida i övrigt anordning eller förhållande förefinnes, som kan utgöra fara för brand eller medföra svårighet att vid brand utföra släckning samt räddning av liv och egendom.

2 mom. Eldstadsbrandsyn förrättas av skorstensfejarmästaren i samband med föreskriven sotning.

Vid eldstadsbrandsyn skall undersökas, huruvida brandfarlig felaktighet finnes å eldstad eller annat, som enligt gällande föreskrifter skall sotas, samt å skorsten och tak med därtill hörande byggnadsdelar.

3 mom. Särskild brandsyn för undersökning, som avses i 1 mom. tredje stycket, förrättas av brandchefen eller brandbefäl, som han förordnar därtill, samt för undersökning, som avses i 2 mom. andra stycket, av skorstensfejarmästaren. Särskild brandsyn hålles, när brandchefen eller länsstyrelsen finner erforderligt.

4 mom. Vid brandsyn å egendom, som är försäkrad mot skada av brand, äger brandförsäkringsinrättning, hos vilken egendomen är försäkrad, på begäran vara tillstädes genom ombud med rätt att göra erinringar men ej att deltaga i besluten.

13 §.

1 mom. Befinnes vid brandsyn, att ägare eller innehavare av byggnad, upplag eller annan anläggning icke iakttagit vad som jämlikt lag eller författning åligger honom med avseende å brandförsvaret, skall föreläggande meddelas en av dem eller båda att inom viss tid vidtaga rättelse. Föreläggande mot ägare må förbindas med åläggande för honom att vid överlåtelse meddela brandsyneförrättaren uppgift om nye ägaren.

Innan brandsyneföreläggande meddelas angående åtgärd av byggnads-

teknisk art, skall samråd med byggnadsnämnden äga rum, försåvitt icke samråd är utan betydelse.

Har föreläggande givits, skall å förut angiven tid efterbesiktning förrättas på föranstaltande av den, som givit föreläggandet. Befinnes därvid föreläggandet icke hava efterkommits, skall anmälan göras hos länsstyrelsen för den åtgärd, som kan påkallas av förhållandena.

2 mom. Befinnes vid brandsyn synnerlig fara för brand vara för handen, åligger det brandsynförrättare att genast meddela föreskrift om omedelbar åtgärd för undanröjande av faran.

14 §.

Vid brandsyn och efterbesiktning skall föras protokoll. Därest protokollet innefattar anmärkning, skall avskrift därav så snart ske kan tillställas den, som anmärkningen rör.

Om sotning

15 §.

Vid sotning skola eldstad och annan kanalansluten förbränningsanordning, vilka icke äro inrättade för eldning uteslutande med gas, jämte tillhörande rökkanaler samt imkanaler rengöras.

Om den tid, som må förflyta från en sotning till nästa, skola bestämmelser inlagas i brandordningen. Tiden skall för olika slag av eldstäder, förbränningsanordningar, rökkanaler och imkanaler bestämmas med hänsyn till bränsleslag, eldningssätt och andra på sotbildning och därav föranledd brandfara inverkan omständigheter samt må icke utsträckas längre än till två år. Brandchefen må dock, om särskilda skäl i visst fall äro därtill, efter skorstensfejarmästarens hörande besluta om annan sotningsfrist.

16 §.

I brandordningen skall införas bestämmelse, huruvida kommunen skall utgöra ett eller flera sotningsdistrikt eller jämte annan kommun ingå i sådant distrikt.

För varje sotningsdistrikt skall finnas en skorstensfejare, som avlagt mästarexamen för skorstensfejare vid statens brandskola.

När skorstensfejare för sotningsdistrikt skall utses, skall kungörelse där-om införas i allmänna tidningarna med angivande av den tid, inom vilken ansökan skall ingivas. Inkommer ej ansökan från skorstensfejare med mästarexamen, äger länsstyrelsen medgiva att sökande med annan utbildning utses.

17 §.

Föreskriven sotning skall verkställas av distriktets skorstensfejarmästare eller på hans ansvar av skorstensfejare, som är anställd för att biträda

honom. Annan må ej verkställa sådan sotning, såframt icke brandchefen efter skorstensfejarmästarens hörande för särskilt fall medgiver undantag.

18 §.

Vid föreskriven sotning skall undersökas, huruvida å byggnadsdelar, som enligt 12 § skola bliva föremål för eldstadsbrandsyn, finnes felaktighet, som kan utgöra brandfara, varjämte uppmärksamhet skall ägnas åt annat, som kan utgöra föremål för undersökning vid brandsyn. Upptäckes felaktighet eller iakttages annat missförhållande och äger skorstensfejarmästaren ej själv meddela föreläggande om rättelse, skall brandchefen ofördröjligen underrättas.

19 §.

1 mom. Skorstensfejarmästare för sotningsdistrikt åligger bland annat

1) att på anmodan av brandchefen eller ägare eller innehavare av byggnad och annan anläggning göra de undersökningar och besiktningar av eldstäder, förbränningsanordningar, rökkanaler och imkanaler, som erfordras för att utröna brandfara;

2) att föra förteckning över de byggnader och andra anläggningar i sotningsdistriktet, inom vilka sotning skall ske, samt att där anteckna verkställda förrättningar, iakttagna felaktigheter och missförhållanden samt vidtagna åtgärder, ävensom att på anfordran uppvisa förteckningen för brandchefen;

3) att tillse att arbete, som han eller hans biträden utför, verkställs med varsamhet och omtanke så att skada eller olägenhet ej uppstår;

4) att på anmodan biträda vid släckning av soteld; samt

5) att på kallelse av brandchefen eller den som för befälet vid brand biträda vid annan brandsläckning.

2 mom. Angående skorstensfejarmästarens åligganden i övrigt må bestämmelser meddelas i brandordningen eller i reglemente.

20 §.

För kommun skall finnas sotningstaxa, upptagande de avgifter som ägare och innehavare av byggnad, annan anläggning eller lägenhet hava att erlägga för sotnings-, undersöknings- och besiktningensarbete, som utföres av skorstensfejare.

Sotningstaxa antages och fastställs på sätt stadgas om brandordning.

Om vissa åtgärder mot brand

21 §.

Arbetsgivare och arbetstagare böra samverka i syfte att främja brandförsvaret på arbetsplatsen.

22 §.

Vill någon företaga kolning, tjärbränning eller hyggesbränning eller ock svedja eller bränna gräs, halm, ris eller ljung eller för annat ändamål uppgöra eld utomhus på plats, där elden lätt kan sprida sig och medföra brandfara, åligger honom att dessförinnan, genom grävning eller på annat sätt, vidtaga de särskilda åtgärder, som kunna anses erforderliga för att hindra eldens spridning. Sådan eld må ej övergivas, förrän den blivit fullständigt släckt.

I brandordningen må om så erfordras föreskrivas skyldighet för den som vill uppgöra eld på plats, som avses i första stycket, att anmäla det till brandchefen.

23 §.

Envar enligt 7 § brandlagen tjänstepliktig är efter kallelse till skogsbrandsläckning pliktig att, försedd med tillgängliga släckningsredskap, genast be-
giva sig till anvisad plats och delta i släckningsarbetet. Befinner sig tjänstepliktig i närheten av brandstället, skall han, så snart han fått kännedom om branden, utan kallelse skynda dit och delta i arbetet.

Om tillsyn över brandförsvaret m. m.

24 §.

Länsstyrelsen skall tillse att brandförsvaret inom länet är tillfredsställande ordnat.

Vid sin tillsyn över att kommuner, brandsyneförrättare och särskilda befattningshavare fullgöra sina åligganden med avseende å brandförsvaret äger länsstyrelsen förelägga vite.

Tillsyn över brandförsvaret inom riket utövas av statens brandinspektion.

25 §.

Brandchef, brandsyneförrättare, skorstensfejare och annan som har att utöva tillsyn över brandförsvaret skall för fullgörande av tillsynen äga tillträde till byggnad och lägenhet samt upplag och annan anläggning ävensom rätt att där företaga undersökning eller utföra arbete, vartill hans åligganden giva anledning. Vägras tillträde utan godtagbart skäl, skall handräckning lämnas av polismyndigheten. Tillsyn och arbete skola utföras på sådant sätt att minsta möjliga olägenhet vållas allmänheten.

Den som har eller haft att utöva tillsyn eller anlitas som biträde i tillsynsverksamheten må ej obehörigen röja eller utnyttja yrkeshemlighet eller annat förhållande, varom han fått kännedom i denna verksamhet.

Om ansvar och besvär

26 §.

Till dagsböter dömes, om ej gärningen är belagd med straff i annan för-

fattning, den som icke låter verkställa föreskriven sotning, när han enligt 17 § andra punkten fått medgivande att själv ombesörja sådan sotning, samt den som bryter mot bestämmelserna i 23 §.

27 §.

Bryter någon mot bestämmelse i brandordning och skall förseelsen enligt stadgande däri föranleda ansvar, dömes, om ej gärningen är belagd med straff i annan författning, till böter, högst trehundra kronor. Har förseelsen avsett åliggande av större vikt eller har därigenom förorsakats avsevärd skada eller olägenhet, skola dagsböter ådömas.

28 §.

Bryter någon mot bestämmelserna i 25 § andra stycket, dömes till dagsböter eller fängelse i högst ett år.

Förseelsen må av allmän åklagare åtalas endast efter angivelse av målsäganden.

29 §.

Över beslut vid brandsyn samt över brandchefs beslut jämlikt 15 § andra stycket sista punkten och 17 § andra punkten må besvär anföras hos länsstyrelsen.

Talan mot beslut, som länsstyrelse meddelat på grund av denna stadga eller brandordning, må föras hos Konungen.

Särskilda bestämmelser

30 §.

Vad som föreskrives i denna stadga eller i brandordning gäller även byggnad, upplag eller anläggning, som tillhör eller innehaves av staten.

31 §.

När kommun utsett brandchef, vice brandchef eller skorstensfejarmästare, skall anmälan härom göras till länsstyrelsen med uppgift om hans namn, adress och telefonnummer.

32 §.

Den som enligt 12 § är eller kan bli behörig att förrätta brandsyn må ej driva handel med brand- eller livräddningsredskap; eller vara kommissionär eller agent för annan, som driver sådan handel, eller för försäkringsinrättning i vad denna meddelar försäkringar, som hava samband med brand; eller vara delägare i handelsbolag eller styrelseledamot i aktiebolag eller förening, som har till huvudsaklig uppgift att driva handel med brand- eller livräddningsredskap.

Övergångsbestämmelser

33 §.

Denna stadga träder i kraft den 1 januari 1963.

Genom stadgan upphävas brandstadgan den 15 juli 1944 (nr 522) samt vad i övrigt finnes i allmän författning, brandordning eller andra särskilda föreskrifter stridande mot bestämmelserna i denna stadga.

Förekommer i lag eller eljest hänvisning till föreskrift, som ersatts genom bestämmelse i denna stadga, skall den bestämmelsen i stället gälla.

34 §.

1 mom. För brandbefälstjänst gällande kompetensbestämmelse, som jämlikt denna stadga intages i brandordning, skall icke tillämpas å brandbefäl, som innehar tjänsten vid stadgans ikraftträdande.

Den som före den 1 januari 1948 erhållit befattning som brandbefäl må utan hinder av kompetensbestämmelserna i denna stadga kunna utses till annan brandbefälsbefattning. Utses sådant brandbefäl till brandchef eller vice brandchef skall beslutet underställas länsstyrelsen för prövning av den utseddes lämplighet för tjänsten.

2 mom. Vid tillämpningen av denna stadga skall den som genomgått brandchefskurs kategori I vid statens brandskola anses hava där avlagt brandingenjörsexamen, den som genomgått brandmästarkurs kategori I vid skolan anses hava där avlagt brandmästarexamen samt den som genomgått brandförmanskurs kategori I vid skolan anses hava där avlagt brandförmansexamen.

I övrigt skall för brandbefäl med kompetens enligt föreskrifterna i brandstadgan den 15 juli 1944 gälla

att brandchefskurs kategori II vid statens brandskola anses motsvara brandbefälskurs A vid skolan samt

att envar av brandchefskurs kategori III samt brandmästar- och brandförmanskurs kategori II vid statens brandskola anses motsvara brandbefälskurs B vid skolan.

3 mom. Har skorstensfejare före denna stadgas ikraftträdande godkänts eller anställts för visst sotningsdistrikt, må godkännandet ej återkallas eller anställningsavtalet hävas med mindre skorstensfejaren finnes icke vidare vara lämplig.

Den som före den 1 januari 1948 vunnit godkännande eller anställning såsom skorstensfejare för sotningsdistrikt må utan hinder av kompetensbestämmelserna i denna stadga utses till skorstenfejarmästare i annat sotningsdistrikt.

35 §.

Utän hinder av det i 32 § stadgade förbudet må den, som vid denna stadgas ikraftträdande är anställd inom brandförsvaret och som då enligt äldre be-

stämmelser var oförhindrad att bedriva och jämväl bedrev verksamhet, som avses med förbudet, fortsätta därmed.

36 §.

Tjänstgöringstiden för ledamöter och suppleanter i särskild brandstyrelse, vilka valts med tillämpning av äldre bestämmelser, skall upphöra med utgången av år 1963. Nya val i enlighet med denna stadga skola äga rum år 1963.

37 §.

Förslag till brandordning skall med iakttagande av denna stadgas föreskrifter hava upprättats och underställts länsstyrelsens prövning senast den 1 januari 1965. Brandordning, avsedd att träda i kraft den 1 januari 1963 eller därefter, må jämväl före sistnämnda dag antagas och fastställas i enlighet med bestämmelserna i denna stadga.

Intill dess ny brandordning trätt i kraft, skall hittills gällande brandordning lända till efterrättelse, i den mån den icke strider mot brandlagen eller denna stadga.

Beslut, förordnande eller föreskrift, som meddelats med stöd av sådant stadgande i äldre brandstadgan, vilket ersatts genom bestämmelse i nya stadgan, skall alltjämt gälla, intill dess annorlunda förordnas.

Förslag

till

Lag**om ändrad lydelse av 79 § kommunallagen den 18 december 1953 (nr 753)**

Härigenom förordnas, att 79 § kommunallagen den 18 december 1953 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

79 §.*(Nuvarande lydelse)*

Har Konungen förordnat, att för område på landet, som ej utgör egen kommun, skall lända till efterrättelse vad om stad är föreskrivet i byggnadslagen och byggnadsstadgan *eller i brandlagen och brandstadgan*, må Konungen, där särskilda skäl därtill äro, besluta att området skall utgöra ett municipalsamhälle, vilket äger att oberoende av kommunen i övrigt självt vårda de angelägenheter, som föranledas av sådana bestämmelsers tillämpning inom samhället.

Ej må — — — — — särskilt municipalsamhälle.

(Föreslagen lydelse)

Har Konungen förordnat, att för område på landet, som ej utgör egen kommun, skall lända till efterrättelse vad om stad är föreskrivet i byggnadslagen och byggnadsstadgan, må Konungen, där särskilda skäl därtill äro, besluta att området skall utgöra ett municipalsamhälle, vilket äger att oberoende av kommunen i övrigt självt vårda de angelägenheter, som föranledas av sådana bestämmelsers tillämpning inom samhället.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1963.

Vad i 33 § lagen den 13 juni 1919 (nr 293) om ändring i kommunal och ecklesiastik indelning är stadgat skall gälla i tillämpliga delar, då municipalsamhälle upphört eller fått sina uppgifter inskränkta till följd av att brandlagen den 15 juli 1944 (nr 521) och brandstadgan den 15 juli 1944 (nr 522) upphört att gälla.

*Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 1 decem-
ber 1961.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON, HOLMQVIST.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Johansson, *fråga om reviderad brandlagstiftning m. m.* samt anför därvid följande.

I. Inledning

Brandförsvaret har varit reglerat ända sedan landskapslagarnas tid. I 1734 års lag upptogs i byggningsbalken skilda regler om brandförsvaret i bygd och om brandförsvaret i skog. År 1874 utfärdades dock de första bestämmelserna rörande brandförsvaret i städerna i en brandstadga för rikets städer. Den ersattes av 1923 års brandstadga, som innehöll bestämmelser även för landsbygden men icke föreskrev skyldighet för landskommunerna att hålla brandförsvaret. År 1914 utfärdades en lag om förekommande och släckning av skogseld, som förutsatte att skogsbrandförsvaret åtminstone i regel ej skulle åsamka kommunerna kostnader. Denna lag ersattes av 1937 års lag om förekommande och släckning av skogseld, vilken skärpte kraven på kommunerna. 1923 års brandstadga och 1937 års skogseldslag ersattes den 1 januari 1945 av brandlagen och brandstadgan den 15 juli 1944 (nr 521 och 522). Den huvudsakliga nyheten i sistnämnda lagstiftning, vars syfte var att stärka brandförsvaret, var införandet av ovillkorlig skyldighet även för landskommunerna att hålla bygdebrandförsvaret.

1944 års brandlagstiftning har sedan sin tillkomst endast obetydligt ändrats. På kommunalt håll har emellertid efter hand framkommit en allmänt omfattad åsikt, att en reform borde genomföras i syfte att begränsa kommunernas kostnader för brandförsvaret genom att utforma detta på ett från ekonomisk synpunkt mera ändamålsenligt sätt.

Med anledning härav tillkallade dåvarande chefen för inrikesdepartementet under 1954 tio sakkunniga för att verkställa översyn av brandlagstiftningen och brandförsvarets organisation jämte därmed sammanhängande

spörsmål. De sakkunniga, vilka antog benämningen *1954 års brandlagsrevision*¹ och som i det följande benämnes brandlagsrevisionen, avgav den 25 oktober 1960 ett betänkande med titeln »Reviderad brandlagstiftning» (SOU 1960: 34) med förslag till bl. a. ny brandlag och ny brandstadga. Samtidigt överlämnades en stencilerad redogörelse för en på de sakkunnigas uppdrag utförd s. k. operationsanalys på brandförsvarets område.

Yttranden över brandlagsrevisionens förslag har efter remiss avgivits av chefen för försvarsstaben, fortifikationsförvaltningen, arbetarskyddsstyrelsen, civilförsvarsstyrelsen, riksbrandinspektören, styrelsen för statens brandskola, telestyrelsen, järnvägsstyrelsen, byggnadsstyrelsen, statskontoret, statens organisationsnämnd, domänstyrelsen, skogsstyrelsen — efter hörande av samtliga skogsvårdsstyrelser och med bifogande av yttranden från skogsvårdsstyrelserna i Kalmar, Gävleborgs och Norrbottens län —, statens elektriska inspektion, överståthållarämbetet — med bifogande av yttranden från stadsfullmäktige, polismästaren och brandchefen i Stockholm —, samtliga länsstyrelser, Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund, Sveriges industriförbund och Svenska arbetsgivareföreningen (gemensamt yttrande), Sveriges fastighetsägareförbund, Svenska kommunalarbetsförbundet, Svenska brandbefälens riksförbund, Borgarbrandmännens riksförbund, Sveriges skorstensfejaremästares riksförbund och Svenska skorstensfejariarbetareförbundet (gemensamt yttrande), Svenska försäkringsbolags riksförbund, Landsbygdens brandförsäkringsbolags förening, Svenska brandskyddsföreningen och Svenska brandkårernas riksförbund (gemensamt yttrande, Svenska brandingenjörföreningen, Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Svenska petroleum institutet, Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund samt Sveriges akademikers centralorganisation (SACO) allmänna tjänstemannaförbund. Vid länsstyrelsernas yttrande har fogats yttranden från samtliga länsbrandinspektörer utom länsbrandinspektörerna i Jönköpings, Kalmar, Göteborgs och Bohus, Örebro och Västernorrlands län (länsbrandinspektören i Göteborgs och Bohus län har dock deltagit i länsstyrelsens handläggning av ärendet), från länskskogsbrandinspektörerna i Kopparbergs, Gävleborgs, Västerbottens och Norrbottens län samt från tre länsarkitekter, sexton städer, fyra köpingar, sju landskommuner, två byggnadsnämnder, fyra brandchefer, en skorstensfejaremästare, fyra brandkårsförbund, fem länsavdelningar av Svenska landskommuner-

¹ De sakkunniga har utgjorts av landshövdingen E.A. Westling (ordförande; avliden år 1957), landshövdingen A.V. R. Tottie (ordförande fr. o. m. den 12 november 1957), f. d. ledamoten av riksdagens första kammare förre stationsmästaren H. Rudolf Anderberg, ledamöterna av riksdagens första kammare förre förmannen E. Hjalmar Nilsson och lantbrukaren O. Ferdinand Nilsson, ledamöterna av riksdagens andra kammare kammarherren James I.A. Dickson, pastorn G. Ruben Swedberg (avliden år 1957) och folkskolläraren John R. Anderson (fr. o. m. den 5 juli 1957) samt brandchefen i Örebro K.-M. Grönlund, brandchefen i Härnösand V. Tell, brandchefen i Kärna kommun fanjunkaren Gösta Pettersson och ombudsmannen i svenska kommunalarbetsförbundet Axel Peterson. Rektorn vid statens brandskola civilingenjören Swen Hultqvist har såsom expert biträtt de sakkunniga.

nas förbund, ett brandstodsbolag samt en krets av Sveriges skorstensfejaremästares riksförbund. Därjämte har Samarbetskommittén för hälsovårdsnämnderna i rikets större städer inkommit med ett yttrande över betänkandet.

I de väsentliga frågorna om brandlagstiftningen och brandförsvarets organisation ansluter sig remissinstanserna i allmänhet till brandlagsrevisionens förslag. I flera yttranden påpekas emellertid att förslaget i vissa delar torde få jämkas på grund av den förestående kommunreformen.

Sedan nu oförmålda frågor ytterligare övervägts inom inrikesdepartementet, anhåller jag att få upptaga dem till närmare behandling.

II. Huvuddragen av gällande brandlagstiftning

Brandlagen innehåller grundläggande bestämmelser om kommuners och enskildas skyldigheter med avseende på brandförsvaret. Brandstadgan, som kompletterar brandlagen, är uppdelad på tre avdelningar, varav den första innehåller bestämmelser för stad, den andra bestämmelser för landsbygd och den tredje allmänna bestämmelser, gemensamma för stad och landsbygd. För varje kommun skall finnas en av länsstyrelsen fastställd brandordning, upptagande kompletterande bestämmelser för kommunens brandförvar.

Enligt *brandlagen* skall varje borgerlig primärkommun hålla ett brandförvar, som tillfredsställer skäligen anspråk på trygghet mot skada av brand. Lagens bestämmelser för stad skall äga tillämpning å municipalsamhälle som självt handhar sitt brandförvar. I princip är skogsbrandförsvaret samordnat med bygdebrandförsvaret. Anser kommun, att skogsbrandförsvaret bör ordnas för sig, kan en sådan ordning genomföras; härför fordras länsstyrelsens godkännande.

Högsta tillsynsmyndigheter för brandförsvaret är Kungl. Maj:t och länsstyrelserna. Vid deras sida står en riksbrandinspektör för hela riket samt en länsbrandinspektör för varje län jämte en särskild läns-skogsbrandinspektör för vissa län.

I varje kommun skall finnas brandstyrka av betryggande storlek och sammansättning. I stad, köping och municipalsamhälle skall brandstyrkan utgöras av yrkesbrandkår eller av borgarbrandkår, bestående av personer, som förbundit sig att vid sidan av annan sysselsättning fullgöra brandtjänst, eller, om länsstyrelsen så medgiver, av frivillig brandkår, som gentemot kommunen åtager sig att svara för brandsläckning. I landskommun skall brandstyrkan bestå av borgarbrandkår eller frivillig brandkår. Kommun är under vissa förutsättningar skyldig att lämna annan kommun släckningshjälp. Den förbindelse, som en frivillig brandkår ikläder sig, måste därför innefatta även skyldighet att fullgöra denna kommunens förpliktelse. Till kommuns brandstyrka skall både i stad och landskommun höra erforderlig reservbrandstyrka, grundad på tjänsteplikt. Från skyldigheten för kommun

att hålla brandkår äger länsstyrelsen medge befrielse, om kommunen träffat avtal om betryggande släckningshjälp från brandkår i annan kommun.

Förvaltningen av brandförsvarets angelägenheter i kommun skall handhas av det kommunala förvaltningsorgan som kommunens beslutande organ utser. Särskild brandstyrelse kan tillsättas. Närmast under detta förvaltningsorgan skall ledningen av kommunens brandförsvaret utövas av en brandchef. Är skogsbrandförsvaret ordnat för sig, tillkommer ledningen därav en skogsbrandfogde eller, om kommunen är uppdelad i skogsbrandrotar, en fogde för varje rote.

Kommun är skyldig att anskaffa och underhålla materiel och andra för brandförsvaret erforderliga anordningar, brandtorn likväl undantagna, samt draga försorg om nödig vattentillgång för släckning av brand, dock allenast i den mån oskäligen kostnad därigenom icke åsamkas kommunen. Vidare skall brandsyn hållas och sotning verkställas i enlighet med därom i brandstadgan och brandordning meddelade föreskrifter.

Inom brandförsvaret föreligger medborgerlig tjänsteplikt: envar, som under kalenderåret fyller lägst 16 och högst 65 år och som vistas i orten, är pliktig att i den mån kroppskrafter och hälsotillstånd tillåter medverka vid släckning av brand då så erfordras. Bland de tjänstepliktiga uttages lämpliga personer för brandtjänst i reservbrandstyrkan. För sådan tjänst bör i första hand frivilliga ifrågakomma. I brandlagen stadgas vidare skyldighet för ägare av byggnad, upplag eller annan anläggning att anskaffa och underhålla erforderliga brand- och livräddningsredskap samt att vidtaga andra för brandförsvaret erforderliga åtgärder, i den mån de ej medför oskäligen kostnad, ävensom att tillhandahålla erforderlig arbetskraft för tillsyn, röjning eller annat dylikt arbete efter brand. Det åligger envar att handskas varsamt med eld samt att vid inträffad eldsvåda eller brandfara, om han ej själv kan bemästra situationen, varsko dem, vilkas liv eller egendom är i fara, samt tillkalla hjälp. Uttrycklig bestämmelse är meddelad om befogenhet för brandbefäl att vid släckning eller räddning göra sådana ingrepp i annans rätt, som vid skäligen bedömning kan finnas erforderliga. Å andra sidan kan den, som deltagit eller på annat sätt varit verksam vid släckning av brand eller som deltagit i övning med brandkår, av statsmedel erhålla ersättning för skada, som därvid åsamkats honom. Sådan ersättning kan också utgå för deltagande i släckning av skogsbrand.

Åsidosätter kommun eller ägare av byggnad, upplag eller annan anläggning sina skyldigheter enligt brandlagen, äger länsstyrelsen förordna om rättelse, eventuellt vid äventyr av vite. Överträdelse av reglerna om tjänsteplikt eller andra i brandlagen meddelade föreskrifter om enskilds plikter med avseende på brandförsvaret straffas med dagsböter.

Brandstadgan innehåller bl. a. kompetensföreskrifter för brandbefäl. Den närmare innebörden av dessa framgår av stadgan den 23 januari 1942 (nr 21) för statens brandskola. Vidare ges i brandstadgan allmänna bestäm-

melter om brandsyn, sotning och besiktning. Allmän brandsyn skall årligen hållas av en nämnd, bestående i stad av brandchefen eller annat brandbefäl, skorstensfejaren i sotningsdistriktet samt en av byggnadsnämnden förordnad person, i landskommun av brandchefen eller brandbefäl som ordförande jämte en eller två därtill lämpliga personer, som utses av den förvaltande myndigheten. I stad med yrkesbrandkår må i brandordningen stadgas, att brandchef eller brandbefäl ensam äger verkställa brandsyn samt att skorstensfejare äger ensam utföra den del av brandsynen, som är eldstadsbesiktning. I stad skall finnas yrkesutbildad skorstensfejare med ensam behörighet att utföra föreskriven sotning. På landsbygden åligger det fastighetsägare att tillse att föreskriven sotning verkställs, om ej annat bestämts i brandordningen. Närmare bestämmelser om varje kommuns brandförsvar skall intagas i den för kommunen gällande brandordningen, som på förslag av kommunens beslutande organ fastställs av länsstyrelsen. Brandstadgan innehåller föreskrifter om brandordnings antagande och innehåll. Däri skall bl. a. finnas bestämmelser angående vilka slag av brandstyrkor, som skall finnas i kommunen, antalet brandbefäl och brandmän, antalet övningar, brandstyrkans och befälets åligganden, brandsyn, sotning m. m. Till kommunernas och länsstyrelsernas ledning vid upprättande av brandordningar har riksbrandinspektören med biträde av sakkunniga på Kungl. Maj:ts uppdrag utarbetat *normalbrandordningar* (SOU 1945:18—20), som bl. a. innehåller exempel på brandkårernas och reservbrandstyrkornas numerär och organisation i städer och landskommuner av olika storlek och karaktär, brandchefs skyldigheter, brandredskapens omfattning i byggnader, sotningsfrister samt åtgärder till förekommande av brandfara och bekämpande av brand.

Tillämpningsbestämmelser till brandlagstiftningen återfinns bl. a. i instruktionerna för riksbrandinspektören, för länsbrandinspektörerna och för länskogsbrandinspektörerna, kungörelsen den 30 juni 1947 om ersättning för verksamhet vid brandsläckning m. m. och kungörelsen den 26 maj 1954 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under verksamhet vid brandsläckning m. m.

Bestämmelser rörande brandförsvaret återfinns även i andra författningar. I lagen den 12 mars 1886 angående ansvarighet för skada i följd av järnvägs drift ges föreskrifter om brandskada. Strafflagen innehåller stadganden om mordbrand, allmänfarlig vårdslöshet och skadegörelse. Vissa regler om handhavande av brandfarliga varor finns i förordningen den 7 oktober 1921 angående eldfarliga oljor, som den 1 juli 1962 ersätts av förordningen den 1 december 1961 om brandfarliga varor, förordningen den 10 juni 1949 om explosiva varor samt förordningen den 3 juni 1932 med vissa bestämmelser angående biografer och filmförevisning. Vidare märks stadgan den 8 juni 1917 angående hotell- och pensionat rörelse, arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 och arbetarskyddskungörelsen den 6 maj 1949,

förordningen den 31 december 1915 angående användande av militär personal till upprätthållande av allmän ordning samt för eldsläckning och andra dylika ändamål samt cirkuläret den 5 mars 1920 till länsstyrelserna angående ersättande av kostnader för militärhandräckning för släckning av skogseld. Av stor betydelse för det förebyggande brandförsvaret är slutligen byggnadslagstiftningen och byggnadsstyrelsens med stöd därav utfärdade anvisningar.

III. Allmänna synpunkter på revision av brandlagstiftningen

Brandlagsrevisionen

Om brandförsvarets kostnader och effektivitet anför brandlagsrevisionen till en början, att de värden, som skyddas av landets brandförsvär uppgår till drygt 300 miljarder kronor. De brandskador som ersätts genom försäkring uppgår till omkring 125 miljoner kronor per år, vartill kommer skador på oförsäkrad egendom till okänt belopp. Produktionsbortfall och andra olägenheter till följd av brand kan uppskattas till omkring 50 miljoner kronor årligen. Kostnaderna för att förebygga och bekämpa brand utgöres årligen av statsverkets kostnader, för vilka på elfte huvudtiteln brukar upptagas 1,5 miljon kronor, kommunernas kostnader omkring 90 miljoner kronor, brandförsäkringsinrättningarnas administrationskostnader ungefär samma belopp samt slutligen fastighetsägares och andras kostnader för förebyggande brandförvarsåtgärder, vilka ej låter sig beräknas.

Brandlagsrevisionen konstaterar, att brandförsvarskostnadernas andel av kommunernas sammanlagda utgifter är förhållandevis blygsam, högst 2 procent, men att trots detta kommunernas brandförsvarskostnader ökat från 23,5 miljoner kronor år 1945 till 98,1 miljoner kronor år 1956; omräknat i 1945 års penningvärde blir kostnaden för år 1956 likväl 58,4 miljoner kronor. Två tredjedelar av kommunernas brandförsvarskostnader belöper på städerna och en tredjedel på köpingarna och landskommunerna. I städerna utgör personalkostnaderna huvuddelen av brandförsvarskostnaden. Bortsett från penningvärdesförändringen har kostnadsökningen flera orsaker: ökningen av antalet yrkesbrandkårer och antalet heltidsanställda befattningshavare, förändringar i löne- och tjänstgöringsförhållanden samt den år 1945 införda skyldigheten för landskommunerna att hålla brandförsvär.

Det har icke visat sig möjligt att finna det belopp, vartill brandförsvarskostnaderna vid en viss tidpunkt bör uppgå för att summan av dem och de totala skadorna skall bli den lägsta möjliga. Brandlagsrevisionen påvisar emellertid, att kommunernas brandförsvarskostnader under tiden 1947—1956 stigit i nära nog samma takt som värdet av all brandförsäkrad egendom så att förhållandet mellan nämnda kostnader och värde hållit sig i det närmaste konstant. Relationen mellan brandskadeersättningar och försäkringsbestånd har under den angivna tidsperioden avsevärt förbättrats, vilket

brandlagsrevisionen anser tyda på att brandskadorna i landet relativt sett minskat. Orsaken till denna förbättring får, i den mån den ej sammanhänger med ändringar i försäkringsbeståndet och alltså endast är skenbar, sökas — förutom i förbättrat byggnadssätt — såväl i den genom 1944 års brandlagstiftning tillkomna upp rustningen av brandförsvaret som i de insatser, som gjorts av olika organisationer, sammanslutningar och försäkringsinrättningar. Att närmare ange i vilken grad det kommunala brandförsvaret här medverkat är ej möjligt.

Brandlagsrevisionen fastslår däremot, att kostnadsstegringen för det kommunala brandförsvaret ter sig rimlig, om den sätts i samband med de värden detta brandförsvaret haft att skydda. Operationsanalysen ger ej något kvantitativt underlag för en radikalt ny kurs inom brandförsvaret. Brandlagsrevisionen finner de företagna undersökningarna närmast ge vid handen, att några avsevärda förändringar i samhällets utgifter för brandförsvaret f.n. ej är påkallade, samt utgår i sina förslag från att brandförsvarets nuvarande effektivitet icke bör minskas men i stort sett ej heller behöver ökas utöver vad som kan rymmas inom nuvarande kostnadsram.

Brandlagsrevisionen föreslår ej några ändringar beträffande brandförsvarets uppgifter i stort. Dessa är förebyggande av brand samt släckning av brand och i samband därmed stående räddning av liv och egendom. I betänkandet redogöres ingående för sådan ambulans- och räddningstjänst, som ej har samband med brandförsvaret men som i stor utsträckning ombesörjes av de kommunala brandkårerna. Brandlagsrevisionen uttalar, att kommunerna enligt kommunallagen är oförhindrade att genom brandförsvaret fullgöra sådana uppgifter, men föreslår icke någon lagstiftning i ämnet. Det understrykes också, att brandförsvarets i brandlagstiftningen och de med stöd därav antagna brandordningarna närmare angivna uppgifter avser endast åtgärder mot brandfara men däremot exempelvis icke åtgärder i hälsovårdens eller bränsleekonomins intressen.

I frågan om den lämpligaste storleken av de områden, inom vilka brandförsvarets uppgifter bör fullgöras, erinrar brandlagsrevisionen om att även efter 1952 års kommunreform det ofta framhållits att många av kommunerna är för små för att inom sig tillåta en rationell organisation av brandförsvaret. I operationsanalysen behandlas områdenas storlek främst med hänsyn till släcknings- och brandkårsorganisation och de ekonomiska överväganden om risker, skador och brandförsvarskostnader som förekommer i samband därmed. Brandlagsrevisionen påpekar emellertid, att även det förebyggande brandförsvarets organisation har betydelse vid bedömningen av frågan om den lämpligaste indelningen i brandförvarsområden.

I operationsanalysen uttalas, att utredningsmaterialet icke medger någon beräkning av den optimala utsträckningen av ett släckningsområde, att de naturliga släckningsområdena — varmed avses ett område som erhålles vid tillämpning av principen att brand skall släckas av den brandkår som på

kortaste tid kan komma till brandplatsen — för de existerande brandkårerna väsentligen ligger innanför respektive kommungränser (med undantag för Stockholms- och Göteborgsområdena) samt att den kommunala indelningen därför synes böra bibehållas som grund för indelningen i släckningsområden. En reservation göres dock för kretsbildning omkring vissa städer och köpingar med små administrativa områden.

Brandlagsrevisionen framhåller, att operationsanalysen bygger på förhållanden, som rådde vid mitten av 1950-talet, och att dess resultat därför icke helt kan läggas till grund för en organisation, som är avsedd att bestå under en tid av stark expansion och stora förändringar på samhällslivets och samhällsplaneringens områden. Brandlagsrevisionen fortsätter.

Brandförsvaret är beroende av samhällsutvecklingen i stort och måste anpassas efter denna. I detta hänseende märkas bl. a. förbättrade kommunikationer, ökat fordonsbestånd, landsbygdens avfolkning samt kortare arbetstid och ökad fritid. Operationsanalysen får emellertid anses visa, att det i regel icke är ekonomiskt att helt övergå till brandkårer med uteslutande heltidsanställd personal ens inom regioner bestående av ett flertal kommuner, av vilka ingen redan tidigare har sådan brandkår. Visserligen kunna den kortare arbetstiden, de ökade möjligheterna att utnyttja fritiden och dennas därav föranledda större värde samt kraven på bättre och därmed längre utbildning för brandpersonalen medföra, att den deltidsanställda personalen kommer att bli svårare att rekrytera och allt dyrbarare. Hittillsvarande erfarenheter tyda emellertid på att kostnaderna för den heltidsanställda brandpersonalen öka i motsvarande grad. Brandlagsrevisionen finner därför för sin del, att brandkårerna alltjämt i flertalet fall måste bygga på deltidsanställd personal så länge sådan över huvud går att rekrytera. Som framgår av operationsanalysen kunna borgarbrandkårerna icke stationeras på de matematiskt fördelaktigaste platserna utan måste med hänsyn just till rekryteringen förläggas till tätorterna. Det är härvid ofrånkomligt att antalet borgarbrandkårer då stundom kan förefalla väl stort, men särskilt i Skåne-länen har man ej heller, enligt vad som angående förhållandena år 1954 uttalas i operationsanalysen, dragit den fulla konsekvensen av kommunsammanslagningarna och avvecklat uppenbart överflödiga grupper av borgarbrandmän. Till en del har detta sin förklaring i att man ej velat upplösa de gamla frivilliga brandkårerna. Sedan år 1954 torde ock en viss rationalisering på detta område ha ägt rum. — — — F. n. pågår en utveckling mot kretsbildning omkring tätorter med brandkårer som ha ständig vakthållning, något som bestyrker riktigheten av vad i operationsanalysen sägs om lämpligheten av kretsar omkring vissa tätorter. I en del sådana kretsar har man ock genom släckningsavtal skapat en gemensam brandkår för hela kretsen. Å andra sidan äro vissa kommuner, särskilt de största städerna, så stora att det icke är organisatoriskt lämpligt eller ekonomiskt att till dem ansluta angränsande landsbygdsområden.

I betänkandet konstateras, att det icke är möjligt att erhålla något entydigt svar på frågan om lämpligaste storleken för brandförsvarets verksamhetsområden. Det förefaller emellertid som om de nuvarande kommunerna i stor utsträckning utgör ekonomiskt rationella områden. Eftersom det likväl förekommer att bränder släcks av annan brandkår än den

som har närmast till brandplatsen och då vissa uppgifter, som ej direkt avser brandsläckning, t. ex. alarmering samt viss materielhållning och materielvård, med fördel handhaves gemensamt, är i åtskilliga fall större områden än de nuvarande kommunerna lämpliga som underlag för brandförsvarets uppgifter.

Det primärkommunala huvudmannaskapet för brandförsvaret bör enligt förslaget bibehållas. Därvid åberopas resultatet av operationsanalysen, den nu aktuella nya kommunindelningen och omöjligheten att anordna specialkommuner för brandförsvaret. Tanken att överföra brandförsvaret på staten eller landstingen avvisas under hänvisning till hemortsintressets särskilda betydelse för brandförsvaret, statsfinansiella skäl och landstingens övriga uppgifter. Brandlagsrevisionen tillägger, att det på vissa håll föreliggande behovet av större områden för brandförsvaret i förening med bibehållet kommunalt huvudmannaskap förutsätter ett inom dessa områden vidgat samarbete mellan berörda kommuner. På grund härav och med hänsyn till den förut berörda samhällsutvecklingen och dess betydelse för brandförsvarets organisation och verksamhet försöker förslaget förena ett bibehållet kommunalt huvudmannaskap med möjligheten till en fortgående utveckling och förändring inom den föreslagna lagstiftningens ram samt undvika att låsa utvecklingen i ett snart passerat stadium ävensom lämna utrymme för lokala olikheter.

Den statliga tillsynen över brandförsvaret skall enligt förslaget liksom hittills främst utövas av länsstyrelserna med biträde av särskild expertis. Såsom central rådgivande instans skall alltjämt finnas en statens brandinspektion med en riksbrandinspektör som chef.

Den föreslagna lagstiftningens disposition överensstämmer såtillvida med gällande författningskomplex som förslaget omfattar en brandlag och en brandstadga samt förutsätter utfärdandet av kommunala brandordningar. Brandstadgan skiljer sig däremot enligt förslaget från den gällande däri, att kommunernas olika administrativa natur icke ligger till grund för bestämmelserna. Brandlagsrevisionen anför härom.

De skilda bestämmelserna, vilka komma till uttryck i brandstadgans olika avdelningar för stad och för landsbygd och som tidigare hade motsvarigheter i lagstiftningen om allmän ordning och hälsovård, motiveras av att förhållandena i stad och på landet förr voro så väsentligt olika; först genom 1944 års brandlagstiftning infördes skyldighet för landsbygden att vidmakthålla ett brandförsvär. Den tätortsbildning, som under de senaste decennierna uppstått inom många landskommuner, vilka tidigare i huvudsak varit glest bebyggda, ävensom den inkorporering, som tillfört åtskilliga städer och köpingar mycket stora områden av ren glesbygd, liksom ock storkommunindelningen 1952 ha medfört, att i brandförsvarsavseende skillnaden mellan städer och köpingar samt landskommuner i viss mån utplånats. — — — Inom åtskilliga av tätorterna på landet äro förhållandena sådana, att det ur brandförsvarsynpunkt erfordras ett brandförsvär av samma omfattning som i de mindre städerna och kö-

pingarna, under det att för betydande delar av stadsområdena icke föreligger behov av annat brandförsvar än sådant som anses tillräckligt för den rena landsbygden i landskommun. Jordbrukets mekanisering samt tendensen att förlägga industrier och höghus på landsbygden äro omständigheter, som bidra till att minska skillnaden mellan stadssamhällen och landskommuner.

Då sådana förhållanden som befolknings- och bebyggelsestäthet, bebyggelsens art samt förekomsten av särskilt brandfarliga anläggningar såsom vissa industrier och upplag, eller med andra ord brandfaran och skyddsbehovet, i första hand böra ligga till grund för avgörandet hur brandförsvaret skall ordnas i en kommun, anser brandlagsrevisionen att den nuvarande uppdelningen av bestämmelserna efter kommunernas administrativa karaktär icke är lämplig.

Efter mönster av de nya ordnings- och hälsovårdslagstiftningarna föreslår därför brandlagsrevisionen i brandlag och brandstadga i princip gemensamma bestämmelser för alla kommuner. Detta förslag innefattar också att municipalsamhällena för brandförsvar avvecklas. Revisionen har icke funnit lämpligt eller möjligt att bygga olika författningsbestämmelser om brandförsvaret på skillnaden mellan tätbebyggelse och glesbebyggelse. Områden för vilka fastställt stadsplan eller byggnadsplan kan, där bebyggelse kommit till stånd inom dem, variera från de minsta tätorter till de största städer med helt olika krav på brandförsvar. Det inom hälsovården och byggnadsväsendet föreliggande behovet att bl. a. av ekonomiska skäl redan på ett tidigt stadium av tätortsutvecklingen reglera förhållandena gör sig för brandförsvaret gällande endast inom det förebyggande brandförsvaret och då främst i fråga om bebyggelseplanering och byggnadssätt, ämnen som icke omfattas av brandlagstiftningen. På grund härav och då brandlagsrevisionen anser att brandlagstiftningen bör vara en ram, inom vilken kommunerna bereds största möjliga frihet att anpassa brandförsvaret efter de lokala förhållandena, innehåller brandlagsrevisionens författningsförslag icke någon motsvarighet till den nya hälsovårdsstadgans uppdelning med strängare bestämmelser för s. k. hälsovårds-tätort.

Brandlagsrevisionen framhåller, att förslaget om gemensamma bestämmelser för alla kommuner givetvis icke innebär att alla kommuner skall ha samma eller likartat brandförsvar. Det är tvärtom angeläget att brandförsvaret icke göres vidlyftigare eller mera kostnadskrävande än som förändras av förhållandena i det särskilda fallet. Brandförsvaret bör därför utformas efter varje enskild kommuns behov. Brandlagsrevisionen föreslår, att liksom hittills för varje kommun skall finnas en brandordning, som innehåller bestämmelser om kommunens brandförsvar. Till ledning för kommunernas upprättande av brandordningar bör genom statens brandinspektions försorg utarbetas exempel på brandordningar för olika typer av kommuner.

Vad gäller brandlagstiftningens förhållande till an-

nan lagstiftning så berör brandlagsrevisionen icke närmare fredsbrandförsvarets ställning och uppgifter inom civilförsvaret. Brandlagsrevisionen anser dessa förhållanden icke böra påverka organisationen av ett på kommunal grund vilande fredsbrandförsvaret. Civilförsvarets brandtjänst bör anpassas efter den utformning av fredsbrandförsvaret, som från *kommunala* tekniska och ekonomiska synpunkter är i fredstid ändamålsenligast. Rationaliseringar inom det kommunala fredsbrandförsvaret får i princip icke hindras av civilförsvarets intressen.

Om förhållandet till lagstiftningen om brandfarliga varor anför brandlagsrevisionen.

Såväl gällande oljeförordning som framlagda förslag till ny förordning om brandfarliga varor bygger på tanken, att ifrågavarande föreskrifter avse åtgärder till skydd mot brandfara. Sätillvida är alltså denna lagstiftning att anse som ett område av brandförsvaret, som utbrutits till särskild reglering. — — — Det pågående arbetet på ändrad lagstiftning om brandfarliga varor avser bl. a. att göra denna speciella lagstiftning tillämplig på flera slag av brandfarliga vätskor och varor än som för närvarande är fallet. Lagstiftningen är likväl icke, och föreslås ej heller bli utformad så, att den allmänna brandlagstiftningen undantages från tillämpning i de hänseenden, som beröras av den speciella förordningen om brandfarliga varor.

Remissyttrandena

I fråga om den allmänna inställningen till revision av brandlagstiftningen iakttages en allmän uppfattning hos remissinstanserna, att brandlagsrevisionens förslag speglar utvecklingen inom brandförsvaret under de senaste 15 åren samt ej innebär några genomgripande nyheter. Förslaget anses i stort sett tillgodose kommunernas på praktisk erfarenhet grundade önskemål och vara väl ägnat att inom kommunerna genom brandordningar skapa möjligheter att anpassa brandförsvaret efter rådande lokala förhållanden. En godtagbar avvägning anses i allmänhet ha åstadkommits mellan behovet av ett effektivt brandförsvaret och intresset av att brandförsvarskostnaderna icke blir orimligt höga.

En länsbrandinspektör och fjorton kommuner tillstyrker förslaget utan närmare motivering, medan återstoden av remissinstanserna yttrar sig särskilt om eller anmäler avvikande mening i speciella frågor. Såväl *myndigheterna* som *kommunerna* och *deras förbund* ävensom *personalorganisationerna* och *brandförsäkringsföretagen* ansluter sig emellertid i allmänhet till förslagets huvudgrunder. Förslaget anses sålunda i de flesta väsentliga hänseenden lämpligt och väl ägnat att läggas till grund för ny lagstiftning om brandförsvaret.

Endast *Örebro läns avdelning av Svenska landskommunernas förbund* anser förslaget böra överarbetas innan det lägges till grund för lagstiftning och anför till stöd härför i huvudsak, att en förhoppning om att de många små landsbygdsbrandkårerna skulle kunna ersättas av färre slagkraftiga

och snabba brandkårer på centrala platser icke infriats samt att förslaget präglas av en skärpning av de bestämmelser som gäller för landskommunerna.

Ett tjugotal remissinstanser, däribland *riksbrandinspektören* samt *sex länsstyrelser* och *åtta länsbrandinspektörer*, uttalar sig särskilt om betydelsen av den förestående kommunreformen, vilken därvid allmänt anses bli till gagn för brandförsvaret. *Länsbrandinspektörerna i Stockholms och Hallands län* samt *brandstyrelsen i Lidköping* anser emellertid resultatet av kommunindelningen böra avvaktas innan den nya brandlagstiftningen genomföres, och *länsstyrelsen i Gävleborgs län* framhåller, att en indelning i större kommuner skulle komma att väsentligt påverka brandförsvarets ordnande inom de ökade kommunområdena. *Norrbottens länsavdelning av Svenska landskommunernas förbund* förutsätter att de kommuner som beröres av kommunsammanslagningar får erforderlig dispens från kostnadskrävande brandförvarsanordningar intill dess deras framtida kommunala ställning blir avgjord.

Endast få remissinstanser uttalar sig om brandförsvarets kostnader och effektivitet. *Länsstyrelserna i Västmanlands och Kopparbergs län* delar brandlagsrevisionens uppfattning att effektiviteten ej bör minskas men i stort sett ej heller behöver ökas utöver vad som kan rymmas inom nuvarande kostnadsram, och *länsstyrelsen i Jämtlands län* uppger, att erfarenheterna från länet ger vid handen att de kommunala insatserna för brandförsvaret får anses stå i god relation till kravet på ett effektivt brandförsvaret. *Länsstyrelsen i Kristianstads län* uttalar, att rationaliseringsarbetet inom brandförsvaret icke kunnat ske utan ett visst motstånd från de mindre enheternas och även allmänhetens sida samt att detta utgör grunden till att rationaliseringen ej kommit så långt som önskvärt varit. *Länsbrandinspektören i Hallands län* finner, att några lättnader av betydelse icke är att vänta i fråga om personalkostnaden, som är brandförsvarets största utgiftspost, att rekommendationerna om kommunal samverkan endast obetydligt inverkar på ekonomin samt att utredningen visar att några påtagliga utgiftsminskningar ej är att vänta.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län framhåller, att brandförsvarets effektivitet på en del håll på landsbygden tenderar att icke motsvara kostnaderna, vilket bör ses mot bakgrunden av de helt ändrade förhållanden, som inträtt efter brandkårens tillblivelse. Länsstyrelsen fortsätter.

Ofta har brandkåren varit resultatet av berömvärd pionjärande samt frivillig insats och offervilja, såväl personellt som materiellt. Mera allmän upplutning kring företaget har kunnat ernås genom att den huvudsakliga nyttan av brandkåren begränsats till den egna allra närmaste omgivningen, såsom socknen, samhället eller grupp av byar. Först långt senare har brandförsvaret på den egentliga landsbygden blivit en gemensam kommunal angelägenhet. Det ligger i sakens natur, att ett anpassande av ett på detta sätt från början uppbyggt brandförsvaret efter nu som rationella ansedda prin-

ciper är en grannliga procedur, som helst bör få mogna fram. Efter landsbygdsbrandkårernas kommunalisering från och med år 1945 har frivillighetens ersättande med avtalsenliga borgarbrandmannalöner medfört avsevärt stegrade personalkostnader; ett förhållande, som flerstädes föranlett rationalisering bl. a. genom samordning av bygdebrandförsvaret med skogsbrandförsvaret. Kommunreformen 1952 medförde i och för sig icke någon större nedskärning av antalet brandkårer. Åtskilligt finns därför nu att vinna genom rationalisering.

Frånvaron av kommunala rationaliseringsinitiativ i större utsträckning under senare år torde icke helt bero på att man velat avvakta brandlagsrevisionens resultat utan torde också sammanhånga med att man saknat underlag för jämförelse med kommunens faktiska brandförsvarkostnader. Utredning om den ungefärliga årskostnaden för ett godtagbart annat alternativ till brandförsvarets ordnande föreligger nämligen icke.

Endast *länsbrandinspektören i Östergötlands län, fullmäktige i Norrköping* och *Svenska kommunalarbetareförbundet* anser ambulans- och räddningstjänst böra regleras i brandlagstiftningen som en av brandförsvarets uppgifter. *Riksbrandinspektören, länsstyrelsen i Skaraborgs län* och *länsbrandinspektören i Gävleborgs län* förordar med hänvisning till rådande oklarhet att en utredning företages om samhällets olycksberedskap, och *länsstyrelsen i Gävleborgs län* ifrågasätter om ej kommunerna kunde antaga särskilda, från brandordningarna fristående föreskrifter i ämnet.

Brandlagsrevisionens åsikt att brandförsvarets uppgifter icke bör omfatta åtgärder i hälsovårdens intresse delas ej av *samarbetskommittén för hälsovårdsnämnderna i rikets större städer*, som framhåller, att nämnda åsikt kan komma att medföra allvarliga svårigheter i samarbetet mellan brandmyndigheterna och hälsovårdsnämnderna, samt föreslår att brandsyn- och sotningsbestämmelserna utformas så att även andra risker än brandfara uppmärksammas och anmäls. *Sveriges skorstensfejaremästares riksförbund* och *Svenska skorstensfejariarbetareförbundet* biträder däremot brandlagsrevisionens uppfattning.

Frågan om brandförsvarets verksamhetsområden sammankopplas i remissyttrandena med den förestående kommunindelningen. Sålunda uttalar bl. a. *riksbrandinspektören, länsstyrelsen* och *länsbrandinspektören i Uppsala län* samt *länsbrandinspektören i Kopparbergs län* att större kommuner medför möjligheter att anställa bättre utbildat brandbefäl. *Riksbrandinspektören* anför även, att antalet nu förefintliga avtal på brandförsvarets område är mycket betydande och kan väntas öka, om brandlagsrevisionens intentioner beaktas, samt att större kommuner med färre avtal skulle innebära en rationellare lösning i fråga om brandförsvarets organisationsproblem, i vart fall för ett mycket stort antal kommuner. *Riksbrandinspektören* uttalar vidare.

Av stor betydelse, då det gäller brandkårernas möjligheter att åstadkomma en effektiv släckningsinsats, är framför allt avståndet från brandstationen till brandplatsen. Den s. k. insatstiden bör med andra ord vara den kortast

möjliga. Man avser härvid det antal minuter det tar från det larm inkommer till brandstationen till dess första vattenstrålen riktas mot branden. Insattiden brukar variera från dagen till natten liksom från en brandkårstyp (t. ex. yrkesbrandkår) till en annan (t. ex. borgarbrandkår). Då det gäller frågan om avståndet från brandstationen till brandplatsen, brukar man anse 10 à 15 km vara en övre gräns för att önskvärda insatstider skall hållas. Av ett studium av vissa uppgifter som av indelningssakkunniga lämnats i fråga om centralortskommunernas andel av kommunalblockens folkmängd år 1959 framgår, att nära tre fjärdedelar (72 %) av landets befolkning bor inom 10 km från kommunalblockcentra och ytterligare 10 % bor inom 10—15 km från dessa centra, d. v. s. på de platser inom en blivande storkommun där brandstationen i regel kan antagas komma att finnas. Vid detta förhållande skulle centralorten normalt kunna tillgodose behovet av släckningshjälp inom den blivande kommunen utan att särskilda brandkårsavdelningar (bibrandkärer) av denna orsak skulle behöva inrättas. Däremot kan koncentrationen av ett stort antal invånare till en centralort givetvis i åtskilliga fall (de större städerna) kräva inrättande (bibehållande) av brandkårsavdelningar, förlagda till olika brandstationer inom centralorten. Som indelningssakkunniga framhållit bör emellertid uppmärksammas, att angivna befolkningsförhållanden varierar i olika delar av landet.

Länsstyrelsen i Kristianstads län konstaterar, att brandförsvaret inom länet tillfredsställande kunnat lösa sina uppgifter, men det hade syntts länsstyrelsen önskvärt, om brandförsvaret kunnat anknytas till större kommunala enheter än de nuvarande. *Länsstyrelsen och länsbrandinspektören i Stockholms län* menar, att kommunerna för närvarande icke alltid är tillräckligt stora för att utgöra verksamhetsområde för ett rationellt brandförsvaret, och samma uppfattning hävdas av *länsstyrelsen och länsbrandinspektören i Blekinge län, länsbrandinspektören i Kristianstads län* samt *länsstyrelserna i Malmöhus och Hallands län*.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län går på samma linje och anför.

I och för sig är emellertid brandförsvaret enligt länsstyrelsens mening ingen självklar kommunal uppgift utan den organisationsform bör väljas som kan väntas medföra de flesta fördelarna. Av största betydelse därvidlag är utformningen av lämpliga områden, inom vilka brandförsvarets verksamhet skall bedrivas. Den på brandlagsrevisionens initiativ utförda operationsanalysen kan inte sägas utgöra någon tillförlitlig grundval för ett bedömande av områdenas lämpliga storlek och utformning. Dels behandlade den endast släckningsområdenas utformning och dels kunde hänsyn icke tagas till brandbelastningen. För att erhålla en rationell organisation av brandförsvaret inom verksamhetsområdena, måste dessutom kostnaderna för verksamheten beaktas. Det kan ur sistnämnda synpunkt enligt länsstyrelsens mening ifrågasättas om inte många av de nuvarande kommunerna utgöra för små enheter. — — — Antalet överenskommelser om samverkan på brandväsendets område mellan kommunerna tyder jämväl härpå. — — —

Med hänsyn till vad i brandlagsrevisionens betänkande anförts om lämpligheten av kretsbildning omkring tätorter med brandkärer som har ständig vakthållning, synes den nu ifrågasatta kommunreformen i stor utsträckning kunna bidra till att skapa lämpliga verksamhetsområden, vilket synes vara

en förutsättning för att brandförsvaret skall i framtiden kunna bibehållas som en primärkommunal uppgift.

Ikke någon av remissinstanserna gör erinran mot förslaget att huvudmannaskapet för brandförsvaret skall bibehållas hos primärkommunerna. Väl diskuteras i några yttranden lämpligheten av att anförtro det åt landstingen, varvid fördelarna med större släckningsområden, central alarmering och samordnade inköp understryks, men med hänsyn till landstingens huvudsakliga uppgifter på andra områden anser man sig ej kunna förorda en sådan lösning.

Förslaget att den statliga tillsynen, utövad främst av länsstyrelserna och med statens brandinspektion som central rådgivande instans, skall bestå möter ej någon erinran i remissvaren.

Lagstiftningens disposition beröres av länsstyrelsen i Hallands län, som ifrågasätter lämpligheten av att behålla systemet med särskilda brandordningar för varje kommun samt fortsätter.

Framförallt ur den enskildes synpunkt är det dock önskvärt, om föreskrifterna om brandförsvaret samlas i lagen och brandstadgan. De viktigaste mera generella föreskrifterna som avses ingå i brandordningen bör intagas i stadgan. Övriga föreskrifter torde utan olägenhet kunna överföras till den anvisningssamling, som förutsättes utfärdas av statens brandinspektion. En dylik ordning torde innebära en eftersträvansvärd förenkling. Länsstyrelsen föreslår därför, att det överväges, huruvida icke möjligheter förefinnas att konstruera brandlagstiftningen på samma sätt som exempelvis byggnadslagstiftningen.

Liknande synpunkter anför länsbrandinspektörerna i Hallands och Skaraborgs län, vilka påpekar att endast ett fåtal medborgare känner till förekomsten av brandordningar och dessas innehåll.

Brandlagsrevisionens uttalande att brandlagen och brandstadgan bör utgöra den ram, inom vilken kommunerna skall ordna sitt brandförsvär, biträdades av remissinstanserna. Allmänt vitsordas, att utvecklingen nu medfört att skillnaden mellan stad och landsbygd icke bör läggas till grund för författningsbestämmelsernas närmare utformning. Någon erinran mot förslaget att municipalsamhällena för brandförsvär skall avvecklas göres ej.

Angående förhållandet mellan brandförsvär och civilförsvär yttrar civilförsvärsstyrelsen.

Styrelsen delar revisionens uppfattning, att civilförsvärets speciella intressen icke bör tillåtas hindra lämpliga rationaliseringar inom det kommunala fredsbrandförsvaret med kostnadsbesparingar som följd. Styrelsen förutsätter därvid som självklart, att rationaliseringarna icke i något fall kommer att medföra en effektivitetsminskning, utan räknar tvärtom med att härigenom skall i åtskilliga fall möjliggöras ett bättre och effektivare fredsbrandförsvär till gagn även för krigsbrandförsvaret. Vid detta sitt ställningstagande har styrelsen icke bortsett från den eventualiteten, att genom en rationaliserad fredsorganisation de personella och materiella brandresurserna i kvantitativt hänseende i vissa fall kan minskas; nack-

delarna härav torde emellertid för civilförsvarets del kunna uppvägas av kvalitetsförbättringar.

Liknande synpunkter anför *riksbrandinspektören*. *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* anser brandlagsrevisionens åsikt, att civilförsvarets brandtjänst bör anpassas efter den utformning av fredsbrandförsvaret som från kommunala synpunkter är i fredstid ändamålsenligast, icke adekvat. Civilförsvarets brandtjänst måste enligt länsstyrelsen otvivelaktigt anpassas efter de uppgifter, som denna tjänstegren skall kunna lösa i krig och som icke alltid är desamma som i fred; att sedan civilförsvaret utnyttjar fredsbrandförsvarets personal och materiel i sin organisation är en helt annan sak. Kan man, utan att eftersätta kraven på effektivitet och ekonomisk bärkraft inom det kommunala fredsbrandförsvaret, organisera detta för en snabbare övergång till lämpliga civilförsvarsenheter, så bör detta göras, menar länsstyrelsen och tillägger att detta ingalunda innebär att rationaliseringen inom det kommunala fredsbrandförsvaret skulle hindras av civilförsvarets intressen.

Departementschefen

Ett för hela landet ordnat brandförsvår tillskapades först genom 1944 års alltjämt gällande brandlagstiftning. Huvudsyftet med denna lagstiftning, som tillkom under intryck av de förhållanden som rådde under andra världskriget, var att öka brandförsvarets effektivitet. De statistiska och andra undersökningar, som varit tillgängliga eller utförts under brandlagsrevisionens utredningsarbete, får också anses visa att detta syfte i allt väsentligt nåtts.

Vad som från kommunernas sida tilldragit sig särskild uppmärksamhet och även föranlett den genom brandlagsrevisionen företagna utredningen är emellertid frågan huruvida denna effektivitet icke vunnits till priset av för höga kostnader. Som brandlagsrevisionen framhåller borde brandförsvarets totalkostnader i princip avvägas så, att summan av dem och de totala skadorna blir den lägsta möjliga. Det får nu konstateras att, av olika skäl, denna avvägning icke kan praktiskt genomföras. Faran för liv och lem gör också att värdet av sådana beräkningar förringas.

Brandlagsrevisionen har kommit till den slutsatsen att någon nämnvärd minskning av samhällets utgifter för brandförsvaret f. n. inte är möjlig men att någon mera betydande ökning av dessa utgifter å andra sidan inte erfordras. Denna av åtskilliga remissinstanser vitsordade uppfattning synes under föreliggande förhållanden få godtagas såsom grund för brandförsvarets framtida ordnande. I detta sammanhang vill jag också framhålla, att några väsentliga anmärkningar mot det sätt på vilket brandförsvaret ombesörjes av de därför närmast ansvariga myndigheterna, kommunerna och deras befattningshavare, icke kommit till min kännedom. Jag ansluter mig sålunda till brandlagsrevisionens uppfattning att brandförsvarets nuvarande effektivitet icke bör minskas men i stort sett ej heller behöver ökas utöver vad som kan rymmas inom nuvarande kostnadsram.

Brandlagsrevisionens förslag bygger väsentligen på den bestående brandförsvarsorganisationens grund, och revisionen uttalar att de nuvarande kommunerna i stor utsträckning förefaller att utgöra ekonomiskt rationella områden för brandförsvaret. Av remissyttrandena framgår emellertid klart att kommunerna i de södra delarna av landet anses vara för små för att bilda underlag för ett rationellt brandförsvaret. Naturligt är att en sådan uppfattning främst kommer till synes i de landsdelar, där avstånden är korta och vägförhållandena goda. Det anförda bestyrker emellertid också riktigheten av brandlagsrevisionens uppfattning att det icke är möjligt att få något entydigt svar på frågan om lämpligaste storleken för brandförsvarets verksamhetsområden. Nödvändigheten av korta insatstider gör att man sannolikt även i blivande storkommuner måste räkna med att ha brandstyrkan stationerad på olika platser inom kommunen och det förefaller därvid troligt att man av ekonomiska skäl i avsevärd omfattning alltså får ha brandkårer med deltidsanställd personal.

Även om jag således, med avseende på såväl det släckande som det förebyggande brandförsvaret, biträder den från flera håll uttalade meningen att en indelning i större kommuner kommer att underlätta önskvärda rationaliseringar och vara till gagn för brandförsvaret, vill jag understryka att en ny kommunindelning icke kan motivera att man slopar borgarbrandkårerna och helt övergår till heltidsanställda brandkårer.

Några remissinstanser har tagit upp frågan huruvida det bör anstå med revisionen av brandlagstiftningen tills en ny kommunindelning genomförs. Enligt den på mitt förslag nyligen framlagda propositionen 1961:180 skall emellertid den nya kommunindelningen komma till stånd på frivillig väg, varför reformen inte torde kunna bli helt genomförd på åtskilliga år. Frivilligt samgående mellan kommunerna förutsättes taga sin början med ökat samarbete inom olika kommunala verksamhetsgrenar på grundval av planer, som för detta ändamål skall finnas för varje län. Den föreslagna nya brandlagstiftningen är enligt min mening ägnad att underlätta kommunalt samarbete inom brandförsvaret. I likhet med brandlagsrevisionen anser jag vidare, att brandlagstiftningen bör utformas som en allmän ram, inom vilken brandförsvarets organisation skall kunna anpassas såväl efter samhällsutvecklingen i stort och den nya kommunindelningen som efter lokala olikheter. På grund härav och då flera av de föreslagna rationaliseringsåtgärderna, vilka kräver omfattande författningsändringar, är så angelägna att de ej bör uppskjutas, anser jag att den nya brandlagstiftningen nu bör genomföras utan uppskov. Detta medför givetvis att sådana brandförsvarsåtgärder som är direkt beroende av kommunindelningen bör vidtagas med beaktande av den indelningsplan, som enligt förenämnda proposition skall upprättas och fastställas för varje län.

Den vid remissbehandlingen uttalade uppfattningen att brandlagsrevi-

sionens förslag i allt väsentligt är lämpligt att läggas till grund för ny brandlagstiftning kan jag biträda. Jag anser sålunda att även den nya lagstiftningen bör bygga på bibehållet primärkommunalt huvudmannaskap samt på den befintliga organisationen. I flera viktiga avseenden föreslås emellertid ändringar i rationaliseringssyfte. Innan jag går närmare in på dessa särskilda frågor vill jag i detta sammanhang beröra ytterligare några allmänna grunder för brandlagstiftningen.

Brandförsvarets uppgifter i stort bör enligt min mening liksom hittills omfatta förebyggande av brand samt släckning av brand och i samband därmed stående räddning av liv och egendom, och endast dessa uppgifter bör regleras i brandlagstiftningen och brandordningarna. Kommunernas handhavande av sådana uppgifter som ambulans- och räddningstjänst bör bedömas efter kommunallagens bestämmelser om den kommunala kompetensen, och frågan om vilka kommunala organ som bör ombesörja sådan verksamhet tillhör kommunernas eget avgörande. Att nu, såsom förts på tal i några remissyttranden, föreslå lagstiftningsåtgärder i detta ämne anser jag ej lämpligt. Likaså ansluter jag mig till brandlagsrevisionens uppfattning, att brandlagstiftningen och brandordningarna endast bör innehålla sådana bestämmelser som avser åtgärder mot brand men däremot exempelvis icke, som i ett yttrande föreslås, även åtgärder i hälsovårdens intresse. I anslutning härtill vill jag understryka att ett förtroendefullt samarbete mellan brandmyndigheterna och övriga kommunala myndigheter såsom hälsovårdsnämnden och byggnadsnämnden icke får hindras av att de olika myndigheternas uppgifter och befogenheter är avgränsade i författningarna.

Det av remissinstanserna biträdda förslaget att den statliga tillsynen genom länsstyrelserna med särskild expertis samt genom statens brandinspektion skall bestå överensstämmer med min uppfattning. Vissa av dessa frågor kommer att behandlas i 1962 års statsverksproposition.

Brandlagstiftningen är till sin formella natur väsentligen en speciell kommunallagstiftning, varigenom statsmakterna ålägger kommunerna att sörja för ett betryggande brandförsvaret. Härav följer att denna lagstiftning anger den nedre gränsen för vad som kan anses betryggande. Eftersom detta växlar på grund av kommunernas olika storlek och struktur kan, såsom brandlagsrevisionen med remissinstansernas instämmande anför, lagstiftningen blott bli en ram, inom vilken kommunerna har att anordna sitt brandförsvaret. Brandlagstiftningen bör alltså alltjämt ha karaktären av ramlagstiftning. Denna bör liksom hittills bestå av en brandlag, innehållande huvuddragen av de bestämmelser som anger kommunernas och den enskildes skyldigheter och rätten till vissa ersättningar i samband därmed, samt av en brandstadga med närmare föreskrifter i de hänseenden som anges i lagen och vilka kan göras gemensamma för alla kommuner. Då riksdagen hörts angående den gällande brandstadgan förordar jag att så sker även med den nu föreslagna, särskilt som den innehåller bestämmelser, som får anses

ingripa i enskildas förhållanden och som angår kommunerna och skall tillämpas av kommunala myndigheter. I framtiden torde emellertid Kungl. Maj:t utan riksdagens hörande få vidtaga ändringar av mindre räckvidd. Enligt allmänna regler torde Kungl. Maj:t äga dispensera från föreskrift i en författning av brandstadgans karaktär. Självfallet kan sådan dispens komma i fråga endast i undantagsfall och efter ingående utredning i varje särskilt ärende.

Jag delar brandlagsrevisionens av remissinstanserna biträdda uppfattning att anledning numera ej finns att vid utformningen av dessa rambestämmelser göra skillnad mellan kommuner av olika administrativ natur. Av detta framgår, att jag inte heller anser det längre finnas skäl att vidmakthålla möjligheterna till municipalsamhällsbildning för brandförvarsändamål. De municipalsamhällen som nu förvaltar såväl brandförvarsangelägenheter som byggnadsväsendet skulle då få sina uppgifter inskränkta och de samhällen som endast har brandförvarsuppgifter upphöra.

Gemensamma författningsbestämmelser för alla kommuner innebär uppenbarligen ej att alla kommuner skall ha likartat brandförsvaret. Detta måste i stället utformas efter varje kommuns förhållanden och därför nödvändigtvis bli mycket skiftande i olika kommuner och landsdelar. De bestämmelser som gäller om brandförsvaret i varje kommun kommer i främsta rummet att avse kommunens skyldigheter. I viss ehuru mindre utsträckning kan även bestämmelser som endast riktar sig till allmänheten bli olika i skilda kommuner. Vissa föreskrifter, exempelvis om sotning, angår både de kommunala myndigheterna och de enskilda. Nu berörda bestämmelser bör enligt min mening lämpligen återfinnas i en kommunal urkund och jag anser därför i likhet med brandlagsrevisionen och flertalet remissinstanser att de kommunala brandordningarna bör bibehållas. Den tanke, som förts fram i några yttranden, att ersätta brandordningarna med anvisningar av statens brandinspektion, kan jag ej ansluta mig till, eftersom här är fråga om föreskrifter som måste vara bindande och brandinspektionens anvisningar endast bör vara rådgivande. Förslaget innebär likväl i flera hänseenden att brandordningarna kan göras betydligt mindre omfattande än f. n. I likhet med vad nu gäller torde brandordningarna böra underställas länsstyrelsen för fastställelse, eftersom detta är den viktigaste formen för tillsynen över det kommunala brandförsvarets effektivitet. Exempel på brandordningar torde få utarbetas av statens brandinspektion.

Beträffande förhållandet mellan brandförsvaret och civilförsvaret delar jag brandlagsrevisionens av civilförvarsstyrelsen och riksbrandinspektören biträdda uppfattning, att civilförsvarets speciella intressen icke får hindra lämpliga rationaliseringar inom det kommunala fredsbrandförsvaret. Som anmärkes från något håll måste givetvis civilförsvarets brandtjänst anpassas efter sina krigsuppgifter och har då att bygga på det förefintliga fredsbrandförsvaret. I den mån brandförsvaret, utan eftersättande av vad

som för kommunerna i fredstid är mest rationellt, kan anpassas efter civilförsvarets behov, bör så ske. Samarbete vid planläggningen är sålunda på detta område önskvärt.

Jag delar slutligen även brandlagsrevisionens uppfattning om den allmänna brandlagstiftningens tillämplighet inom det speciella område som regleras i lagstiftningen om brandfarliga varor. Här uppkommande samarbetsfrågor är reglerade i sistnämnda lagstiftning.

IV. Särskilda frågor

1. Samordning av bygdebrandförsvar och skogsbrandförsvar

Gällande bestämmelser m. m.

Frågan om samordning av bygde- och skogsbrandförsvar var föremål för ingående överväganden i samband med tillkomsten av gällande brandlag, som härutinnan utgör en kompromiss mellan skilda meningar. Dessa överväganden måste i viss utsträckning ses mot den bakgrunden, att skogsbrandförsvaret sedan den 1 januari 1939, då 1937 års skogseldslag trädde i kraft, varit organiserat i alla kommuner, medan bygdebrandförsvar för alla kommuner på landsbygden tillkom först vid gällande brandlags ikraftträdande den 1 januari 1945.

Av 1 § gällande brandlag följer, att skogsbrandförsvaret i allmänhet ingår som en del i det samlade kommunala brandförsvaret. Kommun äger dock besluta, att brandförsvaret såvitt angår skydd mot skogsbrand skall ordnas för sig. Sådant beslut skall för att vara gällande godkännas av länsstyrelsen. Område för vilket särskilt skogsbrandförsvar avses (skogsbrandrote) skall, om det ej omfattar kommunen i dess helhet, till gränserna anges i beslutet, och må även, efter överenskommelse, bestå av områden av olika kommuner. Om skogsbrandrote består av del av en kommun, bildas icke någon specialkommun utan alla kommunmedlemmar deltar i kostnaderna för det särskilda skogsbrandförsvaret. Någon särskild form för samverkan mellan kommuner, som utgör eller ingår i gemensam skogsbrandrote, är ej fastställd. Är skogsbrandförsvaret ordnat för sig, tillkommer ledningen därav en skogsbrandfogde eller, om kommunen är uppdelad i flera skogsbrandrotar, en fogde för varje rote. Skogsbrandfogde lyder icke under kommunens brandchef. Där flera rotar finns, är varje skogsbrandfogde självständig såväl i förhållande till de övriga som i förhållande till brandchefen.

Vid början av 1950-talet hade huvuddelen av kommunerna söder om linjen Karlstad—Gävle bygdebrandförsvar och skogsbrandförsvar samordnade, medan norr därom skogsbrandförsvaret i de flesta kommuner var ordnat för sig. År 1954 förekom särskilt skogsbrandförsvar allenast i 169 kommu-

ner i hela landet, främst i Kopparbergs, Gävleborgs och Norrbottens län. Sedan år 1954 har blott obetydliga förändringar ägt rum, varför man kan räkna med att samordningsfrågan f. n. berör omkring 150 kommuner. På sina håll har emellertid framträtt en tendens att, där skogsbrandförsvaret är ordnat för sig, utse brandchefen eller vice brandchefen att tillika vara skogsbrandfogde. I dessa fall har man redan i praktiken tagit ett stort steg på vägen mot samordning.

Brandlagsrevisionen

Skogsbrandstatistiken, som efter 1910 är någorlunda tillförlitlig, visar att skogsbränderna alltsedan dess avsevärt minskat i omfattning. Den genomsnittliga årsavbränningen per 100 000 hektar skog framgår av följande i betänkandet redovisade tablå.

1910-talet	30,1 ha
1920-talet	9,0 ha
1930-talet	13,6 ha
1940-talet	9,5 ha
1950-talet (t. o. m. 1956)	7,0 ha

Frågan om samordning av bygde- och skogsbrandförsvaret får enligt brandlagsrevisionen främst bedömas efter i vilken utsträckning brandkår kan antagas bli använd vid skogsbrandsläckning. Ju oftare så sker, desto större krav bör ställas på förberedande samordning av brandkårernas och den särskilda skogsbrandsläckningspersonalens verksamhet vid släckningen och på såvitt möjligt enhetliga befälsförhållanden.

De tekniska betingelserna för brandkårernas medverkan vid skogsbrand är, fortsätter brandlagsrevisionen, numera helt andra än vid 1944 års lagstiftning. Skogsvägnätet har sålunda utbyggts avsevärt, jeepar och andra fordon med god framkomlighet på mindre goda vägar och i terrängen har anskaffats samt bärbara motorsprutor konstruerats och införlivats med det kommunala brandförsvaret. Riksskogsbrandstatistiken visar även att brandkårskostnadernas andel i den totala skogsbrandsläckningskostnaden i stort sett ökat år från år också i skogslänen, med undantag dock för Norrbottens län. Likaså framgår av statistiken att användningen av motorsprutor vid skogsbrandbekämpning efter 1944 blivit allt vanligare.

Brandlagsrevisionen finner därför, att de släckningstekniska förhållandena numera medfört, att brandkårer används vid skogsbrand i sådan utsträckning att enhetlig organisation och ledning av allt brandförsvaret inom en kommun är påkallade. De skäl av teknisk art, som vid gällande brandlags tillkomst anfördes mot samordning av bygde- och skogsbrandförsvaret, har numera förlorat i styrka. Härtill kommer, att från kommunalt håll

framkommit önskemål om den förenkling i förvaltnings- och organisationshänseende, som skulle följa av en samordning. I Västernorrlands län, där samtliga kommuner fattat beslut om samordning, har som skäl härför framhållits önskvärdheten av enhetliga befälsförhållanden för att undvika kompetenskonflikter. Det vill alltså synas som om anordningen med särskilt skogsbrandförsvaret icke alltid är ägnad att — såsom avsikten varit — motverka svårigheter i fråga om befälsrätt och ansvar inom kommunernas brandförsvaret.

På grund härav föreslår brandlagsrevisionen samordnat bygde- och skogsbrandförsvaret inom alla kommuner samt understryker därvid, att skogsbrandförsvaret vid bedömandet av denna organisationsfråga icke setts allena som en detalj i förhållande till bygdebrandförsvaret. Ehuru det kan ligga nära till hands att vid samordning utgå från bygdebrandförsvarets förhållanden, är det angeläget att skogsbrandförsvarets intressen i minst lika hög grad beaktas och kanske i vissa fall sätts i främsta rummet i sådana kommuner, där skogen såsom brandrisk är av samma vikt som annan egendom eller t. o. m. bedömes viktigare än denna.

Allt brandförsvaret inom en kommun föreslås alltså stå under enhetlig ledning av brandchefen. Med den förbättrade utbildning, som brandlagsrevisionen också föreslår, anser den landsbygdens brandchefer i allmänhet böra bli mera skickade än de skogssakkunniga att leda släckning av skogsbrand, och det särskilt i sådana allt vanligare fall där brandkår medverkar. Sakkunskap på det skogliga området erfordras emellertid dels när det gäller planläggning av skogsbrandförsvaret, dels när det gäller att bedöma inom vilka områden och skogsbestånd släckningen av ekonomiska skäl bör koncentreras. Inom kommuner, där skogen utgör den väsentliga brandrisken, är det av dessa och liknande skäl särskilt lämpligt att söka såsom brandchef förvärva en skogssakkunnig person. Om detta ej är möjligt, bör brandchefen försäkra sig om medverkan från skogliga befattningshavare vid planläggningen av skogsbrandförsvaret. För att försäkra kommunen om sådan sakkunskap även vid skogsbrandsläckning, bör dessa befattningshavare i vart fall tagas i anspråk såsom befäl i den för sådan släckning avsedda organisationen, exempelvis såsom skogsbrandförmän. Utvägen att tillsätta en skogssakkunnig vice brandchef med särskild uppgift att ägna sig åt skogsbrandförsvaret kan stundom visa sig lämplig. Över huvud taget bör varje kommun i den nu behandlade befälsfrågan välja den utväg som med hänsyn till dess förhållanden är möjlig och lämplig.

I brandordningen bör framgå hur befälsförhållandena är ordnade, och länsstyrelserna har att tillse, att skogsbrandförsvarets intressen beaktas i lika mån som bygdebrandförsvarets. I sak medför förslaget förändring endast på befälssidan. Organisationen med särskilt uttagen skogsbrandsläckningspersonal, där sådan erfordras, samt dess indelning, utrustning och arbetssätt avses icke ändras. Brandlagsrevisionen föreslår benämningen

skogsbrandvärn för denna personal i den mån den utgöres av för ändamålet särskilt uttagna tjänstepliktiga. Vid bekämpning av skogsbrand kan skogsbrandvärnnet allt efter förhållandena komma att arbeta som första och enda släckningsenhet, som komplement till brandkår eller som reserv.

Remissyttrandena

Förslaget om samordning av skogsbrandförsvaret med bygdebrandförsvaret beröres i 21 remissyttrandena. Meningarna är delade i denna fråga och särskilt myndigheterna i Gävleborgs och Norrbottens län ställer sig avvisande.

De myndigheter, som tillstyrker förslaget eller lämnar det utan erinran, är *riksbrandinspektören*, som understryker vikten av tillgång till skoglig sakkunskap i ledningen för skogskommunernas brandförsvaret, *länsstyrelserna i Värmlands, Örebro, Kopparbergs och Västernorrlands län*, vilken sistnämnda länsstyrelse konstaterar att alla kommuner i länet beslutat om samordning och att därför förslaget bekräftar där rådande praxis, samt *skogsvårdsstyrelsen i Kalmar län, läns-skogsbrandinspektören i Kopparbergs län* samt *länsbrandinspektörerna i Värmlands, Västmanlands, Kopparbergs, Gävleborgs och Norrbottens län*. Sistnämnde länsbrandinspektör anför, att svårigheterna för ett samordnat brandförsvaret ej torde vara större i Norrbottens län än i andra samt att resultatet av samordning torde bli likvärdigt, om ej bättre, därest brandcheferna i likhet med skogsbrandfogdarna biträdes av praktiskt och släckningsvant skogsfolk och den nuvarande släckningsorganisationen bibehålles.

Några myndigheter tillstyrker förslaget men med vissa önskemål om kompletteringar. Sälunda anför *domänstyrelsen*.

En samordning av kommunernas brandförsvaret under enhetlig ledning är lämplig, om brandförsvaret organiseras med vederbörlig hänsyn till skogsbrandförsvaret. Skogskommunerna äro i regel så stora till ytvidden, att brandchefen eller annat befäl vid brandkåren i många fall icke har möjlighet att på ett tidigt stadium ingripa och leda släckningsarbetet vid skogsbrand. Inom skogskommunerna finns det således fortfarande behov av lokalt skogsbrandbefäl, som kan ingripa utan allt för långa och tidsödande förflyttningar. Därtill kommer att, även om utbildningen av landsbygdens brandchefer förbättras, skogssakkunniga fortfarande torde vara bättre kvalificerade som skogsbrandbefäl på grund av den grundliga träning dessa få vid hyggesbränning. I Norrlands skogskommuner är man nämligen fortfarande i stor utsträckning hänvisad till att släcka skogen enligt den »torra metoden». Under katastrofår måste denna metod tillgripas överallt. Styrelsen anser därför, att särskilda bestämmelser om skogsbrandfogdar fortfarande böra upptagas i brandlag och brandstadga. Detta bör icke vara något hinder för att bygde- och skogsbrandförsvaret samordnas under enhetlig ledning. Denna samordning bör dock i första hand gälla organiserandet av brandförsvaret. För ledning av släckningsarbetet böra i första hand skogs-

2* — Bihang till riksdagens protokoll 1962. 1 saml. Nr 12.

sakkunniga tagas i anspråk och organisationen med särskilt uttagen skogsbrandsläckningspersonal under benämningen skogsbrandvärn i enlighet med revisionens förslag bibehållas, där sådan organisation erfordras.

Skogsstyrelsen anser den föreslagna allmänna samordningen kunna accepteras under den uttryckliga förutsättning, som brandlagsrevisionen själv angivit, nämligen att skogsbrandförsvarets intressen i minst lika hög grad skall beaktas och kanske i vissa fall sättas i främsta rummet i sådana kommuner, där skogen såsom brandrisk är av samma vikt som annan egendom eller t. o. m. bedöms viktigare än denna. Styrelsen tillstyrker i princip förslaget men föreslår följande kompletteringar: 1) föreskrift bör finnas att brandchef eller vice brandchef i skogskommun skall äga bestyrkt kunnighet i och erfarenhet av skogsbrandbekämpning, 2) länsstyrelsens rätt att avgöra tillsättning av dessa chefer bör kvarstå, 3) skogskommuns skyldighet att organisera ett godtagbart brandvärn bör närmare preciseras i brandlag eller brandstadga, och 4) länsbrandinspektör bör — därest läns- skogsbrandinspektörerna utgår ur organisationen — åläggas att i frågor rörande skogsbrandförsvaret samråda med skoglig myndighet. *T. f. läns- skogsbrandinspektören i Västerbottens län* tillstyrker förslaget med samma önskemål om kompletteringar som skogsstyrelsen samt tillägger bl. a., att skogsvägnätet under det senaste årtiondet utbyggts i så snabb takt att även i Norrlands inland förhållandevis stor del av skogsmarken blivit åtkomlig med släckningsfordon.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län, som upplyser att samtliga 34 landskommuner i länet har skogsbrandförsvaret ordnat för sig med sammanlagt 43 skogsbrandrotar, uttalar oro för att vid samordning skogsbrandförsvaret skulle komma att eftersättas vid planläggningen för kommunernas brandförsvar, samt är starkt betänksam mot den föreslagna generella samordningen; i vart fall måste, anser länsstyrelsen, starkare författningsmässigt reglerade garantier skapas för att skogsbrandförsvaret blir i erforderlig mån tillgodosett vid samordning, varvid bl. a. länsstyrelsens möjlighet att pröva valet av brandchefer och vice brandchefer bör kvarstå. *Skogsvårdsstyrelsen* och *t. f. läns- skogsbrandinspektören i Gävleborgs län* anser fara föreligga att skogsbrandorganisationen vid samordning kommer att betraktas som en detaljfråga, till vilken mindre hänsyn tages än till bygdebrandförsvaret, samt fortsätter.

Även utredningen har påtalat faran av detta och sagt att skogsbrandförsvarets intressen skall beaktas i minst lika hög grad som bygdebrandförsvarets. Detta låter sig väl sägas i en utredning, men i praktiken torde risken vara mycket stor, att skogsbrandförsvarets intressen åsidosättes. Enligt styrelsens mening torde sålunda den särskilda skogsbrandorganisationen böra bibehållas åtminstone inom de skogrika delarna av landet, där skogen såsom brandrisk är av samma vikt som annan egendom eller t. o. m. bedömes viktigare än denna. Skulle detta ej låta sig göra, måste garantier skapas för att skogsbrandorganisationens intressen ej eftersättas, exempelvis genom

bestämmelser att skogligt fackkunnig person skall ingå i såväl kommunernas brandstyrelse som bland brandorganisationens personal.

Skogsvårdsstyrelsen i Norrbottens län avstyrker förslaget och påpekar, att detta län fortfarande intager en särställning vad gäller brandkårsmedverkan vid skogsbrand. Förslaget att brandchef eller vice brandchef bör vara skogligt sakkunnig anser styrelsen icke vara realistiskt, då det sannolikt torde bli svårt att finna någon som besitter nödiga såväl skogliga som brandtekniska kvalifikationer. *Länsskogsbrandinspektören i Norrbottens län*, som likaledes ställer sig avvisande till förslaget, påpekar, att det avgörande för länets del är vattenbristen, som nödvändiggör användning av den torra släckningsmetoden, samt gör med bestämdhet gällande att, oaktat länets vägnät under senare år utbyggt i rask takt, alltjämt större delen av länets skogar ligger oåtkomliga för motorsprutor. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* anser vad skogsvårdsstyrelsen och länsskogsbrandinspektören i länet anfört utgöra ett klart belägg för att den av brandlagsrevisionen åberopade motiveringen för samordning icke i något avseende är tillämplig på detta län. Skogsbrandförsvaret är ordnat för sig i länets 25 landskommuner. Länsstyrelsen upplyser, att skogsbilvägarna utbyggt från 38 mil år 1945 till 300 mil år 1960 men att de ännu är långt ifrån tillräckliga. Länsstyrelsen kan ej vitsorda påståendet att samordningsförslaget i sak medför ändring endast på befälssidan. Det kan knappast förutsättas att brandchefer och vice brandchefer, som har sitt uppdrag som bisyssla, skall kunna eller vilja fullgöra även de tidskrävande och ansvarsfulla arbetsuppgifter, som ledningen av skogsbrandförsvaret medför, och de saknar också den utbildning och erfarenhet som fordras för att kunna taga ledande befattning med skogsbrandförsvaret. Länsstyrelsen uttalar, att det skulle vara oförsvärligt att tillstyrka samordning i ett sådant län som Norrbottens, där betingelserna för en sådan organisation helt saknas.

Departementschefen

Allmän enighet råder om riktigheten av brandlagsrevisionens uttalande att skogsbrandförsvarets intressen i minst lika hög grad som bygdebrandförsvarets måste beaktas i sådana kommuner, där skogen såsom brandrisk är av samma vikt eller viktigare än annan egendom. Jag vill understryka, att denna uppfattning måste ligga till grund vid prövningen av frågan om brandförsvarets organisation. Både vid tillkomsten av nu gällande brandlagstiftning och i förevarande ärende har såsom skäl mot ett samordnat bygde- och skogsbrandförsvaret anförts, att vid skogsbrand ofta måste användas en speciell släckningsmetod, den s. k. torra metoden, och särskilt uttagen personal under skogssakkunnigt befäl.

Såsom framgår av vad som anförts av brandlagsrevisionen och i remissvaren växlar metoderna för skogsbrandsläckning efter de lokala förhål-

landena. En allmän tendens synes dock vara att skogsbrandsläckning med brandkårer och motorsprutor under normala förhållanden ökar på bekostnad av den torra metoden. Förklaringen härtill är vägnätets utbyggnad samt tekniska framsteg på materielområdet. Att döma av skogsbrandstatistiken är släckning med brandkårer och motorsprutor, där denna metod kan användas, effektivare än den torra metoden. Den pågående utvecklingen är därför i skogsbrandförsvarets intresse och bör såvitt möjligt understödjas. Å andra sidan vill jag understryka vad särskilt remissmyndigheterna i Norrbottens län framhåller, att den torra släckningsmetoden med hänsyn till väg- och vattenbrist icke kan överges. Jag vill emellertid framhålla att även den torra metoden kan dra fördelar av teknikens utveckling framförallt i fråga om alarmering, samband och maskinella hjälpmedel för grävning och anordnande av brandgator m. m. I dessa hänseenden bör lämpligen planläggning och materielanskaffning i stor utsträckning ske gemensamt för kommunens hela brandförsvär.

Vad beträffar släckningspersonalen vid skogsbrand förutsätter brandlagsrevisionen att särskilt uttagen personal — under benämningen skogsbrandvårn — alltjämt skall finnas i skogskommunerna. Vikten härav understrykes också av flera remissinstanser. Förslaget är, av andra skäl, uppmjukat i förhållande till gällande lag på det sättet att särskilt uttagen personal behöver finnas endast i kommun där så erfordras. För min del vill jag uttala att sådant behov måste anses föreligga i alla kommuner där skogen är av någon mera väsentlig betydelse som brandrisk.

Även om jag sålunda delar åsikten att den torra metoden alltjämt ofta måste tillämpas och särskild personal härför organiseras, finner jag mot bakgrunden av det anförda att behovet av planlagt samarbete mellan skogsbrandförsvär och bygdebrandförsvär blir alltmer framträdande. I likhet med brandlagsrevisionen anser jag denna omständighet i och för sig utgöra skäl för enhetlig administration och ledning av skogskommunernas brandförsvär.

Såsom domänstyrelsen anført är skogskommunerna i regel så stora till ytvidden att brandchefen eller annat befäl vid brandkåren i många fall ej kan ingripa i släckningsarbetet på ett tidigt stadium. Detta kan emellertid även gälla vid bygdebrand inom vidsträckta kommuner, där brandavdelningar finns stationerade på skilda håll. Behovet av lokalt brandbefäl är därför enligt min mening icke något skäl mot en enhetlig högsta ledning av kommunens brandförsvär.

Att samordnat skogs- och bygdebrandförsvär icke medför svårigheter i fråga om befälsrätt och ansvar bestyrkes enligt min mening av de erfarenheter som numera föreligger från de kommuner och län, där samordning mera allmänt förekommer. Från kommunalt håll har vid remissbehandlingen ej gjorts någon erinran mot brandlagsrevisionens förslag. För egen del anser jag, att anordningen med flera inbördes oberoende högsta chefer

inom en kommuns brandförsvaret icke kan vara ändamålsenlig när det gäller att på bästa sätt använda kommunens samfälliga resurser.

Jag biträder alltså brandlagsrevisionens av flertalet remissinstanser tillstyrkta förslag om total samordning av skogsbrandförsvaret och bygdebrandförsvaret. Av vad jag förut anfört framgår, att denna ändring ej i och för sig innebär något ställningstagande till frågan om vilken släckningsmetod som i ett givet fall bör användas eller om skogsbrandvärn bör organiseras. Ej heller möter hinder att bibehålla indelningen i skogsbrandrotar. På fältet skulle någon ändring alltså ej behöva göras i organisationen. Endast i fråga om det högsta centrala befälet över och ansvaret för kommunens brandförsvaret innebär förslaget någon mera väsentlig förändring. Att det högsta befälet ligger hos brandchefen anser jag önskvärt även med tanke på en sannolik utveckling mot heltidsanställda brandchefer, vilka förutsätts vara yrkesmän med gedigen utbildning inom brandförsvarets alla grenar.

Jag delar vidare brandlagsrevisionens av remissinstanserna biträdda mening att skogssakkunniga personer där så är möjligt bör anlitas som brandchefer eller vice brandchefer i skogskommunerna. I vissa yttranden påyrkas författningsmässiga garantier för att så sker. Då skogskommunerna knappast kan definieras i lagstiftningen, ligger det enligt min mening närmast till hands att i den brandordning, som enligt vad jag förordar även framgent skall finnas i varje kommun, intaga erforderliga bestämmelser om brandchefens kompetens. Mot en ovillkorlig bestämmelse i brandordningen av innebörd exempelvis att en vice brandchef skall vara skogssakkunnig talar dock att man ej kan förutsätta att någon lämplig och villig sådan person alltid finns att tillgå. Som brandlagsrevisionen anför får varje kommun här välja den utväg, som med hänsyn till dess förhållanden är lämplig och möjlig. Där personer med erfarenhet av skogsbrandsläckning icke kan anlitas som brandchefer eller vice brandchefer, är det angeläget att sådana personer i vart fall ingår i skogsbrandvärnets.

Det i några skogliga myndigheters remissyttranden framställda förslaget att i skogsbrandförsvarets intresse behålla nuvarande bestämmelser att kommunalt beslut om utseende av brandchef och vice brandchef skall underställas länsstyrelsen kan jag inte biträda. En sådan länsstyrelseprövning skulle enligt min mening vara ett obefogat ingrepp i den kommunala självbestämmanderätten i sådana fall då kommunen utsett en befattningshavare, som uppfyller stadgade kompetenskrav. I den utbildning, som är avsedd att ligga till grund för dessa krav, skall även ingå skogsbrandsläckning. Några anmärkningar mot det sätt varpå brandbefälet skött sina åligganden i sådana skogskommuner, där brandförsvaret är samordnat, har ej kommit till min kännedom, och jag utgår därför ifrån att kommunerna vid utseende av brandbefäl även framdeles kommer att beakta skogsbrandförsvarets intressen.

Såväl enligt gällande ordning som enligt vad jag förordar skall brand-

ordningen innehålla bestämmelser om den kommunala brandstyrkans organisation och det lägsta antal befattningshavare som skall finnas. I brandordning bör sålunda alltjämt enligt min mening anges om skogsbrandvärn skall förekomma, vilken personal, inbegripet befäl, som skall ingå däri, samt de platser där brandvärnets skall vara stationerat m. m. Eftersom brandordningen avses skola underställas länsstyrelsens prövning, tillgodoses härigenom det av bl. a. skogsstyrelsen uttalade önskemålet om närmare precisering av skogskommuns skyldighet att organisera ett godtagbart skogsbrandvärn.

2. Kommunal samverkan inom brandförsvaret

A. Gällande bestämmelser m. m.

Gällande brandlag anvisar vissa samverkansformer, nämligen kommunalförbund, avtal om betryggande släckningshjälp till kommun som befrias från skyldighet att själv hålla brandkår samt skogsbrandrotets bildande av områden av skilda kommuner. Däremot saknas i lagen bestämmelser för det fall att kommun med bibehållande av egen brandkår kompletterar denna med avtal om släckningshjälp från annan kommun. Brandlagens 9 § — som också avser samverkan — gäller icke detta fall utan behandlar särskild rekvisition av släckningshjälp vid redan inträffad brand. Det sagda innebär emellertid icke att kommuner saknar möjlighet att träffa avtal i de hänseenden, som icke regleras av lagen.

Antalet kommunalförbund för brandförsvaret är f. n. endast 8. Släckningsavtal förekommer betydligt rikligare. År 1954 var 92 kommuner jämlikt 3 § brandlagen helt befriade från skyldigheten att hålla brandkår, och brandsläckningen ombesörjdes i dem enligt avtal av brandkår i annan kommun. Därjämte föreligger ett ej ringa antal mer eller mindre formlösa avtal mellan kommunerna eller deras brandchefer, avseende icke blott brandsläckning utan även åtskilligt annat samarbete, exempelvis i fråga om alarmering, utbildning, övningar, materiel och utrustning. Enligt indelningssakkunniga fanns år 1960 ej mindre än 166 släckningsavtal. Ett förhållandevis stort antal av släckningsavtalen berör kommuner med yrkesbrandkår.

1944 års brandlag är ej helt främmande för tvångssamverkan. Beslut enligt 1 § andra stycket om särskilt skogsbrandförsvaret innefattar även bestämmande av skogsbrandrotets utsträckning och sådant bestämmande kan ankomma på länsstyrelsen. I övrigt saknas möjlighet att tvinga kommunerna till samverkan. Den tekniska och administrativa sakkunskap och den överblick över brandförsvarfsförhållandena inom ett län, som kan erfordras när fråga om kommunal samverkan blivit aktuell, tillgodoses ge-

nom att länsbrandinspektörerna enligt sin instruktion har att organisera samverkan mellan länets brandkärer.

Den interkommunala avtalsrätten är icke reglerad i lag. På detta område anses dock allmänt gälla, att förvaltningsuppgifter, som enligt lag eller författning skall handhas av var kommun för sig genom dess egna organ, icke får genom avtal överlätas till annan kommun eller annat organ, såvida det icke är uttryckligen medgivet. För gällande brandlagstiftning innebär detta följande. Brandlagen är uppbyggd så att den i 1 § uppställer en allmän skyldighet för varje kommun att hålla ett brandförsvaret. Den närmare innebörden härav klarlägges i 3, 4, 7, 8 och 9 §§. Av dem framgår, att kommunerna skall ombesörja brandförsvaret medelst följande egna organ: kommunal förvaltningsmyndighet för brandförsvaret, brandchef och vice brandchef, skogsbrandfogde och vice skogsbrandfogde i förekommande fall, brandstyrka i form av brandkår och reservbrandstyrka, brandsynerförrättare eller brandsynerämnd samt, i stad, godkänd skorstensfejare. Endast i ett av dessa fall medger lagen undantag: 3 § brandlagen möjliggör befrielse från kommuns skyldighet att hålla egen brandkår, såframt släckningsavtal träffas med brandkår i annan kommun eller med brandkår under ledning av enskild sammanslutning eller enskilt företag (frivillig brandkår). Sådan befrielse från skyldighet att hålla brandkår lämnas av länsstyrelsen, och avtalet underkastas därigenom myndighetsprövning. I den mån brandförsvarsavtal eljest kan förekomma saknas bestämmelser om sådan prövning. Ej heller finns bestämmelser om att sådana avtal skall intagas i brandordningen.

Bestämmelsen i 9 § brandlagen om släckningshjälp innebär att efter framställning av brandchef i kommun, där brand tagit eller hotar att taga större omfattning, annan kommun är pliktig lämna släckningshjälp i den utsträckning brandchefen i den kommunen prövar möjlig utan att skäligen hänsyn till dess egen säkerhet åsidosättes. Denna bestämmelse tillkom genom 1944 års brandlagstiftning för att säkerställa inbördes hjälp mellan kommuner i de situationer, då eld kommit lös. Den avser sålunda icke något på förhand planerat samarbete. Motivet för dylik hjälpskyldighet är att varje kommun icke utan oskäligen kostnader kan hålla ett brandförsvaret, som förslår i varje situation.

Föreskrifter om brandförsvarsavtals innehåll saknas f. n. helt. Riksbrandinspektören har emellertid utfärdat anvisningar om släckningsavtal.

B. Brandlagsrevisionens förslag och yttrandena däröver

1. Samverkansbehov och samverkansformer

Brandlagsrevisionen

Behov av samverkan mellan kommuner inom brandförsvaret kommer liksom hittills att i ej ringa omfattning föreligga, därest det kommunala

huvudmannaskapet bibehålles, uttalar brandlagsrevisionen, som emellertid ej närmare berör betydelsen i detta hänseende av en kommunindelningsreform.

Bibehållet kommunalt huvudmannaskap för brandförsvaret bör i största möjliga utsträckning motsvaras av kommunal självbestämmanderätt. På detta område torde de allmänna intressena icke vara så starka eller ha blivit av kommunerna så illa tillgodosedda, att ett så betydande ingrepp i den kommunala självstyrelsen, som föreskrifter om tvångssamverkan skulle innebära, är motiverat. Brandlagsrevisionen föreslår därför icke någon form av tvångssamverkan. Härvid har revisionen även beaktat, att behov av eller möjlighet till samverkan i många fall icke föreligger samt att särskilt under senare år ett ökat samarbete utvecklat sig på frivillig väg. Särskilt gäller detta den organisation i brandförsvarskretsar, som blivit en följd både av energiskt bedriven konsulentverksamhet i frivillig regi och av att flera kommuner anslutit sig till en gemensam alarmeringscentral.

Brandlagsrevisionen anser att avtal för brandförsvarets del är att föredra framför kommunalförbund men framhåller, att kommunalförbund möjliggör skapandet av gemensam organisation med enhetlig ledning för det i förbundet ingående området samt att denna samverkansform numera ökat i användbarhet, särskilt för sådana ekonomiskt förhållandevis mindre betydande förvaltningsgrenar som brandförsvaret, eftersom kommunalförbund samtidigt kan handha flera kommunala uppgifter. Vilka typer av avtal som bör användas måste enligt brandlagsrevisionen bli beroende av de deltagande kommunernas inbördes storlek, art och ekonomi samt övriga i de enskilda fallen föreliggande omständigheter.

Med hänsyn till det kommunala brandförsvarsarbetets i många fall stora betydelse föreslår brandlagsrevisionen, att länsstyrelsen direkt tar befattning med denna organisationsuppgift och att länsbrandinspektören därvid medverkar som länsstyrelsens expert. Därmed avses likväl icke någon skyldighet för kommunerna att delta i eller organisera samverkan. När fråga uppkommit om kommunal samverkan, bör länsstyrelsen, om så erfordras, föranstalta om och leda överläggningar med berörda parter för att vinna de från kommunernas och länets synpunkter bästa lösningarna. Länsstyrelsen kan som grund för detta arbete ha av länsbrandinspektören uppgjorda förslag till släcknings- och andra planer inom länet eller delar därav.

Remissyttrandena

Riksbrandinspektören uttalar att, även om en ny kommunindelning kommer till stånd, anledning föreligger att räkna med behov för framtiden av brandförsvarsavtal för särskilda fall om ock i väsentligt mindre omfattning än för närvarande. Liknande synpunkter anför *länsstyrelsen i Kopparbergs län*, och *länsstyrelsen och länsbrandinspektören i Gävleborgs län* framhåller, att kommunindelningsreformen automatiskt löser många av de samarbets-

frågor, som brandlagsrevisionen berört. *Länsstyrelsen i Kristianstads län* anser att vidgad interkommunal samverkan onekligen skulle medföra ökade möjligheter till rationalisering men konstaterar, att kommunerna icke synes vara alltför hågade att söka sådan samverkan trots uppenbara ekonomiska fördelar och trots att brandförsvarets effektivitet troligen skulle öka. *Länsbrandinspektören i Hallands län* redovisar liknande iakttagelser sålunda.

Samarbete har sedan länge förordats av länsstyrelsen och även i viss utsträckning genomförts. Man kan därför icke säga att revisionen här framför något nytt, utan fastmer att lagtexten nu rekommenderar vad som varit praxis under en följd av år, framtvingat av ekonomiska och rationella skäl. Att samverkan icke blivit i högre grad praktiserad, beror till stor del på en obenägenhet hos kommunerna att söka hjälp utanför egen gräns eller allmän opposition ute i de olika kommundelarna mot att försvaga sitt brandförsvaret genom sammanslagning av två eller flera brandkårer till en. Spar-samhetsskäl har fått vika för sådana mänskliga faktorer som trygghets-känsla och lokalpatriotism.

Beträffande samverkansformerna anser *riksbrandinspektören* och *styrelsen för Svenska stadsförbundet*, att avtal är att föredra framför kommunalförbund.

I ett tiotal remissvar beröres frågan om tvångssamverkan. *Länsstyrelsen* och *länsbrandinspektören i Uppsala län* anser det betydelsefullt, att länsstyrelserna enligt förslaget skall ägna uppmärksamhet åt erforderlig samverkan, men konstaterar att länsstyrelsen icke har någon tvångsmöjlighet samt anser det böra övervägas om ej länsstyrelsen härvidlag borde ha större befogenheter. *Brandchefen i Visby* påpekar, att måhända många gånger mera ekonomiska fördelar kunde vinnas genom att vissa samverkansbestämmelser göres obligatoriska. *Länsstyrelsen* och *länsbrandinspektören i Blekinge län* samt *länsbrandinspektören i Malmöhus län* anser möjlighet böra ges länsstyrelsen att ålägga kommunerna att delta i eller organisera samverkan. *Länsbrandinspektören i Kristianstads län* förmodar, att avsaknaden av tvingande lagbestämmelser på detta område kan komma att utgöra en brist.

Länsstyrelserna i Kristianstads och Västernorrlands län samt *styrelsen för Svenska stadsförbundet* avvisar tanken på tvångssamverkan liksom även *länsstyrelsen i Kopparbergs län*, som anför att underlåtenhet att medverka till att ett samgående kommer till stånd, då detta är rationellt, i de flesta fall medför ökade förpliktelser för berörda kommuner, vilket i allmänhet torde utgöra nog kraftig påtryckning på kommunerna.

2. Brandförvarsavtal

Brandlagsrevisionen

Brandförvarsavtal bör enligt förslaget vara tillåtna icke blott i de fall att lagen, såsom beträffande hållandet av brandkår, medger undantag från en kommunen ålagd skyldighet utan även beträffande uppgifter och verksam-

hetsgrenar, där avtal icke åsidosätter dylik skyldighet. I den föreslagna lagen stadgas därför, att kommuner må träffa överenskommelser, som erfordras för brandförsvarets ändamålsenliga ordnande, såvitt annat ej stadgas. Sistnämnda reservation syftar på de organ som kommunen enligt brandlagen är skyldig att själv hålla. Brandlagsrevisionen utvecklar den närmare innebörden härav på följande sätt.

Skyldigheten för kommun att ha brandchef och vice brandchef utesluter icke att kommuner träffa överenskommelse om att till brandchef utse samma person. Varje kommun måste då själv i laga ordning utse vederbörande till sin brandchef. Motsvarande gäller i tillämpliga delar skorstensfejare. — — — Det är icke möjligt att träffa avtal med annan kommun om att denna skall hålla brandvärn. Detta bygger f. ö. på tjänsteplikt, som är anknuten till bosättning inom kommunen. Icke heller kan genom avtal med annan kommun dennas brandchef göras behörig att — om han ej tillika är brandchef i kommunen — där förrätta brandsyn och utfärda brandsynförelägganden. Däremot möter ej hinder att genom avtal med annan kommun försäkra sig om tillgång till dess befattningshavare såsom sakkunniga vid brandsyn eller andra förrättningar. Det sistnämnda gäller även vid överenskommelser om gemensamma övningar eller gemensam utbildning. Avtal, som gå ut på upplåtande av anläggningar eller tillhandahållande av materiel eller liknande tjänster, äro väl förenliga med lagstiftningen. Det kan sålunda ofta vara lämpligt med överenskommelser om rätt för landskommuner att utnyttja en närliggande stadsbrandkårs verkstäder, reservslangförråd och specialutrustning såsom rökskyddsmateriel, skumsläckningsanordningar och belysningsmateriel. Även i fall där utbildning och övning ej bedrivs gemensamt, kan det vara rationellt med gemensamma övningsanordningar såsom övningshus, övningsfält och lektionsutrymmen. Också alarmeringens ordnande är — — — väl ägnat för kommunala avtal om samverkan.

Brandlagsrevisionen erinrar om att bestämmelserna om släckningshjälp är en minimiföreskrift om kommuns skyldighet att lämna annan kommun sådan hjälp. Kommunerna är oförhindrade att åtaga sig längre gående förpliktelser, vilket i flera fall skett. Ett sådant utvidgat åtagande torde emellertid oftast få karaktären av en mer eller mindre fast överenskommelse mellan två eller flera kommuner, och man har då att göra med ett släckningsavtal. Annorlunda uttryckt innebär detta, att utrymmet för tillgripande av släckningshjälpsskyldigheten blir mindre ju flera på förhand ingångna släckningsavtal som finns. En omfattande släckningshjälp enligt 9 § brandlagen kan också medföra ökade sammanlagda kostnader eller orättvis fördelning av kostnaderna mellan kommuner. Den skulle nämligen kunna leda till att den egna brandkåren — med oförändrade och för hela kommunens behov beräknade fasta kostnader — blir överksam och att kommunen i stället nödgas betala släckningsräkningar till grannkommunerna. I de fall åter, där den egna brandkåren faktiskt är otillräcklig för ett område av kommunen och där den utvidgade släckningshjälpen därför skulle bli vanligen förekommande, skulle denna medföra att den hjälpanne kommunen finge betala en del av den hjälpta kommunens fasta kostnader,

i vart fall så länge ej dessa täcktes av släckningsersättningen, vilket f. n. ej är fallet. Slutligen måste också undvikas, att onödigt många brandkårer kommer tillstådes vid en brand. För att likväl icke ett överskådligt eller svårhanterligt nät av överenskommelser och avtal skall försvåra överblicken och göra verksamheten alltför tungrodd, bör en viss begränsning ske, varvid hjälpskyldigheten bibehåller sin betydelse.

I betänkandet lämnas härefter en ingående redogörelse för de fall då *s l ä c k n i n g s a v t a l* anses böra ingås. Angående detaljerna må här hänvisas till betänkandet s. 85—88. I sammanfattning är de angivna avtalsfallen följande. Först märks avtal, varigenom kommun helt befrias från skyldigheten att hålla brandkår. Denna möjlighet anses böra bibehållas såsom medel att bilda de brandförsvarskretsar, som enligt operationsanalysen är rationella i och omkring vissa tätorter. Därjämte bör kommun kunna befrias från brandkårsskyldighet för viss del av kommunområdet i sådana fall där den geografiska beskaffenheten och kommunikationsförhållandena medför att brandkåren ej med rimliga kostnader kan så dimensioneras och stationeras att den förmår ombesörja släckningen inom den egna kommunens avlägset belägna delar, som ligger närmare en grannkommuns brandkår. Nu nämnda avtalstyper innebär, att den hjälpande brandkåren skall ombesörja all släckning inom området och medför oftast att denna kår måste utökas. Andra typer av släckningsavtal innebär hjälp i form av en första utryckning inom viss del av kommunen med en mindre, på förhand bestämd styrka, eller till någon enstaka byggnad eller anläggning på långt avstånd från kommunens egen brandkår i sådana fall där särskild snabbhet eller tillgång till speciell materiel är av vikt. Vidare märks överenskommelser mellan en stad, som har både yrkes- och borgarbrandkår, samt kringliggande kommuner, innebärande att staden slopar sin borgarbrandkår och får utnyttja grannkommunernas brandkårer för borgarbrandkårsuppgifter, samt slutligen avtal om att betala sådan släckningshjälp, som utsändes från gemensam kretsalarmeringscentral.

De angivna formerna av släckningsavtal bör enligt förslaget prövas i första hand och släckningshjälp endast användas i sådana samverkanssituationer, som ej är på samma sätt förutsebara till följd av geografiska och andra förhållanden.

B r a n d f ö r s v a r s a v t a l anser brandlagsrevisionen böra, för att utgöra tillfredsställande underlag för det med avtalet avsedda samarbetet, innehålla föreskrifter om den verksamhet som samarbetet skall omfatta och, vid släckningsavtal, det område som beröres samt om fortlöpande samråd mellan kommunernas brandmyndigheter. Vid släckningsavtal uppmärksammas vem som skall vara behörig att tillkalla den hjälpande brandkåren, dennas storlek, materielhållningens fördelning mellan avtalsparterna med hänsyn bl. a. till brandvärnets behov samt avtalets giltighet vid inträde av civilförsvarsberedskap. Avtalen måste även reglera kommunernas ekono-

miska mellanhavanden. Vidare kan behov föreligga att i avtal bestämma om försäkring av brandpersonal. Om icke annat sägs, skall tvister om avtal avgöras av allmän domstol. Det kan därför stundom vara lämpligt att uttryckligen bestämma att sådan tvist skall avgöras av skiljemän. Av stor betydelse är slutligen klara regler rörande den ordning i vilken avtalet kan bringas att upphöra. Uppsägningstiden bör fastställas under beaktande av att brandförsvarets funktionsduglighet hinner säkras i god tid före avtalets eventuella upphörande.

Det bör enligt brandlagsrevisionen ankomma på statens brandinspektion att i samråd med Svenska brandkårernas riksförbund och kommunförbunden utarbeta närmare anvisningar om innehållet i olika typer av brandförsvarsavtal.

Avtal, som inverkar på organisation och sammansättning i stort av den kommunala brandstyrkan, skall enligt förslaget framgå av brandordningen. Därvid behöver givetvis icke i denna intagas avtalets alla bestämmelser om materiel och ekonomiska mellanhavanden.

Remissyttrandena

De av brandlagsrevisionen föreslagna reglerna för tillåtligheten av brandförsvarsavtal möter i allmänhet ingen erinran. Några remissinstanser uppmärksammar, att släckningsavtal men icke andra överenskommelser enligt förslaget till brandlag skall godkännas av länsstyrelsen, och önskar därför bestämmelser om länsstyrelsens godkännande av brandförsvarsavtal.

I denna riktning uttalar sig *riksbrandinspektören*. *Länsbrandinspektören i Uppsala län* anser viktigt att avtal underställs länsstyrelsen för juridisk prövning. Liknande synpunkter anför *länsbrandinspektörerna i Östergötlands och Kronobergs län*. I vissa yttranden förordas bestämmelse om att avtal skall anmälas till länsstyrelsen. Hit hör *länsstyrelsen i Örebro län*, *länsbrandinspektören i Kopparbergs län* samt *länsstyrelsen i Västerbottens län*, som anför att länsstyrelsen genom en sådan anmälan får möjlighet att bedöma organisationens lämplighet från början och kan se till att denna blir ändamålsenlig.

Brandlagsrevisionens förslag beträffande släckningsavtal och släckningshjälper anser *länsbrandinspektören i Skaraborgs län* icke tillfredsställande. Han yttrar i denna del.

Det för en utomstående obegripliga missförhållandet, att den brandkår, som ligger närmast till eller är bäst utrustad för en effektiv släckningsinsats, inte har rätt att omedelbart ingripa vid eldsvåda på grund av att eldsvådan ligger på fel sida om en kommungräns (utom eget släckningsområde), är icke tillrättat i förslaget till ny brandlagstiftning. Lagtextens rekommenderade samverkan torde icke kunna tolkas så att det kan förhindra de kommuner, som anse detta fördelaktigt, att underdimensionera sitt brandförsvar förlitande sig på i lagen fastslagna möjligheter att erhålla släckningshjälper

från annan kommun. Härvid utnyttjas i praktiken grannkommunens (speciellt städers och köpingars) goda och kostsamma brandförsvar utan att kommunen ekonomiskt behöver medverka.

Svenska petroleum institutet understryker den ömsesidiga släckningshjälpens betydelse i samband med ett effektivt brandsläckningssystem för oljedepåerna och anser det vara ett oeftergivligt krav att närliggande yrkesbrandkårer får direkt alarmeras utan hänsyn till kommungränserna. *Örebro läns avdelning av Svenska landskommunernas förbund* anmärker att alternativet släckningsavtal i lagtexten endast medtagits som en undantagsbestämmelse från huvudregeln att kommun skall hålla egen brandkår, trots att flera hundra kommuner anlitat avtalsvägen. Länsavdelningen anser att avtalsalternativet bör i lagtext och blivande normalbrandordning upptagas som fullt likvärdigt med egen brandstyrka.

Angående avtal om gemensam brandchef uttalar *länsbrandinspektören i Kopparbergs län*, att en sådan brandchef säkerligen får så mycket att göra att han måste vara heltidsanställd samt att sådant avtal därför bör föranleda större kompetenskrav. *Örebro läns avdelning av Svenska landskommunernas förbund* föreslår med åberopande av ekonomiska skäl, att kommuner, som befrias från att hålla brandkår, även skall befrias från skyldigheten att utse egen brandchef. Gentemot möjligheten att i sådant fall till brandchef utse avtalspartnerns brandchef anför avdelningen, att det från lönesynpunkt icke är särskilt lockande för en kommun att »vid sidan om» släckningsavtal träffa en personlig uppgörelse med en grannkommuns brandchef. *Länsstyrelsen i Örebro län* uttalar i detta sammanhang, att en brandchef icke genom avtal mellan kommuner skall kunna åläggas att vara brandchef jämväl i annan kommun, att brandchefsbefattningen måste anses skola tillsättas efter ansökan samt att det är naturligt att en brandchef som åtager sig en större arbetsuppgift kompenseras härför genom löneökning. Länsstyrelsen anmärker också, att en brandchef redan genom ett släckningsavtal kan förorsakas större arbetsbörd utan att han därför kommer i åtnjutande av löneförbättring.

Den i betänkandet ej berörda frågan om brandsläckning på entreprenad upptages av *fyra länsstyrelser och nio länsbrandinspektörer* samt av *Svenska brandbefälets riksförbund*, som anser överlåtelse av brandsläckningsverksamhet till privata företag olämplig för vårt land och därvid anför.

Det synes uppenbart, att det icke är vare sig lämpligt eller möjligt att i lagstiftning förbjuda sådan överlåtelse. I Danmark bedriver en privat firma på ett fullt godtagbart sätt brandkårsverksamheten i flertalet av landets städer, varvid brandchefen ofta innehar befattning som stadsarkitekt, stadsingenjör eller dylikt. Det är dock att märka, att företaget kunnat bygga upp sin verksamhet under en tidsperiod, då kommunerna, i likhet med svenska förhållanden, saknade egentligt brandförsvar, vilket medfört möjlighet till successiv och därmed ekonomisk uppbyggnad. Dylika förutsätt-

ningar torde saknas här i landet. Då ett privatföretag självfallet drives i rent kommersiellt syfte, och då det torde vara uteslutet att brandkårerna reellt kan drivas billigare i privat än i kommunal regi, måste, därest sådant erbjudande lämnas, kompensera intäkter erhållas i samband med annan av företaget driven verksamhet, som genom den goodwill brandkårsverksamheten ger kan stimuleras. Genom brandchefens dubbelanställning — som chef i ett vinstkrävande företag och som kommunal befattningshavare med i lagstiftning ålagda skyldigheter — torde pliktollisioner vara oundvikliga. Härtill kommer möjligheten av konkurs och dylikt samt brandpersonalens privata anställningskaraktär med åtföljande konsekvenser vid arbetskonflikter.

Av de övriga remissinstanserna uttalar sig *en länsstyrelse* och *en länsbrandinspektör* för samt *en länsstyrelse* och *tre länsbrandinspektörer* mot entreprenadsystemet, medan de återstående efterlyser klarhet i frågan. Utöver vad som framgår av Svenska brandbefälets riksförbunds yttrande redovisas i remissvaren i huvudsak följande skäl mot systemets lämplighet. Brandsläckning bör i princip åvila det allmänna. Om den privata brandkårens chef utses till kommunens brandchef, kan han icke å kommunens vägnar kontrollera att entreprenören fullgör sina skyldigheter enligt avtalet. Om åter till brandchef utses någon annan person, uppkommer en icke önskvärd åtskillnad mellan förebyggande och släckande brandförsvar. Såsom kommunal befattningshavare och brandsynförrättare får en brandchef icke vara anställd i ett företag, som handlar med brandmateriel. Stor omsättning på personalen kan befaras, vilket är menligt för utbildning och släckningsresultat. Vid krig eller beredskap kan kommunen komma att stå utan brandkår.

Angående *brandförsvarsavtals innehåll* anför *riksbrandinspektören*.

Det är ofta förenat med icke obetydliga svårigheter att i varje särskilt fall få till stånd avtal, som på ett juridiskt oantastligt sätt täcka alla olika förekommande samverkansformer, samt att, då det gäller de ekonomiska uppgörelserna mellan de avtalsslutande kommunerna, det i flertalet fall är svårt för att inte säga omöjligt att åstadkomma »rättvisa» avtal, d.v.s. avtal som betalas exakt för vad de ge men intet därutöver. Risk föreligger att en kommun *kan* få betala mer än vad tjänsten i sig själv rimligen bör anses värd.

C. Departementschefen

Såsom anförts inledningsvis förordar jag, att det kommunala huvudmannskapet för brandförsvaret bibehålles. Av brandlagsrevisionens förslag och remissyttrandena framgår klart, att behovet av samverkan mellan kommunerna är framträdande om det bedöms med utgångspunkt i att nuvarande kommuner kommer att bestå. Givet är att, såsom påpekas i några yttranden, en indelning i större kommuner automatiskt skulle lösa många av samarbetsfrågorna även på brandförsvarets område. Även vid en ny

kommunindelning har man dock anledning räkna med ett behov av brandförsvarsavtal. Förut har jag nämnt, att ett första steg mot en sådan indelning avses bli ökat samarbete mellan kommunerna under en övergångstid. Vidare vill jag påpeka, att den planläggning som avses bilda underlag för en ny kommunindelning har att taga hänsyn till kommunala uppgifter av förhållandevis betydligt större omfattning och därför för indelningsfrågans lösning mera avgörande än brandförsvaret samt att på grund härav och med hänsyn till de speciella betingelserna för brandförsvarets verksamhet det icke får förutsättas att storkommunernas områden överallt kan utformas på det sätt som är lämpligast för brandförsvaret. Det är sålunda enligt min uppfattning grundad anledning att i detta sammanhang ingående behandla samverkansfrågorna.

I några yttranden framkommer tanken att länsstyrelserna skulle få befogenhet att ålägga kommunerna att samverka. Som skäl härför anföres främst att andra än ekonomiska synpunkter stundom hindrat en samverkan, som skulle kunnat medföra ekonomiska fördelar. Jag finner ej anledning frångå brandlagsrevisionens förslag, som bygger på åsikten att kommunalt huvudmannaskap i möjligaste mån bör motsvaras av kommunal självbestämmanderätt. Bestämmelser om tvångssamverkan anser jag sålunda ej påkallade. Som länsstyrelsen i Kopparbergs län anför bör insikten om de besparingar som kan ske genom samverkan vara tillfyllest för att stimulera till kommunal samverkan.

Att länsstyrelserna skall ägna uppmärksamhet åt att erforderlig samverkan kommer till stånd mellan kommunernas brandförsvär och taga direkt befattning med denna organisationsuppgift är enligt min mening helt riktigt. Däremot anser jag det inte motiverat, att av alla de många viktiga uppgifter, som länsstyrelsen har på brandförsvarets område, i lagen särskilt ange samverkansfrågorna som föremål för länsstyrelsernas tillsyn.

Brandlagsrevisionens förslag bygger på grundtanken att avtal får träffas om alla sådana uppgifter och verksamhetsgrenar som lagen ej direkt ålägger kommunerna att ombesörja med egna organ. Förslaget till brandlag innehåller därför en bestämmelse att kommuner må träffa överenskommelser för att genomföra den samverkan, som erfordras för brandförsvarets ändamålsenliga ordnande, såvitt annat ej stadgas. De egna organ som kommunerna enligt förslaget skall vara skyldiga att ha är brandstyrelse, brandchef, vice brandchef, kommunal brandkår samt brandsyneförrättare och skorstensfejare. Endast från skyldigheten att hålla kommunal brandkår föreslås en undantagsmöjlighet, nämligen i det fall att avtal träffats om betryggande släckningshjälp från annan brandkår. Myndighetsprövning av brandförsvarsavtal avses liksom f. n. förekomma blott i detta sistnämnda fall. Vid remissbehandlingen har dessa huvudlinjer för lagstiftningens utformning i huvudsak godtagits.

För egen del anser jag nämnda grundtanke i brandlagsrevisionens förslag

riktig. Den överensstämmer med vad som får anses vara en allmän princip inom kommunalrätten. På grund härav torde det icke vara nödvändigt att i brandlagen införa en särskild bestämmelse om kommuns befogenhet att med de av revisionen angivna inskränkningarna träffa brandförsvarsavtal. Frånvaron av en dylik bestämmelse har icke heller hittills hindrat ingående av en mängd praktiskt betydelsefulla brandförsvarsavtal.

Bland de viktigaste brandförsvarsavtalen märks i första hand släckningsavtalen. En allmän princip bör enligt förslaget vara att släckningsavtal skall träffas i sådana fall då samverkanssituationerna är förutsebara till följd av geografiska och andra förhållanden, medan den tillfälliga släckningshjälpen, som kommunerna är skyldiga att vid inträffad brand lämna varandra, bör förbehållas övriga fall. Till denna princip, som bygger på en strävan att rättvist mellan kommunerna fördela även fasta kostnader för normala brandförsvarsåtgärder samt taga i anspråk hjälpskyldigheten blott i särskilda fall, för vilka en kommuns brandförsvar icke utan oskälig kostnad kan dimensioneras, ansluter jag mig. Jag vill emellertid samtidigt understryka vikten av att avtalen inom ett område ej blir så många och oöverskådliga, att snabbheten och effektiviteten därigenom äventyras. En utveckling mot större kommuner minskar å andra sidan faran härför.

På grund av släckningsavtalens stora betydelse och då hållandet av kommunal brandkår är en av de grundläggande kommunala skyldigheterna för upprätthållande av ett betryggande brandförsvar anser jag i likhet med brandlagsrevisionen och remissinstanserna, att länsstyrelseprövningen av släckningsavtal bör bibehållas såsom förutsättning för befrielse från nämnda skyldighet. Av brandordningarna bör framgå i vilken utsträckning och inom vilka områden brandsläckning inom en kommun skall ombesörjas enligt släckningsavtal. Prövningen av avtalet bör därvid ske i samband med fastställelse av brandordningen eller av ändring däri.

Ett specialfall av släckningsavtal är det av flera remissinstanser nämnda danska systemet med överlåtelse av brandsläckning på entreprenad till ett privat företag. Huruvida sådana avtal är förenliga med gällande svensk brandlagstiftning är en öppen fråga. Lagens ordalydelse utgör väl i och för sig ej hinder mot entreprenadavtal men tydligt är att lagstiftaren ej räknat med denna möjlighet.

Systemet med entreprenadbrandkärer har icke prövats i vårt land. Att det i stor omfattning tillämpas i Danmark sammanhänger sannolikt med den tätare bebyggelsen, den större folktätheten och de kortare köravstånden. I den mån entreprenadbrandkärerna i vårt land skulle bygga på heltidsanställd personal förefaller det tveksamt om de kunde bli ekonomiskt möjliga i sådana områden som icke anses kunna bära upp en heltidsanställd kommunal brandkår. Det bör nämligen uppmärksammas att kravet på utryckningsberedskap begränsar möjligheten för personalen att jämväl handha andra räddnings- och serviceuppgifter. Något underlag för besvarande

av den av Svenska brandbefälrets riksförbund antydda frågan huruvida en entreprenadbrandkår reellt kan drivas billigare än en kommunal brandkår föreligger emellertid f. n. icke.

Entreprenadsystemet medför enligt min mening lätt en viss sammanblandning av offentliga angelägenheter och privat förvärvsverksamhet. Den offentliga tillsynen över kommunernas brandförsvaret vid detta system garanteras visserligen därigenom, att även denna form av släckningsavtal skulle förutsätta länsstyrelsens prövning och godkännande som villkor för befrielse från skyldigheten att hålla egen kommunal brandkår. Olägenheterna ligger emellertid främst på det lokala och praktiska planet och gäller framför allt brandchefernas ställning. En grundsats i svenskt brandförsvaret är att det släckande och det förebyggande brandförsvaret såvitt möjligt ombesörjes av samma organisation och personal. En brandsynerättare med praktisk erfarenhet av brandsläckning och i samband därmed stående räddning av liv och egendom har lättare att rätt bedöma lämpliga brandskyddsåtgärder, och omvänt får brandsynerättaren en god förhandskänedom om de objekt i vilka han kan få släcknings- och räddningsuppgifter. Den svenska brandbefälsutbildningen bedrivs så att personalen blir skickad att fullgöra båda dessa uppgifter. För min del anser jag den nämnda grundsatsen alltjämt böra tillämpas. Det är då mindre lyckligt om entreprenadavtal skulle medföra att det släckande brandförsvaret komme att ledas av befälhavaren för den privata brandkår, som omfattas av avtalet, medan den kommunale brandchefen endast skulle ombesörja det förebyggande brandförsvaret. Skulle å andra sidan brandchefen i detta fall även vara ansvarig för det släckande brandförsvaret ligger en nackdel däri att han icke gentemot en entreprenadbrandkår kan få samma inflytande på personalens anställning, utbildning och tjänstgöringsförhållanden som i en av kommunen anställd brandkår. Även andra svårigheter kan uppkomma i befälsfrågan, exempelvis när det gäller att tillkalla och föra befälet över släckningshjälp.

För att bibehålla det önskvärda sambandet mellan släckande och förebyggande brandförsvaret kunde då i stället övervägas att till kommunal brandchef utse den hos entreprenadföretaget anställda befälhavaren för dess brandkår. Visserligen bör, som jag närmare utvecklar i det följande, formellt hinder ej möta häremot, därest han uppfyller stadgade kompetenskrav och utses i laga ordning. Emellertid måste en kommun, som sålunda överlåter brandsläckningen på ett privat företag, utöva en fortlöpande tillsyn över att brandförsvarets effektivitet vidmakthålles. Detta är en skyldighet som kommunen i brandlagen är ålagd och som den icke kan avhända sig ansvaret för genom släckningsavtal. För att denna tillsyn i sina enskildheter och fortlöpande skall kunna genomföras så, att kommunen får valuta för vederlaget till entreprenören, synes erforderligt att den utföres av en brandtekniskt sakkunnig person. Denna sakkunskap kan i en kommun

i allmänhet icke representeras av någon annan än brandchefen. För min del anser jag självklart att brandchefens skyldighet att tillse att entreprenören fullgör sina skyldigheter gentemot kommunen enligt avtalet är oförenlig med hans ställning såsom anställd hos entreprenören. Vidare bör uppmärksammas, att de på detta område förekommande privata företagen driver rörelse med försäljning av brandsläckningsmateriel m. m. Den svenska brandlagstiftningen intar i princip den ståndpunkten att anställning i sådant företag är oförenlig med tjänst inom brandförsvaret. Jag anser denna princip riktig och finner särskilt angeläget att den, som i egenskap av ofentlig myndighet i samband med brandsyn har utfärdat föreskrifter om vilka brandredskap o. dyl. som skall hållas av enskilda, intar en i detta hänseende oberoende ställning.

Med hänsyn till det anförda förefaller det mindre troligt att kommunerna skall finna det ändamålsenligt att överlåta brandsläckningen till privata entreprenörer. Om likväl sådana avtal, genom att de visas vara ekonomiskt gynnsamma för kommunerna, skulle bli aktuella, får det närmare undersökas huruvida garantier för effektivitet, tillsyn och ojävighet föreligger.

En annan för brandförsvaret mycket betydelsefull typ av avtal är överenskommelse mellan kommuner att till brandchef utse samma person. Här vill jag till en början i anledning av ett remissyttrande understryka vad brandlagsrevisionen uttalar om att sådant avtal icke innebär befrielse för någon av kommunerna från skyldigheten att i laga ordning och enligt brandordningens bestämmelser utse vederbörande till kommunens brandchef. Uppenbart är enligt min mening även, att en brandchef icke genom sådant avtal mellan kommuner kan åläggas att vara brandchef jämväl i annan kommun samt att här som eljest ansvar, utbildning och arbetsuppgifternas storlek får bestämma lönen.

Såsom påpekas i ett yttrande kan kompetenskraven behöva ställas högre på en befattningshavare som är brandchef i två eller flera kommuner. Det kan i vissa fall övervägas att heltidsanställa en sådan brandchef. Enligt brandlagsrevisionens förslag, som jag biträder, skall brandordningen innehålla bestämmelser om den kompetens som fordras för kommunens brandbefäl. För att länsstyrelsen vid fastställelse av brandordning skall kunna bedöma dessa frågor i hela deras vidd synes av brandordningen böra framgå huruvida brandchefen skall vara gemensam för två eller flera kommuner. Anmärkas må att enligt brandlagsrevisionens av remissinstanserna därutinnan biträdda förslag motsvarande ordning är tänkt i fråga om skorstensfejare så att brandordningen skall innehålla bestämmelse huruvida kommunen skall jämte annan kommun ingå i sotningsdistrikt.

Utöver vad nu behandlats kan givetvis förekomma samverkan av stor betydelse för brandförsvaret, exempelvis anordnande av gemensam alarmering.

Även om en sådan allmän myndighetskontroll av brandförvarsavtalen, som förordas i några remissyttranden, skulle medföra garantier mot avtal i strid med gällande kommunalrättsliga bestämmelser och eljest underlätta den statliga tillsynen över brandförsvaret, vill jag likväl icke i vidare mån än jag tidigare anfört tillstyrka en sådan kontroll. Lagligheten av kommunala beslut om avtal kan prövas om kommunalbesvär anföres däröver. Den juridiska prövning av avtalen, som erfordras enligt några yttranden, anser jag kunna undvaras, om myndigheterna står till förfogande med rådgivning. Även kommunförbunden torde vara villiga att medverka härtill. I övrigt vill jag ifråga om brandförvarsavtals innehåll hänvisa till brandlagsrevisionens detaljerade redogörelse och därvid särskilt understryka vikten av klara regler om den ordning i vilken avtalen kan bringas att upphöra.

3. Kommunal brandstyrka

Gällande bestämmelser

Brandlagens 3 § innehåller två definitioner: *yrkesbrandkår*, varmed förstås kommunal brandkår, bestående av heltidsanställd personal, samt *borgarbrandkår*, varmed förstås kommunal brandkår bestående av personal, som förbundit sig att vid sidan av annan sysselsättning fullgöra brandtjänst. Sistnämnda personal är alltså deltidsanställd. Enligt 1945 års normalbrandordning för städerna skall yrkesbrandkårs numerär beräknas så att minst en utryckningsenhet, bestående av minst ett befäl och fem man, ständigt är disponibel för omedelbar utryckning. I enlighet härmed rekommenderas, att yrkesbrandkår i de minsta städerna, där sådan kår erfordras, skall bestå av två brandförmän och åtta brandmän; härtill kommer brandchef och vice brandchef, alltså inalles tolv heltidsanställda befattningshavare. Med de tjänstgöringstider, som f. n. gäller för dessa städers yrkesbrandkårer, är detta antal befattningshavare ett minimum, därest nämnda utryckningsstyrka skall kunna hållas.

När det i samband med lagstiftning på brandförsvarets område gäller att ange de faktorer, som påverkar brandförsvarets omfattning och kvalitet, har ett av syftena varit att bestämma i vilka kommuner yrkesbrandkår erfordras. Gällande brandlag säger härom endast, att brandstyrkan skall vara av betryggande storlek och sammansättning. Enligt normalbrandordningen för städerna skall i samhälle med mer än 12 000 invånare ävensom i samhälle med mindre invånarantal, där byggnadssätt, anhopning av industrier eller andra på brandfaran inverkan omständigheter gör sådant motiverat, finnas yrkesbrandkår jämte borgarbrandkår.

Övergången från borgarbrandkår till yrkesbrandkår har för de berörda medelstora städerna visat sig medföra avsevärda kostnader. För de flesta av dessa städer har det icke varit möjligt att på en gång åtaga sig en sådan ökad utgift för brandförsvaret. För att komma till rätta med denna svårighet har man anlitat olika utvägar, nämligen dels att successivt heltidsanställa brandpersonal såsom förstärkning av borgarbrandkåren, dels att reducera den ständigt utryckningsberedda styrkan av heltidsanställd personal från normalbrandordningens ett befäl och fem man till ett befäl och två, tre eller fyra man.

Brandlagen föreskriver skyldighet att medverka vid brandsläckning för envar, som under kalenderåret fyller lägst 16 och högst 65 år och som vistas i orten. Den på t j ä n s t e p l i k t grundade *reservbrandstyrkan* är obligatorisk i alla kommuner, även sådana, vilkas brandsläckning enligt avtal fullgöres av annan kommun. Grunden härtill angavs vid lagens tillkomst vara, att även en slagkraftig yrkes- eller borgarbrandkår under påfrestande förhållanden kunde behöva tillgång till reservpersonal, samt att reservstyrkan även ägde betydelse med hänsyn till beredskapen för krig.

I normalbrandordningarna rekommenderas, att reservbrandstyrkan skall bestå av, i mindre städer och tätorter samt landskommuner 15—30 man, och i större städer minst 40 man. Härtill kommer i vissa kommuner för skogsbrandsläckning särskilt uttagna uppbådare, skogsbrandförmän och beredskapsmän till erforderligt antal. Den som uttagits till reservbrandstyrka är skyldig att delta i brandövning under högst femton timmar årligen.

Enligt gällande brandstadgas bestämmelser för städer och med dem jämförliga samhällen skall i brandordningen intagas bestämmelser angående det lägsta antal brandbefäl och brandmän, som ständigt skall vara berett till en första utryckning. Utom för yrkesbrandkårer saknas föreskrifter om innebörden av denna b e r e d s k a p s s k y l d i g h e t. Normalbrandordningen för städerna ger likväl vissa anvisningar, i huvudsak innebärande att två tredjedelar av brandpersonalen skall befinna sig inom visst område, t. ex. en stads hela område, det planlagda området, släckningsområde eller annat i särskild ordning avgränsat beredskapsområde.

Landskommuns brandordning behöver icke innehålla föreskrift om minsta utryckningsberedda styrka. I normalbrandordningarna för landsbygden sägs endast, att personalen bör vara bosatt så nära som möjligt intill den plats där brandredskapen förvaras. En undersökning av förhållandena 1954 visade, att 448 kommuner på landet hade beredskap av innebörd, att en bestämd del av personalen skulle befinna sig inom visst område.

I avlöningsreglementena för borgarbrandpersonal skiljes mellan beredskapstjänst med skyldighet att under fritid från ordinarie anställning eller sysselsättning befinna sig inom angivet beredskapsområde samt vakttjänst, innebärande antingen skyldighet att under fritid vara inom hörhåll för larmanordning i hemmet eller vakttjänstgöring på brandstationen.

Brandlagsrevisionen

Den i operationsanalysen utförda undersökningen bestyrker uppfattningen att i vart fall för städernas del invånarantalet icke är ett tillförlitligt mått på förekomsten av brännbara värden och därmed ej heller kan utgöra ensam grund för bestämmande av brandförsvarets kvalitet. Brandlagsrevisionen hyser därför den åsikten, att det icke är möjligt att finna och i författning ange någon schematisk faktor, efter vilken brandförvarsbehovet eller behovet av heltidsanställd personal kan bedömas, och föreslår därför ej någon ändring i brandlagens nuvarande lydelse, enligt vilken brandstyrkan skall vara av betryggande storlek och sammansättning. Frageställningen bör i detta sammanhang icke vara i vilka kommuner yrkesbrandkår erfordras, varvid med yrkesbrandkår skulle förstås någon på förhand generellt given minimistyrka, utan i stället i vilken utsträckning heltidsanställd personal erfordras och utan oskäligen kostnad för kommunen bör anställas.

Övergången från deltidanställda till heltidsanställda brandmän sammanhänger dels med skillnaden i effektivitet, dels med utryckningsfrekvensen. Vad först angår effektiviteten så kan värdet av yrkesbrandmannens gedignare utbildning och större erfarenhet icke siffermässigt anges; det torde också skifta allt efter den aktuella brandens art och omfattning. Man får i allmänhet räkna med att yrkesbrandmännens insatstid blir kortare. Om i en kommun den deltidanställda brandpersonalen kan bibringas god utbildning och dess insatstid göras tillräckligt kort, behöver yrkesbrandkår icke uppsättas av effektivitetsskäl. Måhända kan man, uttalar brandlagsrevisionen, i större utsträckning än nu är fallet nöja sig med att heltidsanställa befäl samt viss personal för tillsyn av lokaler och materiel. Borgarbrandkårernas användning begränsas alltså genom kravet på viss insatstid samt kravet på utbildning och erfarenhet.

En annan begränsning av möjligheten att använda borgarbrandkår följer av borgarbrandmännens ordinarie sysselsättning. Det har i detta hänseende ibland ansetts, att borgarbrandmän icke bör störas i sitt ordinarie arbete mer än högst fem gånger i månaden. Att på detta sätt ange ett bestämt mått ställer sig givetvis svårt; det blir beroende av sysselsättningens art och, i förekommande fall, av arbetsgivarens möjligheter och vilja att avvara sin personal för utryckning.

Huvudsakligen inom och i anslutning till vissa tätorter är det ekonomiskt rationellt att hålla yrkesbrandkår. Övergång från borgarbrandkår till yrkesbrandkår sker f. n. i intervallet 10 000—20 000 invånare. I operationsanalysen uttalas, att den omständigheten att en landskommunkrets med 20 000 invånare generellt icke kan »bära upp» en yrkesbrandkår ej visar att det skulle vara felaktigt att inom städerna införa yrkesbrandkår vid storleksordningen 10 000—20 000 invånare. Livräddningsproblemen, värdeanhopningen och riskförhållandena i övrigt inom städerna kan nämligen med-

föra att även en obetydlig skillnad i utryckningstid och släckningsinsats får ansenliga konsekvenser. Utryckningsstatistiken säges emellertid tyda på att en noggrann granskning av städerna inom det nämnda intervallet skulle ge till resultat att vissa yrkesbrandkårer borde bytas mot borgarbrandkårer och omvänt.

Brandlagsrevisionens slutsats blir, att en på deltidсанställd personal byggd brandkår är tillfyllest upp till den gräns, där *antingen* effektiviteten, varmed förstås såväl insatstidens längd som den enskilde borgarbrandmannens utbildning och erfarenhet, *eller* antalet utryckningar per år kräver heltidsanställda befattningshavare i utryckningsenheterna. Allt efter de olika kommunernas art, bestånd av brandfarliga objekt och andra förhållanden torde än den ena, än den andra begränsningen av borgarbrandkårs användning först sätta in. En kommun bör icke anses skyldig att på en gång uppsätta en brandkår, vars utryckningsenheter helt består av heltidsanställd personal. Den utveckling inom en kommun, som föranleder krav på effektivare brandförsvaret, sker i allmänhet successivt. Den på senare tid allt vanligare utvägen att successivt i takt med de ökade brandriskerna heltidsanställa brandpersonal bör därför godkännas och understödjas.

Brandlagsrevisionen anser kravet på borgarbrandkår i yrkesbrandkårskommun icke böra vara oeftergivligt samt uttalar, att den kombination av olika slags personal och släckningsenheter bör tillämpas, som i varje kommun befinnes mest rationell med hänsyn till där rådande möjligheter och förhållanden. Kommunerna bör därför i dessa hänseenden beredas större frihet än som f. n. är fallet och icke bindas av så schematiska bestämmelser som återfinns i 1945 års normalbrandordningar, även om dessa under senare tid tillämpats mindre strikt. I stället bör till länsstyrelsernas och kommunernas ledning utarbetas olika typfall för skilda brandförsvarsbehov, kommuntyper och organisationsformer, varvid skillnad icke bör göras mellan kommuner av olika administrativ natur.

Någon ändring i tjänsteplikten med avseende på dess art och omfattning föreslås icke. Den inom brandförsvaret särskilt uttagna tjänstepliktiga personalens eventuella betydelse med hänsyn till beredskapen för krig bör enligt brandlagsrevisionens mening icke inverka på det här aktuella bedömandet av kommunernas i fredstid erforderliga brandförsvaret. Att av endast civilförvarsskäl fordra en på tjänsteplikt grundad reservorganisation i varje kommuns fredsbrandförsvaret bör därför icke komma i fråga.

De nuvarande reservbrandstyrkorna utgör dels brandförsvaresreserv i egentlig mening, dels primära brandsläckningsenheter. Såsom reserv används de främst i kommuner med en effektiv kommunal brandkår. Särskilt i de större städerna, där erfarenheten visar att tillräckligt antal tjänstefria yrkesbrandmän med relativt kort varsel kan inkallas till tjänstgöring vid större bränder och där som reserv därjämte anses böra finnas en borgar-

brandkår, är reservbrandstyrka enligt brandlagsrevisionens mening icke erforderlig såsom reservorganisation.

I betänkandet anföres, att reservbrandstyrkan i flertalet kommuner kommer till föga eller ingen användning, medan tidsåtgång och kostnader för övningar och rullföreläring icke är obetydliga. År 1954 deltog reservbrandstyrkan icke i någon utryckning i 916 av landets dåvarande 1 017 brandkommuner. Hela antalet utryckningar utgjorde omkring 12 000 och reservbrandstyrkor deltog blott i 328 av dessa.

Inom skogsbrandförsvaret utgör däremot den i reservbrandstyrkan enligt gällande ordning ingående särskilda skogseldsläckningspersonalen icke någon reserv utan en organisation för förstahandsinsats. Åtminstone är detta tanken, även om numera brandkårerna i allt större utsträckning själva eller jämsides med skogsbrandpersonalen ombesörjer skogsbrandbekämpning. Brandlagsrevisionen anser skäl ej föreligga att frånga möjligheten för kommunerna att med tjänstepliktiga organisera särskilda skogsbrandsläckningsenheter samt finner vidare, att släckningsenheter med tjänstepliktig personal i större utsträckning än f. n. bör kunna användas för förstahandsinsats även mot byggebrand. I fiskelägen, fjällbyar och andra sådana bebyggelseområden, som icke inom rimlig tid kan nås av den i kommunens centrala del stationerade kommunala brandkåren och i vilka en borgarbrandkårsavdelning av ekonomiska skäl icke kan upprätthållas, utgör sådana enheter en ekonomiskt möjlig komplettering av den kommunala brandkåren. Eftersom intresset av den egna hemortens brandförsvaret i dessa fall kan antagas göra sig särskilt gällande, synes jordmånen för frivillig verksamhet här vara god. Kommunerna kan stödja en sådan för dem gynnsam utveckling genom att verka för bildande av frivilliga släckningsenheter och förse dem med sådan släckningsmateriel, som erfordras och som kan skötas av personal med den blygsammare utbildning, som här kan komma i fråga. Också brandkårsförbunden kan på detta område göra en värdefull insats.

Med hänsyn till de primäruppgifter, som kan tillkomma ifrågasvarande enheter, föreslås benämningen *brandvårn*. Liksom hittills bör brandvårnet i första hand rekryteras med frivilliga. Brandlagsrevisionen föreslår en sådan utformning av brandlagen, att möjligheten för varje kommun att uttaga brandvårn i princip bibehålles men får bli beroende av om i det enskilda fallet föreligger behov därav.

Undersökningen av gällande bestämmelser visar enligt brandlagsrevisionen, att innebörden och omfattningen av beredskapsskyldigheten är oklara i städerna, att beredskapsskyldighet ej föreligger på landet, att särskilda svårigheter och kostnader är förknippade med beredskap och vakt under semestertid samt att terminologien på detta område är svävande.

Brandlagsrevisionen erinrar om att utgångspunkten vid bedömning av

det totala personalbehovet bör vara den erforderliga utryckningsberedskapen. För att brandpersonal skall kunna sägas vara ständigt beredd till utryckning måste uppenbarligen fordras dels att vederbörande befattningshavare befinner sig inom hörhåll för larm — vare sig detta sker genom telefon, tyfon eller särskild signalanläggning — dels att han efter att ha hört larmet kan inställa sig på den plats, där brandredskapen förvaras, inom sådan tid att den utryckningsenhet han tillhör kommer till brandplatsen tillräckligt snabbt för att där kunna göra en effektiv insats. En beredskap, som innebär, att viss del av personalen låt vara inom hörhåll för larm vistas någonstades inom ett vidsträckt beredskapsområde, förtjänar icke namnet, därest icke varje brandman har möjlighet att snabbt inställa sig. Än mindre kan man tala om beredskap om denna personal ej är inom hörhåll för larm. Med beredskap bör sålunda från kommunens och brandkårens synpunkt förstås att en utryckningsstyrka inom en efter varje ors förhållanden och brandrisker m. m. rimlig tid kan rycka ut och göra en effektiv insats. Denna insatstid kan icke generellt bestämmas, vare sig för tätorter eller landsbygd, utan måste för varje ort bli beroende å ena sidan av areal, bebyggelse, brandriskers belägenhet, kommunikationer och andra på brandfaran och släckningsmöjligheterna inverkan omständigheter samt å andra sidan de ekonomiska resurser som står till buds. Inom varje kommun får med ledning av centralt utarbetade anvisningar och under länsstyrelsens överinseende göras en bedömning av vad som är erforderligt och möjligt. Från den enskilde borgarbrandmannens synpunkt bör med beredskap förstås skyldighet att vistas på plats där han kan höra larm och varifrån han kan inställa sig inom en tid, som medger att utryckningsenhetens önskvärda insatstid kan hållas. Storleken av ett efter dessa grunder bestämt beredskapsområde avgöres av larmanordningarnas effektivitet och av kommunikationsförhållandena.

En beredskap av nu angiven innebörd bör enligt förslaget finnas i alla kommuner oavsett deras administrativa beskaffenhet, alltså även i landskommunerna. Detta innebär icke att alla kommuner behöver ha lika effektiv beredskap utan att tvärtom en avvägning efter varje kommuns särskilda förhållanden, inbegripet förekommande samverkan med andra kommuner, här bör göras. En viss beredskap upprätthålles redan nu i större delen av rikets landskommuner. Ehuru det för närvarande förhåller sig så att de brandmän, som hör ett larm, skall inställa sig oavsett om de har beredskap eller icke, och att förslaget därför icke är alltför ingripande, kan givetvis en beredskapsskyldighet av föreslagen omfattning medföra rekryteringssvårigheter och bli betungande för vissa kommuner. Brandlagsrevisionen anser emellertid, att man är mera betjänt av en mindre beredskapsenhet med relativt kort insatstid än av en större del av personalen vistande inom ett vidsträckt beredskapsområde utan skyldighet att vara inom hörhåll för larm. Nuvarande föreskrifter om att två tredjedelar av kåren skall befinna

sig inom kommunen eller motsvarande beredskapsområde bör kunna ersättas med anvisningar om en mindre del av kåren i sådan beredskap att effektiv insatstid ernås av den första utryckningsenheten.

Utryckningsenhetens — beredskapsenhetens — storlek blir bl. a. beroende dels av beskaffenheten hos de tänkbara brandriskerna dels av tillgången på släckningsmateriel och vatten. Under semestertid bör för att undgå alltför höga kostnader för kommunen en minskad beredskap få medgivas så att utryckningsenheten då hålles på ett godtagbart minimum, där så bedömes kunna ske utan allvarlig fara. I brandordningen bör anges beredskapsenhetens eller enheternas storlek med rätt för brandchefen att tillfälligt medge lägre beredskap.

Remissyttrandena

Brandlagsrevisionens rekommendation om successiv heltidsanställning av brandpersonal lämnas i huvudsak utan erinran. *Riksbrandinspektören* finner förslaget i dessa hänseenden både motiverat och lämpligt och delar brandlagsrevisionens åsikt att brandkårerna alltjämt i flertalet fall måste bygga på deltidsanställd personal så länge sådan över huvud går att rekrytera. *Styrelsen för Svenska stadsförbundet* instämmer till fullo i revisionens uttalande att frågeställningen icke bör vara i vilka kommuner yrkesbrandkår erfordras, varvid med yrkesbrandkår skulle förstås någon på förhand generellt given minimistyrka, utan i stället i vilken utsträckning heltidsanställd personal erfordras och utan oskäligen kostnad för kommunen bör anställas. Styrelsen delar revisionens uppfattning att yrkesbrandkår icke alltid av effektivitetsskäl behöver uppsättas och att man måhända i större utsträckning än nu är fallet kan nöja sig med att heltidsanställa befäl samt viss personal för tillsyn av lokaler och materiel. *Länsstyrelserna i Kopparbergs och Gävleborgs län* framhåller de ökande svårigheterna att rekrytera lämplig deltidsanställd personal, vilket kan leda antingen till kvalitetsförsämring inom borgarbrandkårerna eller heltidsanställning i fall då detta eljest ej skulle vara rationellt. *Länsbrandinspektören i Gävleborgs län* anser ej ekonomiskt möjligt eller praktiskt lämpligt att övergå från deltids- till heltidsanställd personal vid brandkårerna på landsbygden ens vid sammanslagning av ett flertal kommuner.

Riksbrandinspektören, länsbrandinspektörerna i Uppsala och Kopparbergs län samt Svenska brandskyddsföreningen och Svenska brandkårernas riksförbund anmärker, att snabbare övergång till brandkår med heltidsanställd personal kan fordras vid höghusbyggen.

Riksbrandinspektören yttrar härom.

Dock förekommer understundom att behov kan föreligga att uppsätta en »yrkesbrandkår» på en gång. Så är bl. a. förhållandet, då inom en kom-
3 — *Bihang till riksdagens protokoll 1962. 1 saml. Nr 12.*

mun planeras ett antal höga bostadshus. En »borgarbrandkår» saknar möjlighet att tillfredsställande klara brandsläckningen på sådana höjder liksom framförallt livräddningen. Det måste alltså förutsättas att framdeles krav kan framkomma om inrättande av en brandstyrka av sådan storlek att en beredskap om t. ex. minst 1 + 5 ständigt kan hållas. Inrättande av en stor och brandfarlig industri i en kommun behöver däremot inte medföra nu angivna konsekvens. I sådant fall kan en särskild industribrandkår inrättas.

Att organisationen för den med tjänsteplikt uttagna personalen benämnes brandvårn i stället för reservbrandstyrka möter ej erinran i remissvaren och *Svenska brandbefälets riksförbund* anser uttrycket välfunnet. *Riksbrandinspektören*, som anser frivilligandan inom brandförsvaret böra uppmuntras, uttalar att frivilliga brandkärer i gynnsamma fall kan tänkas framväxa ur brandvärnet och att denna nya benämning måhända skall ha lättare att draga till sig människor, särskilt ungdom, än vad reservbrandstyrkorna haft.

Remissinstanserna ansluter sig till förslaget att brandvärnet icke skall vara obligatoriskt i varje kommun utan uppsättas blott där så erfordras. *Riksbrandinspektören* finner förslaget att använda brandvärnet i större utsträckning än för närvarande för förstahandsinsats även mot bygdebrand lämpligt men ifrågasätter om icke utbildningstiden bör ökas från 15 till 20 timmar. *Länsstyrelsen i Kopparbergs län* anser att brandvärnet kan göra betydelsefulla insatser i vidsträckta och glesbefolkade kommuner. *Skogsstyrelsen* och t. f. *läns-skogsbrandinspektören i Västerbottens län* finner brandvärnet nödvändigt för skogskommunerna och efterlyser mera koncisa föreskrifter härom än vad som återfinnes i förslaget till brandlag.

Länsstyrelsen i Västmanlands län anser den nuvarande åldersgränsen 65 år för hög och finner knappast lämpligt eller påkallat att den som uppnått 60 års ålder skall vara skyldig underkasta sig utbildning och tjänstgöring i brandvårn.

Av de remissinstanser som uttalar sig angående förslaget om beredskapsskyldighet även för landsbygdens brandkärer tillstyrker *riksbrandinspektören*, *länsstyrelserna i Uppsala, Hallands och Värmlands län*, *länsbrandinspektören i Uppsala län* samt *Svenska försäkringsbolags riksförbund* förslaget. *Riksbrandinspektören* yttrar.

Betydelsen av att ha fått fastslaget att en beredskap (= larmberedskap) bör finnas i alla kommuner oavsett deras administrativa beskaffenhet kan icke överskattas. *Riksbrandinspektören* hyser den uppfattningen att det torde bli ofrånkomligt att i varje fall under »sommarhalvåret», t. ex. den 1 april—den 30 september, förstärka nu angivna beredskap. En sådan förstärkning skulle innebära att man höll i beredskap en liten men effektiv släckningsstyrka men med krav på skyldighet för ytterligare personal, t. ex. $\frac{1}{3}$ av hela styrkan, att, t. ex. lördagar kl. 13—måndagar kl. 07.00, alltid vistas inom beredskapsområdet. Därest så icke sker, föreligger risk att erforderlig förstärkning icke kan erhållas under kritiska perioder. Under

andra tider i veckan under sommarhalvåret samt under vinterhalvåret torde anledning finnas anta att personalen de facto vistas inom det område där den normalt brukar uppehålla sig.

Länsbrandinspektören i Norrbottens län anför, att den föreslagna beredskapen i stort sett redan är ordnad i de kommuner, där den deltidsanställda personalen är organiserad i sitt fackförbund, samt att merkostnaden för beredskapen åtminstone indirekt i viss mån kompenseras av reducerade försäkringskostnader. *Fullmäktige i Åtvidaberg* finner frågan om utökad beredskap för landskommunerna svår att lösa på grund av svårigheterna att på dagtid samla borgarbrandkåren vid eventuell brand men delar brandlagsrevisionens uppfattning att de nuvarande bestämmelserna om två tredjedelar av kåren inom kommunens beredskapsområde kan ersättas med anvisningar om en mindre del av kåren i sådan beredskap att effektiv insattid ernås av den första utryckningsenheten. *Svenska brandskyddsföreningen* och *Svenska brandkårernas riksförbund*, med vilka *Landsbygdens brandförsäkringsbolags förening* instämmer, anser den föreslagna beredskapsbestämmelsen från brandförsvarets synpunkt önskvärd men finner tänkbart att rekryteringen av deltidsanställd personal kan komma att allvarligt försvåras på vissa orter och bestämmelsen därigenom få motsatt verkan mot den avsedda. Även *länsbrandinspektören i Östergötlands län* och *brandchefen i Söderhamn* påpekar rekryteringssvårigheterna.

Örebro läns avdelning av Svenska landskommunernas förbund anser det föreslagna skärpta beredskapskravet icke skäligen.

Den föreslagna rätten för brandchefen att tillfälligt medge lägre beredskap under semestertid avstyrkes av *riksbrandinspektören* och de *sju länsstyrelser* och *elva länsbrandinspektörer*, som yttrar sig härom, även som av *Svenska brandskyddsföreningen* och *Svenska brandkårernas riksförbund*. Härvid anför remissinstanserna dels att brandfaran ej är mindre under semestertid, då reparationer förekommer inom industrin och skogsbrandrisken är störst, dels att en sänkning av beredskapen under det godtagbara minimum, som får antagas råda under övriga delar av året, icke är motiverad. *Länsstyrelserna i Västernorrlands* och *Norrbottens län* anser ej lämpligt att tillerkänna en kommunal befattningshavare, brandchefen, rätt att medge undantag från vad länsstyrelsen genom fastställelse av brandordning förordnat om beredskapen. *Brandchefen i Visby* påpekar risken för mindre önskvärda påtryckningar på brandchefen från såväl kommunala förvaltningar som personalorganisationer. Vissa av remissinstanserna föreslår att undantagsbestämmelsen utgår.

Departementschefen

Såväl enligt gällande lag som enligt förslaget skall kommunens brandstyrka vara av betryggande storlek och sammansättning. Såsom allmän

grundsats gäller likväl att tryggheten icke får köpas till priset av oskäligen kostnader. Från kostnadssynpunkt är det av avgörande betydelse om brandpersonalen är heltidsanställd eller deltidsanställd. Brandlagsrevisionen påpekar att gränsdragningen mellan städer där borgarbrandkår är tillfyllest och städer där yrkesbrandkår erfordras medfört svårigheter av skilda slag. Övergången från den ena formen till den andra kan innebära stora kostnadsökningar.

Brandlagsrevisionens slutsats att en på deltidsanställd personal byggd brandkår är tillfyllest upp till den gräns, där antingen effektiviteten eller antalet utryckningar nödvändiggör heltidsanställda befattningshavare möter ej någon erinran i remissbehandlingen. Enligt min mening måste i varje särskild kommun undersökas vilka krav på snabb insats av brandkåren och teknisk kunnighet hos personalen som föranleds av de i kommunen befintliga brandriskerna och med hänsyn till den släckningsmateriel som erfordras för dessa risker. Därefter bör utrönas om dessa krav kan tillgodoses med deltidsanställd personal. Som brandlagsrevisionen anför kan därvid finnas att det blir erforderligt att heltidsanställa några få befattningshavare för att brandstyrkan skall bli effektiv. Jag vill sålunda ansluta mig till brandlagsrevisionens av remissinstanserna biträdda mening att deltidsanställd personal av kostnadsskäl alltjämt i stor utsträckning måste anlitas så länge sådan går att rekrytera samt att heltidsanställning i allmänhet bör ske successivt i den mån behovet därav framträder genom utvecklingen i kommunen. Frågeställningen yrkesbrandkår eller ej mister därvid i allmänhet sin aktualitet. Med anledning av bl. a. riksbrandinspektörens påpekande om brandsläckning och livräddning i höghus vill jag dock framhålla att en snabbare övergång från borgarbrandkår till effektivare brandkårsformer i vissa fall kan bli nödvändig.

Självfallet bör den organisation av brandstyrkan och den kombination av olika slags personal tillämpas som i varje kommun är mest rationell. Som brandlagsrevisionen föreslår torde det få ankomma på statens brandinspektion att utarbeta olika typfall för skilda brandförsvarsbehov, kommuntyper och organisationsformer. Att dessa anvisningar bör göras mindre schematiska än nuvarande normalbrandordningar framgår enligt min mening redan därav att dessa under senare år tillämpats mindre strikt.

I likhet med brandlagsrevisionen och remissorganen anser jag att behov av tjänsteplikt inom brandförsvaret alltjämt föreligger, samt att möjligheten att till vissa släckningsenheter uttaga tjänstepliktiga måste bestå. Benämningen brandvärn i stället för reservbrandstyrka på sådan särskilt uttagen personal har vunnit allmänt gillande och jag finner den lycklig av både sakliga och psykologiska skäl. Förslaget att brandvärn skall organiseras endast i kommun där behov föreligger, varvid civilförsvarets behov icke skall inverka, biträdades av remissorganen. Angående nödvändigheten av brandvärn i skogskommuner kan jag hänvisa till vad jag förut anfört. I

övrigt anser jag i likhet med brandlagsrevisionen samt riksbrandinspektören och länsstyrelsen i Kopparbergs län att brandvärn kan vara lämpligt i avlägsna eller svårtillgängliga kommundelar, där av ekonomiska skäl borgarbrandkårsavdelningar ej kan uppsättas, samt att brandvärdet även bör kunna i större utsträckning än f. n. utnyttjas för förstahandsinsats.

Så som nu gäller bör brandvärdet i första hand uttagas bland frivilliga. I själva verket torde någon tvångsuttagning till reservbrandstyrkorna icke hittills ha förekommit. Då man sålunda torde kunna räkna med att brandvärdet frivilligt rekryteras bland personer, som är intresserade för hemortens brandförsvaret, anser jag hinder ej möta att i enlighet med riksbrandinspektörens förslag öka utbildningstiden från 15 till 20 timmar årligen, trots att ersättning för deltagande däri ej skall utgå. Med anledning av ett yttrande om åldersgränserna för tjänsteplikten vill jag framhålla att ej heller enligt min mening brandvärdspersonalen bör uttagas bland medborgare som närmar sig den övre åldersgränsen 65 år. Däremot bör denna gräns, som gäller jämväl för civilförsvaretsplikt, kunna kvarstå för den inom brandförsvaret allmänt gällande tjänsteplikten, som omfattar även annat än att delta i brandvärn.

Brandlagsrevisionens förslag innebär, att varje kommun ålägges att tillse att brandkåren har godtagbar utryckningsberedskap. Främst för landsbygden betyder detta en skärpning av gällande bestämmelser, men remissorganen har i allmänhet tillstyrkt förslaget ehuru på sina håll med viss tveksamhet med hänsyn till befarade rekryteringssvårigheter. I likhet med brandlagsrevisionen anser jag att utryckningsberedskapen är en avgörande faktor vid bestämmande av det totala personalbehovet i den kommunala brandstyrkan. Redan av denna orsak föreligger enligt min mening starka skäl att i varje kommun noga pröva vilken utryckningsberedskap som med hänsyn till de i kommunen rådande förhållandena krävs och kan åstadkommas utan oskäligen kostnad. Av vad brandlagsrevisionen anför synes framgå att frånvaron av beredskapsföreskrifter ibland kan medföra att befintlig organisation i form av personal och materiel icke kan göra en mot kostnaderna svarande nytta, emedan den kommer för sent till brandplatsen. En sådan ordning är uppenbarligen icke förenlig med god ekonomi. Utryckningsstyrkan bör självfallet ha sådan beredskap att den kan komma till brandplatsen tillräckligt snabbt för att kunna göra en effektiv insats. Denna grundsats måste följas även om den leder till rekryteringssvårigheter. Dessa kan f. ö. i viss utsträckning minskas genom att beredskapsstyrkan förses med lämplig materiel och göres mindre än f. n.

Jag biträder förslaget att brandordningen bör innehålla bestämmelse om det antal brandbefäl och brandmän som erfordras för godtagbar beredskap. En sådan bestämmelse kommer uppenbarligen att ange det minimum, som kan godtagas. På grund härav kan jag ej biträda brandlagsrevisionens av flera remissinstanser avstyrkta förslag att den i brandordningen

sålunda bestämda beredskapen skulle få minskas under semestertid genom beslut av brandchefen. Däremot bör enligt min mening hinder ej möta att i brandordning föreskriva olika beredskapsminimum för sommar- och vinterhalvåren.

4. Brandsyn

Gällande bestämmelser

Brandlagen föreskriver, att brandsyn skall hållas i enlighet med de föreskrifter Kungl. Maj:t meddelar, och brandsynens omfattning regleras i brandstadgan. Enligt 11 och 34 §§ brandstadgan skall allmän brandsyn å samtliga byggnader, upplag och andra anläggningar äga rum årligen. Den myndighet, som förvaltar brandförsvarets angelägenheter, må efter brandchefens hörande medge, att mindre eller avsides belägen byggnad eller annan anläggning icke skall omfattas av den allmänna brandsynen, varvid myndigheten tillika skall bestämma, om och huru ofta brandsyn å sådan anläggning skall ske. De föreskrifter, för vilka nu redogjorts, gäller för alla kommuner. I kommun med yrkesbrandkår må enligt 11 § 4 mom. brandstadgan i brandordningen stadgas, att brandchefen äger för särskilda fall besluta, att byggnad, upplag eller annan anläggning icke årligen skall undergå brandsyn. Brandchefens beslutanderätt kan begränsas i brandordningen. Normalbrandordningen gör också undantag för anläggning av industriell beskaffenhet och för särskilt eldfarliga anläggningar samt rekommenderar brandsyn i bostadshus inom stads centrala delar minst vart tredje år och eljest minst vart femte år.

Stockholms stad har erhållit sådan dispens från brandstadgans brandsynebestämmelser att allmän brandsyn — med undantag för eldstadsbesiktning utförd av skorstensfejare — allenast omfattar eldfarliga inrättningar, varulager och upplag i enlighet med en hos brandchefen förd och fortlöpande kompletterad förteckning över dessa.

I fråga om brandsyn förrättare gäller likaledes skilda bestämmelser för kommuner med yrkesbrandkår samt övriga kommuner. I de förra må jämlikt 11 § 4 mom. brandstadgan i brandordningen stadgas, att brandchefen eller efter hans förordnande annan av brandbefälet ensam äger verkställa brandsyn samt att den del av brandsyn, som utgöres av s. k. eldstadsbesiktning, må i samband med sotning utföras av skorstensfejare. Dessa bestämmelser tillämpas i alla kommuner, där så lagligen kan ske. I kommuner utan yrkesbrandkår skall brandsyn förrättas av en nämnd. I stad, köping och municipalsamhälle skall denna bestå av brandchefen eller efter hans förordnande annan av brandbefälet såsom ordförande, skorstensfejaren i sotningsdistriktet samt en av byggnadsnämnden förordnad person, vilken bör ha byggnadsteknisk utbildning. I landskommuner skall nämnden

bestå av brandchefen eller efter hans förordnande av annan av brandbefälet såsom ordförande samt en eller två därtill lämpliga personer, som utses av den myndighet som förvaltar brandförsvarets angelägenheter. Har myndigheten indelat sådan kommun i flera brandsynedistrikt, äger myndigheten utse lämplig person, som ej är brandbefäl, till ordförande i brandsynerämnd. Om skorstensfejare finns i landskommun, är han oftast ledamot i brandsynerämnden.

Brandsynerörrättare äger meddela föreläggande om rättelse samt föranstalta om efterbesiktning. Sådant föreläggande må dock ej ske vid vite. Efterkommes ej föreläggandet, skall brandsynerörrättaren göra anmälan hos länsstyrelsen, som äger meddela vitesföreläggande. Brandsynerörrättares föreläggande får överklagas genom besvär hos länsstyrelsen. Besvären har karaktären av förvaltningsbesvär.

Brandlagsrevisionen

I betänkandet redovisas en från skilda håll framförd uppfattning att kraven på brandsyn i bostadshus är för stränga samt att brandsyn med nämnd är en alltför tungrodd och i förhållande till effektiviteten dyrbar organisationsform. Detta har lett till dispensframställningar och till att brandsyn ej alltid helt sker i enlighet med brandstadgans föreskrifter: sålunda förekommer att brandsyn förrättas av endast en person, brandbefäl eller skorstensfejare, och att den eller de övriga ledamöterna i brandsynerämnden medverkar blott formellt eller att ledamöterna mellan sig fördelar de objekt som skall bli föremål för brandsyn.

Den skillnad i fråga om brandsynens omfattning som f. n. råder mellan kommuner med och utan yrkesbrandkår bygger enligt brandlagsrevisionen på tanken att brandsyn ej behöver ske så ofta i orter där en slagkraftig brandkår snabbt kan ingripa mot brand. Häremot anföres, att risken för brands spridning är större i tätorterna. Man är ense om att man på landsbygden måste lita mera till förebyggande än till släckande brandförsvaret, eftersom de långa avstånden oftast medför att släckningen ej blir tillräckligt effektiv i den byggnad eller anläggning där branden börjat. Dessa synpunkter leder till förslag om i princip samma brandsynerfrister för byggnader och anläggningar av samma art, oberoende av om de är belägna i tätort eller glesbebyggelse.

Brandsynerbestämmelserna är i förslaget utformade så, att de inom sin ram rymmer de särskilda åtgärder och föreskrifter, som kan föranledas av brandorsakernas statistiskt och erfarenhetsmässigt kända växlande betydelse i skilda delar av landet. Särskilt gäller detta de båda mest framträdande brandorsakerna eldstäder och elektricitet. I enlighet härmed bör det i första hand ankomma på kommunerna att bestämma om nämnda åtgärder och föreskrifter.

Brandlagsrevisionen anser, att en rationellare användning av de för brandsynarbetet tillgängliga resurserna kan vinnas, om de olika byggnadernas och anläggningarnas brandfarlighet i större utsträckning än f. n. lägges till grund för bestämmande av synefristerna. I kommuner med yrkesbrandkår har med stöd av gällande bestämmelser en sådan uppdelning redan kommit till stånd och förslaget innebär, att detta nu blir regel för alla kommuner. En uppdelning av byggnader och anläggningar i riskklasser bör ske med utgångspunkt dels från faran för brands uppkomst och spridning, dels från en eventuellt utbruten brands risker för liv och egendom. Därvid bör vissa objekt, där brandfaran eller skaderisken är särskilt framträdande, bli föremål för en med jämna mellanrum — årligen eller med längre frist — återkommande brandsyn (*regelbunden brandsyn*). Resurserna kan härigenom koncentreras på dessa objekt. Brandlagsrevisionen förordar, att statens brandinspektion upprättar en sammanställning av de typer av byggnader och anläggningar som — med olika brandsynefrister — bör bli föremål för regelbunden brandsyn samt att det skall ankomma på brandchefen i varje kommun att med ledning av denna sammanställning klassificera de olika byggnaderna och anläggningarna i kommunen. För övriga byggnader och anläggningar, främst huvuddelen av alla bostadshus, föreslår brandlagsrevisionen, att de blir föremål för *särskild brandsyn*, när så erfordras av speciella skäl. För dem är eljest enligt brandlagsrevisionens mening den tillsyn tillfyllest, som skall ske i samband med sotning som utföres av skorstensfejare. Särskild brandsyn skall enligt förslaget liksom hittills äga rum, när brandchefen finner erforderligt. Sådan brandsyn kan avse alla byggnader och anläggningar inom kommunen, sålunda även sådana, som är upptagna på förteckningen för regelbunden brandsyn. Det ankommer på brandchefen att på eget ansvar avgöra, om förhållandena i visst fall är sådana, att särskild brandsyn är påkallad. Såsom *eldstadsbrandsyn* betecknar brandlagsrevisionen undersökning, huruvida å eldstad, mur, rör, skorsten och tak samt därtill hörande byggnadsdelar finns felaktighet, som kan medföra brandfara. Det är här fråga om samma undersökning, som enligt gällande bestämmelser och enligt förslaget skall utföras av skorstensfejaren vid föreskriven sotning. Denna undersökning kommer att ske på de tider, som följer av sotningsfristerna, d. v. s. i allmänhet åtminstone vartannat år och i många fall mycket oftare.

Den föreslagna ordningen innebär, att regelbundet återkommande fullständig brandsyn icke vidare kommer att ske i bostadshus i allmänhet. I den mån sådana byggnader sotas genom skorstensfejarens försorg, vilket enligt förslaget blir det vanliga i hus med eldstäder i alla kommuner, blir de emellertid föremål för skorstensfejarens ständigt återkommande undersökning och tillsyn i förening med skyldigheten att för brandchefen anmäla felaktigheter och missförhållanden.

Syftet med en nämnd för brandsyn är enligt brandlagsrevisionen bl. a. att

såvitt möjligt skapa garanti dels för att fastighetsägare och andra icke utsatts för mera ingripande och dyrbara åtgärder än vad som med en sakkunnigt utförd rimlig avvägning mellan risker och kostnader kan åstadkommas, dels för att kravet på godtagbar säkerhet icke eftersättes genom obehörig påverkan på brandsyneför rättare. Är synförrättare en inom brandförsvaret heltidssysselsatt person, föreligger knappast någon risk för obehörig påverkan. Även eljest måste förutsättas, att brandbefäl och andra till brandsyneför rättare utsedda personer icke tages bland sådana som kan befaras vara mottagliga för ovidkommande skäl. Något fall, där sådan påverkan förekommit, är icke bekant. Brandlagsrevisionen anser att denna synpunkt icke behöver tillmätas någon betydelse i den praktiska tillämpningen eller vid bedömandet huruvida enmansbrandsyn lämpligen kan förekomma i större utsträckning än f. n.

Risken för att en ensam brandsyneför rättare skall föreskriva felaktiga eller onödigt ingripande åtgärder är givetvis beroende av förrättningsmannens kompetens för sin uppgift. I kommuner, där brandsyneföremål av mera invecklad eller speciell beskaffenhet förekommer, har brandchefen och kanske även underlydande brandbefäl merendels erforderlig kompetens. I kommuner, där så icke är fallet, är å andra sidan svårigheterna större att få kompetenta brandsynenämndsledamöter till brandbefälets hjälp. Härtill kommer, att de personer som är lämpliga för sådant uppdrag ofta icke kan ställa sig till förfogande på grund av bristande tid. De flesta åtgärder av mera ingripande eller kostnadskrävande art, vilka kan bli föremål för brandsynebeslut, avser ändring i byggnad eller anläggning. Brandlagsrevisionen föreslår att byggnadsnämnden skall beredas tillfälle att yttra sig, innan brandsyneföreläggande meddelas om sådan åtgärd, som innebär väsentlig ändring av byggnad eller för vilken erfordras byggnadslov. Härigenom skulle skapas en viss garanti för att brandsyneför rättare icke kräver oriktiga eller onödiga åtgärder.

Brandlagsrevisionen föreslår på grund av de sålunda anförda skälen och då brandsyneföreläggande icke enligt förslaget, lika litet som i gällande rätt, kan ske vid vite eller gå i omedelbar verkställighet, att brandsyn i princip skall ske såsom enmansförrättning. För att även i landskommunerna underlätta ett sådant system föreslår brandlagsrevisionen en viss förbättring av brandbefälets utbildning. Enmansbrandsynen bör nämligen med undantag för eldstäder m. m. i princip utföras av brandchefen eller efter hans förordnande av annan av brandbefälet. Med den reducering av den regelbundna brandsynen, som förslaget innebär, bör kommunens brandbefäl väl hinna med brandsynförrättningarna.

För att likväl möjliggöra för kommun att då så av särskilda skäl finnes önskvärt tillsätta brandsynenämnd föreslår brandlagsrevisionen, att det i brandordningen må bestämmas, att brandsyn skall förrättas av nämnd, bestående av brandchefen eller efter hans förordnande annan av brand-

3* — Bihang till riksdagens protokoll 1962. 1 saml. Nr 12.

befälet såsom ordförande samt en eller två därtill lämpliga personer, som utses av brandstyrelsen.

Enligt förslaget skall utbildad skorstensfejare finnas i alla kommuner. På grund härav föreslås att den nu i yrkesbrandkårsstäder föreliggande möjligheten att uppdraga eldstadsbrandsynen åt skorstensfejaren införes för alla kommuner. Härigenom kan skorstensfejarens kompetens och lämplighet för uppgiften bli föremål för särskild prövning i varje kommun för sig, varvid kommunen i brandordningen kan bestämma att eldstadsbrandsynen skall förrättas av distriktets skorstensfejare i samband med föreskriven sotning. Av praktiska skäl synes denna ordning bli den vanligast förekommande. I behörigheten att förrätta brandsyn ingår utfärdande av förelägganden och föranstaltande om efterbesiktning.

En av ledamöterna i brandlagsrevisionen, riksdagsmannen Ferdinand Nilsson, biträder icke förslaget att brandsyn i princip skall förrättas av tjänstemän och det kommunala lekmannainflytandet genom brandsynerämnden reduceras. Reservanten anser brandsynerämnd böra vara huvudalternativ samt föreslår, att kommunens brandstyrelse i stället för brandsynerförrättare skall besluta de förelägganden som kan erfordras till följd av anmärkning vid brandsyn.

Brandlagsrevisionens förslag innebär ingen ändring i vad f. n. gäller om förelägganden och besvär.

Remissyttrandena

Förslaget till rationalisering av brandsynerförfarandet möter i allmänhet ingen erinran i remissvaren. Sålunda uttalar *riksbrandinspektören*.

De grundläggande principerna för brandsyneverksamheten, varom brandlagsrevisionen framlagt förslag, synes i allt väsentligt kunna godtagas. Behovet av nya föreskrifter har ingenstans i brandlagstiftningen varit så påkallat som i fråga om brandsynen. Den nuvarande brandsynerorganisationen som syftar till en detaljerad, tätt återkommande kontroll av *all* bebyggelse är tungrodd och onödigt kostnadskrävande. Ej heller torde verksamheten regelmässigt bedrivas på det av lagstiftningen angivna sättet eller i avsedd omfattning. Den nu föreslagna lösningen synes, såvitt riksbrandinspektören kunnat finna, skapa säkrare garantier för att man till rimliga kostnader verkligen kan — i lämpliga former — uppnå de mål som bör eftersträvas på området.

Styrelsen för Svenska landskommunernas förbund fäster sig speciellt vid det föreslagna nya brandsynerystemet och anser brandlagsrevisionens uppfattning i detta avseende välmotiverad. En viss tveksamhet uttalar däremot *järnvägsstyrelsen*, som betraktar brandsynen som en rättighet eller förmån för ägare av byggnad, upplag eller annan anläggning och som finner det föreslagna ändrade brandsynerförfarandet synbarligen kunna innebära en försämring. Genom en kvalitativt bättre brandsyn — i vissa fall kompletterad med intern tillsyn — torde man enligt styrelsen dock kunna motverka

de olägenheter, som eventuellt kan ligga i att brandsyn sker med längre intervaller.

Länsstyrelsen i Malmöhus län ifrågasätter lämpligheten av att begränsa brandsynens omfattning så kraftigt som brandlagsrevisionen förordat.

Systemet med brandsyneobjektens indelning i riskklasser godtages i princip i yttrandena. *Överståthållarämbetet* redogör för den sedan 1952 jämlikt särskild dispens i Stockholm förekommande begränsade brandsynen av innebörd i huvudsak att i bostadsfastigheter endast eldstadsbesiktning förekommer samt upplyser, att detta förfarande icke medfört någon olägenhet.

Några remissinstanser berör sättet för brandsynefristernas bestämmande. *Riksbrandinspektören* ifrågasätter om dessa frister icke, i likhet med sotningsfristerna, kunde intagas i blivande normalbrandordningar i förening med en möjlighet för statens brandinspektion att efter hand göra de ändringar som kan bli aktuella. *Länsbrandinspektören i Östergötlands län* understryker, att antalet riskklasser bör starkt begränsas. *Länsstyrelsen i Kopparbergs län* gör ej erinran mot förslaget att brandsynefristerna ej skall intagas i författningstexten utan bestämmas med ledning av anvisningar från statens brandinspektion men understryker vikten av att anvisningarna får en sådan utformning att icke andra avvikelser än sådana som betingas av lokala förhållanden kommer i fråga. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* anser önskvärt, att brandsyn å likartade byggnader och anläggningar sker med regelbundna tidsintervaller inom alla kommuner, samt föreslår att den längsta tid, inom vilken brandsyn skall förrättas, inskrives i brandstadgan.

Frågan om brandsynerförrättare behandlas av ett stort antal remissinstanser. Flertalet av dem biträder majoritetsförslaget att brandsynen i princip bör vara en enmansförrättning av fackmän utan medverkan av lekmän. *Länsstyrelsen i Örebro län* tolkar den allmänna uppfattningen, när den anför att frågan om brandsyn synes vara ett ärende av främst teknisk art, varför skäl att kräva lekmannainflytande saknas, samt att brandsynerförrättningen, ehuru en kommunal uppgift, ej heller torde kunna anses vara av sådant slag att det med hänsyn till den kommunala självstyrelsen finnes skäl för lekmanamedverkan.

Länsstyrelsen i Blekinge län ifrågasätter däremot om icke vid brandsyn lekmanainflytandet bör behållas och även utvidgas i linje med reservantens förslag. Samma uppfattning har *Skaraborgs* och *Jämtlands länsavdelningar* av *Svenska landskommunernas förbund*.

Riksbrandinspektören, länsstyrelserna i Göteborgs och Bohus, Kopparbergs och Gävleborgs län samt *fullmäktige i Atvidaberg* går längre än förslaget och anser brandsynenämnd över huvud taget icke böra bibehållas. *Riksbrandinspektören* anför.

Brandsyn med nämnd bör under *alla* förhållanden anses som ett passerat stadium. Revisionens motivering för nämndinstitutionens bibehållande

kan riksbrandinspektören icke finna bärande. Anmärkas bör i detta sammanhang, att revisionen i brandsyneärenden föreslagit samråd i vissa fall med byggnadsnämnd. Därigenom synes ytterligare skäl för bibehållande av brandsynenämnd bortfalla. Vad reservanten för sin del framhållit i frågan kan måhända ur vissa synpunkter anses bestickande men får likväl sägas strida mot pågående utveckling på såväl nu föreliggande som på andra samhällsområden. Ytterligare må här framhållas, att, enligt föreliggande förslag till förordning om brandfarliga varor, brandchef skall vara skyldig mottaga anmälan om innehav m. m. av sådana varor. En av brandchefen i anledning av sådan anmälan företagen besiktning torde i formellt hänseende vara att jämställa med särskild brandsyn. Föreläggande kan sålunda lämnas i vanlig ordning. Skulle nu särskild brandsynenämnd förordnas, skall sålunda nämndens övriga ledamöter tillkallas för att delta i brandsynen. Detta synes inte rimligt. All brandsyn bör sålunda vara enmansbrandsyn.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län upplyser, att många kommuner i länet framfört önskemål om att brandsyn måtte få förrättas i enlighet med brandlagsrevisionens förslag med motiveringen att effektiviteten icke anses minska genom enmansförrättning men att kommunerna därigenom besparas kostnader för arvoden, förlorad arbetsförtjänst, resor och eventuella traktamenten för personer ingående i brandsynenämnden. *Länsstyrelsen i Örebro län* samt *länsbrandinspektörerna i Älvsborgs, Kopparbergs och Västerbottens län* avstyrker uttryckligen reservantens förslag.

I fråga om eldstadsbrandsyn anser *riksbrandinspektören*, att skorstensfejarens rätt att utföra denna bör framgå av brandstadgan, enär rimlig anledning saknas att — sedan förslag nu framlagts om obligatorisk sotning genom utbildad skorstensfejare i hela landet — göra det möjligt för kommunerna att betaga dessa yrkesutövare den till synes självklara rätten att utan inskränkning utföra eldstadsbrandsynen. Denna uppfattning biträdes av *styrelsen för statens brandskola*, *länsbrandinspektören i Hallands län* samt *Sveriges skorstensfejaremästares riksförbund* och *Svenska skorstensfejeriarbetareförbundet*. De sistnämnda organisationerna finner en kompetensjämförelse ge vid handen, att skorstensfejaren normalt är den i kommunen bäst kvalificerade för att verkställa eldstadsbrandsyn och framhåller som anmärkningsvärt, att som motiv för ifrågavarande bestämmelses utformning angivits att just skorstensfejarens kompetens och lämplighet bör vara föremål för särskild prövning. Organisationerna förordar också, att möjligheten till eldstadsbrandsyn såsom enmansförrättning av brandbefäl utgår.

B e s v ä r över beslut vid brandsyn bör enligt *brandstyrelsen i Sandviken* anföras hos brandstyrelsen. *Länsstyrelserna i Örebro och Gävleborgs län* anser däremot en sådan ordning olämplig.

Departementschefen

En av de väsentliga nyheterna i brandlagsrevisionens förslag är en ra-

tionalisering av brandsyneförfarandet, både i fråga om brandsynens omfattning och brandsyneförrättare. Förslaget bygger på uppfattningen, att resurserna bör koncentreras där de bäst behövs samt att brandsynen främst omfattar tekniskt betonade åtgärder, som bör ombesörjas av härför särskilt utbildad personal. Vid remissbehandlingen har klart framkommit, att det nu gällande brandsynesystemet på landsbygden, som närmast beröres av förslaget, är varken praktiskt eller ekonomiskt lämpligt samt att brandlagsrevisionens förslag i denna del är väl ägnat att läggas till grund för en reform. Jag kan ansluta mig till denna uppfattning.

Önskemålet att koncentrera resurserna där de bäst behövs tillgodoses i förslaget genom en indelning av brandsyneobjekten i riskklasser med regelbunden brandsyn i sådana byggnader, upplag och andra anläggningar, som är särskilt brandfarliga eller där brand kan medföra fara för ett större antal människor, medan det stora flertalet bostadshus endast blir föremål för tillsyn i samband med sotning. En sådan ordning, som redan är genomförd helt i Stockholm och delvis i andra städer med yrkesbrandkår, godtages i allmänhet av remissorganen. Då systemet, där det redan tillämpas, slagit väl ut förordar jag att det nu genomföres i alla kommuner. Tiden mellan förrättningarna i regelbunden brandsyn bör för olika byggnader och anläggningar i enlighet med förslaget bestämmas av brandchefen med ledning av anvisningar av statens brandinspektion.

Även behovet av särskild brandsyn skall enligt förslaget liksom enligt gällande bestämmelser bedömas av brandchefen.

I fråga om eldstadsbrandsynens föremål och utförande i samband med sotning förekommer i remissyttrandena inga erinringar mot förslaget, som i huvudsak innebär att det nu i städer med yrkesbrandkår gällande systemet genomföres i alla kommuner. I dessa hänseenden biträder jag förslaget och finner likaledes lämpligt att skorstensfejarnas allmänna skyldighet att ägna uppmärksamhet åt brandfara och vid behov göra anmälan till brandchefen bibehålles såsom ett viktigt led särskilt i tillsynen över sådana byggnader och anläggningar, som ej blir föremål för regelbunden brandsyn.

Såsom brandlagsrevisionen framhåller är brandsyn ett ärende av teknisk art, som bör ombesörjas såsom enmansförrättning av fackman. Styrelsen för Svenska landskommunernas förbund och så gott som samtliga övriga remissinstanser har här ej gjort någon erinran. För egen del anser jag att lekmanamedverkan icke krävs för en så beskaffad kommunal uppgift. Fackkunskaperna representeras på detta område av brandbefälet, särskilt om detta i enlighet med förslaget får bättre utbildning, samt av skorstensfejarmästaren och byggnadsnämnden på deras områden.

Förslagets huvudregel är att all brandsyn skall förrättas av brandbefälet. För att skorstensfejaren i sotningsdistriktet skall bli behörig att förrätta eldstadsbrandsyn förutsättes särskild bestämmelse härom i brandordningen. I detta hänseende delar jag skorstensfejarsorganisationernas

uppfattning att skorstensfejarmästaren normalt blir den i kommunen bäst kvalificerade att förrätta eldstadsbrandsyn. På grund härav och då sådan brandsyn av praktiska och ekonomiska skäl bör ske i samband med sotning förordar jag i likhet med även riksbrandinspektören och styrelsen för statens brandskola att i den blivande brandstadgan fastslås, att eldstadsbrandsynen skall utföras i samband med föreskriven sotning av de utbildade skorstensfejare, som enligt vad jag i annat sammanhang förordar skall finnas i alla kommuner. Då begreppet eldstadsbrandsyn förutsättes bli klart definierat i brandstadgan synes icke behöva uppkomma svårigheter med gränsdragningen mellan brandchefens och skorstensfejarens behörighet. Det måste givetvis förutsättas att dessa båda brandsynmyndigheter i tveksamma fall samråder. Den nämnda arbetsfördelningen bör enligt min mening ej innebära hinder för brandchefen såsom ansvarig för kommunens hela brandförsvar att tillse att även eldstadsbrandsyn utföres i föreskriven ordning.

Brandlagsrevisionen föreslår ytterligare en undantagsbestämmelse från huvudregeln, nämligen så att i brandordning skall kunna bestämmas att brandsyn skall förrättas av en nämnd. På de skäl jag förut anfört anser jag att brandsynenämnd överhuvudtaget icke bör bibehållas. Jag förordar alltså att principen om enmansbrandsyn får bli allmänt gällande.

Det av några remissinstanser väckta förslaget att frångå gällande ordning för brandsyneföreläggande och besvär däröver kan jag icke tillstyrka, då det skulle innebära tillskapande av en mot kommunalrättsliga grunder stridande och praktiskt olämplig kommunal besvärinstans.

5. Sotning

Gällande bestämmelser

Brandlagen föreskriver endast att sotning skall verkställas i enlighet med de föreskrifter Kungl. Maj:t meddelar. Föreskrifterna återfinns i brandstadgan.

När under senare delen av 1800-talet näringsfriheten genomfördes, stadgades undantag för skorstensfejaryrkets utövande i stad. Denna undantagsbestämmelse återfinnes i 1864 års alltjämt gällande näringsfrihetsförordning. Yrkets utövande i stad är reglerat i brandlagstiftningen. Enligt 16 § brandstadgan skall i stad finnas en yrkesutbildad skorstensfejare, som godkänts eller anställts av staden. I förhållande till allmänheten innebär sådan auktorisering av skorstensfejare att annan ej får verkställa föreskriven sotning, såframt ej i särskild ordning undantag medgivits, att straff är stadgat för den som vägrar skorstensfejare tillträde för utförande av sådan sotning, att skorstensfejaren är berättigad till polis-handräckning för att vinna sådant tillträde samt att ersättning för sotning skall utgivas enligt en av offentlig myndighet fastställd sotningstaxa.

Gentemot kommunen har en auktoriserad skorstensfejare i princip en

tryggad ställning på det sättet att enligt 18 § andra stycket brandstadgan godkännandet må återkallas eller anställningsavtalet hävas allenast om skorstensfejaren finnes icke vidare vara lämplig. Denna bestämmelse har ansetts innebära, att godkännande icke kan återtagas genom ett beslut att kommunalisera sotningen i kommunen, varigenom godkänd skorstensfejare skulle övergå till att bli kommunalanställd. Den särställning, som sålunda på grund av brandsäkerhetshänsyn tillerkänts skorstensfejaren och som har sin orsak däri att han i viss mån fullgör en myndighetsfunktion, motsvaras av särskilda för honom gällande skyldigheter. Sålunda åligger honom vid straffansvar att tillse att föreskriven sotning verkställs samt att vid sotning undersöka eldstäder m. m. och underrätta brandchefen om iakttagna felaktigheter, ävensom åtskilliga andra i brandordningarna upptagna skyldigheter. Vidare är han bunden av sotningstaxans bestämmelser om ersättning för utfört arbete.

Brandchefen må efter skorstensfejarens hörande för särskilda fall medge sådant undantag från sotningsmonopolet, att annan än skorstensfejaren äger verkställa föreskriven sotning, varmed förstås sådan sotning som är bestämd i brandordningen. Omfattningen av denna undantagsrätt framgår ej av brandstadgans förarbeten.

På landsbygden åligger det fastighetsägaren eller, om fastigheten är utarrenderad, arrendatorn att vid äventyr av bötesstraff tillse att föreskriven sotning verkställs. I själva verket har emellertid även på landsbygden införts ordnad sotning. År 1954 hade sålunda 811 landskommuner och municipalsamhällen godkänd eller anställd skorstensfejare för hela kommunen eller del därav, medan endast 39 landskommuner saknade sådan.

För stad gäller att i brandordningen skall införas bestämmelse huruvida staden skall utgöra ett eller flera sotningsdistrikt. För varje distrikt skall finnas en auktoriserad skorstensfejare.

Om den tid, som för olika slag av eldstäder jämte rökgångar må förflyta från en sotning till nästa, skall bestämmelser intagas i brandordningen. I samband med tidigare lagstiftning på brandförsvarets område har diskuterats huruvida sotningsfristerna borde anges i författning eller bestämmas lokalt. Man har därvid med hänsyn till förekommande lokala olikheter i fråga om eldning stannat för det senare alternativet. Gällande brandstadga föreskriver endast en maximifrist om två år för städerna, medan för landsbygden icke gäller någon sådan frist. Anvisningar om sotningsfrister återfinns i 1945 års normalbrandordningar. I stort sett är dessa frister dubbelt så långa på landsbygden som i städerna. I sådana landskommuner, som har auktoriserad skorstenfejare, tillämpas dock i stor utsträckning de för städerna gällande kortare fristerna. Normalbrandordningarnas sotningsfrister är av olika längd alltefter eldstädernas ändamål och art, bränsleslag och eldningsintensitet. I städerna äger brandchefen, efter skorstensfejarens hörande, medge undantag från stadgad sotningsfrist.

Enligt 22 § 1 mom. brandstadgan antages s o t n i n g s t a x a av stadsfullmäktige samt skall, för att vara gällande, fastställas av länsstyrelsen, varjämte i brandordningarna stadgas, att skorstensfejaren erhåller betalning för utfört sotnings-, besiktnings- och liknande arbete enligt antagen och fastställd taxa. Motsvarande bestämmelser återfinns i brandordningarna för landskommuner med auktoriserad sotning.

Brandlagsrevisionen

Brandlagsrevisionen anser, att behovet av sotning från brandförsvarsynpunkt i princip är detsamma på landsbygden och i tätorterna, samt föreslår därför och med hänsyn till övriga uppgifter inom det förebyggande brandförsvaret i samband med sotning, att även för landsbygdens del föreskriven sotning skall få utföras endast av yrkesutbildad skorstensfejare. Av den hittillsvarande utvecklingen framgår, att ett sådant system nu är genomförbart, och förslaget innebär i huvudsak blott ett lagfästade av rådande förhållanden. Med föreskriven sotning förstås även i förslaget endast sådan sotning, som föreskrives i brandordningen eller genom brandchefens beslut om sotningsfrist i visst fall. Annan rengöring, exempelvis värmeekonomisk eller sanitär, står det envar fritt att utföra själv eller med hjälp av annan än skorstensfejaren eller hans biträden.

Förslaget avser, att skorstensfejaren liksom f. n. skall uppbära vissa offentliga funktioner inom brandsynarbetet, såväl fortlöpande tillsyn i förening med skyldighet att underrätta brandchefen om iakttagna fel och missförhållanden som eldstadsbrandsyn. På grund av denna sin delvis offentlighetsrättsliga ställning bör s k o r s t e n s f e j a r e n vara auktoriserad av kommunen samt icke utan sakliga skäl kunna berövas sin näringsrätt. Detta innebär dels att endast skorstensfejaren — och, på hans ansvar, hos honom anställd personal — må verkställa föreskriven sotning, om ej undantag medgivits i särskild ordning, dels att godkännande av skorstensfejare ej må återkallas eller anställningsavtal med skorstensfejare hävas med mindre han på objektiva grunder finnes icke vidare vara lämplig.

TVÅ fall av undantag från sotningsmonopolet behandlas i betänkandet. Det första gäller större bostadsföretag, industrier och anläggningar, exempelvis vid försvaret, där såväl värmeekonomiska skäl som frågor om de olika sotningsförrättarnas kompetens medfört önskemål om att få ombesörja sotningen med egen maskinistpersonal. Brandlagsrevisionen föreslår, att föreskriven sotning i dylika fall skall få ske genom vederbörandes egen försorg, om blott garanti föreligger för att sotningen blir från brandfaresynpunkt sakkunnigt utförd. Hinder bör ej heller möta mot att i erforderliga fall ge dispensen det innehållet, att en sotningsförrättning varje eller vartannat år skall utföras av auktoriserad skorstensfejare. Det andra undantagsfallet avser bebyggelse av utpräglad glesbygdskarak-

tär, stundom på stort avstånd från kommunens centrala delar, där det av ekonomiska skäl i vissa fall kan tänkas bli mindre rationellt med auktoriserad sotning. För sådana byggnader eller områden föreslås därför, att föreskriven sotning skall få verkställas av annan än kommunens skorstensfejare. Det blir här främst fråga om enstaka bostadshus, där den enskilde själv utför sotningsarbetet. Då byggnader av denna art icke enligt förslaget blir föremål för regelbunden brandsyn samt till följd av det nu behandlade undantaget ej heller för skorstensfejarens tillsyn i samband med sotning, får erforderlig kontroll av sotningen ske genom särskild brandsyn.

Den sist berörda undantagsmöjligheten är främst betingad av ekonomiska skäl. Dess tillämpning sammanhänger med sotningsdistriktets vidsträckthet och bebyggelseförhållanden samt med dess lönsamhet för en skorstensfejerirörelse. Brandlagsrevisionen anser därför att rätten att medge undantag bör, efter skorstensfejarens hörande, anförtros brandstyrelsen. Av praktiska skäl förordas att även det första undantagsfallet handläggs i samma ordning.

Brandlagsrevisionen utgår från att en indelning i s o t n i n g s d i s t r i k t alltjämt skall ske och att i varje distrikt skall finnas en auktoriserad skorstensfejare. Storleken av ett sotningsdistrikt bör enligt revisionen beräknas med ledning av antalet eldstadsförsedda byggnader och avståndet mellan dessa. På landsbygden kan distrikten ej göras alltför stora: avstånden blir då för långa — och sotningen därmed dyrbar — och ortskännedom och kontakt med andra kommunala myndigheter försvåras. Mot alltför små distrikt talar de därav följande mindre resurserna att anskaffa och hålla erforderlig teknisk utrustning. Mångfalden av inverkan omständigheter medför, att indelningen i sotningsdistrikt måste grundas på en i varje särskilt fall uppgjord ekonomisk kalkyl. Klart är att förhållandena stundom medför att flera kommuner erfordras för att bilda ett bärkraftigt sotningsdistrikt. I dessa fall är önskvärt, att kommunerna samverkar i ett gemensamt sådant distrikt genom att förena sig om att godkänna eller anställa samma skorstensfejare. Allmänna bestämmelser om kommunal samverkan på brandförsvarets område blir härvid tillämpliga.

I betänkandet redovisas ett flertal tidigare företagna utredningar om s o t b i l d n i n g o c h s o t n i n g s f r i s t e r. Emellertid konstateras, att förekommande frister till stor del grundas på erfarenhetsmässiga bedömningen beträffande olika typer av bebyggelse, eldstäder och bränsle samt att erfarenheten på detta område vid skilda tillfällen åberopats som skäl för än den ena, än den andra sotningsfristen. Också utomlands grundas sotningsfristerna främst på erfarenhet och tradition. Brandlagsrevisionen har därför undersökt möjligheten att företaga en tekniskt-vetenskaplig och statistisk undersökning av de faktorer, som påverkar sotningsbehovet, men har därvid funnit att en sådan skulle bli synnerligen omfattande, tidsödande och dyrbar samt att det är ytterst osäkert om den skulle leda till användbara re-

sultat. Det förhåller sig nämligen så att ett stort antal varierande faktorer inverkar på sotbildning och därav föranledd brandfara. Brandlagsrevisionen nödgas därför konstatera, att något ytterligare vetenskapligt underlag för bestämning av de sotningsfrister som erfordras från brandförsvarsynpunkt icke f. n. synes kunna erhållas.

Brandorsakerna eldstäder och uppvärmningsanordningar svarar enligt brandorsaksstatistiken för omkring en tredjedel av alla bränder och för en fjärdedel av utbetalade brandförsäkringsersättningar. Dessa förhållanden visar enligt brandlagsrevisionen att sotningen är en viktig angelägenhet i det förebyggande brandförsvaret. Även om man på lång sikt har att emotse väsentliga förändringar i samband med övergång till fjärrvärmeanläggningar och till atombränsle, synes man för de närmaste decennierna böra räkna med ett sotningsbehov för brandförvarsändamål av i stort sett nuvarande omfattning.

Frågan om sotningsbehov och sotningsfrister har två sidor. Den ena avser sotbildningen, som beror av bränsleslag, eldstäders och rökkanalers ändamål och beskaffenhet samt eldningssätt och eldningsintensitet. Brandlagsrevisionen lämnar en ingående redogörelse för hur dessa faktorer bör påverka sotningsfristerna och upplyser i samband därmed, att statistiska undersökningar i stort sett visar, att brandskador, som äger samband med eldstäder och uppvärmning, är mer beroende av årstiden och temperaturen än andra brandskador. Tillräckliga skäl att föreskriva kortare sotningsfrister i kallare delar av landet än i övriga delar kan å andra sidan knappast statistiskt påvisas. En annan sak är att eldningssäsongens varierande längd i skilda delar av landet kan medföra behov av ett större antal sotningar per år i f. ö. likartade sotningsobjekt i de kallare landsdelarna.

Sotningsfristernas andra sida sammanhänger med att sotbildningen icke är beroende av huruvida den eldstadsförsedda byggnaden är belägen i tätort eller på landsbygden. Risken för att sotet antändes och skadar byggnaden är icke mindre på landsbygden än i stad eller annan tätort. Där frånvaron av byggnadsbestämmelser och nybyggnadskontroll medfört sämre eldstads- och skorstensbestånd, är snarare motsatsen fallet. När det gäller den av sotbildning föranledda brandrisken i den enskilda byggnad, om vars sotning fråga är, synes därför skäl ej föreligga för annan sotningsfrist på landsbygden än i tätorter. Sotningsbehovet kan emellertid bedömas med hänsyn till faran för en skorstensbrands spridning till angränsande bebyggelse. Denna fara är avsevärt större i tätorter, vilket är grunden till de skilda sotningsfristerna för eljest likartade sotningsobjekt i stadssamhällen och på landsbygden. Där större värden finns att skydda anses strängare bestämmelser motiverade. Förekomsten av en brandkår, som snabbt kan komma tillstädes, minskar å andra sidan farorna vid en skorstensbrand i tätorterna, medan däremot på landsbygden de längre avstånden och utryckningstiderna

motiverar ett omsorgsfullare förebyggande brandförsvar, i vilket sotningen är ett betydelsefullt led.

Brandlagsrevisionen finner de nu berörda förhållandena i princip böra leda till att samma sotningsfrister tillämpas för tätorter och landsbygd. Maximifristen bör därvid, i enlighet med vad som nu gäller för de förra, bestämmas till två år, med undantagsmöjlighet för särskilda fall. Brandlagsrevisionen har emellertid icke funnit sig i stånd att lämna några på känedom om sotbildningen grundade detaljerade allmängiltiga anvisningar om sotningsfristernas längd vid olika betingelser. Något utredningsmaterial, som från *sotbildningssynpunkt* motiverar rekommendationer om avsevärt ändrade sotningsfrister, föreligger icke. Det får därför liksom f. n. överlåtas på kommunerna att lokalt, i brandordningen, bestämma erforderliga sotningsfrister med ledning av centralt utarbetade anvisningar.

Emellertid kan särskilda skäl föreligga såväl för frångående i visst fall av den bestämda fristen som för medgivande av längre frist än två år. Sotbildningen och därav föranledd brandfara kan i enskilda fall påverkas av orsaker som ej låter sig allmänt anges i brandordning. I dylika fall kan det finnas anledning att förkorta eller förlänga fristen. I sportstugor, sommarstugor och annan bebyggelse, som huvudsakligen användes under den varma årstiden och där eldning sker blott i ringa omfattning varje år, kan sotningsfristen stundom utan fara förlängas utöver två år. För dessa och liknande fall föreslår brandlagsrevisionen en undantagsbestämmelse. Fråga om undantag bör på grund av dess tekniska art prövas av brandchefen, icke av den förvaltande myndigheten, som f. n. är fallet enligt normalbrandordningarna för landskommunerna.

Brandlagsrevisionen föreslår, att varje kommun skall vara skyldig att antaga *s o t n i n g s t a x a*, oberoende av om sotningen bedrivs som enskild näring eller är kommunaliserad. Eftersom sotningen i princip ej får bedrivas av annan än auktoriserad skorstensfejare och hans biträden, erfordras liksom hittills, att avgifterna för föreskriven sotning och andra förrättningar, som byggnadens ägare eller innehavare är skyldig att av brandsäkerhetshänsyn underkasta sig eller låta företaga, fastställs under medverkan av kommunens beslutande myndighet. Numera finns för skilda kommuntyper normalsotningstaxor, vilkas tillämpning blir föremål för förhandlingar mellan kommunerna och skorstensfejaremästarnas organisation. Då besvärsmöjligheten alltid står öppen, erfordras enligt brandlagsrevisionens mening där emot icke att fullmäktiges beslut om antagande av sotningstaxa underställes länsstyrelsen för fastställelse.

Den omständigheten att ett av skorstensfejare utfört arbete är prissatt i sotningstaxa innebär enligt vad som anförs av brandlagsrevisionen icke, att därmed blivit avgjort att det alltid ankommer på ägaren eller innehavaren av eldstadsförsedd byggnad att utge ersättning för arbetet. Ej heller reglerar sotningstaxa skorstensfejarens skyldigheter gentemot de enskilda eller kom-

munen. Syftet med sotningstaxa är icke att besvara dylika rättsliga frågor utan endast att med bindande verkan ange priset på olika förekommande arbeten.

Remissyttrandena

Förslaget att sotning även på landsbygden skall få utföras blott av yrkesutbildad auktoriserad skorstensfejare möter ej erinran i något yttrande.

Det föreslagna starka skyddet för godkänd skorstensfejares ställning gentemot kommunen kan enligt *styrelsen för Svenska landskommunernas förbund* diskuteras, och styrelsen påpekar, att sådana skorstensfejare som är anställda i en kommun ej bör intaga en särställning i vad gäller kommunens möjligheter till uppsägning av anställningsavtalet samt att för flera andra kommunala befattningshavare med lika ömtåliga arbetsuppgifter som skorstensfejarnas endast gäller de kommunala tjänstereglementenas bestämmelser om uppsägning och entledigande. Liknande synpunkter anför *styrelsen för Svenska stadsförbundet*.

De föreslagna undantagen från sotningsmonopolet beröres ingående av några remissinstanser. Avstyrkande yttranden lämnas av *länsbrandinspektörerna i Hallands, Kopparbergs och Västerbottens län* samt av *Sveriges skorstensfejaremästares riksförbund* och *Svenska skorstensfejeriarbetareförbundet*. Några av dessa remissinstanser gör de allmänna invändningarna att enskild fastighetsägares framställning om dispens endast betingas av önskan att nedbringa sotningskostnaden, att skorstensfejarens åtgärder i egenskap av brandmyndighet kan föranleda försök att dispensvägen undgå dennes sotningsförrättningar samt att brandbefälet ej är kompetent att kontrollera medgiven enskild sotning, en kontroll som helst bör ske i samband med sotningsarbete.

Vad gäller undantaget för de större anläggningarna finner *Sveriges skorstensfejaremästares riksförbund* och *Svenska skorstensfejeriarbetareförbundet* förslaget innebära en väsentlig men oklar utvidgning av nuvarande dispensregel, som anses omfatta endast större friliggande värmeanläggningar och fristående skorstenar. Dispensfrågan har enligt förbunden aktualiserats av önskemål om bättre avvägning mellan den hela anläggningen omfattande sotning, som erfordras från brandskyddssynpunkt och som skall verkställas av skorstensfejaren, samt den sotning av enbart värmepannor, som bör göras av värmeekonomiska skäl och som maskinistpersonal kan utföra. Förbunden fortsätter.

Någon utvidgning av de dispensmöjligheter, som tidigare funnits, är icke erforderlig och icke heller lämplig ur brandskyddssynpunkt. Problemställningen är snarare att avväga den rätta fristen för den föreskrivna sotningen, vilken alltid bör utföras av vederbörande skorstensfejare. Denne blir därigenom i tillfälle att även verkställa effektiv eldstadsbrandsyn och att

kontrollera den av maskinistpersonalen företagna sotningen. Det är av den allra största betydelse att klart begränsa dispensområdet, emedan det icke kan förväntas att man lokalt äger tillräckliga insikter för att bedöma dessa frågor. Risken för ett felaktigt handhavande av dispensrätten är i annat fall utomordentligt stor och kan verka uppluckrande på sotningsväsendets funktion och dess brandskyddsändamål. Ävenså måste beaktas de ekonomiska konsekvenser ett dylikt handhavande medför för sotningsrörelserna, emedan arbetsmängden i stort sett är statisk.

Länsbrandinspektören i Hallands län anser att kontroll genom auktoriserad skorstensfejare i varje fall bör ske årligen eller i undantagsfall vartannat år.

Industriella anläggningar, där sotning rimligtvis kan antagas bli från brandskyddssynpunkt sakkunnigt utförd, bör enligt *Sveriges industriförbund* och *Svenska arbetsgivareföreningen* däremot icke alls omfattas av sotningsmonopolet eller i vart fall regelmässigt få dispens. Den mångfald av eldstäder och rökgångar, som förekommer inom industrin, utgöres enligt organisationerna till betydande del av mycket speciella och komplicerade samt mycket stora anläggningar, för vilkas skötsel fordras kvalificerad personal, som vanligen är kompetent att även ombesörja erforderlig sotning. *Sveriges fastighetsägareförbund* anför, att alltför täta sotningar, främst vid oljeeldning, medför indirekta kostnader genom att anläggningarnas injustering ofta rubbas i samband med sotning. Med hänsyn härtill och då sotbildning i pannorna sker snabbt finner förbundet önskvärt att sotning av själva pannan får överlätas till pannskötare eller servicefirma.

Undantaget beträffande viss glesbebyggelse avstyrkes av *länsbrandinspektören i Hallands län*, som anför att ifrågavarande fastigheter skulle undandragas kontroll, råd och anvisningar i fråga om eldning och skötsel av pannorna samt att sotningstaxorna är så uträknade att de täcker även enstaka byggnader i sotningsdistriktets utkanter, samt av *länsbrandinspektören i Västerbottens län*, som anser förslaget i denna del vara till men för brandförsvaret. Även *Sveriges skorstensfejaremästares riksförbund* och *Svenska skorstensfejeriarbetareförbundet* förklarar behov ej föreligga av denna undantagsmöjlighet samt tillägger, att dess tillämpning alltid skulle bli föremål för meningsskiljaktigheter och att här berörda fastighetsägare ej kan utföra sotningen på godtagbart sätt.

Förslaget att undantag i de berörda fallen skall medges av brandstyrelsen tillstyrkes av *länsbrandinspektören i Stockholms län*, medan *riksbrandinspektören*, *länsstyrelsen i Jönköpings län* och *länsbrandinspektören i Västmanlands län* under åberopande av dessa frågor huvudsakligen tekniska karaktär föreslår att undantag skall beviljas av brandchefen. *Sveriges industriförbund* och *Svenska arbetsgivareföreningen*, som anser att endast möjligheten att utföra sotningen på ett från brandfaresynpunkt sakkunnigt sätt får vara avgörande vid dispensprövningen, påpekar att enligt förslaget

endast kommunalbesvär skulle kunna anföras mot brandstyrelsens beslut, vilket icke kan anses tillfredsställande med hänsyn till begränsningarna i denna besvärspövning.

Brandlagsrevisionens uttalande om indelningen i s o t n i n g s d i s t r i k t har lämnats utan erinran.

Endast förhållandevis få remissinstanser uttalar sig om s o t n i n g s b e h o v och s o t n i n g s f r i s t e r. *Riksbrandinspektören, brandchefen i Stockholm, t. f. brandchefen i Uppsala* samt *länsstyrelsen och länsbrandinspektören i Kopparbergs län* ävensom *Sveriges skorstensfejaremästares riksförbund* och *Svenska skorstensfejariarbetareförbundet* ansluter sig till de av brandlagsrevisionen anförda allmänna synpunkterna och förslaget om gemensamma s o t n i n g s f r i s t e r för alla kommuner, varvid de sistnämnda förbunden anser de nu för städerna gällande fristerna böra vara vägledande.

Sveriges fastighetsägareförbund anser att det hade varit av stort värde om en förnyad teknisk utredning verkställdts rörande s o t n i n g s b e h o v e t och konstaterar, att man även i fortsättningen får räkna med att olika kommuner i sina brandordningar kommer att intaga skiftande s o t n i n g s f r i s t e r. Det synes förbundet lämpligare om fristernas längd fått bestämmas av riksbrandinspektören eller länsbrandinspektör.

Förslaget om rätt för brandchefen att besluta om annan s o t n i n g s f r i s t än den i brandordning bestämda möter ej erinran.

I förslaget att s o t n i n g s t a x a icke skall underställas länsstyrelsen för fastställelse instämmer *länsstyrelserna i Gävleborgs och Västernorrlands län* samt *Sveriges skorstensfejaremästares riksförbund* och *Svenska skorstensfejariarbetareförbundet*, vilka båda sistnämnda påpekar att besvärsmöjlighet bör föreligga för skorstensfejare med avseende å kommun, som ingår i hans distrikt men vari han icke är medlem.

Överståthållarämbetet anför däremot.

Då s o t n i n g s t a x a n icke plägar uppgöras efter ren självkostnadsprincip för de olika s o t n i n g s o b j e k t e n utan viss indirekt subventionering av vissa objekt kan förekomma, anser överståthållarämbetet en viss statlig kontroll alltjämt påkallad. Anledning förefinnes ej heller att i detta fall avvika från de grunder för lokal normgivning och taxebeslut, som eljest gälla (jfr t. ex. 25 § allmänna ordningsstadgan). I allt fall synes nödvändigt att grundtaxan fastställas av länsstyrelsen. Mindre betänkligheter föreligga mot att de procentuella tillägg, som tillkomma som följd av kostnadsförändringar, få gälla utan underställning.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län ifrågasätter om ej underställningen bör bibehållas för att skapa enhetlighet i taxesättningen. *Sveriges industriförbund* och *Svenska arbetsgivareföreningen* erinrar att länsstyrelsens nuvarande fastställelseprövning icke är begränsad på det sätt som prövningen av de kommunalbesvär som — i enlighet med förslaget — skulle kunna anföras mot fullmäktiges beslut. Organisationerna, som anser skäl ej kunna

anföras för att inskränka länsstyrelsens prövning, hemställer därför att gällande bestämmelse om fastställelse bibehålles.

Departementschefen

Som brandlagsrevisionen konstaterat på grundval av brandorsaks- och brandskadestatistik är sotningen en viktig angelägenhet i det förebyggande brandförsvaret och behovet av sotning detsamma i tätorter och glesbygd. Regelbunden sotning bör därför — i enlighet med brandlagsrevisionens under remissbehandlingen i denna del helt biträdda förslag — verkställas i alla byggnader där brandfarlig sotbildning kan förekomma samt i princip få ombesörjas endast av yrkesutbildad skorstensfejare och hans personal. Föreskrifter av denna innebörd bör ingå i brandstadgan, vilket formellt betyder en utvidgning i jämförelse med vad som nu gäller men reellt i stort sett blott innebär ett lagfästade av rådande förhållanden. Jag vill här tillägga, att en sådan ordning för sotningen utgör förutsättning för mitt förslag i det föregående att eldstadsbrandsyn i alla kommuner skall förrättas av skorstensfejare.

Efter sotningsgöromålens omfattning bör en indelning ske i sotningsdistrikt, varvid kommunen antingen kan utgöra eget sotningsdistrikt eller indelas i flera distrikt eller tillsammans med en eller flera kommuner ingå i ett distrikt. För varje sotningsdistrikt bör såsom brandlagsrevisionen — likaledes utan erinran under remissbehandlingen — förutsatt finnas en auktoriserad skorstensfejare. I det fall att sotningsdistriktet omfattar flera kommuner, måste dessa alltså samsas om en skorstensfejare och samverkansfrågan synes böra lösas på det sättet att kommunerna enas om att till skorstensfejare utse samma person.

Den auktoriserade skorstensfejaren får sålunda, vare sig han är kommunalanställd eller enskild företagare, i viss mån en offentligrättslig ställning med uteslutande rätt att ombesörja föreskriven sotning och eldstadsbrandsyn m. m. samt med vissa häremot svarande i författning bestämda skyldigheter. Härutinnan föreslås ingen principiell ändring i vad som gäller f. n. Numera föreligger ordnad utbildning och förslaget innebär att alla skorstensfejare för sotningsdistrikt skall ha i brandstadgan föreskriven kompetens. Alla personer med denna kompetens blir behöriga att komma i fråga som skorstensfejare för sotningsdistrikt. Någon särskild reglering i näringsfrihetsförordningen rörande rätten att utöva skorstensfejaryrket erfordras enligt min mening därför numera icke för att systemet med skorstensfejare för sotningsdistrikt skall fungera på ett för brandförsvaret och de berörda skorstensfejarna betryggande sätt. Vid kommande revision av näringsfrihetsförordningen bör detta beaktas. Såsom anföres i kommunförbundens remissyttranden bör kommunalanställda skorstensfejare ej intaga särställning i vad gäller kommunens möjligheter till uppsägning av

anställningsavtalet utan jämföras med exempelvis brandchefer och andra tjänstemän. De kommunala tjänstereglamentena bör därför enligt min mening uttömmande reglera anställda skorstensfejares tjänsteförhållanden.

Jag anser på grund av det anförda även anledning saknas att för de skorstensfejare, som är enskilda näringsidkare, föreskriva särskild form för deras antagande till skorstensfejare för sotningsdistrikt och att därpå grunda en i författning bestämd rätt att bibehålla denna syssla. Det får ankomma på brandstyrelsen att bestämma om vederbörande skall anställas eller om avtal skall träffas med en skorstensfejare att han skall ombesörja föreskriven sotning m. m. inom distriktet såsom enskild företagare med därav följande rättigheter och skyldigheter. Behörigheten som skorstensfejare för distriktet grundas i senare fallet på avtalet. Tjänstereglementenas bestämmelser om uppsägning av anställda skorstensfejare får motsvarighet i de villkor som kommer att gälla om avtalets upphörande och varom förhandlingar får föras. Jag förutsätter att organisationerna på ömse sidor kommer att genom samarbete få till stånd ett normalavtal för enskild skorstensfejare för sotningsdistrikt. Avtalsfriheten begränsas endast av brandlagstiftningens och brandordningens bestämmelser om sotning. Sådana skorstensfejare som auktoriserats enligt nu gällande föreskrifter bör bibehållas i den ställning de därigenom erhållit, vilket torde kunna ske genom särskilda övergångsbestämmelser.

Brandlagsrevisionen föreslår två möjligheter till sådant undantag från sotningsmonopolet att fastighetsägaren själv får ombesörja föreskriven sotning. Det första avser vissa större anläggningar, där man kan räkna med att sotningen genom fastighetsägarens försorg blir sakkunnigt utförd. Det andra avser enstaka mindre byggnader, där man med hänsyn till bl. a. långa avstånd befarar att sotning genom skorstensfejarens försorg blir oekonomisk. I detta fall säges intet om möjligheten för fastighetsägaren att utföra sotningen på sakkunnigt sätt; kontroll förutsätts ske genom särskild brandsyn.

För min del anser jag brandsäkerhetshänsyn i detta avseende böra vara avgörande. Vad gäller undantaget för enstaka, avlägset belägna bostadshus framgår av remissyttrandena att sotningstaxorna är utformade under hänsynstagande till även sådana sotningsobjekt, varför ekonomiska skäl ej bör få grunda undantagsmedgivande. Viss möjlighet till undantag för objekt som nu sagts bör dock finnas med hänsyn till de praktiska svårigheter, som kan finnas att överallt upprätthålla sotningsmonopolet vid alla tillfällen. Jag förutsätter att denna möjlighet behöver utnyttjas endast i sällsynta fall. Därvid bör bestämmas att sotning genom skorstensfejarens försorg skall ske exempelvis en gång årligen eller vartannat år. Om denna regel tillämpas i sådana fall, där undantag medgivits, behöver det icke befaras att framställningar om undantag föranleds av en önskan att undgå skorstensfejarens brandsynförelägganden.

Undantaget för större, främst industriella anläggningar är föremål för delade meningar hos remissorganen. I princip vill jag ansluta mig till brandlagsrevisionens uppfattning, att föreskriven sotning skall få ske genom vederbörandes egen försorg, om blott garanti föreligger för att sotningen blir sakkunnigt utförd. Kontroll härav måste ske med lämpliga mellanrum. Denna bör få formen av eldstadsbrandsyn och som jag i det föregående anfört kan sådan bäst ske i samband med sotning och bör alltså utföras av skorstensfejaren. Av skorstensfejareorganisationernas yttrande synes framgå, att en översyn av vissa sotningsfrister, främst för friliggande större värmeanläggningar, kan göra utrymmet för undantagsmöjligheten mindre. Jag vill understryka att undantag även i dessa fall bör förbindas med krav på sotning och eldstadsbrandsyn genom skorstensfejaren exempelvis en gång varje eller vartannat år.

Då som jag förut anfört undantagen för enstaka avlägsna byggnader lär bli sällsynta och då det andra undantagsfallet främst är en teknisk fråga ansluter jag mig till de remissinstanser som i motsats till förslaget förordar, att undantag skall beviljas icke av brandstyrelsen utan såsom f. n. av brandchefen. Då brandsäkerhetshänsyn enligt min förut uttalade mening här bör vara avgörande är det såsom anföres i ett yttrande även angeläget att besvärspövningen icke begränsas enligt reglerna om kommunalbesvär.

En sedan gammalt svår och omstridd fråga är sotningsfristernas längd. Brandlagsrevisionens ingående undersökningar ger vid handen, att något utredningsmaterial, som motiverar från sotbildningssynpunkt avsevärt ändrade sotningsfrister icke står till buds samt att en särskild vetenskaplig undersökning i detta ämne av olika skäl sannolikt icke skulle leda till användbara resultat. Vissa allmänna synpunkter på de faktorer som ligger till grund för sotbildningen och därmed får betydelse för sotningsfristerna anföres likväl i betänkandet jämte i vissa avseenden kritik mot det sätt på vilket dessa frister är bestämda i nuvarande normalbrandordningar. Vid remissbehandlingen har även framställts anmärkningar mot att sotningsfristerna för likartade objekt är väsentligt olika i skilda kommuner.

Med hänsyn till vad som förekommit anser jag att en allmän översyn av sotningsfristerna bör verkställas av statens brandinspektion. Till brandlagsrevisionens av remissinstanserna biträdda förslag att sotningsfristerna i princip bör vara lika långa för en viss anläggning, oavsett om denna är belägen i tätort eller glesbebyggelse ansluter jag mig. Jag anser också viktigt att sotningsfristerna bedömes enbart från synpunkten av det sotningsbehov för brandskyddsändamål, som föreligger under eldningssäsongen. I den mån icke de särskilda anläggningarnas skick och eldningssättet föranleder annat bör likformighet mellan kommunernas sotningsfrister eftersträvas.

Gällande lagstiftnings ståndpunkt att sotningsfristerna icke lämpligen kan intagas i brandstadgan finner jag i likhet med brandlagsrevisionen ej anledning frånga. En bestämmelse om maximifrist bör dock alltjämt ingå

i stadgan. Med hänsyn till sotningsfristernas ekonomiska betydelse ej blott för kommunerna utan även för allmänheten, som har att bekosta sotningen, samt för skorstensfejerirörelserna och indelningen i sotningsdistrikt anser jag lämpligt att fristerna som hittills bestäms i brandordningarna. Den likformighet, som enligt vad jag nyss anfört är önskvärd, kan därvid tillgodoses genom att efter den förut nämnda översynen rekommendationer om sotningsfrister införs i de exempel på brandordningar, som avses bli utarbetade av statens brandinspektion.

Brandlagsrevisionens av remissorganen biträdda förslag att varje kommun skall vara skyldig att antaga *sotningstaxa*, avsedd att med bindande verkan ange priset på olika förekommande, av skorstensfejare utförda arbeten, kan jag biträda. Brandlagsrevisionens uttalanden om sotningstaxans rättsliga natur, som innebär bl. a. att sådan taxa icke reglerar frågor om betalningsskyldighet och ej heller andra skorstensfejarens skyldigheter gentemot kommunen eller allmänheten än i fråga om prissättningen, ansluter jag mig till.

Gällande bestämmelser om att sotningstaxa för att vara gällande skall fastställas av länsstyrelsen är ett led i statsuppsikten. Det av brandlagsrevisionen som skäl för slopande av denna underställning anförda förhållandet att sotningstaxorna numera grundas på normalsotningstaxor, tillkomna efter förhandlingar mellan kommunernas och skorstensfejaremäs-tarnas organisationer, anses av flera remissinstanser ej avgörande. Såsom överståthållarämbetet anför är sotningstaxans innehåll av betydelse för sotningskostnadernas fördelning på skilda sotningsobjekt. På grund härav och då, såsom påpekas i några yttranden, kommunalbesvär ej medger samma fullständiga prövning som underställning, anser jag sotningstaxorna alltså jämt böra bli föremål för statlig kontroll i form av underställning och fastställelse av länsstyrelsen.

6. Industribrandförsvar

Gällande bestämmelser m. m.

Gällande brandlagstiftning innehåller icke särskilda föreskrifter om industribrandförsvar. Enligt 11 § första stycket brandlagen åligger det ägare av byggnad, upplag eller annan anläggning att anskaffa och underhålla erforderliga brand- och livräddningsredskap ävensom att i övrigt vidtaga nödiga åtgärder till förebyggande och bekämpande av brand, i den mån de ej medför oskäligen kostnad. Tillämpningen av denna bestämmelse skall enligt förarbetena ske med måttfullhet och med iakttagande av att kostnaderna för brandskyddsåtgärderna står i rimligt förhållande till de värden, som skall skyddas. I normalbrandordningarna återfinnes en bestämmelse om skyldighet att anskaffa och underhålla brand- och livräddningsredskap som gäller även för fabriker och eldfarliga inrättningar och upplag. Ett av statens

brandinspektion år 1959 utgivet meddelande (1959:2) om brandsläckning inom upplag ovan jord för eldfarlig olja innehåller slutligen anvisningar om brandförsvarets dimensionering i förhållande till brandrisker och om kostnadsfördelningen mellan oljeupplagsägare och kommuner i fråga om brandförsvarsåtgärder.

Det har intill de senaste åren varit främst på brandförsäkringsgivarnas tillskyndan som industrin organiserat brandkårer och anskaffat brandsläckningsanordningar. Detaljerade försäkringsvillkor härom är utarbetade. De innebär bl. a. att hållandet av industribrandkår kan medföra rabatt på brandförsäkringspremien. År 1956 fanns i landet omkring 550 industribrandkårer, huvudsakligen vid industrier på landsbygden. Inställningen till industribrandkårerna torde f. n. vara skiftande: en del företag uppsätter egna kårer, andra åter, som redan har sådana, finner dem trots premierabatten — vilken många gånger kan bli lika fördelaktig genom andra anordningar — alltför dyrbara och önskar avveckla dem. Stundom uppstår svårigheter att rekrytera industribrandkårer, emedan jourtjänsten anses alltför mycket inkräkta på fritiden.

Lydelsen av 11 § gällande brandlag har i allmänhet icke ansetts möjliggöra för länsstyrelserna att förordna om s k y l d i g h e t för ägare av en industri eller annan anläggning att för dennas brandförsvar u p p s ä t t a i n d u s t r i b r a n d k å r. Frågan härom har dock icke vid något tillfälle varit föremål för rättslig prövning. Däremot har stadgandet i praxis ansetts möjliggöra föreläggande för ett företag att anordna brandbevakning.

Samverkan mellan industribrandkår och kommunalt brandförsvar kan endast förekomma på frivillig väg. Enligt 3 § gällande brandlag må kommuns brandkår utgöras av brandkår under ledning av enskilt företag, vilken gentemot kommunen åtagit sig att svara för brandsläckning. Försäkringsvillkoren för premierabatt åt företag med eget brandförsvar föreskriver att släckningsavtal, innebärande att företagets brandsläckningsanordningar helt eller delvis skall användas utanför anläggningens fabriks- och bostadsområde, icke må träffas utan försäkringsgivarens medgivande. Dock må brandkåren och dess materiel tillfälligtvis användas för brandsläckning även utanför detta område under förutsättning att vid varje dylik utryckning tillses, att skydd finns kvar för anläggningen. År 1954 utgjordes den kommunala brandkåren av enbart industribrandkår i 20 kommuner, varav 12 landskommuner och municipalsamhällen. Avtalad samverkan mellan kommunal brandkår och industribrandkår förekom i ytterligare 188 kommuner. Härutöver förekommer i skilda former samarbete och samverkan utan särskilda avtal.

Den offentliga tillsynen å i n d u s t r i b r a n d f ö r s v a r e t är icke särskilt reglerad i brandlagstiftningen. Såvitt gäller skydd mot personskada, som kan vållas genom brand eller explosion, förekommer särskild, på arbetarskyddslagstiftningen grundad tillsyn genom yrkesinspektionen. F. ö.

sker samhällets kontroll i form av besiktningar av brandchef och, i särskilda fall, av länsbrandinspektör, samt framför allt genom brandsyn. Genom brandkårsförbundens konsulenter sker vidare en viss tillsyn över industribrandförsvaret.

Enskild tillsyn sker bl. a. på grund av brandförsäkringsvillkoren. Dessa innehåller bestämmelser om brandskyddsledare, brandskyddskommitté, brandskyddskontrollanter, kontroll och rapportering. Syftet med brandskyddskommittéerna är att företagare, arbetsledning och arbetare genom samarbete skall söka undanröja brandriskerna på arbetsplatserna.

Brandlagsrevisionen

Antalet bränder i industrier och upplag utgör årligen omkring en sjundedel av hela antalet. Industriernas och upplagens andel av hela antalet försäkringsobjekt har under de senaste tjugo åren ökat med omkring 15 procent. Denna ökning motsvaras icke av en liknande stegring av ersättningsbeloppens andel. Brandskadorna å industrier och upplag synes sålunda relativt sett ha minskat något. I detta sammanhang måste särskilt observeras, att brandskadeersättningarna ingalunda täcker alla de indirekta skador som blir följden av ett genom brand vållat avbrott eller inskränkning i driften vid en industri. Industribrandförsvaret blir på grund härav även en fråga om säkerhet för ostörd produktion och om arbetarskydd. Under de senaste årtiondena har industri- och förrådsbyggnader alltmer blivit av obrännbart slag. Samtidigt har emellertid andra förändringar skett inom industrin, vilka i viss utsträckning motverkar förbättringarna i byggnadshänseende. Drifts- och lagringsrationaliseringen har sålunda tillskapat nya brandfaremoment samtidigt som risken för mycket stora förluster vid varje enskild industribrand ökat. Storbränderna — varmed i allmänhet förstås bränder med ersättningsbelopp överstigande 100 000 kronor — utgör varje år mindre än en procent av totala antalet bränder men orsakar mer än hälften av utbetalade brandskadeersättningar. Industribrandförsvarets ekonomiska betydelse samt det förhållandet att en stor del av våra industrier är belägna i landskommuner och mindre städer, vilka icke med det kommunala brandförsvarets resurser kan helt ombesörja industribrandförsvaret, har medfört, att dess organisation och ställning tilldragit sig ökat intresse.

I betänkandet framhålles, att lagens oklarhet i fråga om vidden av de enskildas och främst då företagens skyldigheter stundom känts som en svårighet för sådana med blygsamma ekonomiska resurser utrustade kommuner, inom vilka finns en större industrianläggning, vars brandförsvaret ej kunnat åtaga sig ensam utan oskälig kostnad. Särskilt i vissa landskommuner inom industrilänen har därvid oenighet om kostnadsfördelning och ersättning kunnat leda till att en befintlig och från kommunens och samhällets synpunkt önskvärd *i n d u s t r i b r a n d k å r* nedlagts. Den omständigheten att industribrandkårer huvudsakligen förekommer på

grund av brandförsäkringsgivarnas bestämmelser har också ansetts förenad med nackdelar. Sålunda anses nämnda bestämmelser vagt utformade och kontrollen över deras efterlevnad icke alltid tillfyllest. Där högsta premie-rabatt redan åtnjutes på grund av förekomsten av en industribrandkår, som från samhällets synpunkt icke är tillräckligt effektiv för anläggningens brandförsvar, kan intresse saknas att åstadkomma en förbättring. Vidare medför industribrandkårernas anknytning till försäkringsförhållandena särskilda svårigheter vid oförsäkrade anläggningar.

Frågan om offentlig myndighets befogenhet att avgöra behovet och storleken av industribrandkår gäller enligt brandlagsrevisionen främst anläggningar på landsbygden och i mindre samhällen, där anläggningen utgör en mera särpräglad brandrisk än vad fallet är i en större stad eller industri-kommun. Även om brandförsvaret i princip i första hand är en kommunal angelägenhet, är det icke rimligt att det kommunala brandförsvaret i en sådan kommun skall med avsevärda kostnader för kommunen så dimensioneras, utrustas och utbildas, att det kan ensamt svara för brandsläckning inom anläggningen. De släckningsanordningar m. m., som erfordras för anläggningen, kan vara av speciell art eller ha sådan anknytning till anläggningen att de ej kan användas inom övriga delar av kommunen. Släckningspersonalen kan behöva utbildas särskilt med hänsyn härtill.

Brandlagsrevisionen föreslår därför, att vederbörande industriers och anläggningars skyldigheter även bör i särskilda fall kunna omfatta, utöver anskaffning och underhåll av materiel, hållandet av en personell organisation för brandsläckning. Revisionen anser att 11 § gällande brandlag enligt sin lydelse eller sina förarbeten i och för sig torde möjliggöra en sådan utvidgad tillämpning. Den omständigheten, att anläggningen måhända representerar en betydande del av kommunens skatteunderlag — åtminstone om inkomsten av rörelsen redovisas inom kommunen — och alltså skattevägen bidrager till det kommunala brandförsvaret, bör ej medföra att skyldigheten att uppsätta en industribrandkår anses utgöra ett principiellt avsteg från rådande ordning på detta område. 11 § gällande brandlag bygger nämligen redan på principen, att envar ägare av byggnad, upplag eller annan anläggning är skyldig att, oavsett sitt bidrag till kommunalskatten, själv vidtaga nödiga åtgärder till förebyggande och bekämpande av brand, i den mån de ej medför oskäligen kostnad. Den föreslagna utvidgade tillämpningen utgör blott en gradskillnad, betingad av varje anläggnings storlek, brandfarlighet, belägenhet och betydelse.

En särskild bedömning förutsättes skola ske från fall till fall. Här som eljest får iakttagas, att oskäligen kostnad icke föranledes. Detta medför att hänsyn måste tagas till företagsekonomiska synpunkter på uppsättande av industribrandkår, vilket måhända kan medföra att samhällskravet på en sådan ej kan förverkligas. Över huvud torde kostnadsfrågan medföra, att blott större anläggningar kan komma i fråga. Å andra sidan kan tänkas fall,

där en kostnad, som icke rimligen kan bäras av kommunen, icke behöver framstå såsom oskäligen för det företag, som har en anläggning inom kommunen. Vidare bör beaktas att uppsättande av en industribrandkår samt en sådans verksamhet förutsätter medverkan av och positiv inställning hos de anställda, som skall rekrytera kåren. De är nämligen icke jämlikt brandlagstiftningen skyldiga att medverka i denna sin egenskap. Behovet av industribrandkår skall enligt förslaget slutligen — även från samhällets synpunkt — bedömas allenast med hänsyn till anläggningens eget brandförsvarsbehov. Det kan sålunda exempelvis ej bli fråga om att ålägga ett företag att medelst industribrandkår ombesörja brandsläckning inom angränsande bostadsbebyggelse, låt vara att denna växt upp som en följd av företagets verksamhet.

Även staten såsom ägare av företag och civila och militära anläggningar omfattas av den här föreslagna skyldigheten.

Inom brandlagsrevisionen har övervägts huruvida ej den samverkan mellan industribrandkår och kommunalt brandförsvar, som i skilda former förekommer redan nu, kunde breddas, till betydelse för såväl kommuner som företag. Olika synpunkter har därvid framkommit. I vissa kommuner utgör en industri eller motsvarande anläggning den huvudsakliga brandrisken. Landskommunernas brandförsvar är på sina håll dyrbart i förhållande till utryckningsfrekvensen. Genom ökad användning av industribrandkårer skulle dessa få möjlighet till flera övningar och större brandsläckningsvana, varvid de även skulle bättre kunna fylla sin primära uppgift inom industrien. Redan gällande brandlagstiftning ger kommunerna möjlighet att träffa släckningsavtal och f. ö. samverka med industribrandförsvaret i den utsträckning som finnes rationell. För att få närmare kännedom om varför samverkan trots detta icke kommit till stånd i större utsträckning än som skett har brandlagsrevisionen tagit upp denna fråga vid överläggningar med representanter för arbetsmarknadens och industrins organisationer, försäkringsinrättningarna och brandförsvarsorganisationerna. Resultatet härav redovisas i betänkandet på följande sätt.

Enighet visade sig därvid i stort sett råda om att samverkan borde eftersträvas i de fall, då det ur olika synpunkter kunde te sig ändamålsenligt för båda de berörda parterna. En del begränsande faktorer uppgåvos emellertid föreligga. Sålunda anfördes bl. a., att industribrandförsvarets materiel och organisation kunde vara av speciell, efter företagets art avpassad natur och därför mindre lämplig för bygdens brandförsvar. Utryckningsfrekvensen inom kommunen i övrigt ansågs vara av stor betydelse. Det vore vanskligt om industribrandkåren ofta ryckte ut utanför industrin och därvid lämnade denna med försvagat skydd. För att industrin i sådana fall skulle erhålla erforderligt skydd måste industribrandkåren byggas ut avsevärt, vilket kunde medföra orimliga kostnader samt personalsvårigheter. I sistnämnda hänseende märkas framför allt de ökade krav på beredskap under icke arbetstid som föranledas av brandförsvaret utanför industrin. Vid anläggningar med skiftarbete föreligga särskilda förhållanden. Slutligen framhölls,

att det med hänsyn till brandförsvorsorganisationen i krigstid vore olämpligt att binda det kommunala brandförsvaret till en industri. Från industrihåll underströks på skäl av nu anförd art, att företagen icke kunde övertaga eller ersätta det kommunala brandförsvaret samt att tvångsreglerad samverkan icke under några omständigheter borde tillgripas. Samtidigt framhölls, att industribrandkårerna i allmänhet bruka rycka ut till bistånd vid brand utanför industriområdet utan därom i förväg träffade avtal. Samarbete borde därför liksom hittills baseras på frivillig grund.

Vid övervägande av hithörande frågor har brandlagsrevisionen på grund av vad sålunda förekommit och då en industribrandkår principiellt icke bör annat än på frivillig väg dimensioneras för andra behov än anläggningens eget skydd, stannat för att på detta område lika litet som beträffande kommuner inbördes föreslå någon möjlighet att framtvinga släckningsavtal eller andra former av organiserad samverkan. Länsstyrelserna bör vid fullgörande av uppgiften att ägna uppmärksamhet åt erforderlig samverkan söka intressera även industribrandkårens huvudmän och företrädare för brandkårer vid statliga anläggningar att medverka inom brandförsvaret där så finnes möjligt och lämpligt.

Beträffande tillsynen över industribrandförsvaret fastslås i betänkandet, att åtskilliga brandchefer på landsbygden f. n. icke är tillräckligt utbildade för att på ett tillfredsställande sätt kunna i förekommande fall omhänderta det förebyggande brandförsvaret inom större industrier och anläggningar. I fråga om den offentliga tillsynen hänvisar brandlagsrevisionen till sina förslag om rationaliserat brandsyneförfarande.

Mot bakgrunden av att intresset för samarbete på arbetsplatserna genom brandskyddskommittéer och andra åtgärder på sina håll är ringa uttalar brandlagsrevisionen, att de följer av en industribrand, som drabbar egendom, produktion och sysselsättning, i lika hög grad som risken för personskada är något som angår den enskilde arbetstagaren, ehuru det givetvis också är fråga om företagets ekonomiska intressen. Den till äventyrs på sina håll förekommande uppfattningen att brandskyddet är av mindre betydelse än arbetarskyddet bör därför ej ens från den enskildes synpunkt vara vägledande. Eftersom den mänskliga faktorn enligt erfarenheten är orsak till flertalet bränder, erfordras ett ständigt pågående förebyggande brandskyddsarbete på arbetsplatserna. För att detta skall bli effektivt krävs i de flesta fall, att arbetsgivare och arbetstagare gemensamt deltar i denna verksamhet. Brandlagsrevisionen har kommit till uppfattningen att verksamheten om möjligt bör intensifieras och samarbetet understödjas.

Brandlagsrevisionen upptar härefter frågan huruvida detta bör ske genom lagstiftning och finner därvid till en början, att det interna förebyggande industribrandförsvaret inom ramen för arbetstagarnas skydd mot *personskada* genom brand kan tillgodoses av de tillsyns- och samarbetsorgan, som skall finnas enligt arbetarskyddslagen. Arbetsgivare, skyddsombud, skyddskommittéer och yrkesinspektörer kan sålunda, med nämnda begränsning

till personskyddet, taga befattning med brandskyddsfrågor inom företag, där arbetarskyddslagen är tillämplig. Brandlagsrevisionen anser det uteslutet att i fråga om skyddet mot skada till följd av brand tänka sig en utvidgning av arbetarskyddslagstiftningen att avse även skada å egendom. Ej heller är det lämpligt att i brandlagstiftningen intaga särskilda detaljerade bestämmelser om samverkan mellan arbetsgivare och arbetstagare för industribrandskydd på arbetsplatserna. Svårigheter med avgränsningen mot arbetarskyddsmyndigheternas befogenheter skulle sannolikt följa av en sådan särskilt lagreglerad ordning. Brandlagsrevisionen har kommit till slutsatsen, att man både av principiella och praktiska skäl bör undvika dubbelorganisation och skilda bestämmelser för skyddsarbetet inom företagen, och föreslår därför, att skyddskommittéerna och skyddsombuden på sätt arbetarskyddslagstiftningen medger ägnar ökat intresse åt industribrandförsvar samt att i den blivande nya brandstadgan intages en erinran om att arbetsgivare och arbetstagare i erforderlig omfattning bör samverka i syfte att befrämja brandförsvaret å arbetsplatsen.

Brandchefer och yrkesinspektörer bör enligt förslaget gemensamt verka för att arbetsgivare, skyddsombud och skyddskommittéer i erforderlig omfattning intresserar sig för brandförsvaret på arbetsplatserna.

Remissyttrandena

Riksbrandinspektören uttalar att brandlagsrevisionen med all rätt ägnat stor uppmärksamhet åt industribrandförsvaret samt hälsar de härom framlagda förslagen med tillfredsställelse. Riksbrandinspektören anser icke lämpligt eller erforderligt att nu föreslå mera vittgående föreskrifter ifråga om industribrandförsvaret än vad revisionen gjort. *Länsstyrelsen i Kristianstads län* understryker vikten av att industriernas brandskydd icke efter-sättes samt fortsätter.

Det har i vissa sammanhang diskuterats, huruvida icke samhället borde givas större möjligheter till effektiv kontroll av industriernas brandskydd. För länets del vill emellertid länsstyrelsen framhålla, att det från industriernas sida aldrig rests några hinder, då tillsynsmyndigheten önskat ökad insyn i ett företags brandförsvar eller velat med företagsledningen diskutera brandförsvaret och därmed sammanhängande frågor. Tvärtom kan länsstyrelsen vitsorda, att samarbetet i dessa ärenden varit gott. Att lagstiftningsvägen tillskapa ökade kontrollmöjligheter i förevarande hänseende synes därför länsstyrelsen obehövt.

Förslaget om skyldighet att hålla industribrandkår är föremål för delade meningar. *Riksbrandinspektören*, *järnvägsstyrelsen*, *länsstyrelserna i Skaraborgs, Blekinge och Värmlands län*, *länsbrandinspektören i Gävleborgs län* och *Svenska brandbefälets riksförbund* tillstyrker förslaget eller lämnar det utan erinran. *Järnvägsstyrelsen* understryker vikten av att förordnande om skyldighet att hålla brandkår endast ges efter ytterst noggrann prövning från fall till fall och endast då förutsättningar

därför verkligen är för handen samt anför vidare.

Ur materiell synpunkt torde uppsättandet av en industribrandkår på många håll inte bereda alltför stora svårigheter (även om man för att nå det verkliga syftet kan bli nödsakad att anskaffa »utryckningsfordon»), eftersom de industrier och anläggningar det kan bli fråga om sannolikt har skyldighet att organisera verkskydd och därmed också att anskaffa brandmateriel. — — — De verkliga svårigheterna torde uppstå, när man skall ordna beredskapen. Det kan därvid komma att visa sig omöjligt att överhuvud rekrytera personal till industribrandkåren, när det blir tal om passnings- eller jourtjänst under icke arbetstid.

Tveksamhet huruvida det kan anses riktigt att lagstifta om skyldighet för ägare eller innehavare av enskilt företag att hålla brandkår yppas av *länsstyrelsen i Västernorrlands län*, som anför.

Brandlagsrevisionen bygger sitt ställningstagande bland annat på det resonemanget att det »kunna tänkas fall, där en kostnad, som icke rimligen kan bäras av kommunen, icke behöver framstå såsom oskäligen för det företag, som har en anläggning inom kommunen». Länsstyrelsen anser att sådana fall torde vara så sällsynta att resonemanget framstår som teoretiskt och knappast vara ägnat att ge stöd åt en lagskrivning, som för den enskilde innebär en så väsentlig påлага, som den brandlagsrevisionen föreslår. Länsstyrelsen vill framhålla några ytterligare synpunkter. Brandlagsrevisionen föreslår icke någon skyldighet för de i respektive företag anställda att ingå i sitt företags industribrandkår. Någon garanti skapas således icke för att en ägare av ett företag skall kunna efterkomma ett åläggande att hålla brandkår. Vidare kan anföras, att företag hittills på brandförsäkringsgivarernas tillskyndan organiserat brandkårer. Dessa åtgärder stimuleras därigenom att de kan medföra rabatt å försäkringspremierna.

Även *länsstyrelsen i Norrbottens län* hyser viss tvekan inför förslaget men vill ej motsätta sig det med hänsyn till fördelarna för det allmänna. Också denna länsstyrelse påpekar, att de anställda ej är skyldiga att ingå i företagets industribrandkår och framhåller de därav följande svårigheterna. *Svenska brandskyddsföreningen* och *Svenska brandkårernas riksförbund*, i vilkas yttranden *Svenska försäkringsbolags riksförbund* och *Landsbygdens brandförsäkringsbolags förening* instämmer, uttalar att hithörande frågor hittills synes ha kunnat lösas genom frivilliga åtaganden samt att detta förfarande också i fortsättningen bör utnyttjas i första hand och åtgärder av författningsmässig art behöva förekomma endast i undantagsfall. *Svenska petroleum institutet* anser förslaget kunna i vissa fall leda till att kommuner skulle kunna underlåta att uppfylla sina normala förpliktelser och i stället lita till industribrandkåren, varav också kan följa en olycklig splittring av det brandförebyggande arbetet.

Förslaget avstyrkes av *Sveriges industriförbund* och *Svenska arbetsgivareföreningen*, som anför, att antalet arbetsställen inom industrin med över 100 anställda enligt senaste företagsräkning utgjorde omkring 1 570 samt att antalet industribrandkårer, 550 år 1956, mot denna bakgrund framstår

4 — Bihang till riksdagens protokoll 1962. 1 saml. Nr 12.

som betydande. Organisationerna påpekar, att brandlagsrevisionen, som ej undersökt behovet av industribrandkårer, ej heller synes göra gällande att industrin i större utsträckning än f. n. borde hålla egna brandkårer. Det får därför, säger organisationerna, förutsättas att förslaget icke syftar till någon större ökning av antalet industribrandkårer. Även om bestämmelsen har ett mera begränsat syfte finner de båda organisationerna likväl skälen för den icke övertygande. Det anses ej rimligt att underlätta för kommunerna att genom släckningsavtal flytta över brandförsvaret på en industri, och svårigheterna i samband med kostnadsfördelningen bör därför ej utgöra skäl för tvångsbestämmelser. Ej heller vitsordas att sambandet mellan försäkringsvillkoren och hållandet av industribrandkår innebär några större olägenheter eller att försäkringsgivarnas kontroll, som sker genom inspektion vart annat år, icke är tillfyllest. Organisationerna anför vidare följande.

Brandförsvaret måste uppenbarligen, såsom brandlagsrevisionen påpekar, i första hand vara en kommunal angelägenhet. Lika klart anser organisationerna det emellertid vara — med hänsyn till industrins andel i kommunens skatteunderlag, vilken särskilt på landsbygden och även i åtskilliga samhällen ofta är mycket betydande — att kommunens brandförsvaret måste anpassas även efter de inom kommunen belägna industriernas behov av brandskydd. Med den planerade storkommunreformen torde utvecklingen för övrigt gå vidare mot större och mer ekonomiskt bärkraftiga enheter med bättre möjligheter men också större behov av att hålla en välorganiserad brandkår. Naturligtvis kan kommunen dock ej åläggas att svara för oskäliga kostnader för sådana släckningsanordningar m. m. som erfordras för en industri och är av speciell art eller har sådan anknypning till anläggningen, att de ej kan användas inom övriga delar av kommunen. Någon skyldighet för kommunen härtill torde emellertid ej heller föreligga enligt gällande bestämmelser. — — — I de fall då kommunens brandförsvaret icke erbjuder ett fullgott skydd för en industriell anläggning på grund av dess speciella behov, har företaget uppenbarligen ett starkt intresse av att komplettera detta med egna brandförvarsåtgärder i rimlig omfattning. I praktiken torde detta också ske i erforderlig utsträckning. Något påtagligt behov av att låta offentlig myndighet avgöra behovet och storleken av industribrandkår torde sålunda i praktiken icke föreligga.

Sveriges industriförbund och *Svenska arbetsgivareföreningen* påpekar ytterligare, att kostnaderna för materielanskaffning, utbildning och övning för industribrandkårer blir stora. De största svårigheterna ligger emellertid i att få personalen att åtaga sig beredskapstjänstgöring på fritid. Att beakta och väga dessa svårigheter vid prövning av frågan om hållande av industribrandkår torde enligt organisationerna ställa sig nästan omöjligt för en offentlig myndighet. Detsamma gäller den företagsekonomiska bedömningen huruvida industribrandförsvaret bör tillgodoses genom brandkår eller andra tänkbara anordningar. Slutligen anför organisationerna, att företagets intresse för brandskyddet enligt vad erfarenheten visat varit av stor betydelse för industribrandkårernas effektivitet, samt framhåller värdet av frivillighet i detta sammanhang. Möjligheterna att med tvingande föreskrif-

ter och offentlig kontroll ernå samma praktiska resultat som med det nuvarande systemet kan därför ifrågasättas.

Brandlagsrevisionens uppfattning att samverkan genom tvångsbestämmelser icke är påkallad möter ej någon erinran i remissvaren.

Tillsynen över industribrandförsvaret beröres av några få remissinstanser. *Arbetarskyddsstyrelsen* lämnar en ingående redogörelse för förhållandet mellan brandförsvaret och arbetarskydd och anför därvid i huvudsak följande. Styrelsen vitsordar att arbetarskyddslagstiftningens bestämmelser om åtgärder till förekommande av ohälsa och olycksfall också avser skydd mot personskador, som kan föräntas av brand. När det gäller inrättandet av arbetslokaler och anordnande av utrymningsvägar, brandsäkra trappor o. d. och skyldighet att hålla brand- och livräddningsredskap skall enligt särskilda bestämmelser i arbetarskyddslagstiftningen iakttagas vad som stadgas i byggnads- och brandlagstiftningen. Detta utesluter ej att åtgärder för skydd mot personskada vid eventuell brand kan påfordras av styrelsen eller yrkesinspektör med stöd av arbetarskyddslagen; likaså kan yrkesinspektör med stöd av samma lag kräva rättelse av missförhållande. — Att söka draga någon bestämd gräns mellan arbetarskydd och brandförsvaret, när det gäller industribrandskyddet, torde stöta på stora svårigheter. Det är emellertid viktigt att dubbelarbete undviks och att därför samarbete äger rum mellan vederbörande tillsynsmyndigheter. Redan nu förekommer ett betydelsefullt sådant samarbete. Den föreslagna revisionen av brandlagstiftningen föranleder i detta hänseende icke några betänkligheter från styrelsens sida. — Arbetarskyddsstyrelsen har intet att erinra mot förslaget i fråga om samarbetet på arbetsplatserna i brandförsvaret men betonar att förslaget måste betraktas endast som en rekommendation, då enligt styrelsens mening skyddsombud och skyddskommittéer icke rimligen kan påtvingas uppgifter som väsentligen kan hänföras till brandskyddet. *Sveriges industriförbund* och *Svenska arbetsgivareföreningen* gör ej erinran mot förslagets rekommendationer om ökad samverkan på arbetsplatserna i brandskyddets intresse och de föreslagna formerna härför samt upplyser, att arbetarskyddsnämnden f. n. förbereder åtgärder för att aktivera och informera arbetarskyddets folk i brandskyddsfrågor och för att ge exempel på olika organisatoriska former för samverkan.

Departementschefen

Av vad brandlagsrevisionen anför framgår enligt min mening klart att förebyggande av storbränder inom industrin är en av de allra angelägnaste och kostnadsmässigt betydelsefullaste åtgärderna inom brandförsvaret. Följderna av industribränder motiverar konstaterandet, att industribrandförsvaret också är en fråga om säkerhet för ostörd produktion och om arbetarskydd. Dessa förhållanden liksom en stor industribrands inverkan på ar-

betstillgången i en ort medför därför att industribrandförsvaret i alldeles särskilt hög grad måste anses som en angelägenhet av stor vikt för alla samhällsmedlemmar och för kommuner och företag.

Utgående från en sådan uppfattning, som jag för min del anser riktig, diskuterar brandlagsrevisionen skilda möjligheter till förstärkning av industribrandförsvaret och framlägger på vissa punkter förslag härom. Till en början vill jag i detta sammanhang påpeka, att den tidigare nämnda rationaliseringen av brandsyneförfarandet på sådant sätt att resurserna koncentreras på de brandfarligaste objekten är ägnad att främst komma industribrandförsvaret till godo. Jag anser vidare ett nära samarbete mellan brandchefen och byggnadsnämnden angeläget, och utbytet av sådant samarbete kommer att förbättras om brandcheferna såsom jag föreslår erhåller bättre utbildning. Den planläggning redan på ritningsstadiet som härigenom kan komma till stånd är likaledes av stor betydelse, när det gäller att förebygga industribränder.

Brandlagsrevisionens förslag att vissa större industrier och anläggningar skall kunna åläggas att till sitt eget skydd uppsätta industribrandkårer är föremål för delade meningar, varvid de remissorgan som avstyrker förslaget anför såväl principiella som praktiska invändningar. För min del anser jag att brandförsvaret liksom f. n. i främsta rummet bör vara en kommunal angelägenhet. Å andra sidan bör gällande skyldighet för ägare av byggnad, upplag eller annan anläggning att vidtaga nödiga åtgärder till förebyggande och bekämpande av brand icke inskränkas. Detta innebär skyldighet att anskaffa släckningsanordningar och annan utrustning som erfordras för anläggningens speciella förhållanden. Av Sveriges industriförbunds och Svenska arbetsgivareföreningens yttrande framgår, att företagen därutöver har ett starkt intresse av att komplettera det kommunala brandförsvaret med egna åtgärder i rimlig omfattning samt att så redan sker i praktiken, vilket medfört att antalet industribrandkårer överstiger 500.

Några remissorgan understryker brandlagsrevisionens påpekande att de i företaget anställda icke i denna egenskap är skyldiga att ingå i en industribrandkår. Detta är enligt min mening obestriddligt och jag anser ej heller tänkbart att införa en sådan skyldighet. I några yttranden framhålles att beredskapsskyldigheten redan nu medför rekryteringssvårigheter. Av ekonomiska skäl skulle icke annat än i speciella undantagsfall kunna tänkas att en industribrandkår utgjordes av annan än i företaget anställd personal. Eftersom sålunda garanti skulle saknas för ett företags möjligheter att till rimlig kostnad efterkomma ett myndighetsföreläggande att uppsätta industribrandkår, finner jag för min del att underlag saknas för en lagstiftning om sådan skyldighet.

Jag anser på grund av det anförda att gällande bestämmelser om de enskildas skyldigheter i fråga om brandförsvaret i nu berörda hänseenden tills vidare bör bestå oförändrade, vilket enligt min mening innebär att enskild

icke kan åläggas att hålla brandkår. Jag förutsätter dock att man, med insikt om industribrandförsvarets stora betydelse, på industrihåll skall finna angeläget att ge sitt bidrag till effektiviteten.

I frågan om samverkan mellan industribrandkårer och kommunalt brandförsvaret anser jag i likhet med brandlagsrevisionen och remissorganen icke föreligga skäl att införa möjlighet att tvångsvis få till stånd släckningsavtal eller andra former av organiserad samverkan. Tvångsvisa släckningsavtal utan möjlighet att tvinga företag att hålla industribrandkårer skulle f. ö. vara ägnade att motverka intresset att uppsätta eller bibehålla sådana kårer.

Vissa delar av den offentliga tillsynen har jag berört inledningsvis. Brandlagsrevisionens detaljerade utredning om arbetarskyddslagstiftningens tillämpning inom industriernas brandförsvaret såvitt avser personskada samt därav följande behov av samarbete mellan brand- och arbetarskyddsmyndigheter föranleder icke någon erinran från arbetarskyddsstyrelsen, som vitsordar att betydelsefullt sådant samarbete redan nu förekommer. Jag vill för min del tillstyrka att de resurser som här står till buds i möjligaste mån utnyttjas för brandförsvaret.

I likhet med brandlagsrevisionen och remissorganen anser jag vidare viktigt att en ständigt fortgående intern tillsyn kommer till stånd på sådant sätt att alla anställda engageras däri. Som skäl för att icke söka vinna detta resultat med särskild lagstiftning anför brandlagsrevisionen dels svårigheterna med avgränsningen mot arbetarskyddet, dels dettas möjligheter att genom skyddsombud och skyddskommittéer engagera sig även i brandskyddsuppgifter. För att täcka även sådana arbetsplatser, där arbetarskyddslagstiftningen ej gäller, föreslås dock även en erinran i brandlagstiftningen om att arbetsgivare och arbetstagare i erforderlig omfattning bör samverka i syfte att befrämja brandförsvaret på arbetsplatsen. Denna ordning för ett förbättrat internt brandförsvaret inom industrierna tillstyrkes av Sveriges industriförbund och Svenska arbetsgivareföreningen. För egen del hyser jag en viss tvekan om dessa åtgärder blir tillräckliga. Jag anser det emellertid icke möjligt att inom brandlagstiftningen gå längre än arbetarskyddslagstiftningen och ge bindande föreskrifter om skyldighet att i brandförsvars syfte samverka på arbetsplatserna. Icke heller synes det böra ankomma på lagstiftningen att meddela detaljerade ordningsföreskrifter för olika anläggningar. Till en viss del kan det åsyftade resultatet nås genom de allmänna bestämmelserna om straff för vårdslöshet med eld eller brandfarliga föremål. Jag har emellertid kommit till uppfattningen att den viktigaste och tjänligaste åtgärden på detta område är att hos de anställda sprida upplysning och kunskap om förekommande risker och följderna av brand. På dessa skäl och då, såsom framgår av yttrandet från industrins och arbetsgivarnas organisationer, parterna på arbetsmarknaden själva förbereder åtgärder i detta syfte anser jag frivilligheten på detta område vara att föredra och biträder sålunda brandlagsrevisionens förslag.

7. Kompetens- och utbildningsfrågor

Gällande bestämmelser

Om den utbildning, som brandbefäl skall äga, förordnar enligt brandlagen Kungl. Maj:t. Kompetensbestämmelserna, som återfinnes i 7 och 30 §§ gällande brandstadga, bygger dels på skillnaden mellan stad och land, dels ock, beträffande stad, på skillnaden mellan yrkesbrandkår och borgarbrandkår. I stadssamhällen skall allt brandbefäl ha utbildning vid statens brandskola, på landsbygden däremot endast brandchefen. Kompetensbestämmelserna hänvisar till olika kurser vid statens brandskola, och deras närmare innebörd framgår därför av de i skolans stadga givna föreskrifterna om inträdeskrav till de olika kurserna och om läroämnena i dessa.

Vid yrkesbrandkår skall brandchef samt vice brandchef, som icke tillika är brandmästare, ävensom andra därmed jämförliga befattningshavare (oftast benämnda brandkaptener) ha genomgått brandchefskurs kategori I vid statens brandskola. Inträdeskravet är i princip studentexamen med godkända betyg i det skriftliga provet i modersmålet samt i matematik, fysik och kemi enligt fordringarna för examen på reallinjen. För s. k. långvägare fordras godkänt betyg i samma ämnen enligt fordringarna i nämnda examen. Kursen, som omfattar både teoretisk utbildning vid brandskolan och praktisk tjänst vid yrkesbrandkår, varar sammanlagt omkring 18 månader. Brandmästare vid yrkesbrandkår skall ha genomgått brandmästarekurs kategori I vid brandskolan. Inträdeskrav är genomgången godkänd brandförmanskurs kategori I och kurstiden är omkring 16 veckor. Brandförman vid yrkesbrandkår skall ha genomgått brandförmanskurs kategori I, som omfattar omkring 14 veckor. Bestämmelser om utbildning för obefordrade brandmän saknas. Denna ombesörjes av de olika yrkesbrandkårerna själva.

Vid borgarbrandkårerna i städer och köpingar skall brandchef samt vice brandchef, som icke tillika är brandmästare, ha genomgått brandchefskurs kategori I eller kategori II vid brandskolan. Vice brandchef, som tillika är brandmästare, skall ha genomgått antingen någon av nämnda kurser eller brandmästarekurs kategori I. Länsstyrelsen äger för särskilda fall förordna om högre eller lägre kompetens. Brandchefskurs kategori II omfattar 6 veckor teoretisk undervisning och 6 veckor tjänstgöring vid yrkesbrandkår. Brandmästare och brandförmän skall ha genomgått brandmästare- och brandförmanskurs kategori II, som omfattar en veckas praktisk tjänstgöring och tre veckors teoretisk undervisning vid brandskolan.

För landskommunerna erfordras endast, att brandchefen genomgått lägst brandchefskurs kategori III, som omfattar två eller tre veckors regionalt anordnad utbildning. Länsstyrelsen kan förordna om andra kompetenskrav.

Tillsynen över att brandchefer och vice brandchefer med stadgad kompetens utses inom kommunerna sker genom att kommunalt beslut härom

skall underställas länsstyrelsen, som har att pröva den utseddes lämplighet. Den som utsetts av kommunen skall förordnas av länsstyrelsen, om ej särskilda skäl är däremot.

Brandchef och vice brandchef kan inneha sin syssla antingen såsom kommunalt förtroendeuppdrag eller som kommunal anställning. Förtroendeuppdrag som brandchef eller vice brandchef, varmed följer skyldighet att genomgå föreskriven utbildning, är varje medborgare i kommunen i princip skyldig att åtaga sig och fullgöra under bestämd tid.

Enligt brandstadgan gäller slutligen även, att skorstensfejare för sotningsdistrikt i stad skall ha genomgått kurs för skorstensfejaremästare vid statens brandskola. Inträdeskravet till denna kurs, som omfattar sex veckor, är genomgången gesällkurs om 8 veckor samt två års praktisk verksamhet i yrket.

För tillgodoseende av äldre befattningshavares rättsställning innehåller 1944 års brandstadga övergångsbestämmelser.

Brandlagsrevisionen

I fråga om sättet för bestämmande av kompetenskraven bör enligt brandlagsrevisionen följande *a l l m ä n n a s y n p u n k t e r* vara vägledande. Den utbildning och kompetens som skall krävas av brandpersonalen och främst då brandcheferna i kommunerna måste bli beroende av de särskilda förhållanden inom varje kommun, som inverkar på brandfara och släckningsmöjligheter. Den nu gällande uppdelningen på stad och land kan därför icke lämpligen läggas till grund för olika krav på utbildning. En undersökning av förhållandena måste göras i varje kommun för sig. Kompetenskraven bör icke anknytas till brandkårstyp. I stället bör enligt förslaget i brandordningen bestämmas vilken kompetens kommunens brandchef och övrigt brandbefäl skall ha. Härigenom kommer kompetensfrågan under länsstyrelsens prövning i samband med fastställelse av eller ändring i brandordningen.

På grund av de växlande förhållandena och därav följande nödvändighet att för varje kommun särskilt i brandordningen ange brandbefälets kompetens kunde övervägas att i brandlagstiftningen helt slopa föreskrifterna om kompetens. Brandlagsrevisionen anser emellertid att det särskilt för de inom brandförsvaret heltidsverksamma befattningshavarna, som alltså har brandförsvaret till yrke, är ett rättssäkerhetsintresse att veta att endast en viss utbildning i princip meriterar till vissa tjänster samt att på förhand kunna bedöma hur många sådana tjänster som står till buds. Också för länsstyrelserna, som har att tillse att kommunerna vidmakthåller ett effektivt brandförsvaret, är vägledande författningsbestämmelser ett stöd. Kommunerna själva får vidare genom dessa bestämmelser garantier för likformig bedömning över hela riket av likartade kommuner. Slutligen är det för ut-

bildningsanstalten uppenbarligen av vikt av organisatoriska och ekonomiska skäl att kunna på förhand med någon grad av säkerhet bedöma utbildningsbehovet. Från dessa synpunkter förefaller det brandlagsrevisionen lämpligare att kompetensbestämmelserna liksom för närvarande åtminstone i vissa huvuddrag anges i brandstadgan än att de skall sökas endast i de lokala brandordningarna. Den föreslagna brandstadgans kompetensföreskrifter anknyts till behovet av heltidsanställd eller deltidsanställd personal. Däremot föreslås icke skilda bestämmelser för kommuner av olika administrativ beskaffenhet.

I frågan om underställning av beslut om utseende av brandchef och vice brandchef erinrar brandlagsrevisionen, att det vid gällande lags tillkomst ansågs att länsstyrelsen med hänsyn till sin tillsyn över brandförsvaret borde äga inflytande på den för dettas effektivitet så viktiga frågan, vilka personer som skulle handha den närmaste ledningen av brandförsvaret i kommunerna. Brandlagsrevisionen anser emellertid att det från effektivitetssynpunkt numera icke erfordras underställning såvitt kommunen utser en person som uppfyller de i författning angivna formella kompetenskraven. Däremot bör i fall, då avsteg göres från dessa krav, vare sig på grund av särskilda undantagsföreskrifter eller till följd av äldre bestämmelsers giltighet, en prövning av den sakliga kompetensen göras av länsstyrelsen i dess egenskap av tillsynsmyndighet. Förslaget innebär sålunda att förordnande som brandchef och vice brandchef skall meddelas av vederbörande kommunala organ.

Om brandchefssysslorna som kommunala förtroendeuppdrag uttalar brandlagsrevisionen att brandförsvarets effektivitet icke främjas genom att dessa befattningshavare utses tvångsvis. Så har veterligen heller aldrig skett. Allt flera av dem, även de deltidsanställda, tillsätts numera som tjänstemän med uppsägningsrätt och har sina anställningsförhållanden reglerade enligt centrala överenskommelser. Brandchefssysslan blir enligt brandlagsrevisionen alltmer tekniskt betonad och därför mindre lämpad att uppehållas som kommunalt förtroendeuppdrag. Genomföres förslaget om längre utbildning för brandcheferna kan vidare den medborgerliga skyldigheten att åtaga sig dessa sysslor samt att undergå utbildning knappast längre behållas. Brandlagsrevisionen föreslår på grund av det anförda att brandchefer och vice brandchefer i alla kommuner skall vara heltids- eller deltidsanställda tjänstemän.

De av brandlagsrevisionen föreslagna allmänna grunderna för bestämmande av kompetenskraven medför icke några genomgripande förändringar för städerna och köpingarna. För huvuddelen av landskommunerna föreslås däremot krav på väsentligt bättre utbildning för brandchefen än för närvarande ävensom krav på viss utbildning även för övrigt brandbefäl. Till grund för sina förslag om utbildning och kompetenskrav och därmed sammanhängande kostnadsberäkningar har brandlagsrevisionen

redovisat följande ungefärliga uppdelning av kommunerna i riket, varvid med kommun jämställt kommunalförbund eller region av två eller flera kommuner, vilka till följd av avtal har gemensam brandchef.

I omkring 85 kommuner äro förhållandena sådana att heltidsanställda brandchefer och vice brandchefer erfordras. Dessa kommuner utgöras i huvudsak av nuvarande städer, köpingar och landskommuner med yrkesbrandkår ävensom vissa kommuner, främst mindre städer, med heltidsanställd brandchef men allenast borgarbrandkår. Huvuddelen av dessa brandchefer bör ha högre brandteknisk utbildning. I de mindre av nu ifrågavarande kommuner, nämligen sådana där brandchefen bör vara heltidsanställd men brandkåren består av huvudsakligen deltidsanställd personal, kan dock utbildningskravet med länsstyrelsens medgivande sättas något lägre så att det där må anses tillfyllest att brandchefen är en yrkesman med utbildning motsvarande i stort sett de nuvarande yrkesbrandmästarnas.

I alla övriga kommuner är det tillfyllest med deltidsanställda brandchefer och vice brandchefer. I huvuddelen av dessa eller omkring 60 städer, 90 köpingar och 350 landskommuner böra brandchefen och vice brandchefen äga god teoretisk utbildning i brandsläckning och i förebyggande brandförsvar, en utbildning motsvarande den som nu gäller för brandcheferna i städer och köpingar med borgarbrandkår. För närvarande finnas omkring 800 landskommuner. Av de återstående 450 kunna omkring 200 i framtiden antagas ha släckningsavtal med någon av de övriga kommunerna (år 1960 omkring 100) eller ingå i kommunalförbund eller ock bli administrativt sammanlagda med annan kommun. I härefter återstående omkring 250 landskommuner kunna brandriskerna och de ekonomiska resurserna antagas vara sådana att något lägre krav på brandchefernas utbildning där kunna uppställas. Det gäller här främst kommuner av utpräglad glesbygds-karaktär utan industrier eller andra särskilt brandfarliga anläggningar.

De föreslagna kompetensbestämmelserna hänvisar till olika examina och kurser vid statens brandskola. I fråga om denna utbildning framlägger brandlagsrevisionen vissa ändringsförslag, som i huvudsak innebär följande.

Heltidsanställd brandchef och vice brandchef samt därmed jämförliga befattningshavare skall ha avlagt brandingenjörsexamen vid statens brandskola. Huvuddelen av dessa brandbefäl skall vara chefer för brandkårer bestående av heltidsanställd personal och försedda med dyrbar teknisk utrustning, de skall svara för brandförsvaret inom större industrier, inom oljehanteringen och vid omfattande byggnadsverksamhet, de skall utbilda underställd personal och tjänstgöra som lärare vid brandskolans centrala och regionala kurser samt rekrytera länsbrandinspektörstjänsterna. På grund härav och med hänsyn till den tekniska utvecklingen under de 20 år som gått sedan nuvarande utbildningsbestämmelser tillkom, föreslår brandlagsrevisionen, att undervisningen lägges på ett något högre plan än f. n. För att detta skall kunna ske med bibehållande av samma lärotid som gäller för den nuvarande brandchefskurs kategori I — vilket av rekryterings-skäl anses önskvärt — föreslås, att inträdeskraven ökas med ämnena mekanik 4* — *Bihang till riksdagens protokoll 1962. 1 saml. Nr 12.*

och hållfasthetslära och, för s. k. långvägare, ett främmande språk samt att den teoretiska undervisningen vid brandskolan förlängs och den i utbildningen ingående praktiska tjänstgöringen i motsvarande mån förkortas.

Heltidsanställd brandmästare skall ha avlagt brandingenjörs- eller brandmästarexamen vid statens brandskola. Undervisningen föreslås förlängd från 16 till 20 veckor. Skälen härtill är dels att undervisning numera behövs i vissa läroämnen som ej återfinns på gällande läroplan, nämligen arbetsledarekunskap, arbetarskydd, yrkeshygien, radiakskydd och kommunalkunskap, dels att enligt förslaget denna examen skall ge behörighet såsom heltidsanställd brandchef i sådana kommuner, främst mindre städer, där chefen men ej övrig personal anses behöva vara heltidsanställd och där brandingenjörsexamen ej erfordras.

För heltidsanställd brandförman föreslås brandförmansexamen, som motsvarar nuvarande brandförmanskurs kategori I. Brandlagsrevisionen har närmare övervägt hur en från skilda håll önskad yrkesutbildning vid brandskolan av obefordrade heltidsanställda brandmän skulle kunna ordnas och har därvid i första hand undersökt möjligheterna att sammanslå den nuvarande brandförmanskursen kategori I med en tilltänkt brandmannautbildning samt i den sistnämnda meddela viss befälsutbildning. Det har därvid visat sig, att den nuvarande undervisningstiden i förmankursen är ett minimum samt att man får räkna med fördubblat antal elever. I denna utbildningsfråga har brandlagsrevisionen överlagt med företrädare för Svenska stadsförbundet, som därvid avvisat den tänkta brandmannautbildningen och som skäl härför anfört.

Kommunerna bekosta icke utbildning för andra kommunala tjänster. Särskilda skäl att på förevarande område göra ett undantag föreligga ej. Risken för prejudicerande verkan måste beaktas. Under en övergångstid av fem till tio år bli kostnaderna särskilt höga genom att även äldre brandmän jämsides med nyantagna måste utbildas. Kommunernas allmänna finansiella situation är f. n. sådan att nya utgifter böra undvikas. Möjligheten av skärpta lönekrav från den utbildade obefordrade personalen kan icke förbises även om risken att vissa befattningshavare efter på kommunens bekostnad erhållen utbildning lämna kommunens tjänst. Grunderna för befordran till brandförman bli andra, vilket kan medföra svårigheter. En viss lokal utbildning blir erforderlig även med utbildning vid brandskolan. Lokal utbildning medför vinsten att eleverna under utbildningstiden kunna användas som släckningsberedskap.

En central brandmannautbildning vid brandskolan skulle enligt brandlagsrevisionen visserligen vara ägnad att öka brandförsvarets effektivitet. Några vägande anmärkningar mot den nuvarande utbildningsstandarden hos yrkesbrandkårerna torde dock ej kunna framställas och brandlagsrevisionen anser sig icke kunna bortse från den argumentering som förts av stadsförbundet, vilket representerar huvudparten av de kommuner som är huvudmän för den här berörda personalen. Däremot föreslår brandlags-

revisionen att kortare regionala kurser i brandsläckningslära för heltidsanställda brandmän anordnas av brandskolan.

En av brandlagsrevisionens ledamöter, ombudsmannen Axel Peterson, är icke ense med övriga ledamöter samt påyrkar att regelbunden yrkesutbildning för heltidsanställda brandmän sker efter de av brandlagsrevisionen övervägda grunderna.

I fråga om den deltidсанställda personalen uttalar brandlagsrevisionen att behovet av förbättrad utbildning framför allt är angeläget för landsbygdens brandchefer och erinrar därvid om att de nuvarande bestämmelserna tillkom före 1952 års kommunindelning. Genom denna har varje brandchef fått ett flera gånger större och i många fall mera differentierat område att ansvara för. Den nya byggnadslagstiftningen och den nya lagstiftningen om brandfarliga varor kommer att medföra ökade krav på brandchefens medverkan i det förebyggande brandförsvaret. Den tekniska utvecklingen i och för sig i förening med tendensen att förlägga industrier och andra anläggningar till landskommunerna är likaledes skäl för förbättrad utbildning. En förutsättning för att all brandsyn skall kunna ske såsom enmansförrättning är vidare att landsbygdens brandchefer får bättre utbildning i förebyggande brandförsvaret.

Brandlagsrevisionen föreslår därför att huvuddelen av de deltidсанställda brandcheferna och vice brandcheferna skall ha en kompetens, motsvarande i stort sett den nuvarande brandchefskurs kategori II. För städer och köpingar med borgarbrandkår medför detta ingen ändring i vad som gäller f. n. För landskommunerna innebär förslaget en skärpning. Här märkes dock att många brandchefer i sådana kommuner redan nu har genomgått denna kurs samt att även vice brandcheferna där har erhållit någon utbildning. Vidare innebär förslaget att kompetenskraven kan sättas lägre i vissa kommuner med mindre brandrisker. Som en utgångspunkt för sina bedömningar har brandlagsrevisionen som tidigare nämnts beräknat de sistnämnda till omkring 250 stycken.

För brandchefer och vice brandchefer i huvuddelen av kommuner med deltidсанställda sådana befattningshavare (omkring 60 städer, 90 köpingar och 350 landskommuner, tillhoppa 500 kommuner) föreslår brandlagsrevisionen sålunda en till brandskolan förlagd *brandbefälskurs A* om 8 veckor. Såsom inträdeskrav uppställs viss föregående tjänst som brandman eller brandbefäl vid brandkår. Brandlagsrevisionen föreslår vidare att de nuvarande brandmästare- och brandförmanskurs kategori II samt brandchefskurs kategori III slopas och ersätts med en gemensam utbildning. För tillträde till denna uppställs samma fordringar som för brandbefälskurs A och den omfattar 3 veckors teoretisk undervisning vid regionalt av brandskolan anordnade kurser. För dem som skall bli brandchefer och vice brandchefer vid de förut nämnda omkring 250 landskommunerna skall denna kurs föregås av en utav brandskolan anordnad särskilt tillrättalagd brev-

kurs i förebyggande brandförsvar. Den som tillfredsställande fullföljt såväl denna brevkurs som den föreslagna regionala treveckorskursen vid brandskolan skall anses ha genomgått *brandbefälskurs B*, medan allenast treveckorskursen benämnes *brandbefälskurs C*. Sistnämnda kurs är avsedd för lägre befäl vid de kommuner med deltidsanställd personal, där särskild utbildning för sistnämnda befäl anses erforderlig. Detta torde liksom för närvarande vara fallet främst i hithörande mindre städer och i köpingarna samt i åtskilliga av de förut nämnda 350 landskommuner, där brandchefen och vice brandchefen skall ha genomgått *brandbefälskurs A*.

Brandlagsrevisionen räknar med att kommunernas ökade kostnader för brandbefälsutbildningen skall uppvägas av den kostnadsminskning som möjliggöres genom slopande av brandsynenämnden och förenkling av brandsyneförfarandet.

Förslaget innehåller övergångsbestämmelser, som tillgodoser de nuvarande befattningshavarnas ställning och befordringsmöjligheter.

Remissyttrandena

Förslaget att kompetensbestämmelserna för brandbefäl i sina huvuddrag skall framgå av brandstadgan och för varje kommun anges i brandordningen samt grundas på brandrisker och övriga brandtekniska förhållanden inom kommunen ävensom anknytas till behovet av heltidsanställd och deltidsanställd personal möter ej erinran i remissvaren. Tillstyrkande yttranden i dessa avseenden lämnas av *riksbrandinspektören* och *styrelsen för statens brandskola*, *länsstyrelsen i Gävleborgs län* och *styrelsen för Svenska stadsförbundet*. *Styrelsen för Svenska landskommunernas förbund* finner förslaget i fråga om utbildning av brandpersonal välmotiverat.

Förslaget att kommunalt beslut om utseende av brandchef och vice brandchef icke skall underställas länsstyrelsens prövning i sådana fall där de formella kompetensbestämmelserna följts behandlas av ett stort antal remissinstanser. Förslaget tillstyrkes eller lämnas utan erinran av *länsstyrelserna i Stockholms, Blekinge och Västernorrlands län*, *brandchefen i Stockholm*, *drätselkammaren i Uppsala*, *fullmäktige i Löftadalen*, *Skene* och *Hedemora* — medan *brandstyrelserna i Skene* och *Hedemora* förordar bibehållande av gällande bestämmelse —, *styrelsen för Svenska stadsförbundet*, som uttalar att nuvarande länsstyrelseprövning allmänt uppfattats som ett ingrepp i kommunernas självbestämmanderätt, samt av *Borgarbrandmännens riksförbund*. *Styrelsen för Svenska landskommunernas förbund* har ej yttrat sig på denna punkt.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län uttalar tveksamhet om ej nuvarande bestämmelse bör behållas, och förslaget avstyrkes av *riksbrandinspektören*, *länsstyrelserna i Östergötlands, Jönköpings, Kalmar, Kristianstads, Hallands, Skaraborgs, Örebro* och *Västerbottens län*, av de 16 *länsbrandinspektörer*, som yttrar sig i denna fråga, av t. f. *brandchefen i Upp-*

sala, Älvsborgs läns brandkårsförbund, Dalarnas brandkårsförbund, Svenska brandbefälets riksförbund, Svenska brandskyddsföreningen och Svenska brandkårens riksförbund, TCO, Svenska petroleum institutet samt SACO:s allmänna tjänstemannaförbund.

De skäl, som anförs av sistnämnda remissinstanser för att behålla underställningen av tillsättningsbesluten är i huvudsak följande. Brandchefer och vice brandchefer har vittgående befogenheter och stort ansvar och kraven på lämplighet ökar. Att vara förordnad av länsstyrelsen ger vederbörande styrka och stöd samt en självständigare och mer auktoritativ ställning. Med länsstyrelsernas ansvar för brandförsvarets effektivitet bör de ha inflytande på tillsättningen av nämnda chefer. Frågor om samverkan och utseende av gemensam brandchef för flera kommuner medför att kompetens- och lämplighetsfrågorna får särskild vikt. Slutligen är det för civilförsvaret, som är en statlig verksamhet vari brandcheferna har betydelsefulla uppgifter, ett starkt intresse av att lämpliga personer utses.

Länsstyrelsen i Kalmar län yttrar.

Det har inom detta län vid ett par tillfällen under senaste år förekommit, att kommun till brandchef utsett person, vilken visserligen ägt formell kompetens men av andra orsaker varit i så hög grad olämplig, att länsstyrelsen vägrat att utfärda förordnande. Vad som i dessa fall förekommit har varit av så graverande art, att länsstyrelsen bestämt avråder från föreslagen ändring av 5 § i gällande brandlag. Länsstyrelsens prövning bör omfatta icke blott granskning av den utseddes formella kompetens utan även lämplighet i övrigt. Föreskrift om underställning av beslut om utseende av brandchef och vice brandchef bör bibehållas som en garanti för att brandförsvarets ledning i kommunerna utövas av därtill skolade och lämpliga personer.

Också länsstyrelsen i Kristianstads län meddelar att enstaka fall förekommit, då länsstyrelsen icke kunnat förordna den av kommunen valde brandchefen på grund av förhållanden rörande dennes person, om vilka kommunen ej haft kännedom. *Länsbrandinspektörerna i Hallands och Västmanlands län* upplyser, att även kommunala förtroendemän anser önskvärt att brandcheferna förordnas av länsstyrelsen.

Den föreslagna förbättrade utbildningen för heltidsanställda brandchefer, vice brandchefer och därmed likställda befattningshavare tillstyrkes av *styrelsen för statens brandskola*, med vilken *riksbrandinspektören* instämmer, samt av *Svenska brandbefälets riksförbund*, *TCO* och *SACO:s allmänna tjänstemannaförbund*. *Styrelsen för Svenska stadsförbundet* finner de anförda skälen för förbättrad utbildning vara av den art att styrelsen icke, även om den ej har någon direkt erfarenhet av att nuvarande högre brandchefsutbildning skulle vara otillräcklig, kan bortse därifrån och vill därför ej motsätta sig förslaget. *Länsbrandinspektörerna i Stockholms och Östergötlands län* samt *t. f. brandchefen i Uppsala* befarar, att de skärpta inträdeskraven kan komma att medföra rekryteringssvårigheter.

Förbättrad brandmästareutbildning i enlighet med förslaget tillstyrkes av riksbrandinspektören, styrelsen för statens brandskola och Svenska brandbefälets riksförbund. Styrelsen för Svenska stadsförbundet vill ej motsätta sig förslaget och tar därvid hänsyn dels till önskemålet om en breddning av kunskapsstoffet, dels till att yrkesbrandmästare föreslås att i vissa fall bli behörig såsom heltidsanställd brandchef.

Frågan om utbildning av heltidsanställda obefordrade brandmän tilldrar sig stort intresse hos flera remissinstanser, varvid det övervägande flertalet anser sådan utbildning av olika skäl önskvärd. Hit hör riksbrandinspektören, styrelsen för statens brandskola, länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Göteborgs och Bohus samt Gävleborgs län, länsbrandinspektörerna i Stockholms, Uppsala, Hallands, Värmlands och Kopparbergs län, Svenska brandbefälets riksförbund, TCO och Svenska kommunalarbetsförbundet. De anförda skälen är i huvudsak teknikens utveckling mot svårskött och dyrbar materiel, de personliga riskerna för brandmännen, svårigheten att vid små brandkårer anordna motsvarande utbildning och den relativt ringa kostnaden för en central brandmannautbildning. Styrelsen för statens brandskola anför, att förslaget om inskränkning i brandsynverksamheten möjliggör en sådan förkortning av en kombinerad brandförmans- och brandmannautbildning, att denna sannolikt kan genomföras inom ramen för nuvarande kostnad för enbart brandförmansutbildningen. Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län ifrågasätter om icke nuvarande 14 veckors brandförmansutbildning kunde behållas men uppdelas med 7 veckor för alla yrkesbrandmän och 7 veckor för dem som skall avlägga förmansexamen.

Styrelsen för Svenska stadsförbundet finner ej anledning frånga den ståndpunkt, som under utredningen intagits av företrädare för förbundet.

Förslaget om den deltidanställda personalens utbildning tillstyrkes av de flesta av de remissinstanser som yttrar sig på denna punkt. Sålunda tillstyrker styrelsen för statens brandskola, riksbrandinspektören, länsstyrelsen i Kopparbergs län, som särskilt påpekar sambandet med den föreslagna enmansbrandsynen, länsstyrelsen i Gävleborgs län, styrelsen för Svenska stadsförbundet, som konstaterar att förslaget i stort sett ej innebär någon skärpning för städer och köpingar, samt styrelsen för Svenska landskommunernas förbund, som finner förslaget välmotiverat. Länsstyrelsen i Jönköpings län ifrågasätter, med hänsyn särskilt till den tekniska utvecklingen på brandförsvarets område, om ej brandbefälet bör genomgå en något längre teoretisk utbildning än de föreslagna brandbefälskurserna A och B, och länsbrandinspektören i Kronobergs län anser uppenbart att de deltidanställda brandcheferna icke kommer att erhålla en tillfredsställande utbildning samt påpekar att skäl saknas att denna kategori, som i sitt dagliga arbete ofta ställs inför kvalificerade uppgifter, skall ha så väsentligt kortare utbildning än t. ex. skorstensfejaremästare eller

heltidsanställda brandförmän. Liknande synpunkter anför *länsbrandinspektören i Hallands län*, *Älvsborgs läns brandkårsförbund*, *Svenska brandbefälets riksförbund* och *SACO:s allmänna tjänstemannaförbund*. En blivande indelning i större kommuner kan enligt *Svenska brandbefälets riksförbund* komma att medföra att den föreslagna utbildningen icke blir aktuell för många av brandcheferna i de nuvarande mindre landskommunerna under det att den blir otillräcklig för befattningshavarna i de blivande huvudorterna, där utbildnings- och kompetenskrav nödvändigtvis måste skärpas.

Länstyrelsen i Kronobergs län meddelar, att det redan nu i vissa kommuner visat sig svårt att finna personer, som är lämpliga och villiga att vid sidan av ordinarie arbete åtaga sig uppdrag som brandchef, samt anser det därför ej vara välbetänkt att ytterligare skärpa kompetenskraven utan att först avvakta verkningarna av tillämpningen av övergångsbestämmelserna till den föreslagna lagstiftningen. Rekryteringssvårigheterna påpekas även av *länsbrandinspektören i Hallands län*.

Beträffande de deltidanställda obefordrade brandmännen föreslår *länstyrelsen i Jönköpings län* att de bereds möjlighet att genomgå kortare regionala kurser i brandsläckningslära, och *Borgarbrandmännens riksförbund* anser denna kategori böra erhålla statlig yrkesutbildning i form av korrespondensundervisning i förening med avläggande av teoretiska och praktiska prov.

Förslaget att brandchefssysslan icke längre skall kunna utgöra ett kommunalt förtroendeuppdrag föranleder ingen erinran från remissinstansernas sida.

Departementschefen

För att brandförsvaret skall bli effektivt fordras uppenbarligen att brandpersonalen är utbildad för sina uppgifter, men här som eljest måste tillses att effektiviteten ej föranleder oskäligen kostnader. Utbildningskostnaderna berör såväl staten som kommunerna. Brandlagsrevisionens av remissorganen biträdda förslag, att kravet på personalens utbildning och kompetens skall göras beroende av den enskilda kommunens brandrisker och andra på brandförsvaret inverkan förhållanden, är enligt min mening ägnat att underlätta den nämnda avvägningen. Jag anser därför i likhet med brandlagsrevisionen och remissorganen riktigt att icke anknyta kompetenskraven — liksom ej heller övriga författningsbestämmelser om brandförsvaret — till kommunernas administrativa beskaffenhet. Icke heller bör författningsföreskrifterna bygga på olika brandkårstyper, eftersom någon bestämd gräns mellan olika typer ofta icke kan dragas. Detta gäller även kompetensföreskrifterna. Det blir därför enligt min mening nödvändigt och lämpligt att såsom brandlagsrevisionen föreslår kompetenskraven för personalen i varje kommun bestäms i brandordningen. Statsuppsikten över effektiviteten sker

därvid genom att brandordningen skall prövas och fastställas av länsstyrelsen.

I betänkandet anföres olika skäl för att kompetensföreskrifter, trots den nämnda prövningen för varje särskild kommun, åtminstone i sina huvuddrag bör återfinnas i lagstiftningen. Så är fallet f. n. och någon avvikande mening härom anmäles ej av remissorganen. För min del anser jag på de skäl brandlagsrevisionen närmare utvecklat, främst då behovet av vägledning för länsstyrelserna och önskemålet om likformig bedömning av likartade kommuner, lämpligt att denna ordning behålles.

En grundtanke i förslaget är att sådana befattningshavare, som till följd av brandförsvarsförhållandena och därav följande arbetsuppgifter i en kommun behöver ägna hela sin tid åt brandförsvaret, d. v. s. vara heltidsanställda, bör ha gedignare utbildning än deltidsanställda. Om göromålets mängd ökar lär i allmänhet på detta område även deras svårighet öka samtidigt som de blir mera mångskiftande. Jag anser därför att denna grundtanke, som innebär att arbetsuppgifternas art och omfattning bestämmer utbildningskravet, är riktig. Behovet av heltidsanställd eller deltidsanställd personal återspeglar sålunda enligt min mening i de flesta fall vad som i en viss kommun erfordras i utbildningshänseende. På grund härav finner jag förslaget att i lagstiftningen anknyta kompetensbestämmelserna till detta behov välgrundat. Systemet är enligt förslaget uppbyggt så att inom envar av grupperna heltids- och deltidsanställda som huvudregel föreskrives att brandchefen och vice brandchefen skall ha den inom gruppen förekommande högsta utbildningen med rätt för länsstyrelsen att i särskilda fall medge att en viss inom gruppen förekommande lägre utbildning är tillfyllest. För min del anser jag förslaget på ett lämpligt sätt tillgodose behovet av vissa normer i förening med möjlighet till lokal anpassning.

De skäl som av flera remissinstanser anförts för att behålla underställning av kommunala beslut om tillsättning av tjänst som brandchef och vice brandchef anser jag icke bärande. Om dessa befattningshavare, såsom jag förordar, får bättre utbildning kommer deras ställning allmänt sett att stärkas. Kompetenskraven för dessa tjänster blir som nämnt prövade av länsstyrelsen i samband med fastställelse av brandordning, också i sådana fall där en befattningshavare skall vara gemensam för två eller flera kommuner. Om de formella kompetensbestämmelserna iakttagits, föreligger därför ej skäl att med hänsyn till intresset att till tjänsten förvärva en tillräckligt kunnig och erfaren person låta länsstyrelsen överpröva tillsättningsbesluten, en ordning som numera icke heller förekommer i fråga om några andra jämförbara kommunala befattningshavare. Det måste vidare förutsättas att kommunerna själva vidtager de åtgärder, som i undantagsfall kan visa sig nödvändiga om en brandchef eller vice brandchef på grund av personliga förhållanden befinnes olämplig för sin syssla. Även om formella kompetenskrav gäller för en viss tjänst kan dock avsteg därifrån få före-

komma, om en sökande på grund av övergångsbestämmelser kan åberopa äldre föreskrifter, som befriar honom från de formella kraven. Jag biträder brandlagsrevisionens förslag att länsstyrelseprövningen av den faktiska kompetensen i sådana fall bör ersätta de formella kompetenskraven.

Brandlagsrevisionen har som framgår av den förut lämnade redogörelsen försökt att med utgångspunkt i rådande kommunindelning göra en överslagsberäkning av behovet av heltidsanställda och deltidsanställda brandchefer och vice brandchefer. Resultatet är i stort sett att omkring 85 kommuner, främst städer, behöver heltidsanställda chefer. I några yttranden framhålles att en ny kommunindelning medför andra resultat. Som jag tidigare anfört anser jag en väsentlig fördel av större kommuner för brandförsvarets del ligga i möjligheten till heltidsanställning av brandchefer i större utsträckning än f. n. Jag räknar därför med att en ny kommunindelning kommer att medföra en förskjutning mot brandchefer med bättre utbildning. Svårigheterna att här göra en mera detaljerad förutsägelse framgår redan därav att enligt de gångna årens erfarenheter man icke ens vid bestående kommunindelning kan på längre sikt helt förutse utbildningsbehovet inom brandförsvaret. Jag finner emellertid, att brandlagsrevisionens förslag om olika typer av brandbefälsutbildning och om sättet att bestämma vilka kompetenskrav, som skall gälla i en viss kommun, är väl ägnat att täcka även de förändrade förhållanden som kan följa av en indelning i större kommuner.

De föreslagna kompetensbestämmelserna får sitt innehåll genom föreskrifterna om den utbildning, som skall förekomma vid statens brandskola. Såsom brandlagsrevisionen förutsätter torde det liksom hittills få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser om utbildningen.

I fråga om utbildningen av de heltidsanställda brandcheferna och vice brandcheferna möter vid remissbehandlingen ingen annan erinran än att man på sina håll befarar rekryteringssvårigheter på grund av förslaget om ökade inträdeskrav. Dessa ökade krav avser främst kunskaper i ämnena mekanik och hållfasthetslära. Efter vad jag inhämtat föreligger möjligheter att bereda aspiranterna tillfälle att inhämta dessa kunskaper under första delen av utbildningen och jag anser därför nämnda farhåga icke böra hindra en enligt min mening önskvärd reform av den högsta brandbefälsutbildningen. Med hänsyn till de föreslagna arbetsuppgifterna för heltidsanställda brandmästare anser jag i likhet med remissorganen den föreslagna förlängningen av deras utbildning motiverad.

I frågan om statlig utbildning av obefordrade heltidsanställda brandmän föreligger delade meningar. Vid remissbehandlingen uttalar ett stort antal remissorgan sin anslutning till reservantens önskemål om sådan utbildning. Olika förslag till lösning av denna fråga framläggs i yttrandena. Jag har föranställt om närmare utredning bl. a. rörande möjligheterna att få till stånd en enhetlig utbildning av den obefordrade heltidsanställda brandperso-

nalen och innan denna utredning slutförts, är jag icke beredd att taga ställning i frågan.

Vad beträffar det deltidsanställda brandbefälet innebär förslaget ökade krav på kommunerna, dels så att brandcheferna i huvuddelen av landskommunerna skall undergå två månaders utbildning i stället för tre veckors, dels så att motsvarande utbildning även fordras för vice brandchef. Det föreslås vidare, att krav på en kortare utbildning skall införas för det lägre befälet i vissa kommuner. Behovet av en förbättrad utbildning efter dessa grunder vitsordas allmänt av remissorganen. Särskilt vill jag anmärka att styrelsen för Svenska landskommunernas förbund samt den berörda personalens egen organisation finner förslaget välmotiverat. Jag är ense med brandlagsrevisionen om att redan 1952 års kommunindelning samt den tekniska utvecklingen ävensom brandchefernas göromål inom byggnads- och oljeområdena gör en sådan förbättring nödvändig. Som jag tidigare anfört anser jag också förbättrad utbildning av denna personal angelägen för att rationalisering av brandsyneförfarandet skall bli möjlig. De invändningar som gjorts vid remissbehandlingen avser dels rekryteringssvårigheter, som anses motivera lägre krav än de föreslagna, dels en ny kommunindelning, som anses böra medföra högre krav på den deltidsanställda personalen. Enligt min mening finns det i fråga om utbildningens längd en gräns över vilken man ej kan räkna med att kunna rekrytera deltidsanställd personal. Den föreslagna åttaveckorsutbildningen för deltidsanställda brandchefer och vice brandchefer motsvarar vad som nu fordras för sådana chefer i städer med borgarbrandkår. Några rekryteringssvårigheter har där icke förmärkts. Där förhållandena är sådana, exempelvis i blivande storkommuner, att åttaveckorsutbildningen anses otillräcklig lär man ha kommit nära den gräns där åtminstone brandchefen bör heltidsanställas och alltså vara en yrkesman. Jag anser därför de av brandlagsrevisionen föreslagna utbildningskurserna till sin längd och sitt innehåll vara väl ägnade att tillgodose de behov som kan uppkomma både i nuvarande kommuner och i blivande storkommuner.

Med ställningstagandet till frågan om utbildning av deltidsanställda obefordrade brandmän torde lämpligen böra anstå tills motsvarande fråga för den heltidsanställda personalen är mogen för avgörande.

8. Ersättning för brandsläckningskostnader

Gällande bestämmelser m. m.

Brandsläckning är i princip en kommunal uppgift och kostnaderna därför åvilar kommunen. Ersättning för släckningskostnad kan icke uttagas av den som vållat branden eller av den brunna egendomens ägare. I viss utsträckning har emellertid dels staten, dels vissa brandförsäkringsinrättningar åtagit sig att svara för brandsläckningskostnader.

Enligt 15 § brandlagen må den, som deltagit i eller på annat sätt varit verksam för släckning av brand eller som deltagit i övning med brandkår, av statsmedel kunna få ersättning för skada, som därvid åsamkats honom. Ersättning av statsmedel må jämväl kunna utgå för deltagande i eller annan verksamhet för släckning av skogsbrand. Närmare bestämmelser i dessa hänseenden meddelas, såvitt gäller kroppsskada, i kungörelsen den 26 maj 1954 (nr 492) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under verksamhet vid brandsläckning m. m., och, såvitt gäller sakskada samt ersättning för verksamhet för släckning av skogsbrand, i kungörelsen den 30 juni 1947 (nr 343) om ersättning för verksamhet vid brandsläckning m. m. Till sistnämnda kungörelse har riksbrandinspektören utfärdat tillämpningsföreskrifter (statens brandinspektions cirkulär nr 12). Huvudgrunderna för dessa ersättningar är följande.

Ersättning av statsmedel utgår dels till uppbådade tjänstepliktiga, dels till kommunal brandstyrka och frivillig brandkår. Såsom allmän inskränkning gäller att sådan ersättning ej må utges till den som — enligt föreskrifter i brandordning, instruktion, reglemente eller dylikt, enligt särskilt avtal eller eljest, t. ex. på grund av försäkring — av annan än statsverket erhållit eller är berättigad till gottgörelse för sakskada eller verksamhet. Detta medför att de personer, som kan erhålla ersättning enligt kungörelsen, främst är uppbådad personal, ej tillhörig kommunal brandstyrka eller frivillig brandkår. Ersättningen för själva deltagandet i skogsbrandsläckning beräknas därvid efter visst belopp per timme, f. n. 4 kronor 50 öre, för arbete som pågått minst två timmar i följd. Till kommunal brandstyrka och frivillig brandkår — egentligen till kommunen respektive den frivilliga brandkårens huvudman — utgår ersättning för skogsbrandsläckningskostnader, avseende gottgörelse till personalen för utfört arbete samt ersättning för använd släckningsmateriel m. m., enligt av riksbrandinspektören i en s. k. normaltaxa fastställda grunder; för kostnader av ringa omfattning, f. n. under 500 kronor, utgår dock ej ersättning.

Ytterligare en för samtliga här behandlade fall gällande inskränkning är att ersättning av statsmedel ej må utgå till ägare av eller nyttjanderätts-havare till skogsmark, vilken berörts eller hotats av skogsbrand, eller till den som haft annat dylikt omedelbart intresse av brandens släckning, ej heller till sådan persons familjemedlemmar. Detta gäller sålunda exempelvis även när kommunal brandstyrka släckt brand i kommunägd skog men däremot icke i annan inom kommunen belägen skog.

Enligt en inbördes överenskommelse mellan flertalet större i riket verk-samma brandförsäkringsanstalter utbetalar dessa släckningskostnadsersättning till kommunal brandkår, som släckt bygdebrand å försäkrad egendom, belägen i landskommun. Emedan statens egendom icke är försäkrad, kan kommunerna icke komma i åtnjutande av dylik ersättning vid brand i staten tillhörig oförsäkrad egendom. Också staten är tillförsäkrad

det kommunala brandförsvarets tjänster. Statsverkets årliga kostnad för brandförsvaret under elfte huvudtiteln utgör numera omkring 1,5 miljon kronor, medan kommunernas brandförsvarskostnader uppgår till omkring 90 miljoner. Bortsett från skog utgår icke allmän kommunalskatt för huvuddelen av statlig egendom och verksamhet. Sålunda är försvarets, undervisningsväsendets, fångvårdens och den allmänna statsförvaltningens byggnader och anläggningar liksom statens järnvägars, postverkets och televerkets anläggningar och rörelse undantagna från kommunalskatt. Vid brand i dylika byggnader och anläggningar har kommunerna drabbats av stundom höga släckningskostnader. Detta har betraktats som orättvist med tanke på att staten icke betalar kommunalskatt samt att försäkringsinrättningarna när det gäller landskommuner, för vilka släckningskostnaderna är mest betungande, betalar dessa vid brand i försäkrad egendom.

Denna fråga har behandlats i motioner till 1948 och 1957 års riksdagar. I utskottsutlåtandet uttalades 1948, att det syntes strida mot billighet att kommunerna skulle svara för kostnader för släckning av brand i staten tillhörig egendom. Riksdagen hemställde på förslag av utskottet om utredning av frågan. I anledning av 1957 års motioner anfördes i ett remissyttrande, att eftersom försäkringsgivarnas bidrag vore fullt frivilliga det icke vore logiskt att i lag införa ersättningsskyldighet för staten; riktigare syntes vara att de statliga verken bemyndigades att efter prövning i varje särskilt fall utge skäligen ersättning. Eftersom frågan då var föremål för utredning av brandlagsrevisionen, ansåg utskottet något nytt initiativ icke påkallat och riksdagen anslöt sig till denna uppfattning.

Brandlagsrevisionen

I betänkandet erinras om att statens deltagande i kostnaderna för förebyggande och bekämpning av skogsbrand motiveras ej endast av att skogen utgör en av landets mest betydande naturtillgångar utan även av att det, bl. a. till följd av allemansrätten att vistas i skog och mark, för den enskilde skogsägaren är betydligt svårare än för ägare av byggnader och anläggningar att skydda sin egendom mot uppkomst och spridning av brand. Det främsta skälet till statens medverkan är emellertid nu som förr risken för att skogsbrand sprids över stora områden så att skogarna inom flera kommuner och ofta kommuner utan större ekonomiska resurser, hotas av branden, låt vara att detta skäl numera, när kommunerna är större till sin yta samt skogsbrandbekämpningen blivit effektivare, måhända något förlopat i betydelse.

När det gäller uppåddad tjänstepliktig personal har sedan gammalt ansetts, att viss ersättning bör utgå för deltagande i skogsbrandsläckning. Släckningsarbetet har förmenats tyngst drabba personer, som själva ej äger skog, och som regel endast en förhållandevis liten samhällsgrupp, nämligen de i skogen sysselsatta. Detta förhållande ävensom intresset att icke genom

alltför restriktiva ersättningsgrunder skapa ovillighet att biträda vid sådan släckning har föranlett den alltjämt gällande tjänsteplikstens förening med viss ersättningsrätt. Brandlagsrevisionen anser att, även om uppbådad personal numera anlitas i mindre utsträckning för skogsbrandsläckning, de sålunda anförda skälen för viss ersättning alltjämt är gällande i förekommande fall. Revisionen föreslår sålunda icke några ändringar i vad som nu gäller i denna del. Icke heller i fråga om ersättning till kommunal brandstyrka och frivillig brandkår föreslår brandlagsrevisionen någon ändring i de nuvarande huvudgrunderna. Det har blivit allt vanligare att organiserade brandkårer ensamma ombesörjer eller i vart fall medverkar i skogsbrandsläckning. Härigenom har skogsbränderna kunnat begränsas effektivare än med endast uppbådad personal. Den omständigheten att släckningskostnaderna därigenom stundom blivit högre bör därför enligt brandlagsrevisionen icke tagas till intäkt för att nu begränsa statens medverkan. Likaså bör alltjämt ersättning utgå även då kommunal brandstyrka släckt skogsbrand inom den egna kommunen. Risk föreligger eljest för att man underlåter att kalla på brandkåren eller kallar annan kommuns brandkår med därav följande olägenheter för släckningsarbetet. Den allmänt gällande principen om att ersättning icke bör utges till den, som deltagar i släckning av brand i sin egendom, bör likväl alltjämt iakttagas beträffande såväl fysiska personer som kommuner och juridiska personer.

I frågan om ersättning för släckningskostnader vid brand i s t a t e n s e g e n d o m finner brandlagsrevisionen ej möjligt att avgöra huruvida statens obeskattade egendom är av större omfattning än som motsvaras av de statliga brandförsvarskostnadernas storlek i förhållande till de kommunala brandförsvarskostnaderna. Vissa omständigheter anses dock tyda på att så är fallet. I betänkandet redogöres för bränder i statlig egendom, vid vilka kommuner fått vidkännas avsevärda kostnader. Främst gäller detta landskommuner, som nödgats tillkalla släckningshjälp från annan kommun. Enligt uppgift har i ett sådant fall en kommun fått utbetala ett belopp motsvarande 50 kronor per hushåll.

Brandlagsrevisionen föreslår därför, att kommunerna i viss utsträckning bereds ersättning av statsmedel för släckningskostnader uppkomna vid brand i statlig egendom. Ersättningsrätten grundas enligt förslaget icke på det förhållandet, att försäkringsinrättningarna utger släckningskostnadsersättning till landskommunerna, utan på att staten i avsevärd omfattning är fri från gäldande av kommunalskatt men ändock äger åtnjuta det kommunala brandförsvarets tjänster. Bortsett från skog, där ersättning av statsmedel redan utgår av andra skäl, är det huvudsakligen sådan statlig egendom som ej är kommunalskattepliktig som drabbas av bränder. Ersättning bör enligt förslaget också utgivas för släckningskostnader i städerna. Bagatellfall, som icke är nämnvärt betungande för kommunerna, bör likväl undantagas så som fallet är med skogsbrandsläckningskostnader. Statsver-

kets kostnader för släckning i statlig egendom beräknas i betänkandet till omkring en halv miljon kronor årligen.

Remissyttrandena

Om skogsbrandsläckningskostnaderna uttalar sig endast få remissinstanser. *Statskontoret* ifrågasätter om icke med hänsyn till utvecklingen mot större och härkraftigare kommunenheter och ett enhetligare brandförsvaret ändringar i begränsande syfte bör vidtagas i de grunder som avser statens medverkan; sålunda synes exempelvis ersättning av statsmedel ej böra utgå till kommunal brandstyrka, som bekämpat skogsbrand inom den egna kommunen. Den i betänkandet hävdade principen att ersättning ej bör utges till den som deltagit i släckning av brand i sin egen egendom delas icke av t. f. *läns-skogsbrandinspektören*, *skogsvårdsstyrelsen* och *länsstyrelsen i Gävleborgs län*, som anför.

Starka skäl tala mot detta ställningstagande. Med den utveckling som skett i fråga om vägnätets utbyggnad å skogarna har allmänheten i allt större utsträckning kommit att förlägga sin fritidsverksamhet i naturen och skogarna, vilket i och för sig får betraktas som en lycklig utveckling. Härigenom har emellertid riskerna för brand i skog och mark väsentligt ökat samtidigt som skogsägarnas möjligheter att övervaka sin egendom försvårats. Särskilt större skogsägare (bolag m. m.) med skogsmark på en mångfald ställen tvingas att upprätthålla en ständig beredskap under för skogsbrand riskabla perioder. Längs vissa järnvägssträckningar förekommer exempelvis dagliga antändningar, vilka påtvinga skogsägarna en kraftig beredskap och ständiga skogsbrandsläckningar, utan att de härför erhålla någon ersättning. Därest icke heller i fortsättningen ersättning kommer att utgå vid släckning av skogsbrand å egen mark torde följden bli, att skogsägarna i största utsträckning kommer att stänga av sina skogsbilvägar för allmänheten, för att i viss mån eliminera riskerna för skogsbränder och vidare kan intresset från skogsägarnas sida minska, då det gäller att delta i skogsbrandsläckningsarbetet. Det torde få betraktas som ett rättvist krav, att skogsägaren och hans folk kan erhålla ersättning för sitt arbete även om branden råkar vara på egen mark, givetvis under förutsättning att icke slarv eller underlåtenhet från skogsägarens sida har förorsakat branden.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län framhåller betydelsen av att man vid översyn av hithörande ersättningsbestämmelser beaktar, att en kommun med ett snabbt och effektivt brandförsvaret icke kommer i sämre ersättningsläge än en kommun, som på grund av en mindre ändamålsenlig brandförsvarsorganisation redovisar större släckningskostnader.

Förslaget att kommunerna skall få ersättning av statsmedel för kostnader för brandsläckning i statens egendom tillstyrkes av *riksbrandinspektören*, *länsstyrelserna i Stockholms, Kopparbergs och Gävleborgs län* samt *brandchefen i Stockholm* ävensom av *järnvägsstyrelsen*, som upplyser att den efter prövning från fall till fall ersatt kommun, som haft avsevärda utlägg för brandsläckning, oaktat gällande lagstiftning

måste tolkas så att formell rätt eller skyldighet att utge ersättning ej föreligger. *Styrelsen för Svenska landskommunernas förbund* gör ej erinran mot förslaget.

Överståthållarämbetet påpekar att enligt förslaget ersättning skulle kunna utgå även i Stockholm, som i egenskap av administrativt centrum företer en koncentration av statliga byggnader, samt fortsätter.

Även om det skulle kunna tänkas uppkomma fall, där släckningsarbete i statlig egendom finge sådan omfattning att kostnaderna kunde betraktas som betungande, även ställda i relation till stadens löpande kostnader för brandkåren, måste överståthållarämbetet ställa sig tveksamt beträffande lämpligheten av att isolerat på detta område lagfästa en ny statsbidragsrätt. Erinras må att hela frågan om städernas rättigheter och skyldigheter i förhållande till staten är föremål för särskild utredning.

Förslaget avstyrkes av *statskontoret*, som finner de av brandlagsrevisionen anförda skälen ej bärande. *Domänstyrelsen* upplyser, att domänverkets fastigheter icke är undantagna från kommunal skatt, att en stor del av domänverkets byggnader är brandförsäkrade, att ersättning därför utgår från försäkringsinrättningarna samt att brandrisken och brandfrekvensen i verkets byggnader på grund av brandskyddsanläggningarnas goda standard är låg. Domänstyrelsen finner med anledning härav att kommuner icke bör beredas ersättning av statsmedel för kostnader, åsamkade genom släckning av brand å domänfondens fastigheter med undantag av skogsbrandsläckningskostnader. *Svenska försäkringsbolags riksförbund* framhåller, att brandlagsrevisionen synes ha utgått ifrån att brandförsäkringsbolagen även i fortsättningen kommer att lämna landskommunerna släckningskostnadsbidrag, samt upplyser i anledning härav att frågan angående denna bidragsgivning f. n. är under omprövning.

Departementschefen

Kostnaderna för släckning av skogsbrand drabbar kommunerna mycket olika och rent allmänt torde kunna påstås, att de kommuner som får vidkännas dessa kostnader är de som bäst är i behov av statligt bidrag. För min del anser jag de skäl, som sedan gammalt anförts och av brandlagsrevisionen närmare redovisas, alltjämt motivera statens medverkan på detta område. Den av statskontoret påpekade utvecklingen mot större och bärkraftigare kommuner utgör därför enligt min mening ej skäl att slopa släckningskostnadsersättningen av statsmedel men bör beaktas vid bestämmandet av den lägsta kostnad, under vilken ersättning till brandstyrka av praktiska skäl ej bör utgå.

Ersättning till kommunal brandstyrka vid skogsbrandsläckning även inom den egna kommunen är enligt min uppfattning motiverad för att icke kommuner med ett snabbt och effektivt brandförsvar skall komma i sämre läge

än kommuner med mindre ändamålsenligt brandförsvar och för att en snabb insats skall säkerställas. Jag kan sålunda på denna punkt icke biträda statskontorets önskemål om ändring i ersättningsgrunderna. Icke heller i den av myndigheterna i Gävleborgs län närmare berörda frågan om ersättning till enskilda, som haft kostnader för släckning i egen skog, finner jag anledning frångå nu gällande ersättningsgrunder.

Jag föreslår sålunda inga principiella ändringar i de grunder som f. n. gäller för statens bidrag till kostnader i samband med brandsläckning. Liksom hittills bör i lagstiftningen endast anges dessa grunder såsom en ram, inom vilken ersättning av statsmedel må utgå, medan det torde få överlämnas åt Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga tillämpningsbestämmelser.

Förslaget om kommuns rätt till släckningskostnadsersättning av statsmedel efter brand i statlig egendom är föremål för delade meningar. I likhet med statskontoret finner jag för min del det förhållandet att kommunalskatt ej utgår för viss statlig egendom icke utgöra en bärande grund för sådan ersättningsrätt. Brandlagsrevisionens motsatta tankegång har också medfört att dess förslag går längre än vad som i och för sig erfordras för att tillgodose de i detta sammanhang framkomna önskemålen; förslaget omfattar nämligen även ersättningsrätt för städerna och även beträffande sådan statlig egendom, där försäkringsinrättningarna betalar släckningskostnaderna. Uppenbart är att grunden till de kommunala önskemålen om ersättning av statsmedel är försäkringsinrättningarnas släckningskostnadsbidrag. Såsom framgår av Svenska försäkringsbolags riksförbunds yttrande är frågan om denna bidragsgivning f. n. under omprövning. Om den bortfaller — något som det tillkommer försäkringsinrättningarna att själva avgöra — kan icke längre en jämförelse mellan dem och staten åberopas. Följden blir emellertid att brandförsvarskostnaderna i landskommunerna ökar. Jag anser dock på grund av det anförda icke lämpligt att på detta område nu lagfästa en helt ny statsbidragsform.

Endast i undantagsfall torde kostnaderna för släckning av brand i statlig egendom bli orimligt betungande för landskommunerna, och dessa fall lär bli allt sällsyntare i den mån kommunerna genom en ny kommunindelning blir bärkraftigare. Likväl kan enstaka fall tänkas uppkomma där sådana kostnader blir så betydande för kommunens ekonomi att statligt bidrag till släckningskostnaderna får anses skäligt. Jag anser dock icke lämpligt att meddela särskilda bestämmelser härom utan förordar att det får ankomma på statsmakterna att efter framställning och prövning av de föreliggande omständigheterna från fall till fall avgöra i vad mån ersättning bör utgå.

9. Brandordning

Gällande bestämmelser

Enligt brandstadgan skall för varje kommun finnas brandordning, uppbyggande de bestämmelser, som utöver vad i allmän lag eller brandstadgan

eller eljest i vederbörlig ordning föreskrivits är erforderliga för ordnande av kommunens brandförsvär. Brandordningarna, vilkas uppställning och allmänna innehåll grundas på brandstadgans föreskrifter och på normalbrandordningarna, upptar såväl bestämmelser som angår kommunen och dess myndigheter som föreskrifter för allmänheten. I brandordning må för överträdelse av dess stadganden föreskrivas bötesstraff.

Beslut av kommunens fullmäktige om antagande av brandordning skall underställas länsstyrelsens prövning. Beslutet skall antingen oförändrat fastställas eller ogillas. Vägras fastställelse skall skäl därtill anges. Om särskild brandstyrelse tillsättes, skall brandordningen innehålla föreskrifter om brandstyrelsens sammansättning och arbetsformer m. m. Så har i stor utsträckning skett och föreskrifterna skiljer sig i olika hänseenden från motsvarande bestämmelser för kommunens styrelse i kommunallagen.

De i brandordningarna upptagna ämnen, som angår kommunerna och brandmyndigheterna, är vidare brandstyrkans organisation och numerär, brandchefens åligganden, vissa för brandförsvaret erforderliga anordningar såsom brandredskap, alarmeringsanordningar och brandposter, förfarandet vid brandsyn och sotning jämte sotningsfrister samt åtgärder vid brand. Bestämmelserna om sotningsfristerna berör emellertid även allmänheten, främst fastighetsägare, och detsamma gäller vad som sägs om åtgärder vid brand. Vidare finns i brandordningarna bestämmelser om allmänhetens skyldigheter att hålla brandredskap, att tåla vissa åtgärder samt vidta åtgärder för att förekomma brandfara och att medverka vid brandsläckning.

I anslutning till normalbrandordningarna återfinns sålunda i brandordningarna ofta en föreskrift av innehåll att den som vill ha u p p l a g e l l e r f ö r r å d utöver normalt husbehov av lätt brännbara ämnen skall inhämta brandchefens tillstånd. Enligt 33 § 2 mom. gällande brandstadga må i landskommuns brandordning intagas anvisningar om vad som bör iakttas vid b y g g a n d e och underhåll av hus med e l d s t a d för att förebygga brand. Syftet härmed är att möjliggöra tillämpning av byggnadstekniska brandskyddsbestämmelser inom områden och på byggnader, som eljest icke omfattas av byggnadsstadgans motsvarande bestämmelser. Med stöd härav innehåller landskommunernas brandordningar åtskilliga anvisningar, som bör iakttas vid uppförande av skorstenar, eldstäder, tak, golv m. m. I normalbrandordningen för städerna heter det, att den som anordnar teater-, biograf- eller cirkusföreställning, konsert, basar eller därmed jämförlig o f f e n t l i g t i l l s t ä l l n i n g är pliktig att anordna den brandbevakning samt att i övrigt vidtaga de åtgärder, som brandchefen föreskriver i syfte att hindra att brand uppkommer, samt att brandchefen eller den han förordnar äger närvara vid sådan tillställning.

Brandlagsrevisionen

Med hänsyn till kommunernas skiftande karaktär och andra lokala för-

hållanden kan enligt brandlagsrevisionens mening icke komma i fråga att i brandstadgan meddela allmängiltiga bestämmelser i sådana ämnen som brandstyrkans storlek och sammansättning, beredskap, för brandförsvaret erforderliga anordningar, sotningsfrister, skogsbrandförsvaret m. m. Brandlagsrevisionen föreslår därför, att varje kommun liksom enligt gällande lagstiftning skall vara skyldig att antaga brandordning. Denna skall liksom f. n. underställas länsstyrelsen, som har att pröva såväl de beslutade föreskrifternas laglighet som deras lämplighet ävensom huruvida eljest skäl föreligger att vägra fastställelse. Vid fastställelseprövningen har länsstyrelsen att utan ändring fastställa eller också vägra fastställa den underställda brandordningen. Det tillkommer alltså icke länsstyrelsen att fastställa en brandordning med däri av länsstyrelsen företagna ändringar, med undantag dock för redaktionella ändringar utan saklig betydelse. Vägras fastställelse skall skälen därtill anges. Om fullmäktige därefter icke fattar nytt beslut i ärendet och länsstyrelsen anser den ifrågasatta föreskriften i brandordningen erforderlig, får länsstyrelsen enligt förslaget själv förordna i ämnet, men förordnandet skall då underställas Kungl. Maj:ts prövning.

För brandstyrelse skall enligt förslaget gälla kommunallagens bestämmelser om kommunens styrelse och några föreskrifter i brandordningarna om brandstyrelsens sammansättning, arbetsformer o. dyl. blir därför ej erforderliga.

Brandordning skall enligt förslaget upptaga de bestämmelser, som utöver vad i brandlagen och brandstadgan föreskrives är erforderliga för brandförsvarets ordnande i kommunen. Härmed avses att brandordning icke får inskränka eller mildra lagens eller stadgans föreskrifter samt att i brandordning ej skall återges sådana föreskrifter. Vidare får, uttalar brandlagsrevisionen, ej intagas andra bestämmelser än sådana som erfordras för brandförsvaret.

Ej heller får enligt förslaget i brandordning intagas bestämmelse om förhållande, som regleras i annan allmän författning än brandlagen och brandstadgan. Brandförsvarsåtgärder behandlas i ett flertal allmänna författningar, främst byggnadslagstiftningen, civilförsvarslagstiftningen, stadgan angående hotell- och pensionatrörelse, förordningarna angående eldfarliga oljor, explosiva varor och biografer och filmförevisning. Såvitt gäller upplag eller förråd av eldfarlig olja eller explosiv vara är genom allmänna författningar noga reglerat, i vilken utsträckning tillstånd till eller anmälan om förvaring erfordras och det kan enligt brandlagsrevisionen icke anses tillåtet att genom bestämmelse i brandordning skärpa de föreskrifter som sålunda gäller. Därest en bestämmelse av denna art bedöms erforderlig i brandordning, bör den därför förses med reservation för upplag och förråd, som är underkastade kontroll i allmän författning.

Byggnadsbestämmelser bör enligt förslaget icke intagas i brandordningarna. Brandlagsrevisionen anför härom följande.

Den nya förenklade byggnadslagstiftningen innebär, att alla författningsbestämmelser om byggande böra såvitt möjligt återfinnas i denna lagstiftning, varvid alla bestämmelser av mera speciell eller teknisk natur böra ha sin plats i anvisningar till byggnadsstadgan. Gällande brandstadgas och brandordningarnas hithörande stadganden innebära en i brandförsvars syfte gjord utvidgning av byggnadslagstiftningens tillämplighetsområde, åtminstone i praktiken ehuru icke formellt genom att anvisningarna i brandordning ej få göras bindande. Eftersom även brandskyddssynpunkterna beaktats vid de överväganden, som ligga till grund för byggnadslagstiftningen, är det mindre lämpligt att genom brandlagstiftningen utvidga byggnadsbestämmelsernas tillämplighetsområde. Brandlagsrevisionen anser därför att brandlagstiftningen icke vidare bör innehålla några byggnadsföreskrifter. De byggnadsföretag, för vilka icke fordras byggnadslov enligt byggnadsstadgan, torde numera i de flesta fall bli föremål för kontroll på grund av författningar och föreskrifter om lån och om bidrag av statsmedel till uppförande av bostäder och andra byggnader. Brandlagsrevisionens förslag till brandstadga innehåller på grund härav icke någon mot 33 § 2 mom. gällande brandstadga svarande bestämmelse. Eftersom byggnadsbestämmelsernas tillämplighetsområde är reglerat i allmän författning — byggnadsstadgan — få brandordningarna icke vidare innehålla längre gående föreskrifter. Till allmän författning räknas visserligen icke byggnadsstyrelsens anvisningar till byggnadsstadgan. Brandordningarna torde likväl icke böra innehålla detaljerade föreskrifter av teknisk natur angående byggnaders utförande och konstruktion, helst som byggnadsstyrelsens anvisningar — som utarbetas i samråd med riksbrandinspektören — härutinnan torde bli tillfyllest.

Angående bestämmelser om offentliga tillställningar uttalar brandlagsrevisionen, att anordnare av sådan enligt allmänna ordningsstadgan är pliktig att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter med avseende å ordning och säkerhet som polismyndigheten meddelar samt att sådana föreskrifter även kan avse brandsäkerhetsåtgärder. Då dylika föreskrifter icke regleras i allmänna ordningsstadgan och alltså ej i allmän författning, möter enligt brandlagsrevisionen ej hinder att intaga sådana i brandordning, där de har sin naturliga plats.

Brandlagsrevisionen understryker vidare vikten av att icke genom bestämmelser i brandordning göres större inskränkning i allmänhetens handlingsfrihet än som måste anses motsvara ett verkligt behov från brandförsvars synpunkt.

I övrigt skall enligt förslaget liksom f. n. i brandordning intagas bestämmelser om brandstyrka och brandbefäl, om vissa för brandförsvaret erforderliga anordningar samt om brandsyn och sotning jämte sotningsfrister. Nyheter i förslaget är att brandordning skall innehålla bestämmelser om brandstyrkans utryckningsberedskap samt om den kompetens som fordras för kommunens brandbefäl. Vissa i de nuvarande brandordningarna upptagna bestämmelserna om vad som åligger allmänheten till förekommande och släckning av brand har i förslaget överflyttats till brandstadgan. En gemensam ansvarsbestämmelse för överträdelser av sådana föreskrifter i

brandordning, som där är särskilt straffbelagda, intages enligt förslaget i brandstadgan.

Brandlagsrevisionen uttalar, att ett genomförande av dess förslag kommer att kräva omarbetning av brandordningarna, samt föreslår, att statens brandinspektion får i uppdrag att med biträde av särskilda sakkunniga och i samverkan med kommunförbunden avge förslag till exempel på brandordningar för olika typer av kommuner. I avbidan på att sådana förslag blir fastställda och tills kommunerna hinner underställa länsstyrelserna förslag till nya brandordningar får hittills gällande brandordningar lända till efterrättelse i den mån de ej strider mot den nya lagen eller stadgan. Denna övergångstid föreslår brandlagsrevisionen bli två år.

Remissyttrandena

Förslagen om brandordnings antagande, fastställelse och allmänna innehåll möter ej erinran i remissvaren och detsamma gäller förslaget att kommunallagen blir tillämplig på brandstyrelse. *Länsbrandinspektören i Hallands län* anser brandordning icke böra innehålla sådant som kan medföra rättsliga åtgärder gentemot allmänheten.

Förslaget att byggnadsbestämmelser icke vidare skall kunna intagas i brandordning biträds av *byggnadsstyrelsen*, som utgår från att byggnadsstadgan och anvisningarna till denna blir normgivande för brandmyndigheterna även i fråga om sådana byggnader, för vilka byggnadslov ej fordras, samt av *domänstyrelsen*, som anser det vara en fördel att vid projektering av byggnad kunna återfinna samtliga byggnadsbestämmelser, även i vad gäller brandsäkerhetshänsyn, i byggnadsförfattningarna. *Riksbrandinspektören* erinrar om att byggnadslov normalt ej fordras för lantbrukets ekonomibyggnader samt om vederbörande departementschefs uttalande vid behandlingen av 1959 års byggnadslagstiftning att de särskilda krav, som måste uppställas bl.a. från brandförvarssynpunkt även på dylika byggnader, utan olägenhet torde kunna tillgodoses genom de speciella författningarna på detta område. Riksbrandinspektören fortsätter i anslutning härtill.

Därmed torde få avses brandsyneförfarande, vilket emellertid av naturliga skäl endast kan ifrågakomma sedan den aktuella byggnaden uppförts. För att komma till rätta med detta problem lagstiftningsvägen hade det — även ur andra synpunkter, då det gäller bebyggelse på vissa delar av landsbygden — varit av värde om nuvarande regler i 33 § brandstadgan kunnat bibehållas. Sådana normer finnas i regel intagna i vederbörande kommunala brandordning och de ha otvivelaktigt varit av visst värde ur brandförsvarets synpunkt under de gångna 15 åren. Nu är det emellertid uppenbarligen icke möjligt att längre förfara på hittillsvarande sätt, då alla byggnadsbestämmelser av praktiska skäl ansetts böra återfinnas i en och samma lagstiftning. För att åtminstone i någon mån söka komma till rätta med problemet har statens brandinspektion, såvitt angår lantbrukets ekonomibyggn-

nader, utfärdat vissa anvisningar (1961:4). Med hänsyn till denna frågas stora betydelse är det enligt riksbrandinspektörens mening angeläget att finna en utväg, som gör det formellt möjligt att på den enskilde ställa åtminstone några elementära krav i nu ifrågavarande hänseende.

För bibehållande av byggnadsbestämmelser i brandlagstiftningen eller i brandordningarna uttalar sig *länsstyrelsen* och *länsbrandinspektören i Södermanlands län*, *styrelsen för Svenska landskommunernas förbund*, som med åberopande av nyssnämnda departementschefsuttalande anser en lucka i lagen uppkomma beträffande lantbrukets ekonomibyggnader, därest ej byggnadslagstiftningen ändras eller vissa byggnadstekniska bestämmelser införes i brandordningarna, *Svenska brandbefälets riksförbund*, *SACO:s allmänna tjänstemannaförbund* samt *Sveriges skorstensfejaremästares riksförbund* och *Svenska skorstensfejeriarbetareförbundet*, vilka båda sistnämnda anför.

Det kan icke vara ändamålsenligt att den byggande först vid brandsyn skall möta krav om utförandet av från brandskyddssynpunkt så väsentliga byggnadsdelar som exempelvis eldstäder, rök- och ventilationskanaler. Emedan brandskyddssynpunkterna övervägts vid utformningen av de byggnadstekniska brandskyddsbestämmelserna i anvisningarna till byggnadsstadgan, kommer föreläggande vid brandsyn att basera sig på dessa regler. Den byggande bör därför icke minst av ekonomiska skäl kunna kräva att det i förväg klart säges ut att han har att iakttaga dessa särskilda bestämmelser. En annan sak är att den som erhåller beställning att uppföra här ifrågavarande anordningar icke torde kunna göras ansvarig för ett felaktigt utförande, därest regler för utförandet icke angives. — Det är sålunda nödvändigt att brandförfattningarna innehåller erforderliga föreskrifter rörande byggande, som icke omfattas av byggnadsregleringen. På samma sätt som för närvarande kan detaljbestämmelser intagas i brandordning och lämpligast ske genom hänvisning till kapitel i anvisningarna till byggnadsstadgan.

Departementschefen

Såsom jag tidigare anfört anser jag erforderligt att vid sidan av brandlagen och brandstadgan även framdeles ha lokala brandordningar. Jag har också uttalat att brandordningarna bör underställas länsstyrelsen för prövning och fastställelse. Brandlagsrevisionens förslag om förfarandet härvidlag ansluter sig helt till motsvarande bestämmelser i allmänna ordningsstadgan och 1958 års hälsovårdsstadga. En sådan likformighet inom den specialreglerade förvaltningen finner jag önskvärd. Jag biträder även förslaget att kommunallagens bestämmelser om kommunens styrelse skall bli tillämpliga på särskild brandstyrelse, om sådan tillsättes. Härigenom kan brandordningarnas omfång minskas.

Ett intresse kan stundom föreligga att i brandordning ha föreskrifter, som från teknisk eller ekonomisk synpunkt befordrar en ändamålsenlig kommunal verksamhet men som går utöver vad som från brandförsvarsynpunkt är påkallat. Jag vill därför i likhet med brandlagsrevisionen fram-

hålla, att andra bestämmelser än sådana som erfordras för brandförsvaret ej får intagas i brandordning. Likaså är det enligt min mening klart att brandordningen icke får inskränka lagstiftningens bestämmelser. Ej heller är det lämpligt att, såsom f. n. i ej ringa omfattning förekommer, sådana bestämmelser återges i brandordningen. Ett eventuellt önskemål att tillhandahålla alla för kommunen gällande brandförsvarsbestämmelser i en enda urkund torde utan olägenheter kunna tillgodoses på annat sätt.

Enligt förslaget får i brandordning ej heller intagas bestämmelser om förhållanden som regleras i annan allmän författning än brandlagen och brandstadgan. Denna princip, som gäller även för hälsovårdsordningar, är enligt min mening riktig. Principen leder till att bestämmelserna i författningarna om explosiva och brandfarliga varor icke får skärpas i brandordning, vilket även står i överensstämmelse med vad som förekommit under förarbetena till den nya förordningen om brandfarliga varor (prop. 1961: 173).

Den nämnda principen innebär enligt brandlagsrevisionen även att byggnadsbestämmelser ej har sin plats i brandordning. Eftersom byggnadslagstiftningen ej gäller ekonomibyggnader för jordbruk, skogsbruk och jämförbara näringar men ett från brandskyddssynpunkt tillfredsställande byggnadssätt där är viktigt, förordar några remissinstanser att nuvarande möjligheter att i brandordning ge byggnadsbestämmelser bibehålls. Jag vill emellertid för min del ansluta mig till brandlagsrevisionens av flera remissinstanser, däribland byggnadsstyrelsen och riksbrandinspektören, biträdda uppfattning, som grundas på att behovet av byggnadstekniska brandskyddsbestämmelser av statsmakterna beaktats vid byggnadslagstiftningens tillkomst och bestämmandet av dess tillämplighetsområde samt att alla byggnadsbestämmelser av praktiska skäl bör återfinnas i en och samma lagstiftning. En hänvisning i brandordning till byggnadsstyrelsens anvisningar skulle enligt min mening innebära ett kringgående och en otillåten skärpning av byggnadslagstiftningen.

På grund härav finner jag i likhet med riksbrandinspektören att endast åtgärder vid brandsyn står till buds, om man, såsom anfördes vid tillkomsten av 1959 års byggnadslagstiftning, inom brandlagstiftningens ram skall tillgodose kravet på här berörda byggnaders brandskydd. Såsom påpekas i några yttranden är det en avgörande nackdel, att krav på byggnadsåtgärder framställs först sedan byggnaden uppförts. Svårigheten ligger sålunda i att hos dem, som bygger utan att byggnadslov fordras, på förhand sprida kännedom om de krav på brandsäkerhet som också i sådana fall måste uppställas. Den enligt nuvarande brandstadga givna möjligheten att i landskommuns brandordning intaga byggnadsanvisningar, vilka som brandlagsrevisionen anför icke kan få bindande verkan, är att förstå som ett försök i denna riktning. Stor betydelse har här också de villkor som stadgas för erhållande av lån till uppförande av ekonomibyggnader för jordbruket.

Vid behandlingen av 1959 års byggnadsstadga synes man ha ansett vissa

minimifordringar i brandskyddshänseende böra gälla även för jordbrukets ekonomibyggnader och andra byggnader, för vilka ej fordras byggnadslov, och detta är enligt min mening oundgängligt. Mot denna bakgrund får bedömas vad som vid brandsyn på en byggnad av nu aktuell art kan anses som nödig åtgärd och skälig kostnad. Till en början vill jag uttala att brandchefen på samma sätt som byggnadsnämnden i detta hänseende måste betraktas som en kommunal myndighet, som har att tillhandagå allmänheten med erforderlig service. Om den som ämnar uppföra en byggnad, för vilken byggnadslagstiftningen formellt icke gäller, i enlighet härmed rådfrågar brandchefen, bör denne givetvis i allt väsentligt söka tillse att byggnadsstyrelsens anvisningar till byggnadsstadgan följes såvitt de har betydelse för den planerade byggnadens brandskydd. Vid brandsyn kan däremot av kostnadsskäl icke krävas ombyggnadsåtgärder utan huvudsakligen komma i fråga mindre ändringar eller kompletteringar, exempelvis när det gäller rökkanaler, eldstäder, bränslefordrar och pannrum. I den mån det är möjligt bör givetvis även sådana åtgärder vidtagas i enlighet med byggnadsstyrelsens anvisningar. Vidare bör vid brandsyn kunna krävas goda utrymningsmöjligheter för människor och djur. I den mån byggnadstekniska förhållanden gör dylika åtgärder otänkbara av kostnadsskäl blir det nödvändigt att mera inrikta sig på sådana åtgärder, som kan vidtagas i efterhand, vilket främst gäller alarmerings-, livräddnings- och släckningsanordningar. Sammanfattningsvis vill jag sålunda uttala att det för den byggande allmänheten bör klargöras att även i fall, där byggnadslov ej fordras, vissa elementära krav på brandskyddsåtgärder kan uppställas av brandmyndigheten och att det därför är i den byggandes intresse att i god tid utnyttja den service som denna myndighet kan ge. En erinran härom synes kunna intagas i brandordningarna.

Angående bestämmelser i brandordningen för att trygga brandsäkerheten vid offentliga tillställningar vill jag understryka vikten av att de ej utformas så att anordnaren nödgas vända sig till någon annan myndighet än polismyndigheten för att få underrättelse om vad som åligger honom. I första hand bör sålunda dessa frågor lösas genom samarbete mellan polis- och brandmyndigheterna. Endast för kommunen allmängiltiga brandskyddsbestämmelser om offentliga tillställningar, till vilka polismyndigheten kan hänvisa, har sin plats i brandordningen.

Liksom i fråga om allmän ordning och hälsovård är det angeläget att icke på brandförsvarets område genom bestämmelse i brandordning lägges onödigt tvång på allmänheten eller eljest göres obefogade inskränkningar i den enskildes frihet.

Jag ansluter mig vidare till brandlagsrevisionens ståndpunkt att sådana bestämmelser, som f. n. återfinns i brandordningarna men som kan anses vara av generell karaktär, i den mån de erfordras bör överflyttas till de för brandförsvaret gällande författningarna. F. n. är överträdelse av alla i

brandordningarna meddelade föreskrifter straffbelagda. Detta är enligt min mening icke lämpligt och jag ansluter mig därför till brandlagsrevisionens förslag att det särskilt bör anges vilka brandordningsföreskrifter som skall föranleda straff vid överträdelse samt att en för sådana fall avsedd gemensam bötesbestämmelse meddelas i brandstadgan.

Ett genomförande av den föreslagna nya brandlagstiftningen gör som brandlagsrevisionen påpekar omarbetning av brandordningarna nödvändig. Vid denna omarbetning är det även nödvändigt att så långt möjligt beaktas den planering, som enligt vad jag föreslagit, samtidigt skall ske i fråga om kommunindelningen. Därjämte bör som brandlagsrevisionen framhåller på statens brandinspektion ankomma att utarbeta exempel på brandordningar för olika typer av kommuner. En övergångstid av två år, efter vilken de nya brandordningarna skall vara fastställda, finner jag lämplig.

V. Specialmotivering till författningsförslagen

I enlighet med det anförda har på grundval av brandlagsrevisionens förslag inom inrikesdepartementet utarbetats förslag till brandlag, brandstadga och lag om ändrad lydelse av 79 § kommunallagen den 18 december 1953 (nr 753). Brandlagsrevisionens författningsförslag torde få bifogas detta protokoll som bilaga A. Jag övergår nu till att behandla de särskilda bestämmelserna i departementsförslagen.

1. Förslaget till brandlag

1 §.

Paragrafens första stycke har samma lydelse som 1 § första stycket gällande brandlag. Med kommun förstås borgerlig primärkommun. Uttrycket brandförsvar avser såväl brandförebyggande verksamhet som släckning och begränsning av brand och i samband därmed förekommande räddning av liv och egendom. Till förebyggande brandförsvar räknas även föreskriven sotning. När det gäller att fastställa vilka anspråk som skäligen kan ställas på det kommunala brandförsvaret skall även de enskildas samt statens och kommunernas skyldighet att trygga sin egendom mot brand beaktas. I brandlagen och den med stöd därav utfärdade brandstadgan utvecklas närmare vad som i olika hänseenden skall anses motsvara skäligen anspråk.

Vid total samordning av skogsbrandförsvar med bygdebrandförsvar samt då municipalsamhällen för brandförsvar förutsätts icke vidare skola förekomma föreligger ej längre behov av gällande lags bestämmelser i dessa ämnen. Enligt 1957 års kommunalförbunds lag skall, om kommunalförbund handhar angelägenhet som det enligt särskild författning åligger kommunen att vårda, författningens bestämmelser om kommun ha avseende å för-

bundet. På grund härav erfordras icke längre i brandlagen en särskild bestämmelse härom. Att kommuner även i andra former äger samverka för brandförsvarets ordnande är förut nämnt.

Uttrycket brandstyrelse i andra stycket är en teknisk term för den kommunala nämnd, som enligt kommunens fullmäktiges bestämmande skall handha förvaltningen av brandförsvarets angelägenheter. Till brandstyrelse kan utses kommunens styrelse eller annan kommunal nämnd eller också kan en särskild brandstyrelse tillsättas. Närmare bestämmelser om särskild brandstyrelse ges i brandstadgan. I förvaltningen av brandförsvarets angelägenheter ingår bl. a. uppgiften att utse brandchef och vice brandchef. De i 5 § nuvarande lag upptagna bestämmelserna härom saknar därför motsvarighet i lagförslaget.

2 §.

Paragrafen, som delvis har sin motsvarighet i 3 och 4 §§ gällande brandlag, behandlar den personal som skall finnas inom det kommunala brandförsvaret.

Enligt den nuvarande lagen skall kommuns *brandstyrka* utgöras av *kommunal brandkår*, bestående av *yrkesbrandkår* eller *borgarbrandkår* eller bådadera, eller under vissa förutsättningar av *frivillig brandkår*; till brandstyrkan hör även *reservbrandstyrka*. Därjämte skall finnas *brandchef* och en eller flera *vice brandchefer*, vilka hör till brandstyrkan men till skillnad mot övrigt brandbefäl ej anses ingå i de olika kårerna. Denna terminologi tjänar syftet att underlätta beskrivningen av de olika skyldigheter som gäller i stad och på landet i fråga om brandförsvaret. Bestämmelserna om kompetens för brandbefäl och om behörighet att förrätta enmansbrandsyn är sålunda anknutna till brandkårstyp. Lagstiftningen anger ej hur många befattningshavare som skall vara heltidsanställda för att en yrkesbrandkår skall anses föreligga.

Brandlagsrevisionen

Önskemålet att göra de för yrkesbrandkårskommun gällande bestämmelserna om enmansbrandsyn tillämpliga medför på sina håll en strävan att anse även brandkårer med få heltidsanställda befattningshavare som yrkesbrandkårer. Eftersom lagen ej ger någon ledning, har en viss begreppsförvirring inträtt, särskilt sedan det blivit vanligt att kommunal brandkår består av både heltids- och deltidsanställd personal. Brandlagsrevisionen, som finner en enhetlig terminologi inom brandförsvaret angelägen, föreslår att behörigheten att förrätta enmansbrandsyn anknyts till den faktiska kompetensen och att kompetenskraven grundas icke på brandkårstyp utan på om befattningshavaren skall vara heltidsanställd eller deltidsanställd. Behov föreligger därför ej att i lagstiftningen upptaga begreppen yrkesbrandkår och borgarbrandkår och det är ej heller, med hänsyn till

5 — *Bihang till riksdagens protokoll 1962. 1 saml. Nr 12.*

förekomsten av blandade kårer, lämpligt att bygga några rättsverkningar på dem.

Förslaget till brandlag innehåller därför, att brandchef, vice brandchef samt personal i kommunal brandkår skall vara heltidsanställd eller ha förbundit sig att såsom deltidsanställd vid sidan av annan sysselsättning fullgöra brandtjänst. Personalen, inbegripet brandchefer och vice brandchefer, vilka är chefer för den kommunala brandkåren och brandvärnets, indelas sålunda i heltidsanställd, deltidsanställd och tjänstepliktig. Heltidsanställd personal benämnes även yrkesbrandpersonal och deltidsanställd personal borgarbrandpersonal. Med brandstyrka förstås all personal i brandförsvaret, varmed kommunen har befattning. Kommunal brandstyrka utgöres av brandchef, en eller flera vice brandchefer, kommunal brandkår samt brandvärn. Brandchef och vice brandchef tillhör den kommunala brandstyrkan men inräknas ej i någon viss i denna styrka ingående kår; de är chefer för och står utanför de olika kårerna och brandvärnets. Om två eller flera kommuner träffar avtal om att till brandchef utse samma person samt meningen är att han huvudsakligen skall ägna sig åt brandtjänst, skall han enligt förslaget anses som heltidsanställd.

Remissyttrandena

Förslaget att ur brandförfattningarna utmönstra begreppen yrkesbrandkår och borgarbrandkår och i stället endast indela personalen i heltidsanställd, deltidsanställd och tjänstepliktig möts med tillfredsställelse av de remissinstanser, som berör denna fråga. *Styrelsen för Svenska stadsförbundet* påpekar, att man alltjämt måste räkna med att tjänstgöringsförhållandena ställer sig olika i kårer med endast ett fåtal heltidsanställda jämfört med de enligt nuvarande terminologi egentliga yrkesbrandkåren.

Riksbrandinspektören förklarar den av brandlagsrevisionen i övrigt föreslagna terminologin sakna hävd och föreslår i stället följande terminologi. I det kommunala brandförsvaret ingår brandstyrelsen, brandkåren (med bl. a. däri ingående brandstyrka) samt skorstensfejareorganisationen. I brandkåren ingår brandchef, en eller flera vice brandchefer, övrigt brandbefäl, övrig brandpersonal, annan personal (teknisk och administrativ) samt brandvärnets. Till brandstyrkan räknas slutligen brandbefäl utom brandchef och vice brandchefer samt övrig brandpersonal.

Järnvägsstyrelsen anför liknande synpunkter och föreslår att ordet brandkår får ersätta begreppet brandstyrka, varvid med brandkår skulle förstås brandchef och vice brandchefer, släckningsstyrkor och brandvärn. Styrelsen anser vidare, att begreppen brandchef och brandkår bör förbehållas det kommunala brandförsvaret och de äldre frivilliga brandkåren.

I fråga om brandcheferna föreslår *länsbrandinspektören i Kristianstads län* en uttrycklig bestämmelse om att endast en brandchef skall finnas i

kommunen. *Styrelsen för Svenska landskommunernas förbund* upplyser, att det i landskommunerna är mycket vanligt med ett flertal vice brandchefer, vilka jämte brandchefen är kårchefer. Enligt styrelsens mening är det önskvärt att det i en kommun finns endast en vice brandchef eller i vart fall ej flera än det antal brandbefäl som med brandchefen alternerar i fråga om beredskapstjänstgöringen. Styrelsen efterlyser riktlinjer på denna punkt. Styrelsen anmärker också, att den omständigheten att brandchef och vice brandchef anses stå utanför de olika kårerna icke bör hindra dem från att tjänstgöra som kårchefer.

Departementschefen

Till det vid remissbehandlingen biträdda förslaget att utmönstra begreppen yrkesbrandkår och borgarbrandkår ur författningstexten och i stället endast indela personalen i olika kategorier, som bygger på anställningsformen, ansluter jag mig. Jag instämmer i Svenska stadsförbundets uppfattning att en enhetlig benämning på en viss yrkesgrupp icke behöver innebära likartade tjänstgöringsförhållanden för alla inom gruppen.

Innebörden av begreppen kommunal brandstyrka och kommunal brandkår bygger i förslaget på gällande lag och jag finner vad riksbrandinspektören och järnvägsstyrelsen anfört icke utgöra skäl till ändring. Ej heller finner jag anledning förbehålla begreppet brandkår vissa huvudmän så som styrelsen föreslår. Enligt min mening bör i författningarna endast återfinnas sådana begreppsbestämningar som erfordras för att ange för alla kommuner gällande skyldigheter och för att läggas till grund för övriga bestämmelser. Jag anser därför ej erforderligt att särskilt upptaga teknisk och administrativ personal, som på sina håll finns anställd inom brandförsvaret, eller att uttryckligen hänföra brandstyrelsen dit.

Det synes mig lämpligt att i lagen särskilt upptages brandchef och vice brandchef vid sidan om brandkår och brandvärn bl. a. av det skälet att, som jag tidigare anfört, befrielse från skyldighet att hålla brandkår eller brandvärn icke medför befrielse från att utse kommunal brandchef. Likaså finner jag påkallat att, om enligt mitt förslag allt brandförsvaret, inbegripet skogsbrandförsvaret, i en kommun ställes under enhetlig ledning, i lagen anges att endast en brandchef skall finnas.

Beträffande innebörden av uttrycket heltidsanställd är jag ense med brandlagsrevisionen och erinrar i detta sammanhang om vad jag anfört i avsnittet om kommunal samverkan om prövning av heltidsanställning i samband med överenskommelse mellan kommuner att till brandchef utse samma person. Med anledning av Svenska landskommunernas förbunds yttrande om vice brandchefer och kårchefer vill jag erinra att, enligt vad jag förordar, vice brandchefer i princip skall ha samma utbildning som brandchefer. Detta utgör enligt min mening skäl att som vice brandchef främst beteckna den, som genomgått sådan utbildning eller eljest avses skola kunna träda i brand-

chefens ställe vid förfall. Hinder möter givetvis icke mot att brandchefen och vice brandchef även tjänstgör som kårchefer. Det får emellertid ankomma på kommunerna att själva avgöra dessa frågor.

Såsom jag förut anfört föreslår jag att utbildad skorstensfejare skall finnas för alla kommuner. Det har syntts lämpligt att i förevarande paragraf intaga en bestämmelse härom.

3 §.

Paragrafen, som behandlar de anordningar för brandförsvaret som kommunen skall hålla, har med undantag för en terminologisk jämkning samma lydelse som 7 § gällande brandlag.

Av 4 § framgår att befrielse från skyldigheten att hålla brandkår även kan avse därtill hörande materiel, byggnader och andra anordningar. Om nödiga fasta vattentillgångar måste kommunen däremot alltid själv draga försorg. Vid tillkomsten av gällande brandlag uttalades att åläggande för kommun att utföra anläggningar för att trygga vattentillgången — branddammar och brandbrunnar — med hänsyn till därmed förbundna kostnader i regel icke syntes böra meddelas om ej bidrag till anläggningskostnaden kunde erhållas av staten eller från annat håll. År 1960 upphörde ett sedan 1944 utgående statsbidrag för ändamålet. Brandlagsrevisionen anför att behovet av branddammar på sina håll alltjämt är avsevärt samt att statsbidragets upphörande icke kan få befria kommunerna från skyldigheten att sörja för nödig vattentillgång, vilken är en väsentlig förutsättning för brandkårens verksamhet. Härutinnan delar jag brandlagsrevisionens uppfattning. Omfattningen av denna skyldighet skall bedömas så att oskälig kostnad icke åsamkas kommunerna, och bedömandet blir sålunda i fråga om åtgärder för vattenförsörjningen detsamma som gäller övriga kommunen enligt denna paragraf åvilande skyldigheter, nämligen att utgifterna för brandförsvaret måste avvägas så att de står i rimligt förhållande till de värden som skall skyddas och till kommunens ekonomiska bärkraft.

4 §.

Paragrafen behandlar befrielse för kommun från vissa av de skyldigheter, som anges i föregående paragrafer. Enligt den nuvarande lagen äger länsstyrelsen medge befrielse från skyldigheten för kommun att hålla brandkår, såframt kommunen träffat avtal om betryggande släckningshjälp från brandkår i annan kommun eller från brandkår under ledning av enskild sammanlutning eller enskilt företag.

Brandlagsrevisionen

Enligt brandlagsrevisionen framgår icke av gällande lag hur befrielse i samband med släckningsavtal från skyldigheten att hålla brandkår inverkar på den kommunen enligt lagen åvilande skyldigheten att anskaffa och underhålla materiel, byggnader och andra för brandförsvaret erforderliga anlägg-

ningar. Syftet med släckningsavtalet är bl. a. att åstadkomma en rationellare organisation, varvid en gemensam släckningsorganisation — en brandkår i stället för två eller flera — kan medföra minskat behov av nämnda materiel m. m. jämfört med två eller flera särskilda brandkårers behov. Uppenbart är, fortsätter brandlagsrevisionen, att den kommun som befrias från skyldigheten att hålla brandkår, icke är skyldig att bidra till kostnad för mer materiel o. s. v. än som belöper på dess andel i eller behov av den gemensamma släckningsorganisationen. Rationaliseringssyftet med avtalet skulle eljest i viss mån förfelas. I betänkandet beröres denna fråga främst beträffande behovet av motorsprutor, varvid brandlagsrevisionen, med utgångspunkt i att ett avtal mellan två kommuner minskar totalbehovet av sådana sprutor och icke innebär att den befriade kommunen skall hålla sprutor i reserv för att fylla det ursprungliga antalet, vidare yttrar.

Den befriade kommunens skyldigheter bortfalla icke, men minska till att motsvara dess andel i det gemensamma materielbehovet, samt fullgöras genom vederlaget till den kommun, med vilken avtalet ingås, vare sig vederlaget utgår i pengar eller i överlämnad materiel eller på annat sätt. Detta bör enligt sakens natur gälla all sådan materiel, som har anknytning till en utryckande brandkårsenhet, d. v. s. förutom sprutor även fordon, brandslang, stegar och brandstation eller redskapsförråd. Brandlagsrevisionen föreslår att detta kommer till uttryck i 3 § förslaget till brandlag. Däremot beröres givetvis ej av släckningsavtalet den i 7 § gällande brandlag och 6 § förslaget nämnda skyldigheten att draga försorg om nödig vattentillgång inom kommunen. Ej heller befriar avtalet kommunen från skyldigheten att hålla brandvärn. Detta medför att den materiel och utrustning, som erfordras för dettas utbildning, övning och insats, alltjämt måste anskaffas och underhållas av kommunen.

Om de särskilda förhållandena till civilförsvaret vid släckningsavtal mellan kommun och industribrandkår uttalar brandlagsrevisionen.

Om i en industrikommun för civilförsvarsändamål erfordras sammanlagt åtta motorsprutor, varav hälften enligt verkskyddsplanen kräves för industrieföretaget och hälften för kommunen i övrigt, samt om fredsbehovet är fyra sprutor, två för kommunen och två för industrien, så är industrieföretaget jämlikt civilförsvarslagen skyldigt att bekosta de fyra verkskyddssprutorerna. Om dessa anskaffats redan i fredstid, kan det ligga nära till hands, att företaget genom släckningsavtal övertager kommunens fredsbrandsläckning med dessa fyra sprutor samt att kommunen befrias från skyldigheten att hålla brandkår, inbegripet sprutor. Eftersom företaget bekostat verkskyddssprutorerna, lär hinder ej möta att använda dem på detta sätt, vilket ock skett i några fall. Kommunen å sin sida fullgör sina skyldigheter enligt brandlagen genom att utgiva avtalat vederlag till företaget. Vid beredskap eller krig, då behovet av sprutor fördubblas, torde icke släckningsavtalet utan vidare upphöra att gälla, varav följer att företaget icke plötsligt kan förbehålla sitt verkskydd alla fyra sprutorerna och ställa kommunen utan. Avtalets bestånd medför att två av de fyra verkskyddssprutorerna äro undandragna verkskyddet och att företaget på egen bekostnad måste anskaffa för verkskyddet erforderliga ytterligare två sprutor. Detta kan icke anses oskäligt, eftersom företaget enligt släckningsavtalet förutsättes ha fått ersättning

av kommunen för det antal sprutor som belöper på dennas andel i fredsbehovet. Skulle däremot släckningsavtalet bringas att upphöra, måste kommunen å brandförsvarets stat anskaffa de två för fredsbrandförsvaret erforderliga sprutorna; i gengäld upphör då skyldigheten att utgiva vederlag till företaget. De återstående två för civilförsvarsändamål i kommunen erforderliga sprutorna skola anskaffas enligt de i civilförsvarslagen angivna reglerna.

Remissyttrandena

Frågan om kommun kan träffa släckningsavtal med — förutom kommunal brandkår i annan kommun — jämväl frivillig brandkår eller industribrandkår i *annan* kommun upptages av *riksbrandinspektören*, som anser ordalagen närmast tyda på att så icke kan ske.

Vad brandlagsrevisionen anför om materielfrågor vid släckningsavtal och sådana avtals betydelse för civilförsvaret möter, såvitt avser avtal mellan kommuner, ingen erinran i remissvaren. Till revisionens uttalanden om materielen vid släckningsavtal mellan en kommun och en industri ansluter sig *riksbrandinspektören*, medan däremot *länsstyrelsen i Västernorrlands län* finner revisionens uppfattning helt orimlig, eftersom en ägare av anläggning eller byggnad, vilken med stöd av 47 § civilförsvarslagen ålagts att i fredstid anskaffa, förvara och underhålla ett visst antal motorsprutor för verkskyddet, skulle — genom att ingå ett frivilligt avtal med en kommun — kunna kringgå skyldigheten enligt civilförsvarslagen och med stöd av brandlagen försätta sig i den situationen att han vid beredskap måste anskaffa för verkskyddet erforderliga ytterligare sprutor. Även *länsstyrelsen i Norrbottens län* får av det i betänkandet anförda exemplet uppfattningen, att ett släckningsavtal mellan en industri med verkskyddsskyldighet och en kommun, avsett att gälla även under civilförsvarsberedskap och krig, kan inverka menligt på civilförsvarets beredskap.

Departementschefen

Huvudsyftet med förevarande paragraf är att ange villkoren för de släckningsavtal, som kan medföra befrielse helt eller delvis från skyldigheten att hålla kommunal brandkår. Olika typer av avtal samt frågor om de huvudmän, med vilka avtal kan träffas, har jag berört i avsnittet om kommunal samverkan.

Möjligheten att ingå släckningsavtal med industribrandkår, frivillig brandkår eller annan liknande brandkår bör enligt min mening icke vara beroende av om denna är belägen i den avtalsslutande kommunen utan endast av lämpligheten med hänsyn till geografisk belägenhet och insatstid. Det måste emellertid uppmärksammas vilka avtal en sådan brandkår kan ha med andra kommuner, eftersom den avtalade hjälpens effektivitet kan bli beroende härav.

Jag biträder brandlagsrevisionens och remissorganens uppfattning, att

befrielse från skyldigheten att hålla brandkår även bör medföra befrielse från skyldigheten att hålla därtill hörande byggnader, materiel och anordningar. Detta har kommit till uttryck i lagtexten.

Vad brandlagsrevisionen anført om innebörden i nu berörda hänseende av släckningsavtal mellan kommuner är enligt min mening riktigt. Frågan om släckningsavtal mellan kommun och industri, som är skyldig att ha verkskydd, har jag berört i propositionen 1960: 5 med förslag till civilförsvarslag (s. 142). Jag uttalade där, att den omständigheten att kommun ordnat sitt brandförsvaret genom avtal med enskilt företag om anlåtande av dess brandförsvarsorganisation icke bör föranleda att detta företag till följd av civilförsvarets bestämmelser drabbas av längre gående skyldigheter än andra företag, som icke är bundna av dylika avtal, samt att i flertalet hithörande fall förutsättningar torde finnas för en gemensam organisation för det lokala allmänna civilförsvaret och verkskyddet, varvid problemen finge lösas genom avtal. Jag ansluter mig till de remissinstanser som understryker att ett släckningsavtal, avsett att gälla även under civilförsvarsberedskap, icke får minska verkskyddets effektivitet. De åtgärder från det avtalslutande företagets sida, som erfordras för detta syfte, exempelvis att hålla viss ytterligare materiel för verkskyddets brandtjänst, måste sålunda beaktas vid bestämmande av avtalsvillkoren för att icke företaget skall drabbas av längre gående skyldigheter än andra företag.

5 §.

Paragrafen motsvarar 8 § gällande brandlag.

6 §.

Paragrafen, som motsvarar 9 § gällande brandlag, behandlar tillfällig släckningshjälp mellan kommuner.

Den nu gällande bestämmelsen innebär, att brandchefen i den kommun, där brand utbrutit, äger rätt att ikläda sin egen kommun kostnaden för hjälpen i alla de situationer där omständigheterna enligt hans bedömning är sådana som i lagen sägs. Vidare innebär stadgandet, att den hjälpende kommunens brandchef ovillkorligen är skyldig att komma till hjälp utan annan inskränkning än som följer av hänsyn till den egna säkerheten. Han äger icke pröva frågor om brandens omfattning motiverar hjälp, om hjälpen kan beräknas hinna fram i tid o. dyl. Brandens omfattning skall sättas i relation till den hjälpbehövande kommunens resurser. Det avgörande är alltså hjälpbehovet. Enligt lagens ordalydelse är den kommun, hos vilken hjälp begäres, skyldig att lämna hjälp allenast på framställning av brandchef i den hjälpsökande kommunen. Riksbrandinspektören har emellertid uttalat, att med brandchef i detta fall borde jämföras den av brandbefälet — vice brandchef, brandmästare eller brandförman — som i brandchefs ställe för befälet å en brandplats.

Brandlagsrevisionen

Brandlagsrevisionen erinrar om att bestämmelsen om släckningshjälp är en minimiföreskrift om kommuns skyldighet att lämna annan kommun sådan hjälp. Detta innebär att kommunerna är oförhindrade att åtaga sig längre gående förpliktelser, något som också i flera fall skett. Revisionen anser emellertid att släckningshjälpen främst bör komma till användning i sådana samverkanssituationer, som icke är förutsebara till följd av geografiska och andra förhållanden, exempelvis storbränder och flera samtida bränder i en kommun samt sådana fall, där den egna brandkåren är de facto förhindrad att ingripa. Angående behörigheten att rekvirera släckningshjälp samt förutsättningarna härför yttrar brandlagsrevisionen.

I fråga om behörigheten lär det vara tillfyllest att denna såsom nu tillkommer brandchef, varmed dock i enlighet med riksbrandinspektörens tolkning bör jämföras släckningsledaren, d. v. s. den som för befälet på en brandplats. Lagtexten har i 8 § andra stycket förslaget till brandlag omarbetats i enlighet härmed. I detta sammanhang bör tilläggas, att lagen icke skall förstås så att brandchefen eller befälhavaren personligen har att framföra sin begäran om släckningshjälp. Den brandchef — eller jourhavande brandbefäl — som mottager en sådan framställning måste med andra ord i princip vara berättigad att, där ej särskilda skäl annat föranleda, godtaga en uppgift om att framställningen beslutats av behörig befattningshavare och sker på dennes uppdrag.

Vad härefter angår förutsättningarna för hjälpskyldigheten böra såväl storbrand som flera samtida bränder rymmas inom 9 § brandlagens gällande lydelse. Brandlagsrevisionen föreslår, att härtill läggas de fall, där den egna brandkåren är ur stånd att ingripa mot brand. En sådan situation kan bero av orsaker som sjukdom, olycksfall, fordons- och materielskador, snöhinder, ras eller andra kommunikationshinder. Tillägget avser däremot icke fall, där den egna brandkåren till följd av för stort avstånd ej kan ingripa snabbt nog för att göra en effektiv insats. Dylika fall böra lösas avtalsvägen. Den utvidgning av förutsättningarna för hjälpskyldighet, som brandlagsrevisionen sålunda föreslår, är icke av ingripande betydelse utan innebär närmast ett lagfästande av praxis på detta område. Då behörigheten att göra framställning om lagstadgad släckningshjälp föreslås bibehållen inom brandbefälets krets, föreligga garantier mot de felbedömningar av hjälpbehovet, som kunde bli en följd av att sådan behörighet tillades allmänheten eller en vidare krets personer.

Det bör anmärkas, att släckningshjälp icke nödvändigt behöver omfatta en utryckande släckningsenhet utan även bör kunna bestå i tillhandahållande av viss materiel, t. ex. skum, reservslang eller radioapparater, eller viss specialutbildad personal.

Remissyttrandena

Brandstyrelsen i Falköping erinrar om att behov av rekvisition av släckningshjälp kan föreligga utan att brand inträffat. Vid extrema tillfällen, exempelvis vid pyromanbränder, storbrand o. dyl., vid vilka den egna brandkåren är helt engagerad och ur stånd att ingripa mot ytterligare en brand,

har den allmänna regeln varit att en grannkommuns brandkår inkallats till brandstationen för att där upprätthålla beredskap och omedelbart kunna ingripa om ytterligare bränder skulle inträffa, och brandstyrelsen anser därför av vikt att lagen bereder möjlighet att i dylika fall rekvirera släckningshjälp.

Departementschefen

I avsnittet om kommunal samverkan har jag berört användningen av släckningsavtal och rekvisition av släckningshjälp och därvid anslutit mig till uppfattningen att den lagstadgade släckningshjälpen bör förbehållas oförutsebara fall.

Brandlagsrevisionens förslag om vissa jämkningar i behörigheten att tillkalla släckningshjälp samt om förutsättningarna för sådan hjälp biträder jag. Den av brandstyrelsen i Falköping berörda frågan om släckningsberedskap vid särskilda tillfällen torde i vissa fall kunna lösas avtalsvägen. Jag tänker särskilt på sådana redan nu förekommande fall, där en stad avtalat med kringliggande kommuner att såsom borgarbrandkår eller eljest som reserv få anlita dessas brandkårer. Emellertid anser jag riktigt att släckningshjälp enligt förevarande paragraf bör få rekvireras för de berörda beredskapsbehoven. Den föreslagna lagtexten har jämkats i överensstämmelse härmed.

Av 4 § framgår, att som kommunal brandkår skall anses brandkår, beträffande vilken släckningsavtal träffats. Kommunen skall alltså med sådan brandkår kunna fullgöra den hjälpskyldighet som avses i förevarande paragraf. Detta måste uppmärksammas när släckningsavtalet ingås.

7 §.

Paragrafen, som behandlar tjänsteplikt, motsvarar 10 § gällande brandlag.

Vissa terminologiska jämkningar har företagits. Skyldigheten att delta i övning med brandvärnets är ökad från nuvarande femton till tjugo timmar. Skälen härtill är berörda i avsnittet om kommunal brandstyrka.

8 §.

Paragrafen, som motsvarar 11 § gällande brandlag, behandlar de särskilda brandförvarsåtgärder, som vid sidan av det kommunala brandförsvaret erfordras vid byggnader, upplag och andra anläggningar och som skall vidtagas av de enskilda. Åtgärdernas omfattning är begränsad så att de ej får medföra oskäligen kostnad. Närmare föreskrifter om denna avvägning saknas.

På grundval av 11 § i nuvarande brandlag finns i normalbrandordningarna föreskrifter om vilka brandredskap som bör finnas i olika byggnader. I varje byggnad skall sålunda finnas redskap — pyttsprutor, brandsprutor, vattenhinkar, stegar och kemiska brandsläckningsapparater — till ett an-
5* — *Bihang till riksdagens protokoll 1962. 1 saml. Nr 12.*

tal som gjorts beroende av byggnadens eller anläggningens brandförsäkringsvärde. För större byggnader, sjukhus, ålderdomshem, fabriker, brandfarliga upplag o. dyl. rekommenderas därutöver de redskap som föreskrivs vid brandsyn. Ägare av byggnad, upplag eller annan anläggning har att tillhandahålla erforderlig arbetskraft för tillsyn, röjning eller annat dylikt arbete efter brand, vilket ej är hänförligt till eftersläckning. De gällande bestämmelserna om enskildas skyldigheter gäller endast ägare, varmed jämställs den som innehar egendom med fri förfoganderätt eller fideikommissrätt eller därmed jämförlig rätt. Föreläggande kan således icke meddelas exempelvis nyttjanderättshavare.

Brandlagsrevisionen

Brandlagsrevisionen erinrar om att en brand kan släckas med relativt enkla medel om släckningen påbörjas snabbt och anser därför att **b r a n d r e d s k a p** i enskilda byggnader alltså i vissa fall kan ha betydelse. Revisionen anför om dessa redskap vidare.

De erfordras främst i sådana byggnader, dit brandkåren icke hinner anlända inom mycket kort tid eller där en brand kan antagas utveckla sig särskilt snabbt, d. v. s. på landsbygden och i vissa villasamhällen samt där särskilt brandfarlig verksamhet bedrivs. Redskapen måste alltså ha en hög beredskap och förvaras på skilda, lätt tillgängliga platser i byggnaden. Att hålla släckningsredskap i sådana byggnader, där de lätt bli utsatta för åverkan eller där tillsynen av olika skäl är svår att ordna, medför icke någon mot kostnaderna svarande nytta. Brandlagsrevisionen anser därför, att brandordningarna i detta hänseende böra så utformas att de ge utrymme för de olika bedömanden, som inom en kommun föranledas av byggnadernas art och övriga nämnda omständigheter. Ur brandordningarna böra uteslutas de nuvarande schematiska bestämmelserna om brandredskap i förhållande till byggnadernas värde.

Också i fråga om redskapens art bör finnas utrymme för större variationer än som framgår av normalbrandordningarna. Som exempel må nämnas att en till tappkran ansluten slang med munstycke i fredstid kan för vissa byggnader vara effektivare och billigare än handspruta och vattenhinkar, eller att vid oljeeldning erfordras annat släckningsmedel än vatten. Det bör ankomma på brandchef och brandsyneförrättare att tillse, att lämpliga redskap och anordningar finnas, där sådana behövas. Genom statens brandinspektions försorg böra utgivas anvisningar med exempel på redskap m. m. för olika slag av byggnader. I brandordningarna behöves då blott föreskrivas, att de brand- och livräddningsredskap skola finnas, som föreskrivas vid brandsyn, samt lämnas allmänna riktlinjer för redskapshållningen inom byggnaderna i kommunen.

Brandlagsrevisionen framhåller vidare, att brandredskap i fredstid icke kommer att finnas i alla de byggnader, där sådana redskap blir erforderliga för civilförsvaret. Ej heller är det för civilförsvarsändamål möjligt att bygga på vattenledningsnätet, varför andra typer av redskap och anordningar än de i fred tillräckliga kan behövas. Redskap, som är avsedda endast för ci-

vilförsvarsändamål, bör förvaras särskilt för att undgå förstörelse. På dessa skäl anser brandlagsrevisionen, att i brandlagstiftningen och brandordningarna bör anges endast den materiel, som fordras för fredsändamål. Om sådan materiel icke är tillräcklig eller användbar för civilförsvaret, får dess behov tillgodoses i annan ordning.

Enligt förslaget bör i brandordning kunna föreskrivas att släckningsredskap skall vara av godkänd typ. Sådant typgodkännande bör ankomma på statens brandinspektion, som därvid skall hålla brandchefer och övriga berörda underrättade om förekommande godkända typer.

Brandlagsrevisionen anser att materiella bestämmelser om fördelningen av kostnader för brandförvarsåtgärder mellan ägare, nyttjanderätts-havare m. fl. icke erfordras i brandlagstiftningen. För dennas del är fördelningen så beroende av omständigheter vid sidan av de allmänna intressen, vilka denna lagstiftning främst avser att reglera, samt av förhållandena i enskilda fall, att den bör överlämnas åt berörda parter och i sista hand åt rättspraxis. Förslaget är därför efter mönster av hälsovårdsstadgan utformat så att däri blott utsäges att redskap skall finnas och åtgärder vidtagas. Brandlagsrevisionen anför i dessa frågor ytterligare följande.

Brandlagsrevisionen anser att fördelningen av åtgärder och kostnader mellan ägare och nyttjanderättshavare m. fl. i första hand måste bli beroende av avtal mellan dem. För skyldigheten att bekosta brandförvarsåtgärder ställer det sig alltför svårt att uppställa sådana generella regler som i likartade ämnen återfinnas i civilförsvarslagstiftningen, låt vara att dessa i vissa fall kunna tjäna till ledning. Inom brandförsvaret ligger det närmast till hands att ägare av byggnad bekostar sådana åtgärder, främst av byggnadsteknisk natur, som erfordras för byggnaden eller lokalen som sådan, oavsett vem som nyttjar den, särskilt om åtgärderna äro ägnade att i ägarens hand höja byggnadens värde. På bedömandet kan ock inverka om genom åtgärden skapas fast tillbehör till byggnaden. Om däremot åtgärden erfordras mera till skydd mot brandfara föranledd av nyttjanderättshavarens verksamhet, synes det rimligt att denne bär det ekonomiska ansvaret, där ej annat är avtalat eller följer av lag. Särskilda skäl för en sådan lösning föreligga beträffande anskaffning av brandredskap eller i fråga om bevakning, som erfordras till följd av brandfarlig verksamhet. Härvid kan ock beaktas huruvida nyttjanderättshavaren kan medföra redskapen och använda dem i en annan byggnad. Det låter sig icke göra att i författning meddela bestämmelser, som på ett rättvist sätt täcka alla hithörande fall. En annan svårighet beror på det inbördes sambandet mellan å ena sidan en byggnadsteknisk brandskyddsåtgärd och å andra sidan en förbättring av släckningsredskapen: den ena åtgärden minskar behovet av den andra, och valet av åtgärd kan omedvetet påverkas av åsikten om vilken part, som är närmast att bära kostnaden för en förbättring av brandförsvaret i det aktuella fallet. Att generellt fastslå skyldighet för ägare att bekosta brandförvarsåtgärderna vore till synes enklast; ägaren finge i så fall gottgöra sig genom högre vederlag för nyttjanderätten eller på annat liknande sätt. En sådan ordning, som närmast motsvarar den nu gällande, har emellertid visat sig möta praktiska svårigheter. Den skulle ock kunna få orimliga

konskvenser samt medföra tvister i samband med förelägganden om brandförsvarsåtgärder efter den tidpunkt, då nyttjanderättsavtalet ingåtts.

Det anförda gäller enligt förslaget också frågan om vem som skall tillhandahålla arbetskraft för tillsyn, röjning och dylikt arbete efter brand, som ej är hänförligt till eftersläckning. Det kan stundom vara rimligt att den som driver rörelse i hyrd byggnad svarar härför. Han har oftast tillgång till personal för ändamålet genom de anställda, som till följd av branden blir utan arbetsuppgifter.

Remissyttrandena

Förslaget att de nuvarande schematiska bestämmelserna om brandredskap i förhållande till byggnadernas värde bör uteslutas ur brandordningarna samt att föreskrifter härom bör ges vid brandsyn biträdes av *länsstyrelsen i Kalmar län* samt *länsbrandinspektören i Kopparbergs län*, som påpekar att brandrisken ej står i förhållande till byggnadens värde. *Länsbrandinspektören i Östergötlands län* finner någon form av anvisningar i ämnet erforderliga samt anser att civilförsvarets synpunkter i möjlig utsträckning bör beaktas vid bestämmande av enskilda brandredskap i byggnader.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län upplyser, att från brandförsvarets företrädare och från industrier och enskilda, som har att anskaffa brandredskap, sedan många år uttalats önskemål om att, i enlighet med förslaget, statens brandinspektion skulle handha typgodkännande av kemiska släckningsapparater och andra släckningsredskap. Länsstyrelsen anser brandinspektionens handhavande av denna uppgift skapa garanti för att effektiva och lämpliga brandredskap tillverkas.

Riksbrandinspektören, järnvägsstyrelsen, tre länsstyrelser och sju länsbrandinspektörer efterlyser klarhet beträffande innebörden av det i gällande lag och i förslaget förekommande begreppet eftersläckning, som skall ombesörjas och bekostas av kommunens brandförsvär, samt gränsdragningen mellan å ena sidan eftersläckning samt å andra sidan tillsyn, röjning och annat dylikt arbete, som den enskilde skall ombesörja eller bekosta. *Länsbrandinspektören i Stockholms län* anför följande exempel.

Vid brand i exempelvis en kolgård ligger den brinnande grytan ofta åtskilliga meter ner i kolbingen. Ägaren har lastmaskiner, lyftkranar etc. lätt tillgängliga, och det är nödvändigt att dessa användas för att komma åt eldhärden. Det synes rimligt att detta arbete utföres och bekostas av ägaren. Förhållandet är detsamma vid brand i halmstackar, lumplager o. dyl. Ägaren (nyttjanderättshavaren) borde sålunda vara lagligen skyldig att medverka vid sådant arbete utan ersättning från kommunen.

Länsbrandinspektören i Skaraborgs län yttrar härom.

Uppfattningarna om vad som skall hänföras till eftersläckning äro olika. Förenklat kan man kanske anse att så länge eld och rök är synlig skall insatt arbete hänföras till eftersläckning och därmed kostnaderna härför gäldas av kommunen. En sådan tolkning innebär att kommunerna påtaga sig stora ekonomiska skyldigheter, som icke alltid ha med skadeavhjälpande brandsläckning att göra. En ofarlig pyrande brand inuti t. ex. ett avfallsupplag (bark, sågspån e. dyl.) kan vara synnerligen svårsläckt. En mycket tidsödande arbetsinsats med maskinella hjälpmedel erfordras för att nå ett slutgiltigt resultat. Kostnaderna kunna bliva avsevärda. Normalt släckas icke här antydda pyrande bränder utan bevakas de och hållas under kontroll till dess de självslocknar efter mycket lång tid. Kommunerna borde i sådana fall, där branden icke kan vålla skada, ej vara ekonomiskt ansvariga för eftersläckning och bevakning.

Svenska brandskyddsföreningen och Svenska brandkårernas riksförbund anför, att sådana arbeten efter brand som lämnings- och bortforslingsarbeten ej är hänförliga till eftersläckning.

Departementschefen

Enligt förevarande bestämmelse är brandförsvaret såtillvida en enskild angelägenhet som det åligger ägare eller innehavare av byggnad, upplag eller annan anläggning att vidtaga och bekosta vissa åtgärder för att trygga sin egendom mot brand. Detsamma gäller staten och kommunerna såsom ägare och innehavare av byggnader och anläggningar.

På samma sätt som gäller för det kommunala brandförsvaret skall vid bestämmande av de enskildas skyldigheter företagas en avvägning så att åtgärderna ej medför oskälig kostnad. Grundsatsen är att åtgärd icke föreskrives, vilken är mer betungande än som är skäligt med hänsyn till det med åtgärden avsedda syftet. Intresset att bereda skydd mot skada genom brand skall emellertid komma i främsta rummet vid avvägningen och denna skall göras efter objektiva allmängiltiga normer. Begränsade ekonomiska resurser hos en viss anläggnings ägare eller viss grupp av sådana personer får icke föranleda eftergifter i eljest gängse krav på brandsäkerhetsåtgärder i fråga om sådana personers eller företags anläggningar. Däremot kan åläggandena skifta med hänsyn till kommunernas struktur och därav följande olika organisation av det kommunala brandförsvaret. En viss växelverkan kan, såsom jag närmare utvecklat i avsnittet om industribrandförsvaret, förekomma mellan kommunalt och enskilt brandförsvaret.

Den nu behandlade bestämmelsen om enskildas skyldigheter ligger till grund för brandsyneförfarandet. Hithörande frågor måste i allmänhet i samband med brandsyn och med länsstyrelsens tillsyn bli föremål för avgörande från fall till fall efter de nämnda allmänna riktlinjerna för en rättvis avvägning. I avsnittet om brandordningar har jag berört omfatt-

ningen av brandsynförelägganden i byggnadstekniska och andra avseenden i sådana fall då en byggnad eller anläggning uppförts utan att byggnadslov varit erforderligt.

Motsvarande fråga kan bli aktuell även vid brandsyn å byggnad som uppförts efter byggnadslov. Vid tillkomsten av gällande lag uttalades, att det icke borde få förekomma att ett av byggnadsnämnd godkänt byggnads sätt skulle behöva ändras till följd av föreläggande, grundat på förevarande bestämmelse. Med hänsyn till den byggandes rättssäkerhet måste denna uppfattning i princip anses riktig. Dess tillämpning förutsätter emellertid enligt min mening att brandteknisk sakkunskap beretts tillfälle att i samband med byggnadsnämndens granskning särskilt tillvarata brandsäkerhetsintresset. Jag vill därför erinra om att det vid tillkomsten av 1959 års byggnadsstadga ansågs ofrånkomligt att vederbörande föredragande i byggnadsnämnden skulle tillse att nämnden finge kännedom om bl. a. brandchefens synpunkter på frågor inom hans verksamhetsområde. Den omständigheten att brandchefen måhända saknar byggnadsteknisk utbildning får enligt min mening ej utgöra skäl häremot, eftersom en sådan brandchef har möjlighet att i sin tur vända sig till högre brandteknisk sakkunskap. Brandsynemyndighet bör sålunda icke kräva säkerhetsåtgärder utöver vad som är uttryckligen föreskrivet i samband med byggnadslov eller i samband därmed prövats eller eljest är gängse, utan att behov därav föreligger på grund av särskilda omständigheter.

Förslaget att brandredskap i byggnader skall finnas endast där så erfordras med hänsyn till fredsbrandförsvarets organisation och resurser innebär minskade krav på de enskilda jämfört med rådande förhållanden. Någon erinran mot förslaget har ej gjorts vid remissbehandlingen och för min del tillstyrker jag det. Vägledning för brandsynförrättarna torde på detta område få ges av statens brandinspektion.

Såsom brandlagsrevisionen anför grundas civilförsvarets behov av släckningsredskap på i viss mån andra omständigheter än fredsbrandförsvarets och även förvaringsförhållandena är olika. Erforderlig materiel skall såväl enligt brandlagen som enligt civilförsvarslagen bekostas av de enskilda. Från deras synpunkt är det därför viktigt att icke betungas med inköp som ter sig onödiga. I propositionen med förslag till civilförsvarslag (1960: 5 s. 152) uttalade jag att beträffande brandmaterielen i icke oväsentlig utsträckning en samordning med fredsbrandförsvarets utrustningsföreskrifter torde kunna ske så att materiel, anskaffad för detta, kunde få tillgodoräknas i civilförsvarshänseende. En sådan samordning lär utan svårighet kunna komma till stånd tack vare det nära samarbete som i fråga om brandmateriel råder mellan civilförsvarsstyrelsen och statens brandinspektion.

Frågan om lämpligheten och effektiviteten av olika för byggnader och anläggningar anskaffade släckningsredskap kan givetvis bli föremål för prövning vid brandsyn och det kan därvid befinnas att vissa redskap ej

fyller måttet. Såväl för tillverkare som för allmänheten synes det därför vara ett intresse att på förhand veta att redskapen kan godkännas för avsett ändamål. Jag anser emellertid icke erforderligt att på detta område införa bestämmelser om obligatoriska godkännanden. Det torde vara tillräckligt att statens brandinspektion, såsom redan nu förekommer, i fall av behov utfärdar anvisningar innehållande rekommendationer till brandsynförrättare och enskilda om vilka redskap som kan godkännas.

Det har vid tillkomsten av gällande lag ansetts lämpligt att även eftersläckning, som utgör ett led i själva släckningsarbetet, utföres av brandpersonalen. Härtill ansluter jag mig och vill tillägga att anledning i och för sig saknas att särskilt ange att eftersläckning åligger den kommunala brandstyrkan. Angående den i några yttranden diskuterade möjligheten att få tillgång till enskild tillhöriga maskinella hjälpmedel för att underlätta släckningsarbetet vill jag hänvisa till den i 12 § nämnda rättigheten för brandbefäl att företaga ingrepp i enskild rätt. Vid prövning om sådant ingrepp — som kan förekomma även vid sådan brandsläckning som utgör eftersläckning — är nödvändigt får givetvis inverka att de rekvirerade hjälpmedlen tillhör den, i vars egendom brand skall släckas. I sådant fall utgår ej ersättning till ägaren. Personal för maskinernas betjäning kan tagas i anspråk på grundval av tjänsteplikt. För sådana fall då brandförsäkring finns må erinras om skyldigheten för försäkringshavare att efter förmåga sörja för avvärjande och minskning av skadan.

När det sedan gäller åtgärder efter brand anger gällande lag såsom exempel tillsyn och röjning. Endast sådana åtgärder efter brand vilka kan ha betydelse för förebyggande eller bekämpande av brand bör enligt min mening regleras i brandlagstiftningen. Detta gäller för tillsyn och bevakning i sådana fall då risken för ny brand ej kan uteslutas. Behovet av tillsyn bör avgöras av den som fört befälet vid brandsläckningen och han är också bäst skickad att bestämma hur tillsynen skall ordnas. Emellertid bör brandpersonal av praktiska och ekonomiska skäl oftast icke anlitas härför. I lagen bör därför fastslås att ägaren eller innehavaren skall tillhandahålla eller bekosta personal som erfordras för tillsyn. Sådana åtgärder som röjning o. dyl. på brandplatsen efter avslutad brandsläckning har till syfte att undvika fara för ras och olyckshändelser eller trafik hinder. Åtgärderna bör därför ej regleras i brandlagstiftningen. Av allmänna rättsgrundsatser lär följa att ägaren eller innehavaren i första hand är skyldig att sörja härför. I dessa fall erforderlig tillsyn över den allmänna säkerheten ankommer på polisen; i vissa fall kan även ingripande av byggnadsnämnd förekomma.

Brandlagsrevisionens förslag att i brandlagen icke ange om ägare eller nyttjanderättshavare slutligen skall svara för kostnaderna för erforderliga brandförsvarsåtgärder har ej mött någon erinran vid remissbehandlingen. För egen del biträder jag förslaget. Motsvarande system gäller inom hälsovårdens område och har där ej medfört svårigheter vid tillämpningen. Till

de processuella bestämmelser, som erfordras i detta sammanhang, återkommer jag vid behandlingen av 14 §.

Bestämmelsen i andra stycket är oförändrad överförd från gällande lag.

9 §.

Enligt en i brandordningarna förekommande bestämmelse är fastighetsägare skyldig att tillåta att inom fastigheten uppsättes brandskåp eller annan för brandalarm erforderlig anordning, i den mån oskäligt intrång icke förorsakas därigenom.

Brandlagsrevisionen

Brandlagsrevisionen anser ägare och innehavare av byggnad eller anläggning enligt grunderna för 11 § gällande brandlag och motsvarande paragraf i förslaget vara skyldiga att tillåta att brandskåp eller annan anordning för brandalarm ävensom brandpostskyltar och annat dylikt uppsättes, i den mån oskälig kostnad icke förorsakas.

Remissyttrandena

Frågan beröres endast av *riksbrandinspektören*, som framhåller, att en enskild icke med stöd av 11 § gällande brandlag kan åläggas att tåla sådana åtgärder som uppsättande på byggnad eller mark av anordningar för den kommunala brandkårsalarmeringen eller väggbrandposter, vilka av kommunen anordnas inom enskilda fastigheter. Med upplysningen att frågan om möjligheten att med stöd av brandlagstiftningen tvinga fastighetsägare att tåla att alarmeringsanordning uppsättes på enskild tomtmark i praxis besvarats nekande samt att väggbrandposter särskilt i Norrland har stora fördelar vid kyla och snö, föreslår riksbrandinspektören att klarläggande bestämmelser i ämnet intages i lagen.

Departementschefen

Vad riksbrandinspektören anfört visar enligt min mening, att beaktansvärda intressen föreligger att få taga i anspråk enskild mark eller byggnad för att där uppsätta eller bereda plats åt vissa anordningar, som erfordras för kommunens brandförsvaret. En bestämmelse härom har otvivelaktigt sin rätta plats i brandlagen. I de flesta fall lär olägenheterna av sådant intrång bli ringa, exempelvis då brandskåp och skyltar uppsätts. I fråga om branddammar, väggbrandposter och larmanläggningar kan förhållandena vara annorlunda. Oskäligt intrång får ej förorsakas. Eftersom fråga är om åtgärder, som erfordras för det kommunala brandförsvaret — till skillnad från åtgärder endast för byggnadens eget skydd — bör kommunen svara för kostnad och skada som åsamkas genom åtgärden. Av samma skäl bör be-

slutanderätten tillkomma brandstyrelsen. Brandstyrelsens beslut kan enligt 15 § överklagas genom besvär hos länsstyrelsen. På grund härav har det syntts lämpligt att uppkommande ersättningsfrågor vid oenighet mellan parterna också prövas av länsstyrelsen. Paragrafen har i enlighet med det sagda utformats i nära överensstämmelse med liknande stadganden i civilförsvarslagen.

10 §.

Paragrafen motsvarar 12 § gällande brandlag. Ordet brandfarlig har i enlighet med numera gängse språkbruk fått ersätta ordet eldfarlig. Den som bryter mot vad här stadgas straffas enligt 16 § med dagsböter. I vissa fall kan sådant brott föranleda ansvar enligt strafflagen (t. ex. 19 kap. 5 §) eller lagstiftningen om brandfarliga varor. De konkurrenssituationer, som sålunda kan uppstå, får regleras enligt allmänna straffrättsliga grunder.

11 §.

Paragrafen motsvarar med oförändrad lydelse 13 § gällande brandlag. Den som bryter mot föreskrift i denna paragraf straffas enligt 16 § med dagsböter.

12 §.

Paragrafen motsvarar 14 § gällande brandlag och behandlar ingrepp i enskild rätt i samband med brandsläckning. Sådana ingrepp, på vilka anges olika exempel i lagen, får företagas av den som för befälet vid branden, om så bedömes nödvändigt.

Brandlagsrevisionen

Brandlagsrevisionen upplyser, att paragrafen stundom ansetts kunna tillämpas så att även industribrandkår tillhörig materiel rekvireras, samt anser paragrafen fastslå principen att enskilda släckningsredskap får tagas i anspråk i nödsituationer även när det gäller bekämpning av brand i egendom som ej tillhör redskapens ägare. På grund härav och med stöd av tjänstepliktsbestämmelserna för dem som vistas i orten kan sålunda, anser brandlagsrevisionen, även industribrandkårens personal beordras deltaga i släckningen. Brandlagsrevisionen föreslår, att rekvisition av industribrandkår regleras närmare än som följer av de bestämmelser, för vilka nu redogjorts. Förslaget innebär att reglerna om släckningshjälp mellan kommuner göres tillämpliga även i detta fall. Brandlagsrevisionen anför även, att det från industrihåll erinrats om att industribrandkårerna i allmänhet lämnar släckningshjälp utan särskilda avtal, samt anser förslaget därför i hudsak innebära en precisering av rådande praxis.

Remissyttrandena

Åtgärder enligt denna paragraf bör släckningsledaren äga låta annan genomföra sedan han själv fattat beslut därom, anför *styrelsen för statens brandskola*, som vidare anser åtgärden att spränga hus icke böra upptagas som exempel och anför.

Sprängning som led i brandsläckningsarbete är och kan förutses förbli ytterligt sällsynt, vilket sammanhänger med det ur brandteknisk synvinkel betänkliga i dylika åtgärder. Styrelsen föreslår därför att orden »riva eller spränga hus» ersättes med orden »riva eller undanskafta byggnad eller upplag». Därigenom skulle lagtexten här komma att ställas i samklang med praxis på området och komma att inkludera sådana åtgärder — med brandspridningshämmande syften — såsom t. ex. rivning (ev. genom sprängning) av virkestaplar vid brand i ett virkesupplag eller tappning till annan cistern eller skyddad plats (undanskaffning) av brandfarlig vätska vid brand inom en cisternpark.

Uppfattningen att gällande lag medger rekvisition av släckningsmateriel, som tillhör enskild, exempelvis industriföretag, delas av *länsstyrelsen i Kristianstads län*, som vidare anser utvidgning av rekvisitionsrätten till att avse jämväl personal och egendom utanför brandorten böra övervägas.

Departementschefen

Brandlagsrevisionens förslag om särskilda bestämmelser angående rekvisition av industribrandkår får enligt min mening ses mot bakgrunden av förslaget att enskilda företag skulle kunna åläggas att organisera sådan brandkår. I avsnittet om industribrandförsvar har jag icke ansett mig kunna förorda en sådan ordning samt även biträtt brandlagsrevisionens uppfattning att föreskrifter om tvångssamverkan mellan kommunalt brandförsvar och industribrandkårer icke är påkallade. På grund härav och då, såsom framhålls i betänkandet, frivillig släckningshjälp från industribrandkårerna i allmänhet kan påräknas anser jag för min del icke erforderligt att för rekvisition av industribrandkår meddela särskilda bestämmelser utöver vad som gäller om tjänsteplikt och nödrättsingripanden. För rekvisitionsrätten föreligger enligt förevarande paragraf ingen sådan begränsning till brandorten som gäller för tjänsteplikten.

Lagtextens lydelse har jämkats i enlighet med erinringarna från styrelsen för statens brandskola. Uppenbart är att befälhavaren icke personligen måste genomföra de olika åtgärder som kan komma i fråga utan att han har att besluta och bära ansvaret för åtgärderna, vilkas utförande han äger överlåta åt annan personal.

13 §.

Paragrafen motsvarar med oförändrad lydelse, fränsett en terminologisk jämkning, 15 § gällande brandlag. I avsnittet om brandsläckningskostnader har anförts att grunderna för här berörda ersättningar icke avses bli ändrade.

14 §.

I 8 § anges icke vilka enskilda som skall vidtaga och bekosta där angivna brandförsvarsåtgärder. På grund härav erfordras till förvaltningsmyndigheternas och brandsynförrättarnas ledning processuella bestämmelser som anger mot vem ett föreläggande att vidtaga viss åtgärd eller lyda förbud skall riktas. Till grund för sådana bestämmelser kan ligga andra synpunkter än de som avgör fördelningen mellan de enskilda, exempelvis ägare och innehavare, av den materiella skyldigheten. Här träder effektivitetssynpunkten i förgrunden. Brandsynförrättare besitter icke alltid förutsättningar för ett mera ingående bedömande av den materiella sidan av saken. Föreläggande bör därför kunna riktas mot den som har de bästa faktiska och rättsliga möjligheterna att åstadkomma det önskade resultatet. Efter mönster av hälsovårdsstadgan har därför förevarande bestämmelse fått det innehållet att föreläggande må riktas mot ägare eller innehavare eller ock mot båda. Den föreläggande myndigheten behöver ej ingå i närmare prövning av de sak- och rättsförhållanden som bestämmer vem som slutligen skall bekosta åtgärden. Eftersom med denna ordning utväljandet av föreläggandets adressat i och för sig icke innebär ett ställningstagande till den materiella frågan, kan adressaten söka sin kostnad åter av den, som slutligt skall bära den. I de allra flesta fall torde tvekan ej behöva råda om att endast ägaren kan komma i fråga.

Bestämmelsen i andra stycket har införts efter mönster av hälsovårdsstadgan.

15 §.

Paragrafen motsvarar 17 och 18 §§ gällande brandlag.

16 §.

Paragrafen motsvarar 19 § gällande brandlag. Första och andra styckena är oförändrade fränsett några terminologiska ändringar. Straffsanktionerad befälsrätt tillkommer icke brandstyrelsen utan endast brandbefäl. Om en obefordrad brandman tilldelas befäl över annan i släckning eller räddning deltagande personal hör han vid tillämpning av denna paragraf anses som brandbefäl.

I tredje stycket stadgas straff för den som genom brandlarm eller annorledes obehörigen åstadkommer brandstyrkas utryckning eller samling. Detta innebär ingen ändring i förhållande till nuvarande lag. Brandlagsrevisionen anför att i brottmål om sådan förseelse utryckningskostnaderna allmänt utdömes av den skyldige. Då den som anlagt eller vållat brand icke anses skyldig att ersätta stat eller kommun släckningskostnader, kan enligt brandlagsrevisionen vara tveksamt om utdömande av utryckningskostnad är förenligt med gällande rätt. I dessa fall, till skillnad från dem där gärningsmannen själv anlagt eller vållat branden och därefter ger brandlarm, är larmet obehörigt och den utryckande styrkans huvudman drabbas

därför av en onödig kostnad, låt vara oftast av ringa omfattning. På dessa skäl har i förevarande paragraf gjorts ett tillägg om skyldighet att ersätta av det obehöriga larmet föranledd kostnad. Eftersom här icke är fråga om skadestånd torde ersättningen böra beräknas efter eljest inom brandförsvaret gällande grunder för bestämmande av utrykningskostnad. Till ledning tjänar här en av statens brandinspektion utfärdad normaltaxa. Ersättningsfrågan bör prövas i mål om obehörigt brandlarm.

17 §.

Paragrafen motsvarar 21 § gällande brandlag.

Övergångsbestämmelserna

Paragrafen innehåller bestämmelse om tid för lagens ikraftträdande.

Av skäl som förut anförts upptar föreliggande lagförslag inga bestämmelser om skogsbrandfogdar. Kommunalt förtroendeuppdrag att vara skogsbrandfogde eller vice skogsbrandfogde torde förfalla i och med lagens ikraftträdande. Kommunalt anställda sådana befattningshavare får uppsägas i vanlig ordning. I de flesta fall torde förutvarande skogsbrandfogdar, som så önskar, kunna utses till vice brandchef eller tilldelas annan brandbefälsyssla inom kommunens brandkår eller brandvärn.

2. Förslaget till brandstadga

Den föreslagna nya brandstadgan innehåller gemensamma bestämmelser för alla kommuner. Någon uppdelning på olika avdelningar förekommer icke. Innehållsrubrikerna över de skilda avsnitten har däremot i stort sett bibehållits från gällande brandstadga. I stadgan upptages dels vissa bestämmelser, som återfinns i nuvarande brandlag men som ansetts icke böra ha sin plats i lag, dels bestämmelser som nu återfinns i brandordningarna men befunnits gemensamma för alla kommuner.

Om brandordning och brandstyrelse

1 §.

Paragrafen ersätter 1 § första stycket, 22 § 3 mom., 24 § första stycket och 39 § gällande brandstadga. En allmän redogörelse för vad som må intagas i brandordning har lämnats i avsnittet om brandordning i den allmänna motiveringen.

2 §.

Paragrafen, som är utformad i nära överensstämmelse med motsvarande stadganden i allmänna ordningsstadgan och hälsovårdsstadgan, ersätter 2 och 25 §§ i gällande brandstadga.

Att brandordning skall underställas länsstyrelsen för prövning och fastställelse är förut berört. Enligt gällande brandstadgas bestämmelser för

stadssamhällena skall länsstyrelsen i ärendet höra riksbrandinspektören, medan för landskommunernas brandordningar detta icke gäller. Brandlagsrevisionen, som anser skäl saknas att göra riksbrandinspektörens hörande avhängigt av kommunens administrativa karaktär, finner med hänsyn till den stadga brandförsvaret numera vunnit och till den kontinuerliga kontakten mellan länsbrandinspektörerna och statens brandinspektion ej erforderligt att riksbrandinspektören granskar alla brandordningar. För min del biträder jag denna uppfattning och anser därför någon bestämmelse i ämnet ej böra meddelas. Emellertid bör riksbrandinspektören för att erhålla kännedom om brandförsvaret i riket och för att kunna verka för enhetlighet och ändamålsenlighet icke helt ställas utanför arbetet med brandordningarna. Det bör även undvikas att den centrala brandmyndighetens uppfattning i tveksamma fall kommer till tals först efter det fastställelseprövning skett i länsstyrelsen. Det är därför önskvärt att riksbrandinspektören bereds tillfälle att granska brandordningar för sådana kommuner, där brandfaran är särskilt stor eller där stridiga intressen gjort sig gällande. Likaså bör yttrande givetvis inhämtas om de kommunala myndigheterna och länsbrandinspektören har skilda meningar. I vissa fall av avvikelser från de exempel på brandordningar, som enligt vad jag föreslår skall utarbetas av statens brandinspektion, kan också finnas anledning att inhämta yttrande. Jag förutsätter att länsstyrelserna utan särskild föreskrift härom inhämtar yttranden i de fall så kan anses erforderligt.

Det ligger i sakens natur att brandordning icke behöver föreligga i tryckta exemplar för allmänheten, innan beslut om fastställelse vunnit laga kraft.

3 §.

Denna paragraf motsvarar 3 och 26 §§ gällande brandstadga samt ersätter vissa av de bestämmelser om brandstyrelse, som f. n. återfinns i 1 och 2 §§ normalbrandordningarna.

Kommunallagens bestämmelser har efter mönster av hälsovårdsstadgan gjorts tillämpliga på särskild brandstyrelse. 1 mom. är utformat i enlighet härmed.

Rätten för brandchef att närvara och yttra sig vid sammanträde med brandstyrelsen bör icke bestämmas i författning, anser styrelserna för Svenska stadsförbundet och Svenska landskommunernas förbund, som därvid åberopar att jämförbara kommunala befattningshavare ej har en sådan särställning. Härtill vill jag erinra, att det inom den specialreglerade förvaltningen är vanligt, att förvaltningschefen och vissa andra experter har närvaro- och yttranderätt. Med hänsyn till den ställning som tillkommer brandchefen enligt brandlagstiftningen och viss annan lagstiftning anser jag för min del hans rätt att närvara och yttra sig böra liksom hittills uttryckligen fastslås. Härom handlar 2 mom.

Gällande brandstadga innehåller bestämmelser om brandstyrelsens åligganden att övervaka efterlevnaden av brandlagstiftningen och andra föreskrifter om brandförsvaret samt att uppgöra förslag till brandordning, reglementen och sotningstaxa m. m. Därjämte stadgas att brandstyrelsen ej äger taga befattning med frågor som faller under brandchefens befälsmyndighet. I dessa hänseenden föreslår brandlagsrevisionen ingen ändring.

Skyldigheten att tillse att det kommunala brandförsvaret är betryggande tillkommer enligt brandlagen kommunen. Brandstyrelsens uppgifter i detta sammanhang är i lagen beskrivna så att den handhar förvaltningen av brandförsvarets angelägenheter. Några ytterligare bestämmelser härom erfordras enligt min mening icke. Dess uppgift att avge förslag till inkomst- och utgiftsstat framgår av kommunallagen. I brandlagen har brandstyrelsen vidare ålagts vissa bestämda uppgifter, nämligen att uttaga tjänstepliktiga till brandvärnet och att besluta om anbringande av kommunala brandförsvarsanordningar på enskild mark eller byggnad. Däremot ankommer det icke på brandstyrelsen att tillse att de enskilda fullgör vad som åligger dem enligt brandlagstiftningen. Detta är brandchefens och brandsyneförrättares uppgift. Att brandstyrelsen icke äger taga befattning med frågor som enligt allmän författning, exempelvis brandlagen och brandstadgan samt författningar om explosiva och brandfarliga varor, ankommer på brandchefen liksom ej heller med sådant som faller under hans befälsmyndighet är en allmänt gällande regel, som ej behöver anges särskilt i brandlagstiftningen. Innehållet i befälsmyndigheten får avgöras med ledning av förefintliga bestämmelser och sakens natur. På grund av det anförda saknas i förevarande paragraf bestämmelser om brandstyrelsens åligganden.

Om brandstyrka och brandbefäl

4 §.

Paragrafen motsvarar 4 § punkterna 1), 2) och 4) samt 27 § gällande brandstadga. Terminologin ansluter till 2 § i förslaget till brandlag. Frågor om brandordnings innehåll i de hänseenden, som anges i förevarande paragraf, har tidigare berörts i olika sammanhang. De i andra och tredje styckena, som saknar motsvarighet i den nuvarande brandlagstiftningen, upptagna bestämmelserna om att vissa brandförsvarsavtal skall framgå av brandordningarna är sålunda motiverade i avsnittet om kommunal samverkan.

5 §.

Om innebörden av den uttryckningsberedskap, som fordras enligt denna paragraf, har tidigare talats i avsnittet om kommunal brandstyrka.

6 §.

Paragrafen motsvarar 6 § 1 mom. och 29 § gällande brandstadga. Läns-

brandinspektören i Södermanlands län anser möjlighet böra föreligga att utan namnelig uttagning anordna brandvärn genom avtal med industribrandkår eller liknande brandkår. Härtill vill jag erinra om att uttagning av frivilliga till brandvärn genom sådant avtal icke behöver ske namneligen.

7 §.

Paragrafen ersätter de i 7 och 30 §§ nuvarande brandstadga meddelade kompetensbestämmelserna. Allmänna synpunkter på bestämmande av kompetenskraven samt dessas innehåll i fråga om utbildning har redovisats i avsnittet om kompetens och utbildning.

Av 4 § framgår att brandordningen avses skola innehålla bestämmelser om vilka befattningshavare som skall vara heltidsanställda och deltidsoanställda. 3 mom. i förevarande paragraf anger att brandordningen även skall innehålla föreskrift om den kompetens som fordras för varje särskild tjänst. Vid den prövning, som enligt 2 § företages av länsstyrelsen i samband med fastställelse av brandordning, kommer således hithörande frågor under bedömande.

I fråga om det deltidsoanställda brandbefälet kan komma att inträffa att en vikarie utan stadgad kompetens måste anlitas eller att någon måste utses till brandchef innan en för tjänsten avsedd kurs anordnats vid statens brandskola. Man kan nämligen icke förvänta att för deltidsoanställning lämpade personer på förhand skall skaffa sig föreskriven utbildning. I paragrafens andra moment har med tanke på dessa fall intagits en bestämmelse som bereder kommunerna möjlighet att förordna lämplig person att uppehålla brandchefstjänst intill dess tjänsten kan besättas med behörig person. Det får ankomma på länsstyrelsen att tillse att sådant vikariatsförordnande icke får längre varaktighet än nödvändigt.

Angående kompetenskraven för dem, som före de nya kompetensbestämmelsernas ikraftträdande undergått utbildning, hänvisas till övergångsbestämmelserna.

8 §.

Paragrafen ersätter delvis 8, 31 och 40 §§ i nuvarande brandstadga samt vissa i brandordningarna upptagna bestämmelser, som syntes allmängiltiga för alla kommuner och brandchefer.

Förhållandet mellan brandstyrelsen och brandchefen samt deras inbördes befogenheter har berörts under 3 §.

9 §.

Paragrafen ersätter 2 mom. andra och tredje punkterna samt 3 mom. i 8 och 31 §§ ävensom 42 § sista stycket gällande brandstadga. När släckningshjälp erhållits från annan ort skall enligt gällande bestämmelser den befäl-

havare som erhållit hjälpen föra befälet, om ej annat överenskommes. Över brandkår, som ej ingår i kommunens brandstyrka, exempelvis industribrandkår, har kommunens brandchef ej befälsrätt i fall då sådan brandkår släcker brand inom anläggning för vars skydd den organiserats.

Brandlagsrevisionen

Brandlagsrevisionen, vars förslag innebär att brandchefen skulle äga rekquirera industribrandkår, uttalar att sådan kår om den på grund härav deltagar i brandsläckning inom kommunen men utanför den anläggning, för vilken den är avsedd, därvid står under brandchefens befäl. Vid brand inom sådan anläggning har brandchefen däremot icke befälsrätt över industribrandkåren som sådan. För att undvika kompetenskonflikter bör man därför träffa överenskommelse om vem som skall föra befälet. Brandlagsrevisionen påpekar i detta sammanhang, att den kommunale brandchefen alltid är berättigad och skyldig att med kommunal brandstyrka delta i släckning av brand inom anläggningen, varför det torde vara lämpligt att han utövar högsta befälet vid släckningen. Brandlagsrevisionen anför även att befälsrätten kan regleras genom överenskommelse i samband med släckningsavtal mellan kommun och industribrandkår samt att därvid industribrandkårens chef kan tilldelas befälet.

Remissyttrandena

Att brandchefen icke äger befälsrätt över industribrandkår eller annan liknande brandkår, som ej ingår i kommunens brandstyrka, i fall då sådan brandkår släcker brand inom anläggning för vars skydd den är organiserad, är enligt *länsbrandinspektören i Östergötlands län* och *fullmäktige i Norrköping* oegentligt. *Länsbrandinspektören i Gävleborgs län* anser brandchefen även i dylikt fall med stöd av tjänstepliktsbestämmelserna kunna taga befälet över industribrandkår samt är tveksam huruvida kommunal brandchefs rättigheter och skyldigheter genom avtal kan eller bör överflyttas på chefen för en industribrandkår.

Departementschefen

Släckningsavtal med exempelvis industribrandkår innebär att industribrandkåren skall släcka brand även utanför sin egen anläggning. Den kommer genom avtalet att ingå i kommunens brandstyrka som kommunal brandkår eller brandvörn, och den kommunale brandchefen utövar alltid högsta befälet.

Om industribrandkår eller annan brandkår, som icke ingår i kommunens brandstyrka, biträder vid släckning bör liksom vid släckningshjälp från annan kommun gälla att den befälhavare som erhållit hjälpen för befälet,

om ej annat överenskommes. I dessa fall blir det kommunen som får hjälpen och endast undantagsvis torde anledning föreligga att annan än kommunens brandchef skall föra befälet. Vid brand inom en anläggning, som har egen brandkår vilken ej ingår i kommunal brandstyrka, är brandchefen uppenbarligen berättigad och skyldig att undersöka om den kommunala brandstyrkan behöver insättas. Om så ej är fallet, saknar han anledning att taga befälet över industribrandkåren. Svårighet uppstår först när även den kommunala brandstyrkan under brandchefens befäl deltar i släckningsarbetet. Enligt min mening är det uppenbart att släckningsarbete på en och samma brandplats icke på ett effektivt sätt kan ledas av två av varandra oberoende chefer. I de allra flesta hithörande fall lär överenskommelse kunna träffas om att brandchefen skall föra befälet över all deltagande personal. De olägenheter som kan uppkomma till följd av att enighet ej nås, är enligt min mening allvarligare än det ingrepp som förorsakas huvudmannen för industribrandkåren genom att denna ställs under brandchefens befäl. Jag förordar därför en bestämmelse om att kommunal brandchef i dessa fall äger befälsrätt under förutsättning att även kommunal brandstyrka, varöver han för befälet, deltar i släckningen. Samma befälsrätt bör tillkomma den som i brandchefens ställe för befälet över kommunal brandstyrka.

Bestämmelser om militärhandräckning meddelas i förordningen den 31 december 1915 (nr 585) angående användande av militär personal till upprätthållande av allmän ordning samt för eldsläckning och andra dylika ändamål.

10 §.

Paragrafen motsvarar 9 och 32 §§ gällande brandstadga.

Om vissa för brandförsvaret erforderliga anordningar

11 §.

Paragrafen ersätter 5 § andra stycket, 10 §, 28 § samt 33 § 1 mom. gällande brandstadga. Enligt nuvarande bestämmelser är kommun skyldig att anskaffa och underhålla anordningar för brandalarmering, varmed förstås såväl anordningar, varigenom allmänheten kan tillkalla brandstyrkan (ingående alarmering), som anordningar för inkallande av brandpersonalen till tjänstgöring (utgående alarmering eller brandsignalering).

Bestämmelserna om ingående alarmering är olika för stad och land. Beträffande städer och övriga samhällen, där de för städerna gällande bestämmelserna är tillämpliga, föreskriver brandstadgans 10 § skyldighet för kommunen att hålla brandtelegraf eller ock på annat lämpligt sätt träffa anordning, varigenom brandkåren kan av allmänheten alarmeras. I normalbrandordningen för stadssamhällena anmärkes, att för alarmering av borgarbrandkår bör brandtelegraf eller annan elektrisk alarmeringsanord-

ning finnas, att membransändare (tyfoner) lämpligen kan användas som komplettering av dylik anordning samt att alarmeringscentral bör finnas å stadens brandstation eller polisstation. Brandstadgans bestämmelser för landsbygden saknar särskilda föreskrifter om alarmering. I detta hänseende gäller endast den allmänna bestämmelsen i 33 § 1 mom. att i brandordningen bestämmelser skall införas om de särskilda anordningar, som är erforderliga för kommunens brandförsvar. Normalbrandordningarna för landskommuner innehåller i anslutning härtill en — f. ö. även för utgående alarmering tillämplig — rekommendation, att för alarmering av brandstyrkan telefon skall användas samt att dessutom skall finnas membransändare till det antal och på de platser som brandstyrelsen bestämmer. Endast för städerna finns bestämmelser om brandalarmeringscentral, varmed förstås en ständigt bemannad plats, där meddelande om brand kan mottagas varje tid på dygnet och varifrån brandstyrkan genom s. k. centralapparat eller annan dylik anordning snabbt kan inkallas.

Brandlagsrevisionen

På grund av den svenska telefontätheten är enligt brandlagsrevisionen telefon tillfyllest såsom alarmeringsanordning för allmänheten i sådana områden, där de flesta byggnader är försedda med privattelefon och där människor vistas dygnet runt. Dessa förhållanden råder främst inom områden med enbart bostadshus. I områden, där människor ej vistas hela dygnet, är däremot varken de privata eller de offentliga telefonerna tillfyllest. Dessa områden är främst industri-, hamn- och upplagsområden, affärskvarter och större trafikstråk samt viss bostadsbebyggelse. Där fordras enligt brandlagsrevisionen alltjämt särskilda offentliga alarmeringsanordningar. Arten av dessa bör bli beroende av de lokala förhållandena och den tekniska och ekonomiska utvecklingen, och det anses därför ej föreliggande skäl att i författningstexten eller eljest nu förorda något visst system för dessa anläggningar.

Brandlagsrevisionen har övervägt att föreslå skyldighet för alla kommuner att vidtaga sådana åtgärder att brandkåren kan alarmeras från en ständigt bemannad alarmeringscentral. Då det emellertid visat sig att en utveckling på detta område f. n. pågår och då det är antagligt att kommunerna ändå skall finna sådana åtgärder ekonomiskt fördelaktiga, förordas inga tvingande bestämmelser i ämnet.

Utformningen av den utgående alarmeringen slutligen är enligt brandlagsrevisionen en i huvudsak teknisk fråga, som sammanhänger med brandkårsorganisation och befintliga anordningar för ingående alarmering. Det kravet bör dock uppställas, att anordningarna medger att personalen kan inkallas inom godtagbar tid. Det kan därför icke anses tillräckligt att brandkårspersonalen inkallas genom att varje befattningshavare i tur och ordning uppringes på sin privata telefon.

Remissyttrandena

Riksbrandinspektören finner vad brandlagsrevisionen uttalat om brandalarmeringen i alla hänseenden kunna godtagas, och *länsstyrelsen i Västerbottens län*, som upplyser att stora brister i fråga om alarmeringen påpekat i olika sammanhang, anser brandlagsrevisionens förslag och uttalanden komma att verksamt bidra till att de allvarligaste bristerna undanröjs. Till brandlagsrevisionens uppfattning, att särskilda alarmeringsanordningar för allmänheten alltjämt erfordras i industri-, hamn- och upplagsområden samt vid större trafikstråk, ansluter sig *riksbrandinspektören*, som anför att det kan tänkas att särskilt de större städerna i samband med slopande av de tidigare föreskrivna brandtelegrafanläggningarna finner det obehövt att framdeles ha någon form av offentliga anordningar för ingående alarm utan i stället helt anser sig kunna bygga på det privata telefonnätet, samt *överståthållarämbetet, polismästaren i Stockholm, t. f. brandchefen i Uppsala och länsbrandinspektörerna i Hallands och Kopparbergs län*.

Styrelsen för Svenska stadsförbundet ifrågasätter däremot om ej tiden är mogen att helt avveckla de särskilda alarmanordningarna för allmänheten, och *brandchefen i Stockholm* anför.

Erfarenheterna från Stockholm tala för att samma alarmeringsmöjlighet som för bostadsområden anses vara betryggande bör utan risker kunna tillämpas även på industri-, hamn- och upplagsområden samt affärskvarter inom modern bebyggelse. Brandlagsrevisionens mening, att offentliga brandalarmeringsanordningar äro erforderliga utefter större trafikstråk, synes icke motiverad ur brandskyddssynpunkt. Stockholms brandkårs erfarenhet är att bränder i fordon på färd å sådana stråk eller i hus belägna utefter dessa icke förekomma så ofta, att särskilda brandalarmeringsanordningar erfordras för de större trafiklederna.

Till brandchefens åsikt ansluter sig *fullmäktige i Stockholm*.

Riksbrandinspektören finner värdet av ständigt bemannad alarmeringscentral odiskutabelt och fortsätter.

Riksbrandinspektören vill för sin del ifrågasätta, huruvida det icke i brandstadgan borde föreskrivas tillgång till sådan central, med möjlighet för länsstyrelsen att, då förhållandena så påkalla, lämna dispens. Visserligen torde de kommunala brandordningarna lämna erforderliga föreskrifter i detta hänseende, men frågans stora vikt ur brandförsvarets synpunkt syns enligt riksbrandinspektörens mening motivera ett intagande i brandstadgan av krav på sådan central — med självklar dispensmöjlighet i förekommande fall.

Ett särskilt skäl för en sådan föreskrift är enligt riksbrandinspektören den allt vanligare förekomsten av automatiskt brandalarm.

Telestyrelsen upplyser, att en i slutet av år 1960 utförd undersökning av telefonpassningen i befintliga SOS-områden utvisade att omkring en fjärdedel av antalet inom dessa områden befintliga brandkårer hade sin telefonpassning bristfälligt ordnad genom att flera alternativa larmnummer förekom utan att jourlista tillställts vederbörande SOS-central. Styrelsen under-

stryker att ett sådant arrangemang är behäftat med allvarliga risker för fördröjning av viktiga larmsamtal och efterlyser föreskrifter för att förbättra telefonpassningen.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län yttrar i denna fråga.

Telefonkatalogerna anger alltjämt i många fall flera alternativa telefonnummer för alarmering av vederbörande brandkår. Någon garanti finnes icke för att ens något av numren svarar. Detta förhållande måste från allmänhetens synpunkt framstå som otillfredsställande. Oavsett om SOS-tjänst är organiserad inom telefonområdet eller icke, anser länsstyrelsen det angeläget, att den, som så avser, skall kunna larma brandkåren via *ett enda* i telefonkatalogen för vederbörande kommun angivet telefonnummer. Denna detaljfråga synes så viktig, att 10 § brandstadgan bör kompletteras med tvingande föreskrift för kommun att anordna sådan telefonförbindelse, där det kan ske utan oskäligen kostnad. I varje fall torde i syd- och mellansvenska län några oskäligen kostnader icke behöva uppkomma, därest som alarmringscentraler utnyttjas sådana brand- eller polisstationer, vilka ändock har passning dygnet runt.

Länsbrandinspektören i Stockholms län upplyser, att inom länet fortfarande i några kommuner användes den tidsödande metoden med uppringning av varje brandman, en i taget, och *länsstyrelsen i Stockholms län* uttalar, att metoderna för brandpersonalens inkallande på vissa håll icke är tidsenliga trots påstötningar från länsstyrelsen.

Departementschefen

I denna paragraf lämnas vissa föreskrifter om de anordningar som kommunen skall hålla för brandförsvaret. För alarmeringen har det sedan gammalt ansetts erforderligt att något närmare ange kommunernas skyldigheter. Detta är enligt min mening också påkallat eftersom en godtagbar alarmering är förutsättningen för att de medel som nedläggs inom övriga delar av det släckande brandförsvaret skall komma till nytta.

Jag biträder uppfattningen att telefon i större utsträckning än som tidigare varit fallet kan användas för ingående alarmering men jag är icke beredd föreslå att, såsom i några yttranden förordas, de särskilda alarmringsanordningarna helt slopas. Här ansluter jag mig till vad brandlagsrevisionen med instämmande av bl. a. riksbrandinspektören anfört om behovet av sådana anläggningar. Om därför s. k. alarmtelefoner, som medger talförbindelse, kommer till användning, vill jag erinra om att dessa även kan användas för tillkallande av polis, ambulans och läkare m. m. samt att kostnaderna då ej helt belastar brandförsvaret. Den tekniska utvecklingen samt bebyggelsens art i varje särskilt område måste i denna fråga bli avgörande, varvid det ankommer på kommunerna att genom föreskrifter i brandordningarna bestämma härom. Anvisningar om alarmering har utfärdats av riksbrandinspektören och jag förutsätter att så kommer att ske även framgent.

Med hänsyn till de skiftande förhållandena i olika kommuner anser jag ej lämpligt med tvingande bestämmelser om det tekniska förfarandet för inkallande av brandpersonalen. Jag vill dock ansluta mig till brandlagsrevisionens av remissinstanserna biträdda mening att utgående alarm genom uppringning av varje befattningshavare på privattelefon icke kan godtagas.

För inkallande av brandvärnets bör icke krävas särskilda anordningar. Där tyfon finnes, kan den givetvis användas för ändamålet, men f. ö. torde telefoninkallelse vara tillfyllest.

Om brandsyn

12 §.

Paragrafen motsvarar 11 och 34 §§ gällande brandstadga. Terminologin har anknutits till byggnadsstyrelsens anvisningar till 1959 års byggnadsstadga. Den närmare innebörden härav redovisas under 15 §.

Såsom anförts i avsnittet om kompetens- och utbildningsfrågor äger brandchefen förordna underlydande brandbefäl att förrätta brandsyn. Sådant förordnande bör i allmänhet givas endast åt person, som erhållit utbildning i förebyggande brandförsvar eller eljest av särskild orsak kan anses skickad att göra den brandsyn som förordnandet avser. Särskild brandsyn kan avse både sådana byggnader och anläggningar som är föremål för regelbunden brandsyn och sådana som ej omfattas därav.

13 §.

Paragrafen motsvarar 12 och 35 §§ gällande brandstadga. Frågor om rätt adressat för brandsynföreläggande samt om skyldighet att anmäla ägarbyte är berörda i motiveringen till 14 § förslaget till brandlag.

Någon bestämmelse om samråd med byggnadsnämnden i samband med brandsynföreläggande finnes ej f. n.

Brandlagsrevisionen

Brandlagsrevisionen föreslår att brandsynförrättare skall bereda byggnadsnämnden tillfälle att yttra sig innan brandsynföreläggande meddelas. Emellertid anses det alltför omständligt och tidsödande att beträffande varje enkel åtgärd av byggnadsteknisk karaktär kräva sådant samråd med byggnadsnämnden. Samrådet har därför i förslaget begränsats till byggnadstekniska åtgärder av mera väsentlig art samt åtgärder som ej får vidtagas utan byggnadslov.

Remissyttrandena

Bland de remissinstanser som behandlar förslaget att brandsynförrättare i vissa, i 12 § förslaget till brandstadga angivna fall, skall bereda bygg-

nadsnämnden tillfälle att yttra sig förklarar sig *länsstyrelsen i Västernorrlands län*, efter hörande av *byggnadsnämnderna i Umeå och Skellefteå* vilka ej gjort erinran, biträda förslaget. Flertalet av de nämnda remissinstanserna, nämligen *riksbrandinspektören, styrelsen för statens brandskola, länsstyrelserna i Kalmar och Hallands län, länsbrandinspektörerna i Stockholms, Kronobergs och Hallands län, Svenska brandbefälets riksförbund, SACO:s allmänna tjänstemannaförbund, sjunde kretsen av Sveriges skorstensfejaremästares riksförbund, skorstensfejaremästaren i Skövde samt Sveriges skorstensfejaremästares riksförbund och Svenska skorstensfejeri-arbetareförbundet*, anser emellertid det föreslagna förfarandet alltför omständligt och föreslår i stället en föreskrift om att samråd skall sökas med byggnadsnämnden, där så bedömes erforderligt. Skorstensfejarnas organisationer anför.

Beträffande brandsyneförelägganden, som föranleda ett mera avsevärt ingripande av byggnadsteknisk art, kan det vara lämpligt att brandsynerättaren innan föreläggandet meddelas samråder med byggnadsnämnden. Brandsyneförelägganden, som beröra eldstäder, rök- och ventilationskanaler, meddelas i relativt stort antal. Erfarenheten torde icke peka på att ifrågavarande samråd kan vara erforderligt mer än i rena undantagsfall beträffande förelägganden till följd av eldstadsbrandsyn. En strikt tillämpning inom hela brandsyneverksamheten av det föreslagna stadgandet skulle medföra ett högst betydande merarbete för byggnadsnämnden, utan att däremot svarande nytta var att vinna. Därjämte skulle brandsyneföreläggande onödigt fördröjas — — —. Brandsynerättarna erhålla skolning i byggnadstekniska frågor i sådan utsträckning att de kan förutsättas skickade avgöra, när samråd med byggnadsnämnden kan vara erforderligt. Det föreslagna stadgandet bör därför uppmjukas och mera givas formen av en erinran för brandsynerättare att vid behov söka erforderligt samråd.

Departementschefen

Det är av stor betydelse för allmänheten att de olika myndigheternas beslut ej strider mot varandra samt att beslut av en myndighet ej visar sig ogenomförbart på grund av bestämmelser, som en annan myndighet har att följa. Sådana olägenheter undviks om myndigheterna samråder. Jag anser därför i likhet med brandlagsrevisionen att byggnadsnämnden bör beredas tillfälle att yttra sig i vissa fall då brandsyneföreläggande om viss åtgärd kan få byggnadsteknisk betydelse. Emellertid biträder jag den vid remissbehandlingen framkomna meningen att samråd endast bör ske när ett verkligt behov föreligger. Av yttrandena framgår, att brandlagsrevisionens förslag i detta hänseende kan föra för långt. Författningstexten har därför jämkats så att däri sägs, att byggnadsnämnden skall beredas tillfälle att yttra sig försåvitt samråd ej är utan betydelse. Det ankommer på brandsynerättaren att här göra en objektiv bedömning. Den omfattning i vilken han anser sig böra söka samråd kan därvid påverkas av vilken utbildning han själv har på det byggnadstekniska området.

Brandsyneförrättare äger icke meddela föreläggande vid vite. Av 14 § brandlagen följer att sådant föreläggande kan ges av länsstyrelsen.

14 §.

Paragrafen motsvarar 13 och 36 §§ gällande brandstadga. Enligt denna skall brandsyneprotokoll, som innehåller anmärkning, vid synetillfället eller ofördröjligen därefter tillställas den som beröres av anmärkningen. Om samråd skall äga rum med byggnadsnämnden kan emellertid så ej ske och bestämmelsen har därför jämkats så att protokoll skall överlämnas så snart ske kan. Om ett föreläggande är riktat till flera personer, får protokollet givetvis tillställas dem alla. Protokollet skall bevaras genom brandsyneförrättarens försorg.

Om sotning

15 §.

Paragrafen motsvarar 15 och 38 §§ gällande brandstadga. Allmänna synpunkter på sotningsbehov och sotningsfrister har anförts tidigare i avsnittet om sotning. Begreppsbestämningarna har anknutits till byggnadsstyrelsens anvisningar till 1959 års byggnadsstadga. Med eldstad förstås sålunda en till byggnad hörande anordning för värmealstring genom förbränning av fast, flytande eller gasformigt bränsle. Behov att ange elektriska värmekällor som undantagna från föreskriven sotning föreligger därför ej. Eftersom eldstad ej innefattar sådana kanalanslutna förbränningsanordningar, där ändamålet med förbränningen ej i första hand är värmealstring utan förstöring av ett mer eller mindre brännbart ämne, exempelvis avfall, har dylika anordningar tillagts. Undantag har dock liksom i nuvarande brandstadga gjorts för gaseldade eldstäder och förbränningsanordningar. Med rökkanal förstås kanal för bortledning av förbränningsgaser från eldstad för fast eller flytande bränsle. Även rökkanal till sådan i denna paragraf nämnd förbränningsanordning, som ej är eldstad, skall sotas. Imkanal slutligen är en utsugningskanal från kök, kokvrå eller kokskåp. Dessa kanaler skall rengöras oberoende av eldstädernas art. Vad som i det tidigare avsnittet om sotning anförts om att sotningsfristerna i princip bör vara desamma i alla kommuner för likartade sotningsobjekt gäller även rengöringen av imkanaler.

16 §.

Paragrafen motsvarar 16—18 §§ gällande brandstadga. Frågorna om antagande av skorstensfejare för sotningsdistrikt och om hans ställning till kommunen och allmänheten har berörts tidigare i avsnittet om sotning.

Länsstyrelsen äger enligt den nuvarande brandstadgan medge undantag från kompetenskravet att skorstensfejare för sotningsdistrikt skall ha mäs-

tarutbildning. Undantagsrätten skall utövas med försiktighet och endast i fall då sökanden otvivelaktigt förvärvat nödig kompetens genom sitt praktiska arbete. Eftersom rekryteringssvårigheter ej kan uteslutas i någon enskilda kommun, föreslår brandlagsrevisionen att denna dispensrätt bibehålles men förutsätter att dispens medges endast då sökanden otvivelaktigt förvärvat nödig kompetens förutom genom praktiskt arbete jämväl genom annan teoretisk utbildning än mästarutbildning, exempelvis gesällkurs eller annan särskild utbildning. Riksbrandinspektören är tveksam huruvida med hänsyn till numera rådande goda tillgång på kvalificerade skorstensfejarmästare behov verkligen föreligger av en bestämmelse, som skall göra det möjligt för länsstyrelsen att medgiva undantag från kravet på genomgången mästar kurs. Riksbrandinspektören, som anser hittillsvarande erfarenhet icke tala härför, föreslår därför i första hand att undantagsmöjligheten helt utgår samt i andra hand att i stadgetexten fastslås att undantag må göras endast i de fall då kompetent sökande saknas. Liknande synpunkter anför länsstyrelsen i Hallands län samt Sveriges skorstensfejaremästares riksförbund och Svenska skorstensfejariarbetareförbundet, medan länsbrandinspektörerna i Hallands och Kopparbergs län anser skäl för undantagsbestämmelsen saknas.

För egen del finner jag möjligheten till dispens böra bibehållas men anser den blott böra tillämpas i den begränsade omfattning brandlagsrevisionen föreslagit.

17 §.

Paragrafen motsvarar 19 § gällande brandstadga. Innebörden av sotningsmonopolet och undantagsmöjligheten har behandlats i avsnittet om sotning.

18 §.

Paragrafen, som motsvarar 20 § gällande brandstadga, anger vissa uppgifter, som åvilar skorstensfejare vid sotning. Några andra ändringar i förhållande till nuvarande uppgifter än en terminologisk jämkning har ej företagits. Om upptäckt felaktighet eller missförhållande, som kan föranleda brandfara, berör sådana i 12 § angivna delar av byggnad, som skall bli föremål för eldstadsbrandsyn, är skorstensfejaremästaren behörig att själv utföra sådan brandsyn och meddela erforderligt föreläggande. I dessa fall krävs alltså ej underrättelse till brandchefen. I fråga om övriga förhållanden, som kan föranleda brandfara, måste däremot underrättelse ske för att brandchefen skall beredas tillfälle att föranstalta om särskild brandsyn.

19 §.

Till denna paragraf har sammanförts vissa bestämmelser om skorstensfejarmästares skyldigheter, vilka f. n. återfinns i brandordningarna.

20 §.

Paragrafen motsvarar 22 § 1 mom. nuvarande brandstadga. Det bör märkas att vissa arbeten åligger skorstensfejare jämlikt byggnadslagstiftningen. Enligt denna kan andra ersättningsbestämmelser än sotningstaxans gälla. Om antagande av eller ändring i sotningstaxa skall gälla vad i 2 § 1 mom. första och fjärde styckena föreskrives om brandordning.

Om vissa åtgärder mot brand

21 §.

Såsom anförts i avsnittet om industribrandförsvar utgör denna bestämmelse en erinran till arbetsgivare och arbetstagare att samverka för att främja brandförsvaret på arbetsplatsen. Syftet med och möjligheterna till sådant samarbete har redovisats i nämnda avsnitt. Någon påföljd för den som ej efterkommer denna erinran föreslås ej.

22 §.

Paragrafen ersätter delvis 41 § gällande brandstadga. De nuvarande bestämmelserna avser endast faran för skogsbrand och innehåller förbud mot att uppgöra eld i skog vid stark torka eller blåst. Förbudet är icke undantagslöst, ty det omfattar ej trängande behov och ej eld för utövande av näring, yrkeseld. Brandordningarna medger emellertid brandchefen (skogsbrandfogden) att tillfälligt förbjuda även sådan eld. Därjämte stadgar brandordningarna anmälningsplikt för den som under sommarhalvåret — med skilda tider i olika landsdelar — vill uppgöra eld i skog eller så nära skog att elden lätt kan spridas dit.

Brandlagsrevisionen

Brandlagsrevisionen föreslår att all eldning i skog utom för trängande behov, således även yrkeseld, i brandstadgan förbjödes under tid då fara för brand föreligger i följd av stark torka eller stark blåst. För att icke eldning för utövande av näring skall förhindras föreslås dock att tillstånd till eldning skall kunna medges av brandchefen. Därvid kan tillses att erforderliga säkerhetsåtgärder vidtages. Därutöver bör liksom nu i brandordningen få föreskrivas att brandchefens tillstånd erfordras under viss del av året oberoende av torka och blåst.

Remissyttrandena

Riksbrandinspektören önskar en föreskrift som ger brandchefen möjlighet att vid torka förbjuda ris- och gräsbränning även på platser, där risk för spridning till skog ej föreligger, och i några yttranden påpekas att halmbränning bör särskilt anges. Några remissinstanser förordar en föreskrift om anmälningsskyldighet före varje eldning i skog.

Departementschefen

Såsom jag förut anfört förordar jag att straffbestämmelsen i nuvarande brandlag för den som handhar eld eller brandfarligt föremål på sådant sätt att brand lätt kan uppstå behålles även i en ny brandlag. Sedan gammalt finns i brandstadgan vissa bestämmelser, som anger exempel på sådant handhavande. Exempelen avser uppgörande av eld i skog eller på sådant sätt att elden lätt kan sprida sig till skog. Bestämmelserna i ämnet bör enligt min mening avse alla situationer, då uppgörande av eld kan innebära risk för eldens spridning på sådant sätt att brand kan uppstå. Det kan vara fråga om uppgörande av eld på andra platser än i skog eller nära skog, exempelvis på villatomter, och det kan föreligga risk för eldens spridning till annat än skog, exempelvis till upplag eller bebyggelse. I alla sådana fall då eld uppgöres utomhus på plats, där elden lätt kan sprida sig och medföra brandfara, bör därför särskilda säkerhetsåtgärder vidtagas.

Däremot kan jag ej biträda det i några yttranden framkomna förslaget att införa en föreskrift om anmälningsskyldighet före varje eldning i skog. Redan svårigheten att kontrollera efterlevnaden av en sådan föreskrift samt det omfattande arbete som skulle åsamkas brandchefen för att undersöka om eldning i alla anmälda fall finge ske talar häremot. Att i enlighet med förslaget ha en tillståndsbestämmelse i brandstadgan för stark blåst och torka samt därutöver i brandordningen längre gående bestämmelser om anmälningsskyldighet, exempelvis under hela sommarhalvåret oberoende av väderleken, kan för allmänheten verka förvirrande och är olämpligt även av det skälet att straff förutsattes kunna ådömas för underlåten anmälan i båda fallen.

Erfarenheten visar emellertid att en viss förhandskontroll är erforderlig. Detta gäller dels vid vissa väderleksförhållanden såsom vid eller efter stark torka eller vid blåst, dels vid vissa former av eldning utomhus, exempelvis hyggesbränning i skog. Förhållandena växlar emellertid i olika delar av landet och i olika kommuntyper. Jag finner därför lämpligast att alla föreskrifter om skyldighet att göra förhandsanmälan till brandchefen angående utomhuseld meddelas i brandordningen. Underlåten anmälan bör såsom ordningsförseelse föranleda straffpåföljd enligt 27 §. Förseelser mot förevarande paragraf blir straffbara enligt 10 § brandlagen, om de ej utgör allmänfarlig vårdslöshet enligt strafflagen.

23 §.

Paragrafen motsvarar 42 § fjärde stycket i nuvarande brandstadga.

Om tillsyn över brandförsvaret m. m.

24 §.

Paragrafen motsvarar 2 § gällande brandlag. Bestämmelserna om tillsyn har ansetts vara av sådan karaktär att de bör ha sin plats i stadgan i stället för i lagen.

Länsstyrelsens tillsyn över att det kommunala brandförsvaret har skälig effektivitet sker dels genom att länsstyrelsen, såsom framgår av stadgans 2 §, kontrollerar att brandordning med erforderligt innehåll antages av kommunerna, dels genom kontroll att kommunerna fattar beslut om och vidtager faktiska verkställighetsåtgärder för tryggheten mot brand, d. v. s. i huvudsak att de efterlever brandordningen. I det förstnämnda fallet får vitesföreläggande mot kommun ej förekomma utan endast de åtgärder som anges i 2 §. I det senare fallet däremot må länsstyrelsen förelägga kommun vite, om mot förmodan de kommunala uppgifterna icke rätteligen skulle fullgöras och andra åtgärder ej är tillfyllest.

25 §.

Gällande brandstadga innehåller skilda bestämmelser om rätt för brandchef, skorstensfejare, brandsyneförrättare och riksbrandinspektören att för fullgörande av sina åligganden inom brandförsvaret erhålla tillträde till byggnader, upplag, lägenheter och anläggningar. Vidare finns bestämmelser om att polismyndigheten skall lämna handräckning, om sådant tillträde vägras, samt en för dessa fall avsedd straffbestämmelse.

I förevarande paragraf har alla hithörande bestämmelser sammanförts, varjämte efter mönster från andra områden, där tillsyn förekommer, tillagts att verksamheten skall bedrivas på sådant sätt att minsta möjliga olägenhet vållas allmänheten. Detta innebär bl. a. att tiden för önskat tillträde då så kan ske skall anges i förväg. Till förrättningsmän, som äger tillträde, bör utöver brandchef, brandsyneförrättare samt skorstensfejare, som utför föreskriven sotning och besiktning, räknas länsbrandinspektör och annan av länsstyrelsen för ändamålet förordnad person, riksbrandinspektören och annan befattningshavare, som statens brandinspektion förordnar.

Någon särskild straffbestämmelse torde icke erfordras, eftersom i 10 kap. 12 § strafflagen stadgas straff för den som vägrar inträde som förrättningsman äger fordra.

Slutligen har tillagts en bestämmelse om förbud mot att röja yrkeshemlighet. Överträdelse härav straffas enligt 28 §.

Om ansvar och besvär

26—28 §§.

Dessa paragrafer innehåller brandstadgans straffbestämmelser. De avser endast enskilda, ej befattningshavare som har i brandlagen eller brandstadgan angivna uppgifter inom brandförsvaret. För brandbefäl, brandmän och brandsyneförrättare gäller strafflagens bestämmelse om tjänstefel, om de åsidosätter vad som enligt brandlagstiftningen åligger dem. Detsamma gäller skorstensfejarmästare, oavsett om han är anställd eller egen företagare som auktoriserats av kommunen.

Om överträdelse av bestämmelse i brandordning skall föranleda straff, skall detta utsägas i bestämmelsen och hänvisning ske till 27 § brandstadgan. Gärningar som är straffbelagda i brandlagen, brandstadgan eller annan författning får icke straffbeläggas på detta sätt. Icke heller får genom sådan hänvisning straffbeläggas åsidosättande av skyldigheter, vilkas iakttagande enligt brandlagen eller brandstadgan skall framtingas genom vitesföreläggande. Detta gäller exempelvis skyldigheten för enskilda att hålla viss brandmateriel.

29 §.

Paragrafen, som ersätter 48 § gällande brandstadga, ger besvärsmöjlighet, förutom i fråga om brandsynebeslut, vid vissa av brandchef meddelade beslut, som är av sådan natur att de bör få överklagas. Här avses beslut om undantag från brandstadgans och brandordnings bestämmelser om sotningsfrist samt beslut om undantag från sotningsmonopolet. Brandchefs beslut, som är av rent förberedande eller verkställande natur eller angår befälsutövningen, kan däremot ej överklagas.

Särskilda bestämmelser

30 §.

Paragrafen motsvarar 50 § gällande brandstadga.

31 §.

Paragrafen ersätter 52 § gällande brandstadga, enligt vilken en sammanställning över brandchefer och vice brandchefer årligen skall intagas i länskungörelserna. Länsstyrelsernas intresse att äga tillgång till aktuella uppgifter om kommunernas brandmyndigheter har ansetts kunna tillgodoses på ett enklare och billigare sätt genom den här föreslagna uppgiftsskyldigheten.

32 §.

Paragrafen ersätter 53 § gällande brandstadga, enligt vilken tjänsteman vid brandväsendet ej må driva handel med brandredskap eller vara kommissionär eller agent för annan, som driver sådan handel eller vara delägare i handelsbolag eller styrelseledamot i aktiebolag eller ekonomisk förening, som har till huvudsaklig uppgift att bedriva verksamhet av nu nämnt slag. Vid bestämmelsens tillkomst framhöll vederbörande riksdagsutskott, att den endast avsåg yrkespersonal och alltså icke omfattade den som innehade kommunalt förtroendeuppdrag inom brandförsvaret, exempelvis som brandchef.

Brandlagsrevisionen

Efter mönster av 1948 års polisreglemente föreslår brandlagsrevisionen även förbud för tjänsteman inom brandförsvaret att vara kommissionär eller agent för försäkringsinrättning i vad denna meddelar försäkringar, som har samband med brand, samt att vara styrelseledamot i bolag eller förening, som har till huvudsaklig uppgift att bedriva sådan försäkringsverksamhet. Vidare föreslås motsvarande förbud gälla även livräddningsredskap, varmed förstås sådana redskap som vanligen brukar handhavas av brandkårerna. De skäl, som gäller för de nuvarande förbuden, är enligt brandlagsrevisionen tillämpliga även i de föreslagna hänseendena.

Remissyttrandena

Frågan om vilka personer, som i förevarande sammanhang skall anses som tjänstemän, tilldrar sig stort intresse. *Länsbrandinspektören i Skaraborgs län* uttalar, att en tendens på sistone förmärkts bland tjänstemän inom brandförsvaret att för egen vinning åtaga sig sådan försäljningsverksamhet, som här åsyftas, och *Kopparbergs läns avdelning av Svenska landskommunernas förbund* anser bestämmelsen böra vidgas att avse, förutom tjänstemän, övrig personal som beröres av brandlagstiftningen. Flera remissinstanser, däribland *överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms och Hallands län samt Sveriges skorstensfejarmästares riksförbund och Svenska skorstensfejeriarbetareförbundet*, anser förbudet böra omfatta skorstensfejare, oavsett om han är egen företagare, som äger förrätta eldstadsbrandsyn. I några yttranden understrykes att förbudet bör avse personal med rätt att utfärda föreläggande vid brandsyn. *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* anser förbudet i gällande brandstadga avse endast heltidsanställd personal. *SACO:s allmänna tjänstemannaförbund* vill begränsa förbudet och yttrar.

Självfallet bör den, som förrättar brandsyn och besiktningar eller skall vara rådgivare åt andra beträffande inköp av brand- och livräddningsmateriel, icke själv äga driva handel med sådan materiel. Däremot förefaller det vara ett allvarligt intrång i den personliga friheten, att t. ex. brandbefäl icke får vara styrelseledamot i länets brandstodsbolag eller att ett skrivbiträde på en brandchefsexpedition icke får äga aktier i ett företag, som tillverkar brandbilar. Det ifrågasättes, om begreppet tjänsteman entydigt omfattar även deltidsanställd brandpersonal, frivillig brandpersonal och skorstensfejare. Är så icke fallet, kommer den heltidsanställda brandpersonalen i en särställning, som icke kan accepteras.

Liknande synpunkter anför *Svenska brandbefällets riksförbund*.

Departementschefen

Syftet med förbudsbestämmelser av här avsedd art är i främsta rummet att hindra befattningshavare med myndighetsfunktioner att utnyttja dessa

för privat förvärvsverksamhet. Detta syfte nås enligt min mening om förbudet omfattar alla som har till åliggande att förrätta brandsyn enligt brandlagstiftningen. Det kommer sålunda att gälla brandchefer, vice brandchefer och annat brandbefäl, som på grund av brandchefens förordnande har nämnda åliggande, samt skorstensfejarmästare. Å andra sidan bör ett så avgränsat förbud gälla alla sådana befattningshavare oavsett deras anställningsform, heltidsanställda och deltidsanställda och därjämte skorstensfejarmästare som är egen företagare.

När det så gäller att bedöma vilka förvärvsverksamheter som bör förbjudas är uppenbart, att handel med brandredskap och sådana livräddningsredskap, som brandlagsrevisionen avsett, bör omfattas av förbudet. Det bör även omfatta sysslor som kommissionär och agent för annan, som driver sådan handel, samt för brandförsäkringsinrättning. Ej heller bör de nämnda befattningshavarna få vara delägare i handelsbolag eller styrelseledamot i aktiebolag eller förening, som har till huvudsaklig uppgift att driva handel med brand- eller livräddningsredskap. Däremot anser jag anledning ej föreligga för ett förbud mot att vara styrelseledamot i brandförsäkringsinrättning.

Tilläggas bör, att de kommunala tjänstereglementena uppställer betydligt mer långtgående restriktioner när det gäller tjänstemännens rätt att utöva bisysslor eller förvärvsverksamhet vid sidan av tjänsten.

Övergångsbestämmelser

33 §.

Såsom förut anförts förutsätter de nya kompetensbestämmelserna i 7 § ändrade bestämmelser om undervisningen vid statens brandskola och vad därmed äger samband. Tidigare har även nämnts att en särskild utredning pågår om dessa frågor. Det kan därför icke nu bedömas när undervisningen enligt de nya bestämmelserna kan påbörjas. Brandlagsrevisionen framhåller, att de nya kompetensbestämmelserna ej kan träda i kraft förrän den reformerade undervisningen pågått under någon tid, enligt förslaget tre år. För min del anser jag visserligen uppenbart att några personer med den nya utbildningen ej finns att tillgå redan vid den tid då stadgan i övrigt avses träda i kraft. Men såsom jag förut anfört är meningen att kompetenskraven för de olika tjänsterna skall anges i brandordningen. Arbetet med brandordningarna skall påbörjas vid stadgans ikraftträdande och de nya kompetensföreskrifterna måste givetvis då vara vägledande. Vidare märks, att de första nya utbildningskurserna kommer att avslutas vid olika tidpunkter allt efter brandskolans resurser och kursernas längd. På grund av det anförda finner jag nödvändigt att kompetensbestämmelserna i 7 § träder i kraft samtidigt som stadgan i övrigt. Eftersom personer med den nya utbildningen då saknas, måste emellertid stadgan ge anvisning om hur

brandbefäl med utbildning enligt nuvarande föreskrifter blir kompetenta att söka och erhålla tjänster, för vilka i brandordningarna kommer att anges kompetenskrav enligt de nya bestämmelserna. Sådana övergångsbestämmelser ges i 34 §.

34 §.

Gällande brandstadgas kompetensföreskrifter för brandbefäl och skorstensfejare för sotningsdistrikt trädde i kraft den 1 januari 1948. Tidigare hade ej förekommit några i författning angivna formella kompetenskrav. Enligt övergångsbestämmelser till 1944 års brandstadga gäller stadgas kompetensföreskrifter ej person, som före den 1 januari 1948 erhållit befattning som brandbefäl eller skorstensfejare för sotningsdistrikt. Syftet med övergångsbestämmelserna är att icke försämra de personers ställning, som redan innehade eller efter nämnda dag skulle söka sådana befattningar.

Brandlagsrevisionen

Brandlagsrevisionen föreslår att övergångsbestämmelserna i 1944 års brandstadga alltjämt skall äga tillämpning på där avsedda personer. Bland dem torde enligt brandlagsrevisionen finnas många dugliga personer med lång erfarenhet av brandförvarsarbete, vilka på annat sätt än genom teoretisk utbildning i den form gällande brandstadga föreskriver förvärvat sig en god kompetens. Det skulle strida mot svensk rättsuppfattning att, såsom stundom föreslagits, nu beröva de berörda befattningshavarna rätten att vinna befordran inom sitt yrke.

Rörande övergångsbestämmelsernas innebörd anför brandlagsrevisionen.

Övergångsbestämmelsernas innebörd är enligt brandlagsrevisionens mening till en början, att befattningshavare, som där avses, äga att utan hinder av formella kompetenskrav i 1944 års brandstadga eller i den nu föreslagna brandstadgan söka ifrågakommande tjänster, d. v. s. att deras ansökan måste prövas och ej får på formella grunder avvisas. Av brandskoleutredningens uttalande, att kompetensföreskrifterna ej böra försämra de äldre befattningshavarnas ställning, följer å andra sidan ej att övergångsbestämmelsen är avsedd att dispensera från varje kompetens för den sökta tjänsten, något som väl för övrigt får anses klart framgå redan av förekomsten av kompetenskrav över huvud taget och av den länsstyrelserna jämlikt 2 § gällande brandlag ålagda tillsynen över att brandförsvaret är tillfredsställande ordnat. Övergångsbestämmelsens syfte har sålunda icke varit att bereda de äldre befattningshavarna möjlighet att efter den 1 januari 1948 söka och erhålla chefstjänster, för vilka de icke ens med de krav, som i allmänhet gällde före 1944 års brandstadgas tillkomst, voro kvalificerade. Brandstadgans föreskrift — eller länsstyrelses för viss kommun meddelade och lagakraftvunna beslut — om att brandchefen i en kommun skall ha genomgått brandchefskurs kategori I vid statens brandskola bör alltså för en sökande, som kan åberopa övergångsbestämmelsen, innebära att hans på annan utbildning grundade meriter skola sakligt prövas i förhållande till den reella innebörden av detta formella kompetenskrav.

— — — Principen vid tolkning och tillämpning av övergångsbestämmelsen bör alltså vara, att de berörda befattningshavarna ej hindras i den med hänsyn till deras utbildning och nuvarande tjänstgöring naturliga och före 1944 års brandstadgas tillkomst beräkneliga befodringsgången inom brandförsvaret. Därest emellertid en äldre befattningshavares meriter vid en objektiv prövning ej befinnas likvärdiga med brandstadgans kompetenskrav, torde dessa meriter ej heller alltid före brandstadgans tillkomst ha räckt till att förskaffa vederbörande den sökta befattningen. I sådant fall har sökanden ej kommit i sämre ställning genom de formella kompetenskravens tillkomst.

Om övergångsbestämmelserna förstås på detta sätt, torde man — — — med fog kunna påstå, att de erhållit en i förhållande till sitt syfte alltför vid omfattning. Såsom enda exempel härpå må anföras det givetvis icke avsedda fallet, att en person som före år 1948 erhållit brandförmansbefattning skulle kunna söka och erhålla brandchefstjänst i en större stad med yrkesbrandkår.

Brandlagsrevisionen anför vidare att, i sådana fall där övergångsbestämmelserna är tillämpliga och formella kompetensbestämmelser sålunda saknas, annan kompetensprövning ej kan förekomma än den som enligt 5 § gällande brandlag är anförtrodd länsstyrelsen och som innebär att länsstyrelsen skall pröva den utseddes lämplighet. Revisionen föreslår att denna prövning skall behållas för de fall att till brandchef eller vice brandchef utsetts ett brandbefäl som kan åberopa övergångsbestämmelserna. Denna prövningsrätt har enligt revisionen nu och bör framgent ha den innebörden att både personlig lämplighet och saklig kompetens för tjänsten skall prövas. Den måste emellertid begränsas så att den ej kränker det rättssäkerhetsintresse, som lagstiftaren genom övergångsbestämmelserna velat trygga. Innebörden härav utvecklar brandlagsrevisionen på följande sätt.

Länsstyrelsens prövning av de sökandes kunskapsnivå i enlighet med de riktlinjer, som ovan lämnats, försätter emellertid icke de sökande, som åberopa övergångsbestämmelsen, i en försämrad ställning, därest de bli föremål för ungefär samma prövning som skulle skett om 1923 års lagstiftning alltjämt gällt — och detta kan ju i viss mån sägas vara fallet för dem, eftersom övergångsbestämmelserna medföra att brandstadgans kompetensföreskrifter ej gälla. I dessa fall torde man kunna hävda, att 5 § gällande brandlag och förevarande paragraf — liksom motsvarande bestämmelse i 1923 års brandstadga — med hänsyn till länsstyrelsens uppgift att öva tillsyn å brandförsvarets effektivitet bör ersätta nämnda formella kompetensföreskrifter och utgöra en garanti för att kompetensfordringarna ej sättas för lågt. Givetvis böra länsstyrelserna därvid taga största möjliga hänsyn till den kommunala självbestämmanderätten, där denna tagit sig uttryck i en önskan att förvärva viss person till en brandchefsbefattning, och endast där denne är klart inkompetent för sysslan underlåta att fastställa kommunens personval.

Departementschefen

Att slopa övergångsbestämmelsen skulle framstå såsom obilligt mot dem, som i förlitan på statsmakternas en gång givna undantagsföreskrift underlåtit att underkasta sig den för formell kompetens stadgade utbildningen. När nu 1944 års brandstadga och dess kompetensbestämmelser upphävs,

bör en bestämmelse av samma innebörd som övergångsbestämmelsen till nämnda stadga införas i den nya stadgan.

I avsnittet om kompetens- och utbildningsfrågor har jag uttalat min anslutning till förslaget att länsstyrelseprövning av kompetensen skall behållas i de fall då formella kompetensföreskrifter saknas. Detta blir fallet enligt föreliggande paragraf. Prövningen bör omfatta den sökandes kompetens för den sökta tjänsten, varvid på det sätt som brandlagsrevisionen närmare redovisat får iakttagas att han icke kommer i sämre ställning än vad som skulle ha blivit fallet vid prövning enligt de kunskapskrav som uppställdes tidigare då formella kompetensbestämmelser saknades. I annat sammanhang har jag anfört att brandchef och vice brandchef enligt mitt förslag skall förordnas av kommunen, icke som f. n. av länsstyrelsen. Så bör ske även i de fall, där enligt förevarande paragraf länsstyrelseprövning skett. Länsstyrelsens beslut bör därför blott ange huruvida hinder för förordnande föreligger eller ej. De nya kompetensföreskrifterna skall ej medföra att brandbefäl, som vid deras ikraftträdande innehar tjänster för vilka strängare krav uppställs, blir skyldiga att på nytt utbilda sig för samma tjänster eller eljest komplettera sin utbildning. Det här anförda kommer till uttryck i 1 mom.

För dem som söker nya tjänster efter denna stadgas ikraftträdande gäller 2 mom., som innebär att den som enligt 1944 års bestämmelser förvärvat utbildning till tjänst av visst slag icke genom de nya kompetensbestämmelserna försättes i sämre ställning.

I avsnittet om sotning har anförts, att särskilda föreskrifter om tryggande av skorstensfejarmästares ställning gentemot kommunen framtiden icke erfordras. Skorstensfejare, som auktoriserats enligt 1944 års brandstadga eller enligt brandordning, som grundas på samma stadga, måste emellertid bibehållas vid sin hittillsvarande ställning så länge han är kvar i det sotningsdistrikt, för vilket han auktoriserats. 3 mom. innehåller en bestämmelse härom. I detta moment har även intagits en motsvarighet till nu gällande övergångsbestämmelse för skorstensfejare, som före den 1 januari 1948 erhållit befattning som skorstensfejare för sotningsdistrikt.

35 §.

I 53 § gällande brandstadga förbjudes tjänsteman vid brandväsendet att bedriva viss förvärvsverksamhet. Enligt övergångsbestämmelser till stadgan gäller detta ej personer, som före stadgans ikraftträdande erhållit anställning inom brandväsendet. I 32 § i den nya stadgan återfinns samma förbud. Övergångsbestämmelsen bör därför alltjämt äga tillämpning. Därjämte har i 32 § tillagts förbud mot ytterligare former av förvärvsverksamhet. Detta nya förbuds ikraftträdande kräver en motsvarande övergångsbestämmelse. Den i förevarande paragraf intagna övergångsbestämmelsen innefattar båda de nämnda kategorierna.

36 §.

För särskild brandstyrelse gäller f. n. inga författningsföreskrifter. I brandordningen skall enligt nuvarande brandstadga intagas föreskrifter om sådan brandstyrelses sammansättning och arbetsformer m. m. De i brandordningarna på grund härav intagna föreskrifterna skiljer sig från motsvarande bestämmelser i kommunallagen för kommunens styrelse. Enligt förevarande paragraf skall nya val enligt stadgans bestämmelser ske före 1963 års utgång. Kommun, som f. n. har särskild brandstyrelse, är givetvis oförhindrad att när mandattiden utgår för nuvarande ledamöter i särskild brandstyrelse besluta, att brandförsvarets angelägenheter i stället skall handhas av kommunens styrelse eller befintlig annan kommunal nämnd eller styrelse. I sådant fall erfordras uppenbarligen ej nya val.

37 §.

Det i denna paragraf stadgade förfarandet i samband med tillkomsten av nya brandordningar överensstämmer med vad som föreskrivs i 1944 års brandstadga.

3. Förslaget till lag om ändrad lydelse av 79 § kommunallagen den 18 december 1953 (nr 753)

Den föreslagna brandlagen och brandstadgan saknar särskilda bestämmelser för stad samt gäller för riket i dess helhet. Jag har inledningsvis framhållit, att jag ej anser det längre finnas skäl att vidmakthålla möjligheterna till municipalsamhällsbildning för brandförsvärsändamål samt att de municipalsamhällena, som nu förvaltar såväl brandförsvärsangelägenheter som byggnadsväsendet, därför får sina uppgifter inskränkta och de, som förvaltar endast brandförsvärsangelägenheter, kommer att upphöra. De kommunala uppgifterna inom brandförsväret blir därför i alla kommuner en angelägenhet för hela kommunen. Att i brandordningen skilda bestämmelser kan erfordras för olika kommundelar gör ej någon skillnad. De föranleder ej någon lokal förvaltning.

För upplösningen av de municipalsamhällena, som efter den nya brandlagstiftningens ikraftträdande står utan förvaltningsuppgifter, torde det icke erfordras att Kungl. Maj:t i varje särskilt fall meddelar upplösningsbeslut. Avvecklingen av dessa municipalsamhällena torde — i överensstämmelse med vad som föreskrevs för upplösning av sådana samhällena för ordnings- och hälsovärdsangelägenheter — i tillämpliga delar böra ske enligt bestämmelserna i 33 § lagen den 13 juni 1919 om ändring i kommunal och ecklesiastik indelning.

Ändringen i 79 § kommunallagen bör träda i kraft den 1 januari 1963, då den nya brandlagstiftningen enligt vad jag föreslår skall träda i tillämpning.

VI. Departementschefens hemställan

I enlighet med vad som anförts i det föregående har upprättats förslag till

- 1) *brandlag*;
- 2) *brandstadga*; och
- 3) *lag om ändrad lydelse av 79 § kommunallagen den 18 december 1953 (nr 753)*.

Av dessa förslag, vilka har den lydelse bilaga B till detta protokoll utvisar, är brandlagen av sådan natur att lagrådets utlåtande över den bör inhämtas.

Jag hemställer därför, att lagrådets utlåtande över förslaget till *brandlag* måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Ingemar Nygren

Brandlagsrevisionens författningsförslag

1) Förslag

till

Brandlag

1 §.

Varje kommun skall i enlighet med bestämmelserna i denna lag hålla ett brandförsvaret, som tillfredsställer skäligen anspråk på trygghet mot skada av brand.

Om kommunalförbund är särskilt stadgat.

2 §.

Länsstyrelsen skall tillse, att brandförsvaret inom länet är tillfredsställande ordnat och därvid ägna uppmärksamhet åt erforderlig samverkan mellan kommunernas brandförsvaret.

Tillsyn över brandförsvaret inom riket utövas av statens brandinspektion.

3 §.

I varje kommun skall finnas *brandstyrka* av betryggande storlek och sammansättning. Brandstyrkan skall bestå av *brandchef*, en eller flera *vice brandchefer*, *brandkår* samt, där så erfordras, *brandvårn*, grundat å tjänsteplikt.

Brandchef, vice brandchef samt personal i kommunal brandkår skall vara heltidsanställd (*yrkesbrandpersonal*) eller ha förbundit sig att såsom deltidsanställd vid sidan av annan sysselsättning fullgöra brandtjänst (*borgarbrandpersonal*); kommunal brandkår må ock bestå av både heltidsanställd och deltidsanställd personal.

Länsstyrelsen äger för kommun eller del därav medgiva befrielse från skyldigheten att hålla brandkår med därtill hörande materiel, byggnader och anordningar, såframt kommunen träffat avtal om betryggande släckningshjälp från kommunal brandkår i annan kommun eller från brandkår under ledning av enskild, för ändamålet bildad sammanslutning (*frivillig brandkår*) eller ock från brandkår vid anläggning som avses i 10 § (*industribrandkår*). Brandkår, beträffande vilken sådant avtal träffats, skall anses som kommunal brandkår i kommunen och vara skyldig lämna annan kommun släckningshjälp, som avses i 8 §.

4 §.

Förvaltningen av brandförsvarets angelägenheter skall handhas av den kommunala myndighet, som kommunens fullmäktige därtill utse (*brandstyrelse*).

Ledningen av kommuns brandförsvär skall, närmast under brandstyrelsen, utövas av brandchefen.

Vice brandchef skall biträda brandchefen och vid förfall träda i hans ställe. I mån av behov skall därjämte finnas annat brandbefäl.

Om den utbildning brandpersonal skall äga förordnar Konungen.

5 §.

Brandchef och vice brandchef utses av kommunens fullmäktige eller, efter deras bestämmande, av brandstyrelsen.

6 §.

Kommun är skyldig att anskaffa och underhålla materiel, byggnader och andra för brandförsvaret erforderliga anordningar, skogsbrandtorn likväl undantagna, samt att draga försorg om nödig vattentillgång för släckning av brand, dock allenast i den mån oskäligen kostnad därigenom icke åsamkas kommunen.

7 §.

I kommun skall brandsyn hållas och sotning verkställas i enlighet med de föreskrifter Konungen därom meddelar.

8 §.

För genomförande av den samverkan, som erfordras för brandförsvärets ändamålsenliga ordnande, må kommuner träffa överenskommelser, såvitt ej i denna lag annorlunda stadgas.

Där brand tagit eller hotar att taga större omfattning eller där den kommunala brandkåren är ur stånd att ingripa mot utbruten brand, är annan kommun pliktig att lämna släckningshjälp i den utsträckning brandchefen i den kommunen prövar möjlig utan att skäligen hänsyn till dess egen säkerhet åsidosättes. Framställning om släckningshjälp må göras av brandchefen eller, där hans beslut ej hinner avvaktas, av den som vid branden för befälet.

För kostnad, som åsamkats kommun i anledning av framställning om släckningshjälp, är kommunen berättigad erhålla skäligen ersättning. Kunna kommunerna icke enas om ersättningen, skall denna fastställas av länsstyrelsen i det län, där branden utbrutit.

9 §.

Då så erfordras för släckning av brand är envar, som under kalenderåret fyller lägst sexton och högst sextiofem år och som vistas i orten, pliktig att, i den mån kroppskrafter och hälsotillstånd tillåta, medverka vid släckningen.

Bland de i kommunen bosatta sålunda tjänstepliktiga må lämpliga personer tagas i anspråk för tjänst i brandvärdet. För sådan tjänst skola i första hand frivilliga uttagas. Den som uttagits är skyldig att delta i brandövning under högst femton timmar årligen samt är för medverkan vid brandsläckning berättigad till skäligen ersättning av kommunen. Uttagning verkställas av brandstyrelsen.

10 §.

För byggnad, upplag eller annan anläggning skola, utöver kommunens brandförsvär, finnas erforderliga brand- och livräddningsredskap även-

som i övrigt vidtagas de åtgärder och finnas den personal, som i anseende till anläggningens brandfarlighet och övriga omständigheter erfordras till förebyggande och bekämpande av brand, i den mån därav ej föranledes oskäligen kostnad. För tillsyn, röjning eller annat dylikt arbete efter brand, vilket ej är hänförligt till eftersläckning, skall nödig arbetskraft tillhandahållas.

Sker skogsavverkning invid järnväg och vidtages ej inom område på kortare avstånd från närmaste järnvägsspår än trettio meter erforderliga åtgärder till förhindrande av att genom avverkningen ökad fara för skogsbrand uppkommer, må åtgärderna på järnvägsförvaltningens bekostnad vidtagas av länsstyrelsen eller järnvägsförvaltningen.

11 §.

Ej må någon så handhava eld eller eldfarligt föremål att brand därav lätt kan uppstå.

12 §.

Uppstår brand eller är överhängande fara därför och kan ej den, som varsnar branden eller faran eller eljest får kunskap därom, genast släcka branden eller undanröja faran, skall han varsko dem, vilkas liv eller egendom är i fara, samt tillkalla hjälp.

13 §.

Den som vid brand för befälet äger, där så finnes nödigt för släckning eller räddning, företaga sådant ingrepp i annans rätt, som efter ett skäligen bedömande finnes nödigt. Han äger sålunda bland annat bereda brandstyrka tillträde till fastighet, avspärra brandplatsen, undanskaffa hägnad, nyttja brunn, vattenledning, redskap, telefon, hästar eller fordon, fälla träd, anlägga moteld samt riva eller spränga hus.

Ingrepp av ringa omfattning må jämväl företagas av annan, som deltagar i släcknings- och räddningsarbetet, därest befälhavarens föreskrift lämpligen icke kan inhämtas.

I fråga om brand- och livräddningsredskap, som tillhöra annan än kommun, jämte erforderlig personal för dess handhavande skola 8 § andra och tredje styckena äga motsvarande tillämpning.

14 §.

Den som deltagit i eller på annat sätt varit verksam för släckning av brand eller som deltagit i övning med brandstyrka må av statsmedel kunna bekomma ersättning för skada, som därvid åsamkats honom.

Ersättning av statsmedel må jämväl kunna utgå för deltagande i eller annan verksamhet för släckning av skogsbrand och brand i staten tillhörig egendom. Härjämte må av statsmedel belöning tilldelas den, som vid släckning av skogsbrand visat rådhighet och nit.

Närmare bestämmelser i omförmälda hänseenden meddelar Konungen.

15 §.

Vid sin tillsyn över att kommunerna fullgöra sina skyldigheter enligt denna lag äger länsstyrelsen förelägga vite.

Vad nu sagts gälla även den som icke fullgör vad honom enligt 10 § första stycket första punkten åligger, därvid föreläggande allt efter omständigheterna må riktas mot ägare eller nyttjanderättshavare av berörd

egendom eller ock mot båda. Tillhandahålles icke arbetskraft efter vad i samma stycke andra punkten sägs, må arbetet på vederbörandes bekostnad utföras genom brandchefens försorg.

Föreläggande mot ägare må förbindas med åläggande för honom att vid försäljning omedelbart meddela länsstyrelsen uppgift om nye ägaren.

16 §.

Den som uttagits till brandvärnets äger överklaga beslutet hos länsstyrelsen.

Talan mot beslut, som enligt denna lag meddelats av länsstyrelsen, föres hos Konungen.

17 §.

Den som utan tillstånd eller giltigt skäl uteblir från övning eller brandsläckning, vartill han genom brandsignal eller eljest kallats, eller lämnar honom anvisat arbete eller eljest icke åtlyder vad brandbefäl i och för tjänsten befallt eller som bryter mot föreskrift i 11 eller 12 §§ eller som hindrar eller söker hindra åtgärd, som i 13 § avses, straffes med dagsböter.

Arbetsgivare eller arbetsledare, som förvägrar anställd nödig ledighet för deltagande i övning eller brandsläckning eller därmed sammanhängande arbete, straffes, såvitt ledigheten kunnat utan synnerlig olägenhet medgivas, med dagsböter.

Den som genom brandsignal eller annorledes obehörigen åstadkommer brandstyrkas utryckning eller samling straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader samt vare skyldig ersätta därav föranledd kostnad.

18 §.

Närmare föreskrifter angående tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen.

19 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1962, från och med vilken dag brandlagen den 15 juli 1944 (nr 521) skall upphöra att gälla.

---

2) Förslag
till
Brandstadga

Om brandordning samt om förvaltningen av brandförsvarets angelägenheter

1 §.

För kommun skall finnas brandordning, upptagande de bestämmelser, som utöver vad i brandlagen och denna stadga föreskrives äro erforderliga för ordnande av brandförsvaret i kommunen.

Brandordning må ej innehålla bestämmelse om förhållande, som regleras genom annan allmän författning. Vid meddelande av bestämmelse i brandordning skall tillses, att därigenom icke lägges onödigt tvång på allmänheten eller eljest göres obefogad inskränkning i den enskildes frihet.

2 §.

1 mom. Brandordning antages av kommunens fullmäktige. Beslut om antagande av brandordning skall underställas länsstyrelsens prövning. Väg- ras fastställelse, skola skälen därtill angivas. Underlåta fullmäktige att antaga brandordning av innehåll, som länsstyrelsen finner erforderligt, äger länsstyrelsen förordna i ämnet men skall i så fall underställa sitt beslut Konungens prövning.

Då brandordning fastställts, skall länsstyrelsen på kommunens bekostnad ofördröjligen införa meddelande om fastställelsen i länskungörelserna. Ett exemplar av brandordningen skall insändas till statens brandinspektion.

Det åligger kommunens styrelse att ombesörja, att kungörelse om fastställelsen anslås samt införes i den eller de tidningar, där kommunala meddelanden intagas, och att tryckta exemplar av brandordningen finnas att tillgå för allmänheten.

Vad sålunda stadgats skall äga tillämpning jämväl i fråga om ändring i eller tillägg till brandordning.

2 mom. För brandstyrka och skorstensfejare må kommunens fullmäktige utfärda särskilda reglementen.

3 §.

1 mom. Där särskild brandstyrelse tillsättes, skall vad i 22 § fjärde stycket samt 31—42 §§ kommunallagen är stadgat om kommunens styrelse äga motsvarande tillämpning; dock att för Stockholm skall gälla vad därom är särskilt stadgat.

Där brandförsvarets angelägenheter förvaltas av kommunens styrelse eller av nämnd med jämväl andra förvaltningsuppgifter, skall vad i 32 § sista punkten kommunallagen sägs ej medföra obehörighet för brandchefen att vara ledamot eller suppleant i styrelsen eller nämnden utan alle-

nast obehörighet för honom att såsom ledamot deltaga i ärende angående brandförsvaret.

2 mom. Vid sammanträde med brandstyrelsen äger brandchefen rätt att deltaga i överläggningarna men ej i besluten samt att få sin särskilda mening antecknad till protokollet.

3 mom. Utöver vad särskilt är stadgat åligger det brandstyrelsen att övervaka efterlevnaden av brandlagen, denna stadga, brandordningen samt övriga brandförsvaret rörande föreskrifter samt att uppgöra förslag till brandordning, reglementen och sotningstaxa samt till erforderliga ändringar i kommunens brandförsvorsorganisation.

Brandstyrelsen äger icke taga befattning med frågor, som falla under brandchefens befälsmyndighet eller eljest jämlikt allmän författning ankomma på honom.

Om brandstyrka och brandbefäl

4 §.

I brandordningen skola intagas bestämmelser angående bland annat

- 1) den kommunala brandstyrkans organisation och enheter;
- 2) det antal befattningshavare som skall finnas i de olika enheterna med angivande av de befattningshavare som skola vara heltidsanställda, deltidsanställda och tjänstepliktiga; samt
- 3) det lägsta antal övningar, som skall hållas med brandstyrkan.

5 §.

Kommun skall hålla sådan beredskap att en första utryckning för brandsläckning ständigt kan ske inom en efter kommunens förhållanden godtagbar tid. Brandordningen skall innehålla bestämmelse om det antal brandbefäl och brandmän, som erfordras härför. Brandchefen må i särskilda fall besluta om undantag från vad sålunda bestämts.

6 §.

Uttagning av tjänstepliktiga till brandvärnet skall ske nannneligen.

7 §.

1 mom. För heltidsanställt brandbefäl skola följande kompetensföreskrifter gälla.

Brandchef och vice brandchef, vilken ej tillika är brandmästare, ävensom andra därmed jämförliga befattningshavare skola ha avlagt brandingenjörsexamen vid statens brandskola. Länsstyrelsen äger dock, när särskilda skäl därtill äro, för viss kommun medgiva, att brandmästarexamen vid skolan må anses tillfyllest.

Brandmästare skall ha avlagt brandingenjör- eller brandmästarexamen vid statens brandskola.

Brandförman skall ha avlagt brandförmansexamen vid statens brandskola.

2 mom. För deltidsanställt brandbefäl skola följande kompetensföreskrifter gälla.

Brandchef och vice brandchef skola ha avlagt brandingenjör- eller brandmästarexamen eller ha genomgått brandbefälkurs A vid statens brandskola.

Övrigt deltidsanställt befäl vi kommunal brandkår skall ha genomgått lägst brandbefälskurs C vid statens brandskola.

Länsstyrelsen må dock för viss kommun medgiva, att allenast brandchefen och en vice brandchef skall ha genomgått kurs vid statens brandskola samt att därvid brandbefälskurs B må anses tillfyllest.

Utän hinder av vad nu sagts må kommun med länsstyrelsens medgivande förordna lämplig person att uppehålla brandchefstjänst för tid, intill dess för tjänsten avsedd brandbefälskurs anordnats.

3 mom. Brandordningen skall innehålla bestämmelser om den kompetens, som fordras för kommunens brandbefäl.

8 §.

1 mom. Det åligger brandchef att vårda sig om att kommunens brandförsvaret är ändamålsenligt ordnat, att göra erforderliga framställningar om anslag av allmänna medel och om ändringar i eller tillägg till brandordning, reglementen och instruktioner samt att eljest taga den befattning med brandförsvaret i kommunen, som i brandlagen, denna stadga eller eljest är föreskrivet.

2 mom. Det ankommer på brandchefen bland annat

1) att föra befäl över kommunens brandstyrka samt tillse att den erhåller erforderlig övning;

2) att tillse att utryckning kan ske med föreskriven personal och redskap;

3) att tillse att kommunens alarmeringsanordningar fungera samt att dess brand- och livräddningsredskap och övrig utrustning städse äro i gott skick och förvaras å därför bestämda platser.

3 mom. Brandchefen eller den som vid brand för befälet skall underätta polischefen samt, såvitt avser skogsbrand, vid domänverket eller hos skogsvårdsstyrelsen anställd person om brand eller överhängande fara därför samt vid polisutredning i samband med brand lämna den hjälp som är möjlig.

4 mom. Då släckningshjälp erhållits från annan kommun, skall den befälhavare som erhållit hjälpen utöva befälet, där ej annat överenskommits.

5 mom. Har brand tagit eller hotar den att taga större omfattning, äger länsstyrelsen förordna särskild befälhavare.

6 mom. Brandchefen skall i övrigt övervaka efterlevnaden av brandlagen, denna stadga, brandordningen samt andra brandförsvaret rörande föreskrifter. Finner brandchefen för särskilt fall omedelbar åtgärd till förhindrande av brands uppkomst vara av nöden, åligger det honom att där- om meddela föreskrift.

9 §.

I brandordningen eller i reglemente skola närmare bestämmelser meddelas om brandstyrkans och brandbefälets åligganden samt vad därmed har samband.

Om vissa för brandförsvaret erforderliga anordningar

10 §.

Det åligger kommun bland annat

1) att, där till följd av bebyggelsens art och omfattning eller eljest te-

lefon icke är tillfyllest, träffa särskilda anordningar, varigenom brandstyrkan kan av allmänheten alarmeras;

2) att träffa särskild anordning för inkallande av brandkårspersonalen. Närmare bestämmelser härom samt om de övriga anordningar, som äro erforderliga för brandförsvaret i kommunen, skola införas i brandordningen.

Om brandsyn

11 §.

1 mom. Vid brandsyn skall noga undersökas

1) huruvida de föreskrifter, som meddelats till förebyggande av brands uppkomst och spridning, till räddning vid brand av liv och egendom samt till underlättande av brandsläckning och sådan räddning, blivit iakttagna;

2) huruvida å eldstad, mur, rör, skorsten och tak samt därtill hörande byggnadsdelar finnes felaktighet, som kan medföra brandfara, samt huruvida efter föregående brandsyn eldstad, rökgång eller ventilations- eller avgasrör anordnats, borttagits eller ändrats;

3) huruvida å elektriska anläggningar och därtill hörande ledningar eller annorstädes å byggnad, upplag eller annan anläggning finnes felaktighet, som kan medföra brandfara; samt

4) huruvida i övrigt anordning eller förhållande förefinnes, som kan medföra fara för brands uppkomst och spridning eller svårighet att vid brand utföra släckning och räddning av liv och egendom.

2 mom. *Regelbunden brandsyn* för undersökning, som avses i 1 mom. 1), 3) och 4), förrättas å byggnader, upplag och andra anläggningar, vilka äro särskilt brandfarliga eller där brand kan medföra fara för ett större antal människor. Över sådana byggnader, upplag och anläggningar skall brandchefen fortlöpande föra företeckning, upptagande den synefrist, som i vart fall skall gälla.

Brandsyn, som avses i 1 mom. 2) (*eldstadsbrandsyn*), samt *särskild brandsyn* hålles när brandchefen finner erforderligt.

3 mom. Brandsyn förrättas av brandchefen eller den av brandbefälet han därtill förordnar.

I brandordningen må bestämmas, att brandsyn skall förrättas av en nämnd, bestående av brandchefen eller efter hans förordnande annan av brandbefälet såsom ordförande och en eller två därtill lämpliga personer, som utses av brandstyrelsen, samt att eldstadsbrandsyn skall förrättas av distriktets skorstenfejare i samband med föreskriven sotning.

4 mom. Vid brandsyn å egendom, som är försäkrad mot skada av brand, äger brandförsäkringsinrättning, hos vilken egendomen är försäkrad, vara tillstädes genom ombud med rätt att göra erinringar men icke att deltaga i beslutet.

12 §.

Upptäckes vid brandsyn, att ägare eller nyttjanderättshavare av byggnad, upplag eller annan anläggning icke vidtagit vad jämlikt lag eller författning åligger honom med avseende å brandförsvaret, skall föreläggande meddelas endera av dem eller båda att inom viss tid företaga rättelse. Föreläggande mot ägare må förbindas med åläggande som sägs i 16 § tredje stycket brandlagen.

Innan föreläggande meddelas om vidtagande av åtgärd, som innebär väsentlig ändring av byggnad eller för vilken byggnadslov erfordras, skall byggnadsnämnden beredas tillfälle att yttra sig.

Har föreläggande givits, skall å förut kungjord tid efterbesiktning för rättas på föranstaltande av den som givit föreläggandet. Befinnes därvid föreläggandet icke ha efterkommit, skall anmälan göras hos länsstyrelsen för den åtgärd, som kan av förhållandena påkallas. I ärende, varom nu är fråga, må länsstyrelsen förelägga vite.

13 §.

Vid brandsyn och efterbesiktning skall föras protokoll. Därest protokollet innefattar anmärkning, skall avskrift av detsamma vid synetillfället eller ofördröjligen därefter tillställas den som därav beröres.

Anteckning om vad vid brandsyn och efterbesiktning förekommit skall införas i en för ändamålet inrättad, hos brandchefen förvarad förteckning över byggnader, upplag och andra anläggningar inom kommunen.

14 §.

Nekar någon utan godtagbar anledning syneförrättare tillträde till byggnad eller annan anläggning, där brandsyn eller efterbesiktning skall för rättas, skall handräckning lämnas av polismyndigheten.

Om sotning

15 §.

I byggnad med eldstad skall sotning verkställas till förekommande av brandfara (*föreskriven sotning*).

Vid sotning skola alla eldstäder, som icke äro inrättade för användning uteslutande av gas eller elektricitet, jämte till sådana eldstäder hörande rökgångar och rökrör noga rengöras. Rensning av imrör skall ske, där avsättning av brandfarliga ämnen förekommer i större omfattning.

Om den tid, som med hänsyn till bränsleslag, eldningssätt och andra på sotbildning och därav föranledd brandfara inverkan omständigheter må för olika slag av eldstäder, rökgångar, rökrör och imrör förflyta från en sotning till nästa, skola bestämmelser intagas i brandordningen. Denna tid får icke utsträckas längre än till två år. Brandchefen må dock, om i visst fall särskilda skäl därtill äro, efter skorstensfejarens hörande besluta om annan sotningsfrist.

16 §.

I brandordningen skall införas bestämmelse, huruvida kommunen skall utgöra ett eller flera sotningsdistrikt eller jämte annan kommun ingå i sådant distrikt. Skall uppdelning ske i flera distrikt, skola dessas gränser angivas.

För varje sotningsdistrikt skall finnas en yrkesutbildad skorstensfejare, som i enlighet med vad nedan sägs godkänts eller anställt såsom skorstensfejare för distriktet.

17 §.

Den som vill vinna godkännande eller anställning såsom skorstensfejare för sotningsdistrikt skall, där ej länsstyrelsen medger undantag, ha genomgått mästar kurs för skorstensfejare vid statens brandskola.

18 §.

Då skorstensfejare för sotningsdistrikt skall utses, skall kungörelse därom införas i allmänna tidningarna med angivande av den tid inom vilken den, som önskar vinna godkännande eller anställning såsom skorstensfejare för distriktet, har att ansöka därom. Efter ansökningstidens utgång utfärdar brandstyrelsen för sökande, som prövas lämplig, bevis att han godkänts eller anställts såsom skorstensfejare för distriktet.

Finner brandstyrelsen skorstensfejaren icke vidare vara lämplig, må den återkalla godkännandet eller häva anställningsavtalet.

19 §.

Föreskriven sotning skall verkställas av distriktets skorstensfejare eller på hans ansvar av biträden, anställda hos honom. Annan må ej verkställa sådan sotning, så framt icke brandstyrelsen efter skorstensfejarens hörande för särskilda fall medgiver undantag.

20 §.

Vid föreskriven sotning skall sorgfälligt undersökas, huruvida å eldstad, mur, rör, skorsten och tak samt därtill hörande byggnadsdelar finnes felaktighet, som kan medföra brandfara, varjämte uppmärksamhet skall ägnas jämväl åt annat, som kan utgöra föremål för undersökning vid brandsyn. Upptäckes felaktighet eller iakttages annat missförhållande och äger skorstensfejaren ej själv meddela föreläggande om rättelse, skall brandchefen ofördröjligen underrättas därom.

21 §.

Det åligger skorstensfejaren att på anmodan av brandsynförrättare eller byggnadsägare eller innehavare göra de undersökningar och besiktningsningar av eldstäder, rökgångar, rökrör och imrör, som erfordras till utrönande av brandfara.

22 §.

För utförande av föreskrivet sotnings- och besiktningsarbete skall skorstensfejaren å förut tillkännagiven tid äga tillträde till byggnad och lägenhet ävensom, när sådant för arbetets verkställande är erforderligt, till bredvidliggande fastighet. Vägras skorstensfejaren utan godtagbart skäl tillträde, skall polismyndighet lämna handräckning.

23 §.

1 mom. För kommun skall finnas sotningstaxa, upptagande de avgifter som ägare och innehavare av byggnad eller lägenhet ha att erlagga för av skorstensfejaren utförd sotnings- och besiktningsarbete. Sotningstaxa antages av kommunens fullmäktige.

2 mom. Angående skorstensfejarens åligganden i övrigt må bestämmelser meddelas i brandordningen eller i reglemente.

Om åtgärder till förekommande och släckning av brand

24 §.

1 mom. Envar åligger, såvitt i hans förmåga står, att tillse att eldstad med därtill hörande rökgångar, elektriska apparater och ledningar även-

som ångpannor, motorer eller andra maskiner och anordningar, som av honom begagnas, äro utan bristfällighet som kan medföra brandfara.

2 mom. Föremål må ej i byggnad, upplag eller anläggning förvaras på sådant sätt att släckning eller räddning vid brand därigenom försvåras.

3 mom. Arbetsgivare och arbetstagare böra i erforderlig omfattning samverka i syfte att befrämja brandförsvaret å arbetsplatsen.

25 §.

Vill någon företaga kolning, tjärbränning eller hyggesbränning eller ock svedja eller bränna gräs, ris, ljung eller för annat ändamål uppgöra eld i skog eller så nära skog, att elden lätt kan spridas dit, åligger honom att dessförinnan, genom grävning eller annorledes, vidtaga de särskilda anordningar, som kunna anses erforderliga till förhindrande av eldens spridning.

Då stark torcka eller i följd av stark blåst fara för brand föreligger, må ej utan brandchefens tillstånd svedjning, hyggesbränning eller bränning av gräs, ris eller ljung förehas eller eljest, utom i fall av trängande behov, eld uppgöras i skog eller så nära skog, att elden lätt kan spridas dit.

Eld, som uppgjorts å plats, varom ovan nämnts, må ej övergivas förrän den blivit fullständigt släckt.

26 §.

Uppkommer skogsbrand eller är överhängande fara därför för handen och kan ej den, som varsnar branden eller faran eller eljest får kunskap därom, genast släcka branden eller undanröja faran, åligger det honom dels att, om släckningsskyldiga vederligen uppehålla sig i närheten av brandstället, genast giva dem underrättelse, dels ock att, så fort ske kan, alarmera kommunens brandstyrka.

Kallelse till skogsbrandsläckning skall av envar utan dröjsmål fort-skaffas.

Envar släckningsskyldig är efter kallelse pliktig att, försedd med tillgängliga släckningsredskap, genast begiva sig till anvisad plats och deltaga i släckningsarbetet. Befinner sig släckningsskyldig i närheten av brandstället, skall han, så snart han fått kunskap om branden, utan kallelse skynda dit och taga del i nämnda arbete.

27 §.

För släckning av brand, som tagit eller hotar taga större omfattning, skall befälhavaren, där så erfordras, göra framställning om militärhandräckning hos länsstyrelsen eller annan myndighet som, enligt vad därom är särskilt stadgat, är behörig att begära sådan handräckning.

Om besiktning

28 §.

Riksbrandinspektören samt brandchef ävensom den, som länsstyrelsen därtill förordnat, skola för besiktning av anordningar till förebyggande av brands uppkomst och spridning äga tillträde till byggnad, upplag eller annan anläggning å tid, som av besiktningsmannen bestämmes.

Nekar någon utan godtagbar anledning besiktningsman tillträde för besiktning, skall handräckning lämnas av polismyndigheten.

Om ansvar och besvär m. m.

29 §.

Den som vid brandsyn eller besiktning utan godtagbar anledning nekar förrättningsman tillträde till byggnad, upplag eller annan anläggning, som skall undersökas, eller som utan sådan anledning vägrar skorstensfejaren tillträde för verkställande av föreskriven sotning och besiktning, straffes med dagsböter.

Till samma straff vare den förfallen, som icke låter verkställa på honom enligt 19 § andra punkten ankommande föreskriven sotning, eller som bryter mot föreskrifterna i 24 § 1 och 2 mom. eller 26 §.

30 §.

Uraktlåter skorstenfejare vad honom enligt denna stadga åligger, straffes med dagsböter.

31 §.

Bryter någon mot bestämmelse i brandordning och skall förseelsen föranleda ansvar, straffes med böter, högst trehundra kronor. Har förseelsen avsett åliggande av större vikt eller har därigenom förorsakats avsevärd skada eller olägenhet, skola dagsböter ådömas.

32 §.

Till straff enligt denna stadga må icke dömas, om å förseelsen följer straff enligt allmän lag.

33 §.

1 mom. Över beslut vid brandsyn samt över brandchefs beslut jämlikt 15 § tredje stycket sista punkten och 25 § andra stycket må besvär anföras hos länsstyrelsen.

2 mom. Talan mot beslut, som länsstyrelse meddelat på grund av denna stadga eller brandordning, föres hos Konungen.

34 §.

Vad i denna stadga eller brandordning föreskrives gäller även byggnad, upplag eller annan anläggning, som tillhör eller nyttjas av staten.

35 §.

I länskungörelserna skall årligen införas en sammanställning upptagande alla brandchefer och vice brandchefer i länet.

36 §.

Tjänsteman vid brandväsendet må ej

driva handel med brand- eller livräddningsredskap; eller

vara kommissionär eller agent för annan, som driver sådan handel, eller för försäkringsinrättning i vad denna meddelar försäkringar, som ha samband med brand; eller

vara delägare i handelsbolag eller styrelseledamot i aktiebolag eller förening, som har till huvudsaklig uppgift att bedriva verksamhet av nu nämnt slag.

Övergångsbestämmelser

37 §.

Denna stadga träder i kraft den 1 januari 1962 med undantag för 7 §, som träder i kraft den 1 januari 1965.

Genom stadgan upphäves

brandstadgan den 15 juli 1944 (nr 522),

så ock vad i övrigt finnes i allmän författning, brandordning eller andra särskilda föreskrifter stridande mot bestämmelserna i denna stadga.

Där i lag eller eljest förekommer hänvisning till föreskrift, som ersatts genom bestämmelse i denna stadga, skall den bestämmelsen i stället tillämpas.

38 §.

1 mom. För brandbefälstjänst gällande kompetensbestämmelse, som jämlikt denna stadga intages i brandordning, skall icke tillämpas på brandbefäl, som den 31 december 1964 innehar tjänsten.

2 mom. Vid tillämpning av denna stadga skall den som genomgått brandchefskurs kategori I vid statens brandskola anses ha där avlagt brandingenjörsexamen, den som genomgått brandmästarekurs kategori I vid skolan anses ha där avlagt brandmästarexamen samt den som genomgått brandförmanskurs kategori I vid skolan anses ha där avlagt brandförmänsexamen.

I övrigt skall för brandbefäl med kompetens enligt föreskrifterna i brandstadgan den 15 juli 1944 gälla

att brandchefskurs kategori II vid statens brandskola anses motsvara brandbefälskurs A vid skolan samt

att envar av brandchefskurs kategori III och brandmästare- och brandförmanskurs kategori II vid statens brandskola anses motsvara brandbefälskurs B och C vid skolan.

39 §.

Å person, som före den 1 januari 1948 erhållit befattning såsom brandbefäl eller vunnit godkännande eller anställning som skorstensfejare för sotningsdistrikt, skola andra stycket av övergångsbestämmelserna till brandstadgan den 15 juli 1944 samt, såvitt avser sökande till befattning som brandchef eller vice brandchef, vad i 5 § första stycket brandlagen den 15 juli 1944 sägs om länsstyrelsens prövning alltjämt äga tillämpning.

40 §.

Vad i 36 § är stadgat om livräddningsredskap och försäkringsverksamhet skall icke gälla den som före denna stadgas ikraftträdande erhållit anställning inom brandväsendet. Å person, som före den 1 januari 1945 erhållit sådan anställning, är 36 § ej heller eljest tillämplig.

41 §.

Så snart ske kan efter denna stadgas utfärdande och senast den 1 januari 1964 skall med iakttagande av stadgans föreskrifter förslag till brandordning ha upprättats och underställts länsstyrelsens prövning. Brandordning, avsedd att träda i kraft den 1 januari 1962 eller därefter, må

jämväl före sistnämnda dag antagas och fastställas i enlighet med bestämmelserna i denna stadga.

Intill dess ny brandordning fastställts, skall hittills gällande brandordning lända till efterrättelse i den mån den icke strider mot brandlagen eller denna stadga.

§ 1

1

1. Den kommun som omfattas av denna stadga skall förse sig med nödvändiga medel för att kunna genomföra denna stadga.

2. Den kommun som omfattas av denna stadga skall förse sig med nödvändiga medel för att kunna genomföra denna stadga.

3

3. Den kommun som omfattas av denna stadga skall förse sig med nödvändiga medel för att kunna genomföra denna stadga.

4. Den kommun som omfattas av denna stadga skall förse sig med nödvändiga medel för att kunna genomföra denna stadga.

5. Den kommun som omfattas av denna stadga skall förse sig med nödvändiga medel för att kunna genomföra denna stadga.

6. Den kommun som omfattas av denna stadga skall förse sig med nödvändiga medel för att kunna genomföra denna stadga.

7. Den kommun som omfattas av denna stadga skall förse sig med nödvändiga medel för att kunna genomföra denna stadga.

8. Den kommun som omfattas av denna stadga skall förse sig med nödvändiga medel för att kunna genomföra denna stadga.

9. Den kommun som omfattas av denna stadga skall förse sig med nödvändiga medel för att kunna genomföra denna stadga.

10. Den kommun som omfattas av denna stadga skall förse sig med nödvändiga medel för att kunna genomföra denna stadga.

11. Den kommun som omfattas av denna stadga skall förse sig med nödvändiga medel för att kunna genomföra denna stadga.

12. Den kommun som omfattas av denna stadga skall förse sig med nödvändiga medel för att kunna genomföra denna stadga.

13. Den kommun som omfattas av denna stadga skall förse sig med nödvändiga medel för att kunna genomföra denna stadga.

14. Den kommun som omfattas av denna stadga skall förse sig med nödvändiga medel för att kunna genomföra denna stadga.

15. Den kommun som omfattas av denna stadga skall förse sig med nödvändiga medel för att kunna genomföra denna stadga.

16. Den kommun som omfattas av denna stadga skall förse sig med nödvändiga medel för att kunna genomföra denna stadga.

17. Den kommun som omfattas av denna stadga skall förse sig med nödvändiga medel för att kunna genomföra denna stadga.

18. Den kommun som omfattas av denna stadga skall förse sig med nödvändiga medel för att kunna genomföra denna stadga.

19. Den kommun som omfattas av denna stadga skall förse sig med nödvändiga medel för att kunna genomföra denna stadga.

20. Den kommun som omfattas av denna stadga skall förse sig med nödvändiga medel för att kunna genomföra denna stadga.

21. Den kommun som omfattas av denna stadga skall förse sig med nödvändiga medel för att kunna genomföra denna stadga.

22. Den kommun som omfattas av denna stadga skall förse sig med nödvändiga medel för att kunna genomföra denna stadga.

23. Den kommun som omfattas av denna stadga skall förse sig med nödvändiga medel för att kunna genomföra denna stadga.

24. Den kommun som omfattas av denna stadga skall förse sig med nödvändiga medel för att kunna genomföra denna stadga.

3) Förslag

till

Lag om ändrad lydelse av 79 § kommunallagen den 18 december 1953 (nr 753)

Härigenom förordnas, att 79 § kommunallagen den 18 december 1953 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

79 §.

(Nuvarande lydelse.)

Har Konungen förordnat, att för område på landet, som ej utgör egen kommun, skall lända till efterrättelse vad om stad är föreskrivet i byggnadslagen och byggnadsstadgan eller i brandlagen och brandstadgan, må Konungen, där särskilda skäl därtill äro, besluta att området skall utgöra ett municipalsamhälle, vilket äger att oberoende av kommunen i övrigt självt vårda de angelägenheter, som föranledas av sådana bestämmelsers tillämpning inom samhället.

Ej må — — — — — särskilt municipalsamhälle.

(Föreslagen lydelse.)

Har Konungen förordnat, att för område på landet, som ej utgör egen kommun, skall lända till efterrättelse vad om stad är föreskrivet i byggnadslagen och byggnadsstadgan, må Konungen, där särskilda skäl därtill äro, besluta att området skall utgöra ett municipalsamhälle, vilket äger att oberoende av kommunen i övrigt självt vårda de angelägenheter, som föranledas av sådana bestämmelsers tillämpning inom samhället.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1962.

Vad i 33 § lagen den 13 juni 1919 (nr 293) om ändring i kommunal och ecklesiastik indelning är stadgat skall gälla i tillämpliga delar, då municipalsamhälle upphört eller fått sina uppgifter inskränkta till följd av att brandlagen den 15 juli 1944 (nr 521) och brandstadgan den 15 juli 1944 (nr 522) upphört att gälla.

Förslag

till

Brandlag

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Varje kommun skall i enlighet med bestämmelserna i denna lag hålla ett brandförsvaret, som tillfredsställer skäligen anspråk på trygghet mot skada av brand.

Förvaltningen av brandförsvarets angelägenheter skall handhas av den kommunala nämnden, som kommunens fullmäktige bestämmer (*brandstyrelse*).

2 §.

I kommunens brandförsvaret skall ingå *brandstyrka* av betryggande storlek och sammansättning. Brandstyrkan skall bestå av en *brandchef*, en eller flera *vice brandchefer*, *brandkår* samt, där så erfordras, *brandvärn*, grundat på tjänsteplikt.

Brandchef, vice brandchef samt personal i kommunal brandkår skall vara heltidsanställd eller hava förbundet sig att fullgöra brandtjänst såsom deltidsanställd vid sidan av annan sysselsättning.

För varje kommun skall därjämte finnas *skorstensfejarmästare*.

3 §.

Kommunen är skyldig att anskaffa och underhålla materiel, byggnader och andra för brandförsvaret erforderliga anordningar, skogsbrandtorn likväl undantagna, samt draga försorg om nödig vattentillgång för släckning av brand, allt dock endast i den mån oskäligen kostnad icke åsamkas kommunen.

4 §.

Länsstyrelsen äger helt eller delvis befria kommunen från skyldighet att hålla brandkår med därtill hörande materiel, byggnader och anordningar, såframt kommunen träffat avtal om betryggande släckningshjälp från kommunal brandkår i annan kommun eller från annan brandkår. Sådan brandkår skall anses som kommunal brandkår i kommunen.

5 §.

I kommun skall brandsyn hållas och sotning verkställas i enlighet med vad som föreskrives i brandstadgan.

6 §.

Om brand tagit eller hotar att taga större omfattning eller den kommunala brandkåren tillfälligt icke kan ingripa mot brand, är annan kommun pliktig att lämna släckningshjälp i den utsträckning brandchefen i den kommunen prövar möjlig utan att skäligen hänsyn till dess egen säkerhet åsidosättes. Framställning om släckningshjälp skall göras av brandchefen, eller om hans beslut ej hinner avvaktas, av den som är i hans ställe.

För kostnad, som åsamkats kommun i anledning av framställning om släckningshjälp, är kommunen berättigad att erhålla skälig ersättning. Kunnna kommunerna icke enas om ersättningen, skall denna fastställas av länsstyrelsen i det län, där hjälpen lämnats.

7 §.

När så erfordras för släckning av brand är envar, som under kalenderåret fyller lägst sexton och högst sextiofem år och som vistas i orten, pliktig att, i den mån kroppskrafter och hälsotillstånd tillåta, medverka vid släckningen.

Bland de i kommunen bosatta sålunda tjänstepliktiga må lämpliga personer tagas i anspråk för tjänst i brandvärnnet. För sådan tjänst skola i första hand frivilliga uttagas. Den som uttagits är skyldig att delta i brandövning under högst tjugu timmar årligen samt är för medverkan vid brandsläckning berättigad till skälig ersättning av kommunen. Uttagning verkställs av brandstyrelsen.

8 §.

Ägare eller innehavare av byggnad, upplag eller annan anläggning är skyldig att anskaffa och underhålla erforderliga brand- och livräddningsredskap ävensom att i övrigt vidtaga nödiga åtgärder för att förebygga och bekämpa brand, i den mån de ej medföra oskälig kostnad. För tillsyn efter brand skall ägaren eller innehavaren tillhandahålla erforderlig personal.

Sker skogsavverkning invid järnväg på kortare avstånd från närmaste järnvägsspår än trettio meter och vidtages ej erforderliga åtgärder för att förhindra att ökad fara för skogsbrand uppkommer genom avverkningen, må åtgärderna på järnvägsförvaltningens bekostnad vidtagas av länsstyrelsen eller järnvägsförvaltningen.

9 §.

För det kommunala brandförsvaret erforderliga anordningar må anbringas å annan tillhörig mark eller byggnad, såframt oskäligt intrång icke orsakas därigenom. Beslut om sådan åtgärd meddelas av brandstyrelsen.

Kommunen skall svara för kostnad och skada, som åsamkas genom åtgärd som avses i första stycket. Vid bestämmande av ersättning härför skall hänsyn tagas till den nytta åtgärden kan medföra för den ersättningsberättigade. Är kostnaden eller skadan ringa utgår ej ersättning. Kan enighet ej nås om ersättningen, skall denna fastställas av länsstyrelsen.

10 §.

Ej må någon så handhava eld eller brandfarligt föremål att brand lätt kan uppstå.

11 §.

Uppstår brand eller är överhängande fara därför och kan ej den, som varsnar branden eller faran eller eljest får kunskap därom, genast släcka branden eller undanröja faran, skall han varsko dem, vilkas liv eller egendom är i fara, samt tillkalla hjälp.

12 §.

Den som för befälet vid brand må för släckning eller räddning företaga sådant ingrepp i annans rätt, som bedömes nödvändigt. Han äger sålunda bland annat bereda brandstyrka tillträde till fastighet, avspärra brandplatsen, undanskaffa hägnad, nyttja brunn, vattenledning, redskap, telefon, hästar och fordon, fälla träd, anlägga moteld samt riva eller undanskaffa byggnad, upplag eller annan egendom.

Ingrepp av ringa omfattning må jämväl företagas av annan, som deltagar i släcknings- och räddningsarbetet, därest befälhavarens föreskrift icke lämpligen kan inhämtas.

13 §.

Den som deltagit i eller på annat sätt varit verksam för släckning av brand eller som deltagit i övning med brandstyrka må av statsmedel erhålla ersättning för skada, som därvid åsamkats honom.

Ersättning av statsmedel må jämväl utgå för deltagande i eller annan verksamhet för släckning av skogsbrand. Härjämte må av statsmedel belöning tilldelas den, som vid släckning av skogsbrand visat rådighet och nit.

Närmare bestämmelser om ersättning och belöning enligt denna paragraf meddelar Konungen.

14 §.

Underlåter någon att fullgöra vad som åligger honom enligt 8 § första stycket första punkten, äger länsstyrelsen förelägga vite. Föreläggande må allt efter omständigheterna riktas mot ägare eller innehavare av berörd egendom eller ock mot dem båda. Tillhandahålles icke personal för tillsyn efter vad i samma stycke andra punkten sägs, må tillsynen på ägarens eller innehavarens bekostnad utföras genom brandchefens försorg.

Föreläggande mot ägare må förbindas med åläggande för honom att vid försäljning omedelbart meddela länsstyrelsen uppgift om nye ägaren.

15 §.

Över brandstyrelses beslut enligt 7 och 9 §§ må besvär anföras hos länsstyrelsen.

Talan mot beslut, som enligt denna lag meddelas av länsstyrelsen, föres hos Konungen.

16 §.

Den som utan giltigt skäl uteblir från brandövning eller brandsläckning, vartill han kallats genom brandlarm eller på annat sätt, eller lämnar honom anvisat arbete eller eljest icke åtyder vad brandbefäl i och för tjänsten befallt eller som bryter mot 10 eller 11 § eller som hindrar eller söker hindra åtgärd, som avses i 12 §, dömes till dagsböter.

Arbetsgivare eller arbetsledare, som vägrar anställd nödig ledighet för deltagande i brandövning eller brandsläckning eller därmed sammanhängande arbete, dömes, såframt ledigheten kunnat medgivas utan synnerlig olägenhet, till dagsböter.

Den som genom brandlarm eller på annat sätt obehörigen åstadkommer brandstyrkas utryckning eller samling, dömes till dagsböter eller fängelse i högst sex månader och vare skyldig att ersätta därav föranledd kostnad.

17 §.

Närmare föreskrifter angående tillämpningen av denna lag meddelas i brandstadgan.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1963, från och med vilken dag brandlagen den 15 juli 1944 (nr 521) skall upphöra att gälla.

Förekommer i lag eller författning hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i denna lag, skall den bestämmelsen i stället tillämpas.

Förslag
till
Brandstadga

Härigenom förordnas som följer.

Om brandordning och brandstyrelse

1 §.

För kommun skall finnas brandordning, upptagande de bestämmelser, som utöver vad i brandlagen och denna stadga föreskrives äro erforderliga för ordnande av brandförsvaret i kommunen.

Brandordning må ej innehålla bestämmelse om förhållande, som regleras genom annan allmän författning än brandlagen och denna stadga. Vid meddelande av bestämmelse i brandordning skall tillses, att därigenom icke lägges onödigt tvång på allmänheten eller eljest göres obefogad inskränkning i den enskildes frihet.

2 §.

Brandordning antages av kommunens fullmäktige. Beslut om antagande av brandordning skall underställas länsstyrelsens prövning. Vägras fastställelse, skola skälen därtill angivas. Underlåta fullmäktige att antaga brandordning av innehåll, som länsstyrelsen finner erforderligt, äger länsstyrelsen förordna i ämnet men skall i så fall underställa sitt beslut Konungens prövning.

Då brandordning fastställts, skall länsstyrelsen på kommunens bekostnad ofördröjligen införa meddelande om fastställelsen i länskungörelserna. Ett exemplar av brandordningen skall insändas till statens brandinspektion. Det åligger kommunens styrelse att ombesörja, att kungörelse om fastställelsen anslås samt införes i den eller de tidningar, där kommunala meddelanden intagas, och att tryckta exemplar av brandordningen finnas att tillgå för allmänheten.

Vad sålunda stadgats skall äga tillämpning jämväl i fråga om ändring i eller tillägg till brandordning.

3 §.

1 mom. Ledamöter och suppleanter i särskild brandstyrelse väljas av kommunens fullmäktige till det antal fullmäktige bestämma. Antalet ledamöter må dock icke vara under fem. Valet skall vara proportionellt, därest

det begäres av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Om förfarandet vid sådant proportionellt val är särskilt stadgat. Sker ej val av suppleanter proportionellt, skall tillika bestämmas den ordning, i vilken suppleanterna skola inkallas till tjänstgöring.

Beträffande särskild brandstyrelse skola bestämmelserna i 32—42 §§ kommunallagen rörande kommunens styrelse ävensom i 45 § andra och tredje styckena samma lag i fråga om där avsedd nämnd äga motsvarande tillämpning; dock att för särskild brandstyrelse i Stockholm skola gälla bestämmelserna i 51 § 1 mom. kommunallagen för Stockholm samt därutöver vad stadsfullmäktige med iakttagande av stadgandena i samma lag föreskriva.

Brandstyrelsens protokoll behöver ej upptaga annat än förteckning å närvarande ledamöter samt för varje ärende beslutet och skälen därför.

2 mom. Vid sammanträde med brandstyrelsen äger brandchefen rätt att delta i överläggningarna men ej i besluten samt att få sin mening antecknad till protokollet.

Om brandstyrka och brandbefäl

4 §.

I brandordningen skola intagas bestämmelser angående bland annat

- 1) den kommunala brandstyrkans organisation;
- 2) det lägsta antalet befattningshavare som skall finnas med angivande om de skola vara heltidsanställda eller deltidsanställda;
- 3) det lägsta antalet frivilliga eller tjänstepliktiga i brandvårn; samt
- 4) det lägsta antal övningar som skall hållas med brandstyrkan.

Om kommun skall hava brandchef eller vice brandchef gemensamt med annan kommun, skall detta framgå av brandordningen.

Har kommun jämlikt 4 § brandlagen helt eller delvis befriats från skyldigheten att hålla brandkår, skall av brandordningen framgå i vilken utsträckning och inom vilka områden brandsläckningen skall ombesörjas enligt släckningsavtal.

5 §.

Kommun skall hålla sådan brandberedskap att första utryckning för brandsläckning ständigt kan ske inom en efter kommunens förhållanden godtagbar tid. I brandordningen skall denna tid angivas samt bestämmelser intagas om det lägsta antal brandbefäl och brandmän, som erfordras för beredskapen.

6 §.

Uttagning av tjänstepliktiga till brandvärnet skall ske namneligen.

7 §.

1 mom. För heltidsanställt brandbefäl skola följande kompetensföreskrifter gälla.

Brandchef och sådan vice brandchef, som ej tillika är brandmästare, ävensom andra därmed jämförliga befattningshavare skola hava avlagt brandingenjörsexamen vid statens brandskola. Länsstyrelsen äger dock, när särskilda skäl äro därtill, för viss kommun medgiva, att till dylik befattning må utses jämväl den som avlagt brandmästarexamen vid skolan.

Brandmästare skall hava avlagt lägst brandmästarexamen vid statens brandskola.

Brandförman skall hava avlagt lägst brandförmansexamen vid statens brandskola.

2 mom. För deltidanställt brandbefäl skola följande kompetensföreskrifter gälla.

Brandchef och vice brandchef skola hava avlagt brandingenjörs- eller brandmästarexamen eller hava genomgått brandbefälkurs A vid statens brandskola. Övrigt deltidanställt befäl vid kommunal brandkår skall hava genomgått lägst brandbefälkurs C vid statens brandskola.

Länsstyrelsen må dock för viss kommun medgiva, att krav på utbildning vid statens brandskola uppställas endast för brandchefen och en vice brandchef samt att därvid brandbefälkurs B är tillfyllest.

Utan hinder av vad nu sagts må kommun med länsstyrelsens medgivande förordna lämplig person att uppehålla brandchefstjänst för tid, intill dess tjänsten kan besättas med behörig person.

3 mom. Brandordningen skall innehålla bestämmelser om den kompetens, som fordras för kommunens brandbefäl.

4 mom. Om utbildningen vid statens brandskola meddelas föreskrifter i stadgan för skolan.

8 §.

1 mom. Ledningen av kommuns brandförsvaret skall, närmast under brandstyrelsen, utövas av brandchefen.

Det åligger brandchef att vårda sig om att kommunens brandförsvaret är ändamålsenligt ordnat samt att göra de framställningar om anslag av allmänna medel och om ändringar i eller tillägg till brandordning och reglementen, som erfordras härför.

2 mom. Det ankommer på brandchefen

1) att biträda myndigheter och enskilda inom kommunen med råd och anvisningar;

2) att föra befäl över kommunens brandstyrka samt tillse att den erhåller erforderlig övning;

3) att tillse att föreskriven brandberedskap upprätthålles;

4) att tillse att kommunens brandalarmeringsanordningar fungera samt

att dess brand- och livräddningsredskap och övrig utrustning städse äro i gott skick och förvaras på därför bestämda platser; samt

5) att skaffa sig god kännedom om skogarna i kommunen jämte i dem befintliga vattentillgångar.

3 mom. Brandchefen skall i övrigt övervaka efterlevnaden av brandlagen, denna stadga, brandordningen samt andra föreskrifter, som röra brandförsvaret. Finner brandchefen för särskilt fall omedelbar åtgärd nödvändig för att förhindra brand, åligger det honom att meddela föreskrift därom.

4 mom. Vice brandchef skall biträda brandchefen och vid förfall träda i hans ställe.

9 §.

1 mom. Då släckningshjälp erhållits, skall den befälhavare som erhållit hjälpen utöva befälet.

Brandchefen eller den som är i hans ställe äger befälsrätt över brandkår, som jämte kommunens brandstyrka deltagar i brandsläckning inom anläggning, för vars skydd kåren är uppsatt.

Utan hinder av vad sålunda stadgats må överenskommelse träffas om vem som skall utöva befälet.

2 mom. Har brand tagit eller hotar den att taga större omfattning, äger länsstyrelsen förordna särskild befälhavare.

3 mom. För släckning av brand, som tagit eller hotar att taga större omfattning, skall befälhavaren, om så erfordras, göra framställning om militärhandräckning hos länsstyrelsen eller annan myndighet som, enligt vad därom är särskilt stadgat, är behörig att begära sådan handräckning.

4 mom. Brandchefen eller den som är i hans ställe skall underrätta polischefen om brand eller överhängande fara därför samt vid polisutredning i samband med brand lämna den hjälp, som är möjlig.

10 §.

I brandordningen eller i särskilt reglemente skola närmare bestämmelser meddelas om brandpersonalens åligganden samt vad som har samband därmed.

Om vissa för brandförsvaret erforderliga anordningar

11 §.

Det åligger kommun bland annat

1) att, där till följd av bebyggelsens art och omfattning eller eljest möjligheterna för allmänheten att genom telefon alarmera brandstyrkan icke är tillfyllest, träffa särskilda anordningar för alarmeringen; samt

2) att träffa särskild anordning för inkallande av brandkårspersonalen.

Närmare bestämmelser härom samt om de övriga anordningar, som äro erforderliga för brandförsvaret i kommunen, skola införas i brandordningen.

Om brandsyn

12 §.

1 mom. Regelbunden brandsyn förrättas med de tidsmellanrum brandchefen bestämmer å sådana byggnader, upplag och andra anläggningar, vilka äro särskilt brandfarliga eller där brand kan utgöra fara för ett större antal människor. Över dylika anläggningar skall brandchefen fortlöpande föra förteckning, upptagande den synefrist, som skall gälla i varje särskilt fall.

Regelbunden brandsyn förrättas av brandchefen eller av brandbefäl, som han förordnar därtill.

Vid regelbunden brandsyn skall, med undantag av vad som är föremål för eldstadsbrandsyn enligt 2 mom., undersökas

1) huruvida de föreskrifter blivit iakttagna, som meddelats för att förebygga brand, för att vid brand rädda liv och egendom samt för att underlätta brandsläckning;

2) huruvida brandfarlig felaktighet finnes å elektrisk installation eller annorstädes å byggnad, upplag eller anläggning; samt

3) huruvida i övrigt anordning eller förhållande förefinnes, som kan utgöra fara för brand eller medföra svårighet att vid brand utföra släckning samt räddning av liv och egendom.

2 mom. Eldstadsbrandsyn förrättas av skorstensfejarmästaren i samband med föreskriven sotning.

Vid eldstadsbrandsyn skall undersökas, huruvida brandfarlig felaktighet finnes å eldstad eller annat, som enligt gällande föreskrifter skall sotas, samt å skorsten och tak med därtill hörande byggnadsdelar.

3 mom. Särskild brandsyn för undersökning, som avses i 1 mom. tredje stycket, förrättas av brandchefen eller brandbefäl, som han förordnar därtill, samt för undersökning, som avses i 2 mom. andra stycket, av skorstensfejarmästaren. Särskild brandsyn hålles när brandchefen eller länsstyrelsen finner erforderligt.

4 mom. Vid brandsyn å egendom, som är försäkrad mot skada av brand, äger brandförsäkringsinrättning, hos vilken egendomen är försäkrad, på begäran vara tillstädes genom ombud med rätt att göra erinringar men ej att deltaga i besluten.

13 §.

1 mom. Befinnes vid brandsyn, att ägare eller innehavare av byggnad, upplag eller annan anläggning icke iakttagit vad som jämlikt lag eller författning åligger honom med avseende å brandförsvaret, skall föreläggande meddelas en av dem eller båda att inom viss tid vidtaga rättelse. Föreläggande mot ägare må förbindas med åläggande för honom att vid försäljning meddela brandsyneförrättaren uppgift om nye ägaren.

Innan brandsyneföreläggande meddelas angående åtgärd av byggnads-

teknisk art skall samråd med byggnadsnämnden äga rum, försåvitt icke samråd är utan betydelse.

Har föreläggande givits, skall å förut angiven tid efterbesiktning förrättas på föranstaltande av den som givit föreläggandet. Befinnes därvid föreläggandet icke hava efterkommit, skall anmälan göras hos länsstyrelsen för den åtgärd, som kan påkallas av förhållandena.

2 mom. Befinnes vid brandsyn synnerlig fara för brand vara för handen, åligger det brandsynförrättare att genast meddela föreskrift om omedelbar åtgärd för undanröjande av faran.

14 §.

Vid brandsyn och efterbesiktning skall föras protokoll. Därest protokollet innefattar anmärkning, skall avskrift därav så snart ske kan tillställas den som anmärkningen rör.

Om sotning

15 §.

Vid sotning skola eldstad och annan kanalansluten förbränningsanordning, vilka icke äro inrättade för eldning uteslutande med gas, jämte tillhörande rökanaler samt imkanaler rengöras.

Om den tid, som må förflyta från en sotning till nästa, skola bestämmelser intagas i brandordningen. Tiden skall för olika slag av eldstäder, förbränningsanordningar, rökanaler och imkanaler bestämmas med hänsyn till bränsleslag, eldningssätt och andra på sotbildning och därav föranledd brandfara inverkan omständigheter samt må icke utsträckas längre än till två år. Brandchefen må dock, om särskilda skäl i visst fall äro därtill, efter skorstensfejarmästarens hörande besluta om annan sotningsfrist.

16 §.

I brandordningen skall införas bestämmelse, huruvida kommunen skall utgöra ett eller flera sotningsdistrikt eller jämte annan kommun ingå i sådant distrikt.

För varje sotningsdistrikt skall finnas en skorstensfejare, som avlagt mästarexamen för skorstensfejare vid statens brandskola.

Då skorstensfejare för sotningsdistrikt skall utses, skall kungörelse därom införas i allmänna tidningarna med angivande av den tid inom vilken ansökan skall ingivas. Inkommer ej ansökan från skorstensfejare med mästarexamen, äger länsstyrelsen medgiva att sökande med annan utbildning utses.

17 §.

Föreskriven sotning skall verkställas av distriktets skorstensfejarmästare eller på hans ansvar av skorstensfejare, som äro anställda för att bi-

träda honom. Annan må ej verkställa sådan sotning, såframt icke brandchefen efter skorstensfejarmästarens hörande för särskilda fall medgiver undantag.

18 §.

Vid föreskriven sotning skall undersökas huruvida å byggnadsdelar, som enligt 12 § skola bliva föremål för eldstadsbrandsyn, finnes felaktighet, som kan utgöra brandfara, varjämte uppmärksamhet skall ägnas åt annat som kan utgöra föremål för undersökning vid brandsyn. Upptäckes felaktighet eller iakttages annat missförhållande och äger skorstensfejarmästaren ej själv meddela föreläggande om rättelse, skall brandchefen ofördröjligen underrättas.

19 §.

1 mom. Skorstensfejarmästare för sotningsdistrikt åligger bland annat

1) att på anmodan av brandchefen eller ägare eller innehavare av byggnad och annan anläggning göra de undersökningar och besiktningar av eldstäder, förbränningsanordningar, rökkanaler och imkanaler, som erfordras för att utröna brandfara;

2) att föra förteckning över de byggnader och andra anläggningar i sotningsdistriktet, inom vilka sotning skall ske, samt att där anteckna verkställda förrättningar, iakttagna felaktigheter och missförhållanden samt vidtagna åtgärder, ävensom att på anfordran uppvisa förteckningen för brandchefen;

3) att tillse att arbete, som han eller hans biträden utför, verkställs med varsamhet och omtanke så att skada eller olägenhet ej uppstår;

4) att på anmodan biträda vid släckning av soteld; samt

5) att på kallelse av brandchefen eller den som för befälet vid brand biträda vid annan brandsläckning.

2 mom. Angående skorstensfejarmästarens åligganden i övrigt må bestämmelser meddelas i brandordningen eller i reglemente.

20 §.

För kommun skall finnas sotningstaxa, upptagande de avgifter som ägare och innehavare av byggnad, annan anläggning eller lägenhet hava att erlägga för sotnings-, undersöknings- och besiktningensarbete, som utföres av skorstensfejare.

Sotningstaxa antages och fastställs på sätt stadgas om brandordning.

Om vissa åtgärder mot brand

21 §.

Arbetsgivare och arbetstagare böra samverka i syfte att främja brandförsvaret på arbetsplatsen.

22 §.

Vill någon företaga kolning, tjärbränning eller hyggesbränning eller ock svedja eller bränna gräs, halm, ris eller ljung eller för annat ändamål uppgöra eld utomhus på plats, där elden lätt kan sprida sig och medföra brandfara, åligger honom att dessförinnan, genom grävning eller på annat sätt, vidtaga de särskilda åtgärder, som kunna anses erforderliga för att hindra eldens spridning. Sådan eld må ej övergivas förrän den blivit fullständigt släckt.

I brandordningen må om så erfordras föreskrivas skyldighet för den som vill uppgöra eld på plats, som avses i första stycket, att göra anmälan till brandchefen därom.

23 §.

Envar enligt 7 § brandlagen tjänstepliktig är efter kallelse till skogsbrandsläckning pliktig att, försedd med tillgängliga släckningsredskap, genast begiva sig till anvisad plats och deltaga i släckningsarbetet. Befinner sig tjänstepliktig i närheten av brandstället, skall han, så snart han fått kännedom om branden, utan kallelse skynda dit och deltaga i arbetet.

Om tillsyn över brandförsvaret m. m.

24 §.

Länsstyrelsen skall tillse att brandförsvaret inom länet är tillfredsställande ordnat.

Vid sin tillsyn över att kommuner, brandsyneförrättare och särskilda befattningshavare fullgöra sina åligganden med avseende å brandförsvaret äger länsstyrelsen förelägga vite.

Tillsyn över brandförsvaret inom riket utövas av statens brandinspektion.

25 §.

Brandchef, brandsyneförrättare, skorstensfejare och annan som har att utöva tillsyn över brandförsvaret skall för fullgörande av tillsynen äga tillträde till byggnad och lägenhet samt upplag och annan anläggning ävensom rätt att där företaga undersökning eller utföra arbete, vartill hans åligganden giva anledning. Vägras tillträde utan godtagbart skäl, skall handräddning lämnas av polismyndigheten. Tillsyn och arbete skola utföras på sådant sätt att minsta möjliga olägenhet vållas allmänheten.

Den som har eller haft att utöva tillsyn eller anlåtats som biträde i tillsynsverksamheten må ej obehörigen röja eller utnyttja yrkeshemlighet eller annat förhållande, varom han fått kännedom i denna verksamhet.

Om ansvar och besvär

26 §.

Till dagsböter dömes, om ej gärningen är belagd med straff i annan för-

fattning, den som icke låter verkställa föreskriven sotning, när han enligt 17 § andra punkten fått medgivande att själv ombesörja sådan sotning, samt den som bryter mot bestämmelserna i 23 §.

27 §.

Bryter någon mot bestämmelse i brandordning och skall förseelsen enligt stadgande däri föranleda ansvar, dömes, om ej gärningen är belagd med straff i annan författning, till böter, högst trehundra kronor. Har förseelsen avsett åliggande av större vikt eller har därigenom förorsakats avsevärd skada eller olägenhet, skola dagsböter ådömas.

28 §.

Bryter någon mot bestämmelserna i 25 § andra stycket dömes till dagsböter eller fängelse i högst ett år.

Förseelsen må av allmän åklagare åtalas endast efter angivelse av målsäganden.

29 §.

Över beslut vid brandsyn samt över brandchefs beslut jämlikt 15 § andra stycket sista punkten och 17 § andra punkten må besvär anföras hos länsstyrelsen.

Talan mot beslut, som länsstyrelse meddelat på grund av denna stadga eller brandordning, må föras hos Konungen.

Särskilda bestämmelser

30 §.

Vad i denna stadga eller brandordning föreskrives gäller även byggnad, upplag eller anläggning, som tillhör eller innehaves av staten.

31 §.

När kommun utsett brandchef, vice brandchef eller skorstensfejarmästare, skall anmälan härom göras till länsstyrelsen med uppgift om hans namn, adress och telefonnummer.

32 §.

Den som enligt 12 § är eller kan bli behörig att förrätta brandsyn må ej driva handel med brand- eller livräddningsredskap; eller vara kommissionär eller agent för annan, som driver sådan handel, eller för försäkringsinrättning i vad denna meddelar försäkringar, som hava samband med brand; eller vara delägare i handelsbolag eller styrelseledamot i aktiebolag eller förening, som har till huvudsaklig uppgift att driva handel med brand- eller livräddningsredskap.

Övergångsbestämmelser

33 §.

Denna stadga träder i kraft den 1 januari 1963.

Genom stadgan upphävas brandstadgan den 15 juli 1944 (nr 522) samt vad i övrigt finnes i allmän författning, brandordning eller andra särskilda föreskrifter stridande mot bestämmelserna i denna stadga.

Förekommer i lag eller eljest hänvisning till föreskrift, som ersatts genom bestämmelse i denna stadga, skall den bestämmelsen i stället gälla.

34 §.

1 mom. För brandbefälstjänst gällande kompetensbestämmelse, som jämlikt denna stadga intages i brandordning, skall icke tillämpas å brandbefäl, som innehar tjänsten vid stadgans ikraftträdande.

Den som före den 1 januari 1948 erhållit befattning som brandbefäl må utan hinder av kompetensbestämmelserna i denna stadga kunna utses till annan brandbefälsbefattning. Utses sådant brandbefäl till brandchef eller vice brandchef skall beslutet underställas länsstyrelsen för prövning av den utseddes lämplighet för tjänsten.

2 mom. Vid tillämpningen av denna stadga skall den som genomgått brandchefskurs kategori I vid statens brandskola anses hava där avlagt brandingenjörsexamen, den som genomgått brandmästarkurs kategori I vid skolan anses hava där avlagt brandmästarexamen samt den som genomgått brandförmanskurs kategori I vid skolan anses hava där avlagt brandförmansexamen.

I övrigt skall för brandbefäl med kompetens enligt föreskrifterna i brandstadgan den 15 juli 1944 gälla

att brandchefskurs kategori II vid statens brandskola anses motsvara brandbefälskurs A vid skolan samt

att envar av brandchefskurs kategori III samt brandmästar- och brandförmanskurs kategori II vid statens brandskola anses motsvara brandbefälskurs B vid skolan.

3 mom. Har skorstensfejare före denna stadgas ikraftträdande godkänts eller anställts för visst sotningsdistrikt, må godkännandet ej återkallas eller anställningsavtalet hävas med mindre skorstensfejaren finnes icke vidare vara lämplig.

Den som före den 1 januari 1948 vunnit godkännande eller anställning såsom skorstensfejare för sotningsdistrikt må utan hinder av kompetensbestämmelserna i denna stadga utses till skorstensfejarmästare i annat sotningsdistrikt.

35 §.

Utän hinder av det i 32 § stadgade förbudet må den, som vid denna stadgas ikraftträdande är anställd inom brandförsvaret och som då enligt äldre be-

stämme var oförhindrad att bedriva och jämväl bedrev verksamhet, som avses med förbudet, fortsätta därmed.

36 §.

Tjänstgöringstiden för ledamöter och suppleanter i särskild brandstyrelse, vilka valts med tillämpning av äldre bestämmelser, skall upphöra med utgången av år 1963. Nya val i enlighet med denna stadga skola äga rum år 1963.

37 §.

Förslag till brandordning skall med iakttagande av denna stadgas föreskrifter hava upprättats och underställts länsstyrelsens prövning senast den 1 januari 1965. Brandordning, avsedd att träda i kraft den 1 januari 1963 eller därefter, må jämväl före sistnämnda dag antagas och fastställas i enlighet med bestämmelserna i denna stadga.

Intill dess ny brandordning fastställts, skall hittills gällande brandordning lända till efterrättelse, i den mån den icke strider mot brandlagen eller denna stadga.

Beslut, förordnande eller föreskrift, som meddelats med stöd av sådant stadgande i äldre brandstadgan, vilket ersatts genom bestämmelse i nya stadgan, skall alltjämt gälla, intill dess annorlunda förordnas.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 79 § kommunallagen den 18 december 1953 (nr 753)

Härigenom förordnas, att 79 § kommunallagen den 18 december 1953 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

79 §.

(Nuvarande lydelse)

Har Konungen förordnat, att för område på landet, som ej utgör egen kommun, skall lända till efterrättelse vad om stad är föreskrivet i byggnadslagen och byggnadsstadgan *eller i brandlagen och brandstadgan*, må Konungen, där särskilda skäl därtill äro, besluta att området skall utgöra ett municipalsamhälle, vilket äger att oberoende av kommunen i övrigt självt vårda de angelägenheter, som föranledas av sådana bestämmelsers tillämpning inom samhället.

Ej må — — — — — särskilt municipalsamhälle.

(Föreslagen lydelse)

Har Konungen förordnat, att för område på landet, som ej utgör egen kommun, skall lända till efterrättelse vad om stad är föreskrivet i byggnadslagen och byggnadsstadgan, må Konungen, där särskilda skäl därtill äro, besluta att området skall utgöra ett municipalsamhälle, vilket äger att oberoende av kommunen i övrigt självt vårda de angelägenheter, som föranledas av sådana bestämmelsers tillämpning inom samhället.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1963.

Vad i 33 § lagen den 13 juni 1919 (nr 293) om ändring i kommunal och ecklesiastik indelning är stadgat skall gälla i tillämpliga delar, då municipalsamhälle upphört eller fått sina uppgifter inskränkta till följd av att brandlagen den 15 juli 1944 (nr 521) och brandstadgan den 15 juli 1944 (nr 522) upphört att gälla.

Utdrag ur protokoll, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 19 december 1961.

N ä r v a r a n d e :

justitierådet REGNER,
regeringsrådet JARNERUP,
justitieråden AF TROLLE,
BOMGREN.

Enligt lagrådet den 13 december 1961 tillhandakommet utdrag av protokoll över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 1 december 1961, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *brandlag*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av hovrättsfiskalen C.-G. Källner.

Lagrådet fann förslaget icke föranleda annan erinran än att bestämmelsen i 15 § första stycket i vad avsåge 9 § borde begränsas att gälla första stycket.

Ur protokollet:

Birgitta Liljefors

*Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 29 de-
cember 1961.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HOLMQVIST.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Johansson, lagrådets den 19 december 1961 avgivna utlåtande över det den 1 december 1961 till lagrådet remitterade förslaget till *brandlag* och förordar att, såsom lagrådet föreslagit, en jämkning göres i 15 § samt att vissa smärre redaktionella ändringar vidtages i förslaget.

Föredraganden hemställer härefter *dels* att förslaget till *brandlag* med nu förordade ändringar, jämlikt § 87 regeringsformen, ävensom det i statsrådsprotokollet för den 1 december 1961 omförmälda förslaget till lag om ändrad lydelse av 79 § kommunallagen den 18 december 1953 (nr 753) måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande, *dels* att genom propositionen riksdagens yttrande måtte inhämtas över det vid nämnda protokoll fogade förslaget till *brandstadga*.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Bertil Segerfalk

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid.
Propositionen	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Författningsförslag	3
Förslag till brandlag	3
Förslag till brandstadga	7
Förslag till lag om ändrad lydelse av 79 § kommunallagen den 18 december 1953 (nr 753)	18
Utdrag av statsrådsprotokollet den 1 december 1961	19
I. <i>Inledning</i>	19
II. <i>Huvuddragen av gällande brandlagstiftning</i>	21
III. <i>Allmänna synpunkter på revision av brandlagstiftningen</i>	24
IV. <i>Särskilda frågor</i>	38
1. Samordning av bygdebrandförsvar och skogsbrandförsvar	38
2. Kommunal samverkan inom brandförsvaret	46
3. Kommunal brandstyrka	59
4. Brandsyn	70
5. Sotning	78
6. Industribrandförsvar	90
7. Kompetens- och utbildningsfrågor	102
8. Ersättning för brandsläckningskostnader	114
9. Brandordning	120
V. <i>Specialmotivering till författningsförslagen</i>	128
1. Förslaget till brandlag	128
2. Förslaget till brandstadga	148
3. Förslaget till lag om ändrad lydelse av 79 § kommunallagen den 18 december 1953 (nr 753)	170
VI. <i>Departementschefens hemställan</i>	171
Bilaga A. Brandlagsrevisionens författningsförslag	172
Bilaga B. Departementsförslagen till	
Brandlag	187
Brandstadga	191
Lag om ändrad lydelse av 79 § kommunallagen den 18 december 1953 (nr 753)	202
Utdrag av protokoll, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd	203
Utdrag av statsrådsprotokollet den 29 december 1961	204